

अनन्त श्री विभूषित-परमहंस
स्वामी श्री करपात्री जी महाराज
(श्री हरिहरानन्द जी)

समर्पणम्

पूज्य चरणाना तपोमूर्तीनामनन्त श्री विभूषितााना

श्री १००८ करपात्री स्वामि पादाना

चरणसरोरुहयोस्सभक्तिश्रद्ध

ग्रन्थ प्रमूर्नामिद

समर्पयति

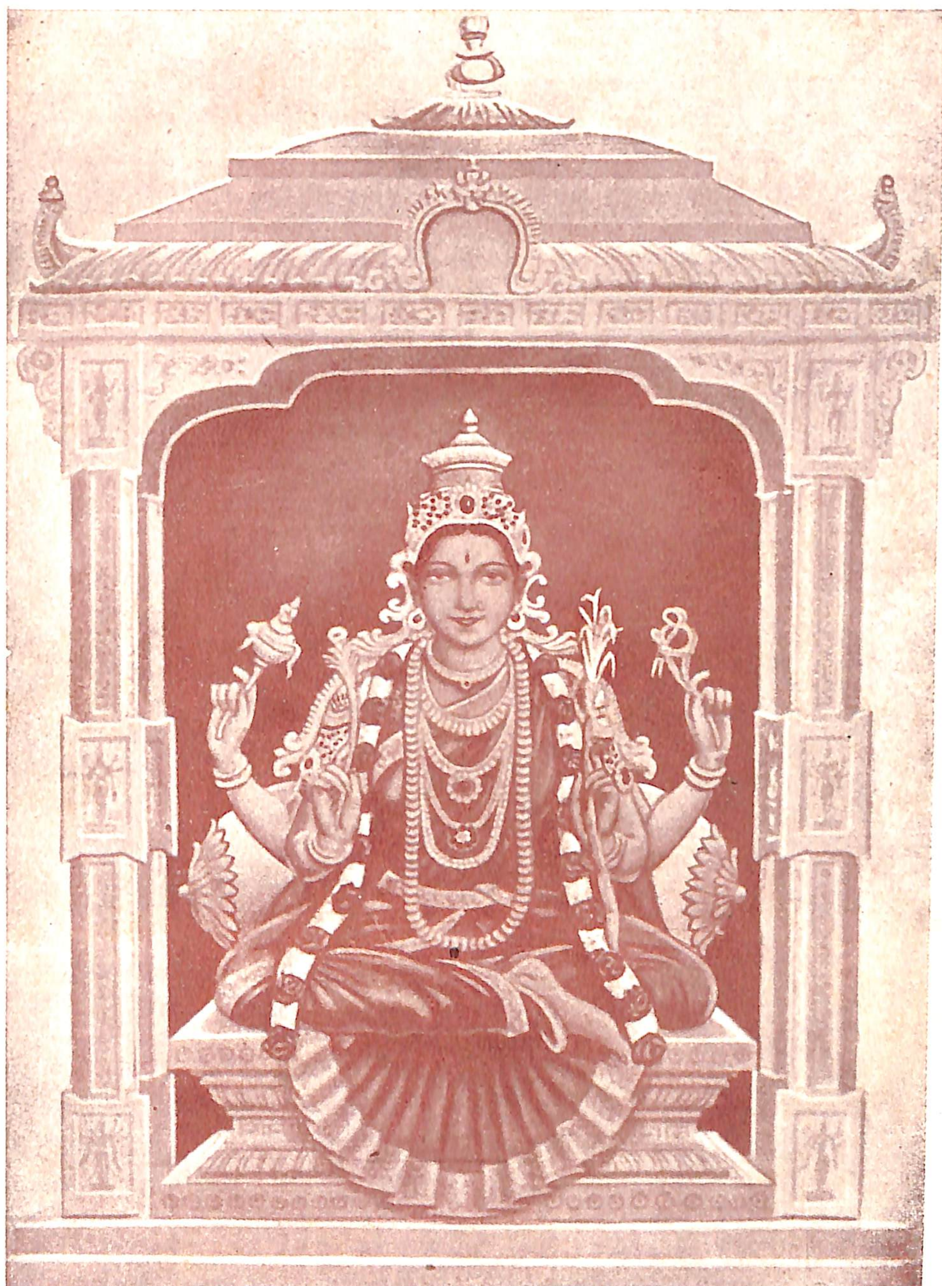
श्रीमययोध्या प्रसाद भार्गवस्य धर्मपत्नि

श्रीमती सुमित्रा देवी

श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीवरिवस्या

पूज्यचरणैः श्रीकरपात्रिस्वामिपादैः

विरचिता

विद्यावाचस्पतिना शास्त्ररत्नाकरेण विद्यासागरेण

पं० पट्टाभिरामशास्त्रिणा सम्पादिता

१९६२

श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीवरिवस्या

पूज्यपादैः श्रीकरपात्रिस्वामिचरणैः
विरचिता

विद्यावाचस्पतिना शास्त्ररत्नाकरेण विद्यासागरेण
पं० पट्टाभिरामशास्त्रिणा
सम्पादिता

श्रीमत्या सुमित्रादेव्या, श्रीमता अयोध्याप्रसादभार्गवेण च
प्रकाशिता
१९६२

कलिकाता
प्रथमं संस्करणम्
१९६२

मूल्यं पञ्चरूप्यकाणि

मुद्रक : ज्ञानेन्द्र शर्मा
जनवाणी प्रिण्टर्स एण्ड पब्लिशर्स प्राइवेट लि०,
३६, वाराणसी घोष स्ट्रीट, कलकत्ता - ७

श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीवरिवस्या

विषय सूची

परिशिष्टम्

समर्पणम्

पूज्यचरणानां तपोमूर्तीनामनन्तश्रीविभूषितानां
श्री १००८ करपात्रिस्वामिपादानां
चरणसरोरुहयोस्सभक्तिश्रद्धं
ग्रन्थप्रसूनमिदं
समर्पयतः

श्री अयोध्याप्रसाद भार्गवः
श्रीमती सुमित्रादेवी च

।। श्रीः ।।

श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्यै नमः

यत् किंचित्

अथेदानीं श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीसमाराधकानामुपकाराय 'श्रीमहात्रिपुरसुन्दरी वरिवस्या' नामको ग्रन्थस्सम्मुद्रय प्रकाश्यते। ग्रन्थोऽयं पूज्यचरणैस्तपोमूर्तिभिर्लोककल्याणैकतानमतिभिः श्रीकरपात्रिस्वामिश्रीचरणैर्विरचितः। प्राधान्येन परशुरामकल्पसूत्रमन्यांश्च श्रीविद्यार्णवादितन्त्रग्रन्थान् समालोच्य विरचितोऽयं ग्रन्थो देवीसम्पूजकानां महत उपकाराय कल्पेत इति सुदृढं विश्वसिमः। वेदाभिहितश्रौतस्मार्तकर्मणामनुष्ठानायोच्चावचं सूत्रग्रन्थेषु सत्स्वपि प्राचीनैर्महात्मभिर्यथा कल्पग्रन्था अनुष्ठानोपयोगितया विरचिताः, तथैव परशुरामादिभिर्विरचितेषु सत्स्वपि सूत्रग्रन्थेषु तन्त्रसम्बन्धिषु, प्रयोगावबोधकग्रन्थानामप्यावश्यकतां मन्वानाः श्रीचरणाः ग्रन्थमिमं विरचितवन्तः।

पवित्रतमेऽस्मिन् भारतवर्षे प्राचीनानामेष परमस्सिद्धान्त आसीत्––यत्सर्वे प्राणिनः देवा यक्षा गन्धर्वाः दैत्या असुरा मानवा वा परस्परमादानप्रदानेनैव लोकयात्रां कर्तुं प्रभवन्तीति। अतएव गीताचार्यो भगवान् पार्थसारथिः––'देवान् भावयताऽनेन ते देवा भावयन्तु वः। परस्परं भावयन्तः श्रेयः परस्परमवाप्स्यथ' इत्युपदिशति। अत्युदारचेतसोऽस्माकं प्राञ्चः तत्र तत्र स्मार्तेषु श्रौतेषु तान्त्रिकेषु च कर्मसु असुरराक्षसेभ्योऽपि हविःप्रदानाय व्यवस्थां विदधति। "लोकास्समस्तास्सुखिनो भवन्त्वि'ति तेषां मुख्यमुद्देश्यम्। लौकिकस्यालौकिकस्य वा दृष्टस्यादृष्टस्य वा ऐहिकस्यामुष्मिकस्य वा फलस्यावाप्तये तत्तद्वर्णाश्रमधर्मानुसारेणोच्चावचं कर्माणि ते प्रवर्तयाम्बभूबुः। मूलभूतान् वेदान् सुविमृश्य समालोच्य च तत्सारं ग्रन्थरूपेण प्रकाशयामासुः। तेषां ग्रन्थान्विलोक्येदं निश्चेतुं शक्यते यद्भारते कोऽप्यलसी न तिष्ठतु, सर्वोऽपि कर्मठो भूत्वा स्वस्वाभिलषितञ्च समवात्य सुखी भवत्विति। तत्रापि सातिशयस्य सुखस्यावाप्तये न तेषां प्राधान्येन प्रवृत्तिः, किन्तु निरतिशयस्य सुखस्यावाप्तये। संसारदशायां लोकाः सातिशयान्यैहिकानि दृष्टानि फलानि कामयन्त इति सहजोऽयं गुणः। तत्प्राप्तयेऽपि द्वाराण्यावश्यकान्येवेति प्राञ्चः विविधानुपायान् निर्दिष्टवन्तः।

तत्र प्रयोगानुष्ठानावसरे क्रियया सह शब्दस्य मन्त्ररूपस्य प्राधान्यं तैरवलम्बितम्। श्रौते स्मार्ते तान्त्रिके वा कर्मणि सर्वत्र मन्त्रस्य प्राधान्यम्। प्रकृतक्रियासंबन्धिपदार्थावबोधकत्वं यद्यस्ति मन्त्रस्य तर्हि न तत्र काचन विचिकित्सा, किन्तु

यत्र तथाविधार्थबोधकत्वं मन्त्रस्य नास्ति, तत्रापि तस्य प्राधान्यं निर्विचिकित्सं स्वीकर्तव्यं भवति। मन्त्रा हि प्राचां मननस्य फलभूताः। अतएव ते परम्पराप्राप्ता भवन्ति। वेदार्थतत्त्वविमर्शाग्रणीर्भगवान् जैमिनिः 'तच्चोदकेषु मन्त्राख्या इति सूत्रयन् विषयमिमं द्रढयति। मन्त्राश्च वैदिकाः स्मार्ता पौराणिकास्तन्त्रिकाश्चेति विविधा भवन्ति। सर्वेऽपीमेऽनादिसिद्धपरम्परयैव समधिगन्तव्या भवन्ति। परम्परापरिप्राप्तैर्मन्त्रैस्साध्यानि कर्माणि मनसो नियन्त्रणायैव विहितानि। शरीर धारणार्थमाहारः प्राचीनैरङ्गीकृतः, न त्वाहारार्थं शरीरधारणम्। एवमेव मन्त्राः कर्माणि च मनोनियन्त्रणार्थमाहाररूपाणि भवन्ति। मनोरूपे तत्त्वे नियन्त्रिते सति चक्षुरादीनीन्द्रियाणि सातिशयेभ्यः फलेभ्यो विमुखानि सन्ति निरतिशयं फलमवाप्तु मनुकूलानि भवेयुः। तदर्थं श्रौतानि स्मार्तानीव तान्त्रिकाणि कर्माणि प्रवृत्तानि। भगवत्या देव्यास्समाराधनाय प्रायस्सर्वं तन्त्रं प्रवृत्तम्।

तन्त्रशास्त्रमिदमतीव गहनम्। परम्परामात्रसुलभा अत्र पदार्था भवन्ति। भट्टपादाः श्रीकुमारिलाः भगवत्पादाः श्रीशङ्कराचार्याः अन्येऽपि प्राचीना आचार्यास्तन्त्रशास्त्रे प्रावीण्यमवाप्य स्वस्वाभिलषितं फलमवाप्नुवन्। पूज्यचरणाः श्रीकरपात्रिस्वामिपादा अपि तन्त्रमार्गेऽस्मिन् निष्णाताः यथायथं श्रीचक्राधिष्ठात्रीं भगवतीं समाराधयन्तो लोकानामुपकाराय पद्धतिग्रन्थमिमं प्रणीतवन्तः। अत्र श्रीक्रमः श्यामाक्रमः, दण्डिनीक्रमः, पराक्रमः इतीमे साङ्गाः निरूपिताः। परिशिष्टे च विविधा विषयाः परिज्ञानाय सन्निवेशिताः। देवीमानमपि सङ्कल्पादिषूपयुज्यमानं समावेशितम्। पूजकानामुपयुक्तास्सर्वेऽपि विषया अत्र संगृहीताः। श्रीचक्रम्, सामान्यविशेषार्घस्थापनप्रकारः, तदर्थं चित्राणि च पृथक्पृष्ठे सन्निवेशितानि पूजकानामुपकाराय।

ग्रन्थस्यास्य प्रकाशनाय श्रीमता अयोध्यानाथभार्गवमहोदयेन श्रीमत्या सुमित्रा देव्या च सर्वो भारस्स्वीकृत इति तयोस्सर्वविधश्रेयःप्राप्तये भगवतीं श्रीललिताम्बिकां प्रार्थये। यद्यपि ग्रन्थोऽयं मुद्रणाय वत्सरद्वयात्पूर्वमेवावाप्तम्, तथापि मदीयेनैव दोषेण महान्विलम्बस्समजनि। तदर्थं श्रीस्वामिचरणाम् भार्गवदम्पतीञ्च सविनयं प्रार्थये यन्ममायमपराधः क्षन्तव्य इति। मुद्रणावसरे मनुष्यमात्रसुलभा दोषा भवेयुरेव, तान् दूरीकृत्य यदि कश्चन गुणो भवेत्तर्हि तं परिगृह्य मामनुगृह्णीयुर्विद्वांस इति प्रार्थयते।

कलिकाता.
१.१.६२.

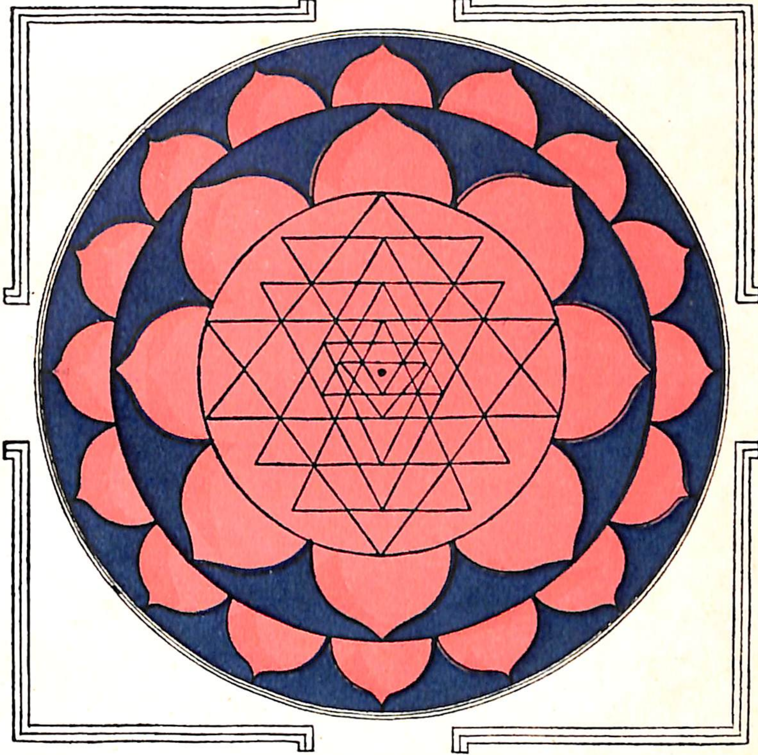
——पट्टाभिरामशास्त्री

माता मरकतश्यामा मातङ्गी मदशालिनी ।
कुर्यात् कटाक्षं कल्याणी कदम्बवनवासिनी ॥

श्रीः

तन्मध्ये तरुणार्काभं तप्तकाञ्चननिर्मितम्
शक्रादिमद्द्वारपालैस्सन्ततं परिवेष्टितम् ॥१॥
चतुष्षष्टिमहाविद्याकलाभिरभिसंवृतम् ।
रक्षितं योगिनीवृन्दै रत्नसिंहासनं भजे ॥२॥

श्रीचक्रम्

मध्ये तस्य मरुत्सेव्यं चतुर्द्वारसमुज्ज्वलम् ।
चतुरस्रत्रिरेखाढ्यं चारुत्रिवलयान्वितम् ॥३॥

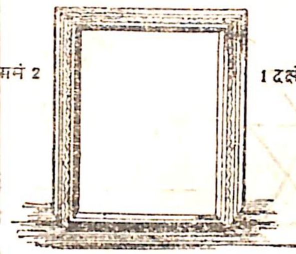
कलादलसमायुक्तं कनदष्टदलान्वितम् ।
चतुर्दशारसहितं दशारद्वितयान्वितम् ॥४॥

अष्टकोणयुतं दिव्यमग्निकोणविराजितम् ।
योगिभिः पूजितं योगियोगिनीगणसेवितम् ॥५॥

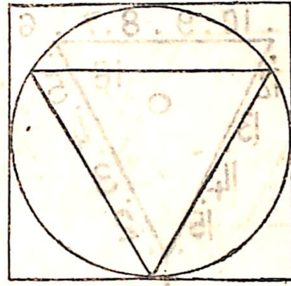
सर्वदुःखप्रशमनं सर्वव्याधिविनाशनम् ।
विषज्वरहरं पुण्यं विविधापद्विदारणम् ॥६॥

सर्वदारिद्र्यशमनं सर्वभूपालमोहनम् ।
आशाभिपूरकं दिव्यमर्चकानामहर्निशम् ॥७॥

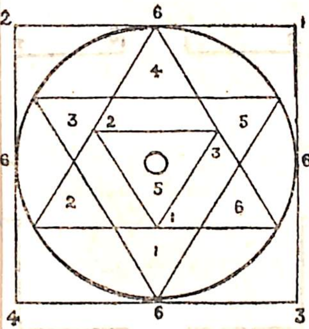
अष्टादशसुमर्माढ्यं चतुर्विंशतिसन्धिकम् ।
श्रीमद्बिन्दुगृहोपेतं श्रीचक्रं प्रणमाम्यहम् ॥८॥

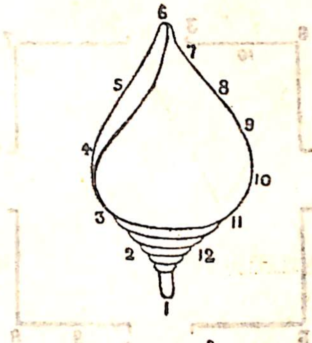
१—यागमन्दिरद्वारम्

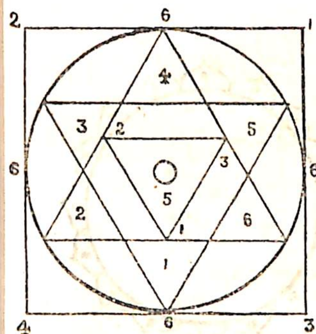
२—वर्धनीकलशस्थापनमण्डलम्

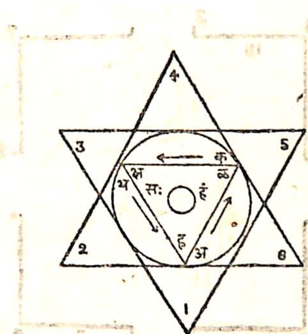
३—सामान्यार्घ्यस्थापनमण्डलम्

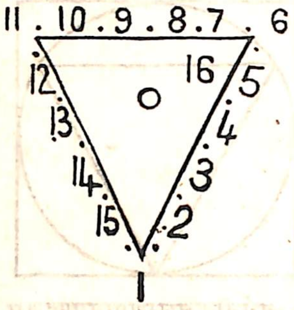
४—सामान्यार्घ्यपात्रम्

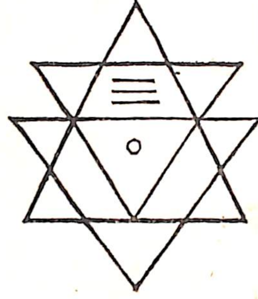
५—विशेषार्घ्यस्थापनमण्डलम्

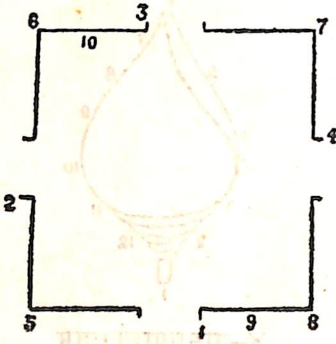
६—अर्घ्यामृतपूजनम्

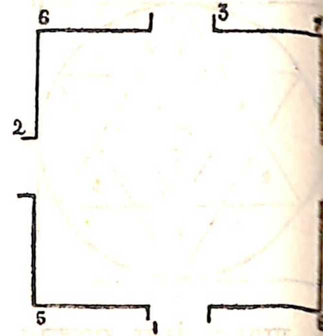
७–नित्यादेवीयजनम्

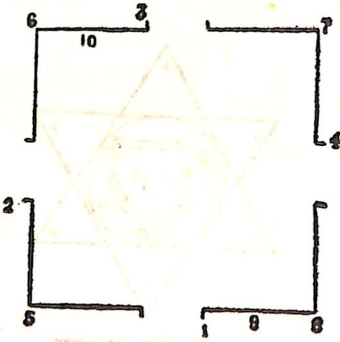
८/८A–गुरुमण्डलार्चनम्

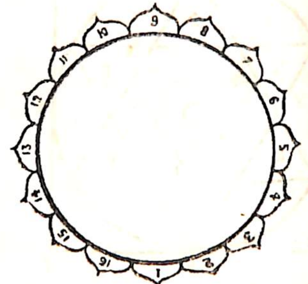
९–प्रथमावरणम् १

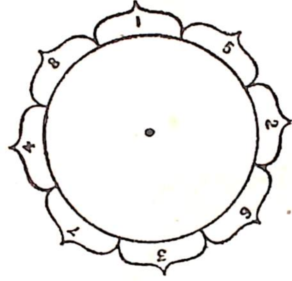
प्रथमावरणम् २

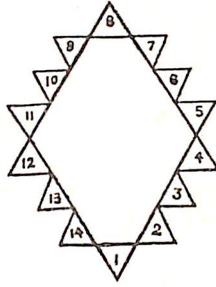
प्रथमावरणम् ३

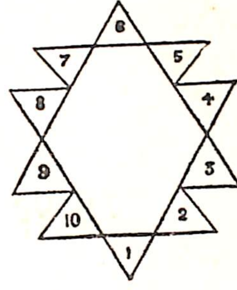
१०–द्वितीयावरणम्

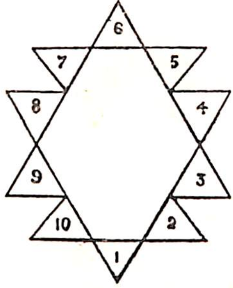
११–तृतीयावरणम्

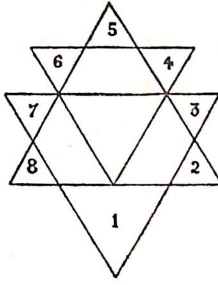
१२–चतुर्थावरणम्

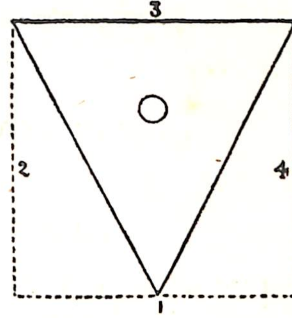
१३–पञ्चमावरणम्

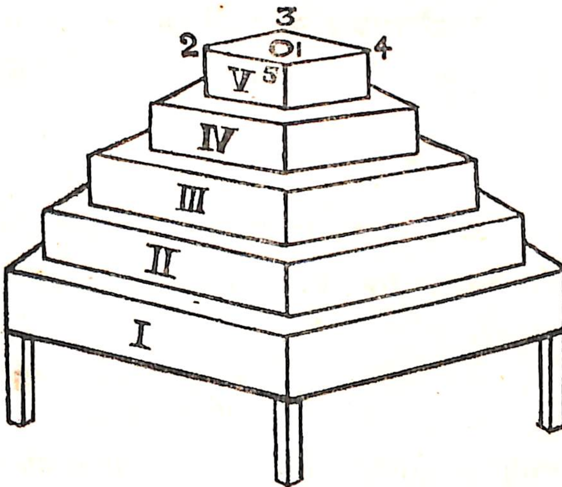
१४–षष्ठावरणम्

१५–सप्तमावरणम्

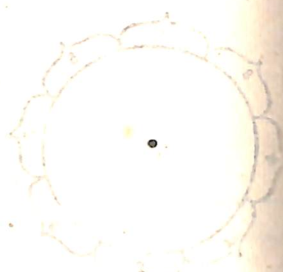
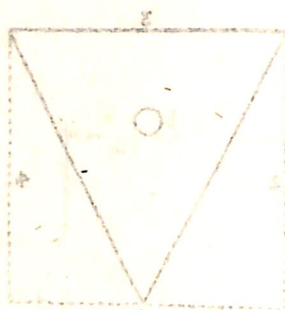

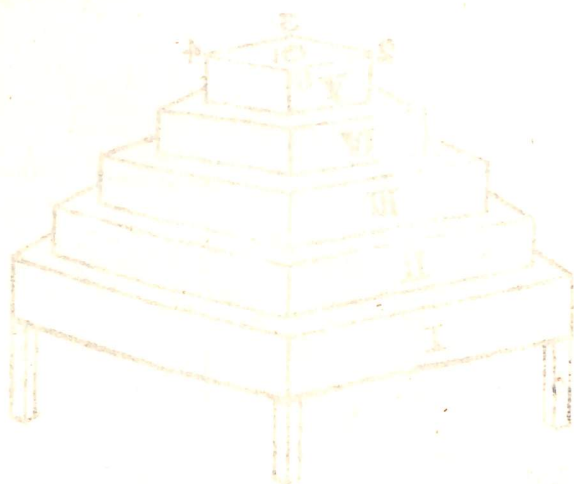
१६–अष्टमावरणम्

१७–पञ्चपञ्चिकायजनम्

॥ श्रीः ॥

श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्यै नमः

श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीवरिवस्या

सिन्दूरारुणविग्रहां त्रिनयनां माणिक्यमौलिस्फुर-
त्तारानायकशेखरां स्मितमुखीमापीनवक्षोरुहाम् ।
पाणिभ्यामलिपूर्णरत्नचषकं रत्नोत्पलं बिभ्रतीं
सौम्यां रत्नघटस्थरक्तचरणां ध्यायेत्परामम्बिकाम् ॥

अतिमधुरचापहस्ता-
मपरिमितामोदबाणसौभाग्याम् ।
अरुणामतिशयकरुणा-
मभिनवकुलसुन्दरीं वन्दे ॥

इह सकलानर्थनिबर्हणपरमानन्दावाप्तिमूलप्रत्यक्चैतन्याभिन्नपरात्परब्रह्मात्मिकायाः पराम्बायास्सच्चित्सुखरूपायाः साक्षात्कृतावुपास्तौ च दीक्षाऽपेक्षिता—

'दीयते ज्ञानमत्यन्तं क्षीयते पापसञ्चयः ।
यया दीक्षेति सम्प्रोक्ता परलोकप्रदायिनी' ॥

इति दीक्षानिर्वचनात् ; 'मतिमान् दीक्षेत' इति परशुरामसूत्रात्, "आचार्यवान् पुरुषो वेद" इति श्रुतेश्च । दीक्षामन्तरा पुस्तकस्थान्मन्त्रान् दृष्ट्वा यो जपति, स प्रत्यवैति ।

'पुस्तके लिखितान्मन्त्रान्दृष्ट्वा जपति यो नरः ।
स जीवन्नेव चाण्डालो मृतः श्वा चाभिजायते' ॥

इति नित्योत्सवे ।

दीक्षापद्धतिः

श्रीविद्यार्णवादिप्रोक्तशुभपुण्यतिथौ सद्गुरुं वृणुयात् । तत्र निर्वर्तितनित्यस्नानविधिस्साधको वाद्यघोषपुरस्सरं ब्राह्मणैः स्वस्ति

वाचयित्वा, आचम्य, प्राणानायम्य, देशकालौ संकीर्त्य श्रेयस्कामोऽहम् अमुकविद्याग्रहणार्थम्, अमुकगुरोर्दीक्षां ग्रहीष्य इति संकल्प्य समित्पाणिः सोपहारो गुरुमुपगच्छेत् । पुनश्च गुरोराज्ञया देशकालगोत्रनक्षत्रराश्याद्युच्चारणपूर्वकं भगवन्तं भवन्तं गुरुत्वेन वृण इति शिष्योक्तौ, गुरुर्वृतोऽस्मीत्युक्त्वा सशिष्यः सामयिकैस्सह गोमयेनोपलिप्तं पुष्पमालावितानाद्यलंकृतं मण्डपमासाद्य हस्तपादं प्रक्षाल्याचम्य मण्डपान्तः प्रविश्य वक्ष्यमाणविधिना आसने उपविश्य भूशुद्धिभूतशुद्धि-प्राणप्रतिष्ठाः कृत्वा गणपतिललिताश्यामावार्तालीपराणां सपर्यां विधाय शिष्यमाहूय नूतनेन वाससा तस्य मुखं बद्ध्वा गणपत्यादिमूलमन्त्रानुच्चारयन् सामान्यार्घोदकबिन्दुभिस्तमवोक्ष्य त्रैपुरं सिद्धान्तं श्रावयेत् ।

भूतानि, तन्मात्राणि, ज्ञानकर्मेन्द्रियाणि, अहंकारबुद्धिमनांसि, गुणसाम्यरूपा प्रकृतिः, शरीरकञ्चुकितश्शिवो जीवः, (परमशिवगताःस्वतन्त्रता-नित्यता-नित्यतृप्तता-सर्वकर्तृकता-सर्वज्ञताधर्मा एव संकुचितास्सन्तो जीवे) नियति-काल-राग-कला-विद्या-शब्दवाच्या भवन्ति । माया (जगत्परमशिवयोर्भेदबुद्धिः) शुद्धविद्या (तयोरभेदबुद्धिः) जगदिदन्तया पश्यन् परमशिव ईश्वरः, तदहन्तया पश्यन् सदाशिवः, शक्तिः परमशिवस्य जगत्सिसृक्षा, तद्वान् शिवः, षट्त्रिंशत्तत्त्वानि, स्वविमर्शः, पुरुषार्थः, वर्णसमुदायरूपा मन्त्रा नित्याः, (मूलाविद्यासमसत्ताका व्यावहारिकनित्याः) मन्त्राणामचिन्त्यशक्तित्वेन स्वगुरुपरम्परोपदेशैरगम्यधर्मरूपेण सम्प्रदायेन गुरुशास्त्रदेवतासु विश्वासेन सर्वास्सिद्धय आचार्योक्तरीत्या गुरुमन्त्रदेवतात्मनामैक्यं विभावयन् मनःपवनयोरेकयत्ननिरोद्धव्यत्वज्ञानाच्च प्रत्यगात्मवेदनम्, भावनादार्ढ्यान्निग्रहानुग्रहसिद्धिः । दर्शनान्तरानिन्दनेन स्वोपास्यनिष्ठया मन्त्रार्थानुसन्धानेन कामक्रोधनिन्दापरिवर्जनेन च सिद्धयो भवन्ति ।

वृत्तिभिर्वेद्यं सर्वं हविः, इन्द्रियाणि स्रुचः, संकोचेन स्वात्मस्थितास्सर्वज्ञत्वसर्वकर्तृत्वादयः परमशिवशक्तय एव ज्वालाः, स्वात्मशिव एव पावकः, स्वयमेव होता, निर्गुणब्रह्मापरोक्ष्यं फलम्, स्वपारमार्थिकस्वरूपलाभान्न परमिति सारः ।

शाम्भवी दीक्षा

गुरुः शिष्यस्य शिरसि रक्तशुक्लचरणं कामेश्वरीकामेश्वरयोर्भावयित्वा तदमृतक्षालितं सर्वशरीरमलंकुर्यात् ।

शाक्ती दीक्षा

ततस्तस्यामूलमाब्रह्मबिलं प्रज्वलन्तीं बिसतन्तुतनीयसीं विद्युत्पुञ्जपिञ्जरां विवस्वदयुतभास्वत्प्रकाशां चन्द्रकोटिसुशीतलां ज्वलदनलनिभां परां संविदं ध्यात्वा तद्रश्मिभिः पापान् दहेत् ।

त्रिकटु-त्रिफला-चतुर्जात-कंकोल-मदयन्ती-सहदेवी-दूर्वा-भस्ममृत्तिका - चन्दन - कुंकुम- रोचना - कर्पूरवासितजलपूर्णवस्त्रयुगलवेष्टितं नूतनकलशं बालाषडङ्गेनाभ्यर्च्य श्रीश्यामावार्तालीचक्राणि निःक्षिप्य तिसृणामावरणमन्त्रैरभ्यर्च्य संरक्ष्यास्त्रेण प्रदर्श्य धेनुयोनी, त्रिकटु-पिप्पली-शुण्ठी-मरीचि-त्रिफला-हरीतकी-धात्री - बिभीतक-चतुर्जातोशीरैला-लवङ्ग-नागकेसराणि आग्नेयादिविदिक्षु मध्ये प्रागादिदिक्षु च शालितण्डुलपुञ्जोपरि स्थापितेषु कलशेषु तच्चूर्णं निःक्षिपेत् ।

ततः सक्षीरेण सिन्दूरकुंकुमादिना चन्दनपीठे मातृकायन्त्रं विलिख्य तत्र शिष्यं निवेश्य तेन कुम्भाम्भसा ललितादिमूलविद्याभिः स्नपयेत् । मातृकायन्त्रप्रकारश्चेत्थम्——चतुरस्रालंकृतं सकेसरमष्टदलकमलं विलिख्य तत्कर्णिकायां हकारसकारौकारविसर्गात्मकं बीजं तत्केसरेषु प्राच्यादितोऽकारादिस्वरद्वन्द्वं दलोदरेषु क च ट त प य श लाख्यवर्गाष्टकं चतुरस्रस्य बाह्यतः प्रागादिदिक्षु वकारम् आग्नेयादिदिक्षु ठ वर्णञ्च लिखेत् । सर्वेषामक्षराणां सबिन्दुकत्वं सम्प्रदायात् ।

ततः परिहितदुकूलं सुरभिलचन्दनानुलिप्ताङ्गं मल्लिकादिमाल्यधारिणम्, सुप्रसन्नं शिष्यं पार्श्वे निवेश्य तदङ्गे मातृकान्यासं विधाय विमुक्तमुखबन्धवाससस्तस्य हस्ते क्रमात् त्रीन् चन्दनोक्षितान् पुष्पखण्डान् विनिक्षिप्य तत्त्वमन्त्रैः ग्रासयित्वा गुरुर्दक्षिणकर्णे श्रीविद्यागुरुपादुकामन्त्रमुपदिश्य बालामुपदिशेत् ।

ततस्तस्य शिरसि स्वचरणं निःक्षिप्य सर्वान् मन्त्रान् सकृद्वा क्रमेण वा यथाधिकारमुपदिश्य स्वाङ्गेषु किमप्यङ्गं शिष्यं स्पर्शयित्वा तदङ्ग-

मातृकावर्णादिद्व्यक्षरं त्र्यक्षरं चतुरक्षरं वा आनन्दनाथशब्दान्तं तस्य नाम दिशेत्। ततस्समयाचारानुशासनं शास्त्राज्ञापालनञ्च।

श्लेष्मातक-करञ्जा-क्ष-निम्बा-श्वत्थ-कदम्ब-बिल्व-वटो-दुम्बर-तिन्तिणी-कुकवृक्षच्छेदनवर्जनम्, स्त्रीवृन्द-क्षीरकलश-सिद्धलिङ्ग-विविधक्रीडाकुलकुमारी-कुल-सहकारा-शोकतरु-पितृवन-मत्तवाराङ्गना-रक्तांशुका-मत्तेभान् दृष्ट्वा वन्देत्। कृष्णाष्टमी-कृष्णचतुर्दशी-दर्श-पूर्णमास-संक्रमणपर्वसु नैमित्तिकी वरिवस्या कर्तव्या। गुरुपरम-गुर्वादीन् आदरेण पश्येत्, शरीरस्यार्थस्यासूनाञ्च गुर्वर्थं धारणम्, तद्वचसि युक्तायुक्ताविचारणम्, सर्वत्र शास्त्रव्यवस्थापालनम्, परनिन्दा-त्मस्तुत्योश्च वर्जनम्, सर्वप्रयत्नेन परदेवताराधनद्वारा ब्रह्मभावा-भिलाषः-इत्थं विदित्वानुतिष्ठन् कृतकृत्यो जीवन्मुक्तो भवति।

ततो गुरुर्देहेन्द्रियादिविलक्षणाम् अवस्थात्रयसाक्षिसच्चिदात्मकं प्रत्यगभिन्नं ब्रह्मैव त्वमसि इति शिष्याय परमात्मतत्त्वमुपदिश्य ललिता-श्यामा-वार्तालीविद्याभिः तदङ्गं त्रिः परिमृज्य परिरभ्य तं मूर्ध्न्युपाघ्राय स्वमिव शिष्यमपि परचिद्रूपं कुर्यात्। शिष्योऽपि तथैव क्षणमात्मानं भावयित्वा कृतार्थस्सन् यथाविभवं श्रीगुरुमाराध्य तस्माद्विदित-वेदितव्योऽशेषमन्त्राधिकारी भवेत्।

अनेनैवैकस्मिन्नेव काले समुचितेनान्यतमेन कालभेदाद्दीक्षावि-धिना गणपति श्री-श्यामा-परा-वार्तालीनाँ क्रमानुष्टानं न तु पृथक्पृथक् दीक्षणम्। गणपतेर्ललितायाश्च क्रमं निर्वर्त्य उभयोरेव पात्राण्यासाद्य चक्रराजमात्रं कलशे निक्षिप्य श्रीविद्यया केवलं शिष्यं स्नपयित्वा तदङ्गञ्च परिमृज्य शेषमशेषञ्चानुतिष्ठेत्। गणपतिश्यामादीनां स्वातन्त्र्येणैकैकशः तत्तत्क्रमं प्रवर्त्य तत्तत्पात्रे आसाद्य तत्त-द्यन्त्रं कुम्भे निःक्षिप्य तत्तन्मन्त्रदीक्षां कुर्यात्। दीक्षायां त्रैवर्णिकस्यै-वाधिकारः। शक्तीनान्तु-ओघत्रयान्तर्गतगुरुमण्डलान्तर्दर्शनज्ञापकबला-दस्त्येवाधिकारः।

गणपतिक्रमः

तत्र काल्पकृत्याह्निकयोर्विशेषो यथा—श्रीपादुकायामादौ त्रितार्यु-त्तरं बाला वाक् ग्लौमिति पञ्च-बीजयोजनम्।

ओं श्रीं ह्रीं ऐं क्लीं सौः ऐं ग्लौं ह्स्ख्फ्रें हसक्षमलवरयूं सहक्षमलवरयीं ह्सौः स्हौः श्रीगुरुपादुकां पूजयामि ।

हृदयकमलकर्णिकायामुद्यदरुणकोटिपाटलस्य देवस्य करटिवदनस्य ध्यानेन परिप्लुष्टनिःशेषदोषत्वमात्मनः तत्प्रभारुणतनुत्वभावनञ्च रश्मिमालानुस्मरणम् सवितृमण्डले देवस्य ध्यानम् ।

'तत्पुरुषाय विद्महे वक्रतुण्डाय धीमहि तन्नो दन्ती प्रचोदयात्' इति मन्त्रेण त्रिरर्घ्यदानम् ।

ततो देशकालादिकं संकीर्त्य महागणपतिप्रसादसिद्धये चतुरावृत्तितर्पणं करिष्य इति संकल्प्य नद्यादौ हस्तमात्रं चतुरस्रमण्डलं परिगृह्य,

'ब्रह्माण्डोदरतीर्थानि करैस्स्पृष्टानि ते रवे ।
तेन स्नेहेन मे देव तीर्थं देहि दिवाकर' ।।

इतिमन्त्रेण सूर्यमभ्यर्च्य,

'आवाहयामि त्वां देवि तर्पणायेह सुन्दरि ।
एहि गङ्गे नमस्तुभ्यं सर्वतीर्थसमन्विते' ।।

इति गङ्गां प्रार्थ्य, ह्वां ह्वीं ह्वूं ह्वैं ह्वौं ह्वः इत्युच्चार्य, क्रों इत्यंकुशमुद्रया गङ्गादितीर्थान्यावाह्य वं इत्यमृतबीजेन सप्तवारमभिमन्त्र्य, ततश्चतुरस्राष्टदलषट्कोणत्रिकोणात्मकमहागणपतियन्त्रं विचिन्त्य, स्वदेहे ऋष्यादीन् न्यस्य यन्त्रे सावरणं देवमावाह्य श्रीं ह्रीं क्लीं महागणपतये लं पृथिव्यात्मकं गन्धं परिकल्पयामि नमः, श्रीं ह्रीं क्लीं महागणतये हं आकाशात्मकं पुष्पं समर्पयामि नमः, श्रीं ह्रीं क्लीं महागणपतये यं वाय्वात्मकं धूपमाघ्रापयामि नमः, श्रीं ह्रीं क्लीं महागणपतये रं वन्ह्यात्मकं दीपं सन्दर्शयामि नमः, श्रीं ह्रीं क्लीं महागणपतये वं अमृतात्मकं नैवेद्यं निवेदयामि नमः, श्रीं ह्रीं क्लीं महागणपतये सं सर्वात्मकं ताम्बूलं कल्पयामि नमः इति पञ्चोपचारैरर्चयेत् ।

तर्पणम्

प्रथमं प्रत्यावृत्ति मूलमन्त्रान्ते महागणपतिं तर्पयामि इति द्वादशवारं तर्पयित्वा ततः स्वाहान्तेन मूलमन्त्रस्यैकैकेन वर्णेन चतुश्चतुर्वारं

प्रतिवर्णान्तमावृत्तेन च मूलमन्त्रेण तर्पयेत्। अर्थात्––चतुश्चतुर्वारं देवं, त्रयोदशसु मिथुनेषु श्री श्रीपत्यादिषु एकैकां देवतां द्वितीयान्तेन तत्तन्नाम्ना चतुश्चतुर्वारं प्रतिदेवतमावृत्तेन च मूलमन्त्रेण देवं चतुश्चतुर्वारं तर्पयेत्। यथा––

'ओं श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतये वरवरद सर्वजनं मे वशमानय स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि।' द्वादशवारम्।

ओं स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि। चतुर्वारम्।

मूलमन्त्रेण––महागणपतिं तर्पयामि। चतुर्वारम्।

३	श्रीं स्वाहा	महागणपतिं	तर्पयामि।	चतुर्वारम्।
	मूलेन––	,,	,,	,,
३	ह्रीं स्वाहा	,,	,,	,,
	मूलेन––	,,	,,	,,
३	क्लीं स्वाहा	,,	,,	,,
	मूलेन––	,,	,,	,,
३	ग्लौं स्वाहा	,,	,,	,,
	मूलेन––	,,	,,	,,
३	गं स्वाहा	,,	,,	,,
	मूलेन––	,,	,,	,,
३	गं स्वाहा	,,	,,	,,
	मूलेन––	,,	,,	,,
३	णं स्वाहा	,,	,,	,,
	मूलेन––	,,	,,	,,
३	पं स्वाहा	,,	,,	,,
	मूलेन–	,,	,,	,,
३	तं स्वाहा	,,	,,	,,
	मूलेन––	,,	,,	,,
३	यें स्वाहा	,,	,,	,,
	मूलेन––	,,	,,	,,
३	वं स्वाहा	,,	,,	,,

	मूलेन——	महागणपतिं	तर्पयामि ।	चतुर्वारम् ।
३	रं स्वाहा	,,	,,	,,
	मूलेन——	,,	,,	,,
३	वं स्वाहा	,,	,,	,,
	मूलेन——	,,	,,	,,
३	रं स्वाहा	,,	,,	,,
	मूलेन——	,,	,,	,,
३	दं स्वाहा	,,	,,	,,
	मूलेन——	,,	,,	,,
३	सं स्वाहा	,,	,,	,,
	मूलेन——	,,	,,	,,
३	वं स्वाहा	,,	,,	,,
	मूलेन——	,,	,,	,,
३	जं स्वाहा	,,	,,	,,
	मूलेन——	,,	,,	,,
३——	नं स्वाहा	,,	,,	,,
	मूलेन——	,,	,,	,,
३	मं स्वाहा	,,	,,	,,
	मूलेन——	,,	,,	,,
३	वं स्वाहा	,,	,,	,,
	मूलेन——	,,	,,	,,
३	शं स्वाहा	,,	,,	,,
	मूलेन——	,,	,,	,,
३	मां स्वाहा	,,	,,	,,
	मूलेन——	,,	,,	,,
३	नं स्वाहा	,,	,,	,,
	मूलेन——	,,	,,	,,
३	यं स्वाहा	,,	,,	,,
	मूलेन——	,,	,,	,,

३	स्वां स्वाहा	महागणपतिं	तर्पयामि।	चतुर्वारम्।
	मूलेन——	,,	,,	,,
३	हां स्वाहा	,,	,,	,,
	मूलेन——	,,	,,	,,
३	श्रियं स्वाहा	,,	,,	,,
	मूलेन——	,,	,,	,,
३	श्रीपतिं स्वाहा	,,	,,	,,
	मूलेन——	,,	,,	,,
३	गिरिजां स्वाहा	,,	,,	,,
	मूलेन——	,,	,,	,,
३	गिरिजापतिं स्वाहा	,,	,,	,,
	मूलेन——	,,	,,	,,
३	रतिं स्वाहा	,,	,,	,,
	मूलेन——	,,	,,	,,
३	रतिपतिं स्वाहा	,,	,,	,,
	मूलेन——	,,	,,	,,
३	महीं स्वाहा	,,	,,	,,
	मूलेन——	,,	,,	,,
३	महीपतिं स्वाहा	,,	,,	,,
	मूलेन——	,,	,,	,,
३	महालक्ष्मीं स्वाहा	,,	,,	,,
	मूलेन——	,,	,,	,,
३	महागणपतिं स्वाहा	,,	,,	,,
	मूलेन——	,,	,,	,,
३	ऋद्धिं स्वाहा	,,	,,	,,
	मूलेन——	,,	,,	,,
३	आमोदं स्वाहा	,,	,,	,,
	मूलेन——	,,	,,	,,
३	समृद्धिं स्वाहा	,,	,,	,,

	मूलेन—	महागणपतिं	तर्पयामि ।	चतुर्वारम् ।
३	प्रमोदं स्वाहा	"	"	"
	मूलेन—	"	"	"
३	कान्ति स्वाहा	"	"	"
	मूलेन—	"	"	"
३	सुमुखं स्वाहा	"	"	"
	मूलेन—	"	"	"
३	मपनावतीं स्वाहा	"	"	"
	मूलेन—	"	"	"
३	दुर्मुखं स्वाहा	"	"	"
	मूलेन—	"	"	"
३	मदद्रवां स्वाहा	"	"	"
	मूलेन—	"	"	"
३	अविघ्नं स्वाहा	"	"	"
	मूलेन—	"	"	"
३	द्राविणीं स्वाहा	"	"	"
	मूलेन—	"	"	"
३	विघ्नकर्तारं स्वाहा	"	"	"
	मूलेन—	"	"	"
३	वसुधरां स्वाहा	"	"	"
	मूलेन—	"	"	"
३	शंखनिधि स्वाहा	"	"	"
	मूलेन—	"	"	"
३	वसुमतीं स्वाहा	"	"	"
	मूलेन—	"	"	"
३	पद्मनिधि स्वाहा	"	"	"
	मूलेन—	"	"	"

इत्याहत्य तर्पणसंख्या चतुश्चत्वारिंशदुत्तरचतुश्शती ४४४ भवति। अथ पुनर्मूलेन देवमुक्तया रीत्या पञ्चधा उपचर्यात्मन्युद्वसयेत्। इति चतुरावत्तितर्पणविधिः

यागमन्दिरागमनादिविघ्नोत्सारणान्तम्

यागगृहमागत्य स्थण्डिलं गोमयेनोपलिप्य यागमन्दिरञ्च रङ्गवल्लीपुष्पमालिकावितानादिभिरलंकृत्य द्वारस्य दक्षवामभागयोरूर्ध्वभागे च क्रमेण—

श्रीं ह्रीं क्लीं भद्रकाल्यै नमः　　(दक्षशाखायाम्)
श्रीं ह्रीं क्लीं भैरवाय नमः　　(वामशाखायाम्)
श्रीं ह्रीं क्लीं लम्बोदराय नमः　　(ऊर्ध्वशाखायाम्)

इति तिस्रो द्वारदेवतास्सम्पूज्यान्तःप्रविष्टः सपर्यासामग्रीं दक्षभागे निधाय, दीपानभितः प्रज्वाल्य दीपौ वा, गन्धादिभिः कृतात्मालंकारः ताम्बूलेन जातीपत्रपूगीफललवङ्गैलाकर्पूराख्यपञ्चतिक्तेन वा सुरभिलवदनः स्वास्तीर्णे ऊर्णामृदुनि शुचिनि बालातृतीयबीजेन द्वादशवारमभिमन्त्रिते मूलमन्त्रोक्षिते आसने श्रीं ह्रीं क्लीं आधारशक्तिकमलासनाय नम इति प्राङ्मुख उदङ्मुखो वा पद्मासनाद्यन्यतमेनासनेनोपविश्य श्रीं ह्रीं क्लीं रक्तद्वादशशक्तियुक्ताय दीपनाथाय नम इति पुष्पाञ्जलिना भूमौ दीपनाथमिष्ट्वा श्रीं ह्रीं क्लीं समस्तगुप्तप्रकटसिद्धयोगिनीचक्रश्रीपादुकाभ्यो नम इति मूर्धनि बद्धाञ्जलिः स्ववामदक्षपार्श्वयोः क्रमेण श्रीगुरुपादुकां गुरुं, मूलेन च देवं प्रणम्य स्वस्य तदैक्यं भावयन् श्रीं ह्रीं क्लीं—अपसर्पन्तु ते भूता ये भूता भुवि संस्थिताः।
ये भूता विश्वकर्तारस्ते नश्यन्तु शिवाज्ञया ॥

इति मन्त्रं सकृदुच्चार्य युगपद्वामपार्ष्णिना भूतलं त्रिरास्फोटयन् क्रूरदृष्ट्यवलोकनपूर्वकतालत्रयेण भौमान्तरिक्षदिव्यान् भेदावभासकान् विघ्नानुत्सारयेत्।

तालत्रयं नाम—दक्षतर्जनीमध्यमाभ्यामधोमुखाभ्यां वामकरतले सशब्दमुपर्युपरि त्रिरभिघातः।

शिखाबन्धनादिमातृकान्यासान्तम्

नम इत्यङ्गुष्ठमन्त्रमुच्चार्याङ्कुशेन शिखां बध्वा श्रीक्रमे वक्ष्यमाणप्रकारेण भूतशुद्धिमात्मनः प्राणप्रतिष्ठाञ्च विधाय विंशतिधा षोडशधा दशधा सप्तधा त्रिधा वा मूलेन प्राणानायम्य तेजोरूपदेवानन्यमात्मा-

भावयन् 'ऐं छः अस्त्राय फट्' इति मन्त्रेण मुहुरावृत्तेनाङ्गुष्ठादिकरत-लान्तं मातृकान्यासं विदध्यात्। तत्र च श्रीं ह्रीं क्लीं इति त्रिबीजं प्रथमं योजयेदिति विशेषः।

षडङ्गन्यासाः

श्रीं ह्रीं क्लीं ओं गां अंगुष्ठाभ्यां हृदयाय नमः
,, ,, ,, श्रीं गीं तर्जनीभ्यां शिरसे स्वाहा
,, ,, ,, ह्रीं गूं मध्यमाभ्यां शिखायै वषट्
,, ,, ,, क्लीं गैं अनामिकाभ्यां कवचाय हुम्
,, ,, ,, ग्लौं गौं कनिष्ठिकाभ्यां नेत्रत्रयाय वौषट्
,, ,, ,, गं गः करतलकरपृष्ठाभ्यां अस्त्राय फट्॥

इति षडङ्गमन्त्रानङ्गुष्ठादिषु हृदयादिषु च न्यस्य मूलेन त्रिर्व्यापकं कुर्यात्।

ध्यानम्

ततो ध्यानम्—

ततो हृदब्जे शोणाङ्गं वामोत्सङ्गविभूषया।
सिद्धलक्ष्म्या समाश्लिष्टपार्श्वमर्धेन्दुशेखरम्॥
वामाधःकरतो दक्षाधःकरान्तेषु पुष्करे।
परिष्कृतं मातुलुङ्गगदापुण्ड्रेक्षुकार्मुकैः॥
शूलेन शङ्खचक्राभ्यां पाशोत्पलयुगेन च।
शालिमञ्जरिकास्वीयदन्ताञ्चलमणीघटैः॥
स्रवन्मदञ्च सानन्दं श्रीश्रीपत्यादिसंवृतम्।
अशेषविघ्नविध्वंसनिघ्नं विघ्नेश्वरं स्मरेत्॥

अर्घ्यसंस्कारः

अथ तं मानसैः पञ्चोपचारैरभ्यर्च्य श्रीक्रमे वक्ष्यमाणेन क्रमेण सामान्यविशेषार्घ्ये आसादयेत्। तत्र चोभयोरर्घ्ययोरप्युक्तं षडङ्गम् आधारस्थापनादिषु क्रमेण—

श्रीं ह्रीं क्लीं अं अग्निमण्डलाय दशकलात्मने अर्घ्यपात्राधाराय नमः
३ उं सूर्यमण्डलाय द्वादशकलात्मने अर्घ्यपात्राय नमः
३ मं सोममण्डलाय षोडशकलात्मने अर्घ्यामृताय नमः
इत्येव मन्त्राः ।

"गणपतिं हवामहे कविं कवीनामुपमश्रवस्तमम् । ज्येष्ठरा
ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पत आनः श्रृण्वन्नूतिभिः सीद सादनम्"

इत्यनयर्चा चाभिमन्त्रणम्, चतुर्नवतिमन्त्राद्यभिमन्त्रणाभावश्चे
विशेषः । अथ सामान्यार्घ्यजलबिन्दुभिरात्मानं पूजोपकरणानि
सम्प्रोक्ष्य विशेषार्घ्यजलबिन्दुभिस्स्वशिरसि गुरुपादुकां त्रिरिष्ट्व
सपर्यासामग्रीं पावयेत् ।

पीठे प्राणप्रतिष्ठा

पुरतो रक्तचन्दनादिभिर्निर्मिते पीठे कलधौतादिविरचितां मह
गणपतिप्रतिमां ध्यानोक्तरूपां, चतुरस्राष्टदलषडरत्रिकोणात्मकं सिन्द
रादिना लिखितं लेखितं वा यन्त्रं धातुमयं वा निवेश्य—

'श्रीगणेशयन्त्रस्य प्राणा इह प्राणाः, श्रीगणेशयन्त्रस्य जीव इ
स्थितः, श्रीगणेशयन्त्रस्य सर्वेन्द्रियाणि श्रीगणेशयन्त्रस्य वाङ्मन आद
इह आयान्तु स्वाहा' इति मन्त्रेण प्राणप्रतिष्ठां कुर्यात् ।

पीठशक्तिपूजा

तस्य त्रिकोणे स्वाग्रादिप्रादक्षिण्येन परितो मध्ये च क्रमेण—

श्रीं ह्रीं क्लीं तीव्रायै नमः
३ ज्वालिन्यै नमः
३ नन्दायै नमः
३ भोगदायै नमः
३ कामरूपिण्यै नमः
३ उग्रायै नमः
३ तेजोवत्यै नमः
३ सत्यायै नमः
३ विघ्ननाशिन्यै नमः

इति नवगणेशशक्तीरभ्यर्च्य, धर्माद्यष्टकपूजां कुर्यात्।

तत्रैवाग्नेयादिविदिक्षु प्रागाद्यासु च दिक्षु क्रमेण—

श्रीं ह्रीं क्लीं ॠं धर्माय नमः
३ ॠं ज्ञानाय नमः
३ ॣं वैराग्याय नमः
३ ॣं ऐश्वर्याय नमः
३ ॠं अधर्माय नमः
३ ॠं अज्ञानाय नमः
३ ॣं अवैराग्याय नमः
३ ॣं अनैश्वर्याय नमः

इति चार्चयेत्।

महागणपतिपूजा

ततो मनसा ध्यातं महागणपतिं भक्तानुग्रहात्तेजोरूपेण परिणतं प्रापय्य ब्रह्मरन्ध्रं वहन्नासापुटाध्वना निर्गमय्य कुसुमगर्भितेऽञ्जलौ मूर्तिं मूलमन्त्रान्ते महागणपतिमावाहयामीति त्रिकोणे आवाह्य 'आवाहितो भव' इत्यादिक्रमेण श्रीक्रमे वक्ष्यमाणतत्तन्मुद्राप्रदर्शनपूर्वकम्-आवाहन-संस्थापन-सन्निधापन-सन्निरोधन - सम्मुखीकरणावगुण्ठनादि-कृत्वा वन्दनधेनुयोनिमुद्राश्च प्रदर्श्य सामान्यार्घ्योदकेन प्राग्वत् गन्धादि पञ्चोपचारानाचरेत्।

महागणपतितर्पणम्

ततो मूलान्ते श्रीमहागणपतिश्रीपादुकां पूजयामीति वामकर-तलमुद्रया सन्दष्टद्वितीयशकलगृहीतक्षीरबिन्दुदक्षकरोपात्तकुसुम-युगलक्षेपेण देवं दशवारमुत्तर्पयेत्। तत्त्वमुद्रा उत्तरत्रापि साधारणी।

षडङ्गपूजा

ततो देवस्य वाय्वीशानाग्नेयासुरकोणेषु मध्ये प्रागादिदिक्षु च क्रमेण—

श्रीं ह्रीं क्लीं ओं गां हृदयाय नमः हृदयशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि,
३ श्रीं गीं शिरसे स्वाहा शिरश्शक्तिश्रीपादुकां पूजयामि,
३ ह्रीं गूं शिखायै वषट् शिखाशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि,
३ क्लीं गैं कवचाय हुम् कवचशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि,
३ ग्लौंगौंनेत्रत्रयायवौषट्नेत्रत्रयशक्तिश्रीपादुकांपूजयामि
३ गं गः अस्त्राय फट् अस्त्रशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि,

इति समभ्यर्च्याथ ओघत्रयपूजां कुर्यात् ।

दिव्यौघः

श्रीं ह्रीं क्लीं विनायकसिद्धाचार्य श्रीपादुकां पूजयामि ।
३ कवीश्वरसिद्धाचार्य ,, ,,
३ विरूपाक्षसिद्धाचार्य ,, ,,
३ विश्वसिद्धाचार्य ,, ,,
३ ब्रह्मण्यसिद्धाचार्य ,, ,,
३ निधीशसिद्धाचार्य ,, ,,

सिद्धौघः

३ गजाधिराजसिद्धाचार्य ,, ,,
३ वरप्रदसिद्धाचार्य ,, ,,

मानवौघः

३ विजयसिद्धाचार्य ,, ,,
३ दुर्जयसिद्धाचार्य ,, ,,
३ जयसिद्धाचार्य ,, ,,
३ दुःखारिसिद्धाचार्य ,, ,,
३ सुखावहसिद्धाचार्य ,, ,,
३ परमात्मसिद्धाचार्य ,, ,,
३ सर्वभूतात्मसिद्धाचार्य ,, ,,
३ महानन्दसिद्धाचार्य ,, ,,
३ फालचन्द्रसिद्धाचार्य ,, ,,

३	सद्योजातसिद्धाचार्य	श्रीपादुकां	पूजयामि ।
३	बुद्धसिद्धाचार्य	,,	,,
३	शूरसिद्धाचार्य	,,	,,

इत्योघत्रयपूजा । अत्रैव पाठान्तराणि--

दिव्यौघः

श्रीं ह्रीं क्लीं	विनायकसिद्धाचार्य	श्रीपादुकां	पूजयामि ।
३	विरूपाक्षसिद्धाचार्य	,,	,,
३	बुद्धसिद्धाचार्य	,,	,,
३	शूरसिद्धाचार्य	,,	,,
३	वरप्रदसिद्धाचार्य	,,	,,

सिद्धौघः

३	विजयसिद्धाचार्य	,,	,,
३	दुर्जयसिद्धाचार्य	,,	,,
३	जयसिद्धाचार्य	,,	,,
३	कवीश्वरसिद्धाचार्य	,,	,,
३	ब्रह्मण्यसिद्धाचार्य	,,	,,
३	निधीशसिद्धाचार्य	,,	,,

मानवौघः

३	गजाधिराजसिद्धाचार्य	,,	,,
३	दुःखारिसिद्धाचार्य	,,	,,
३	सद्योजातसिद्धाचार्य	,,	,,
३	सुखावहसिद्धाचार्य	,,	,,
३	परमात्मसिद्धाचार्य	,,	,,
३	सर्वभूतात्मसिद्धाचार्य	,,	,,
३	महानन्दसिद्धाचार्य	,,	,,
३	शुभानन्दसिद्धाचार्य	,,	,,
३	फालचन्द्रसिद्धाचार्य	,,	,,

ओघत्रयसंख्या विंशतिः ।

आवरणार्चनम् । तत्र प्रथमावरणम्

त्र्यश्रषडश्रयोरन्तरान्ते प्रागादिदिक्षु क्रमेण पूजयेत्—

श्रीं ह्रीं क्लीं श्रीश्रीपतिपादुकां पूजयामि ।
३ गिरिजागिरिजापतिश्रीपादुकां पूजयामि ।
३ रतिरतिपति " "
३ महीमहीपति " "

द्वितीयावरणम्

षडश्रे देवाग्रकोणमारभ्य प्रादक्षिण्येन तद्दक्षवामपार्श्वयोश्च क्रमेण —

श्रीं ह्रीं क्लीं ऋध्यामोद श्रीपादुकां पूजयामि ।
३ समृद्धिप्रमोद " "
३ कान्तिसुमुख " "
३ मदनावतीदुर्मुख " "
३ मदद्रवविघ्न " "
३ द्राविणीविघ्नकर्तृ " "
३ वसुधाराशङ्खनिधि " "
३ वसुमतीपद्मनिधि " "

तृतीयावरणम्

षडश्रसन्धिषट्के प्राग्वत् षडङ्गदेवतार्चनम् ।

चतुर्थावरणम्

अष्टदले पश्चिमादिदिक्षु वायव्यादिविदुक्षु च प्रादक्षिण्यक्रमेण—

श्रीं ह्रीं क्लीं आं ब्राह्मी श्रीपादुकां पुजयामि ।
३ ईं माहेश्वरी " "
३ ऊँ कौमारी " "
३ ऋं वैष्णवी " "
३ लृं वाराही " "
३ ऐं माहेन्द्री " "

३ श्रौं चामुण्डा श्रीपादुकां पूजयामि ।
३ श्रः महालक्ष्मी ,, ,,

पञ्चमावरणम्

अथ चतुरश्रस्य रेखायां प्रागाद्यास्वष्टसु दिक्षु क्रमेण—
श्रीं ह्रीं क्लीं लां इन्द्राय वज्रहस्ताय सुराधिपतये ऐरावतवाहनाय सपरिवाराय नमः ।
३ रां अग्नये शक्तिहस्ताय तेजोऽधिपतये अजवाहनाय
३ यां यमाय दण्डहस्ताय प्रेताधिपतये महिषवाहनाय
३ क्षां निर्ऋतये खड्गहस्ताय रक्षोऽधिपतये नरवाहनाय
३ वां वरुणाय पाशहस्ताय जलाधिपतये मकरवाहनाय
३ यां वायवे ध्वजहस्ताय प्राणाधिपतये रुरुवाहनाय
३ सां सोमाय शङ्खहस्ताय नक्षत्राधिपतयेऽश्ववाहनाय
३ हां ईशानाय त्रिशूलहस्ताय विद्याधिपतये वृषवाहनाय सपरिवाराय नमः ।

सर्वा आवरणदेवता देवस्याभिमुखासीनाः स्वयं तत्तदभिमुखः पूजयामीति भावयेत् । गणनाथस्य पुनस्तर्पणं षोडशोपचारपूजा च । एवं पञ्चावरणदेवता इष्ट्वा पुनर्देवं दशधा प्राग्वदुपतर्प्य षोडशभिरुपचारैराराधयेत् । ते च—पाद्यार्घ्याचमनीयस्नानवासोगन्धपुष्पधूपदीपनीराजनच्छत्रचामरयुगदर्पणनैवेद्यपानीयताम्बूलाख्याः ।
मन्त्रास्तु—

श्रीं ह्रीं क्लीं महागणपतये पाद्यं कल्पयामि नमः, अर्घ्यं कल्पयामि नमः इत्यादयः । नैवेद्ये त्रिकोणवृत्तचतुरश्रमण्डलकरणम्, मूलेन प्रोक्षणम्, वं इति धेनुमुद्रया अमृतीकरणम्, मूलेन सप्तवाराभिमन्त्रणम्, प्राणादिमुद्राप्रदर्शनञ्च कुर्यादिति विशेषः । इहापरिगणितान्यपि पूर्वोत्तरापोशनहस्तप्रक्षालनगण्डूषपुनराचमनीयानि नैवेद्याङ्गत्वेन पूर्ववत्कल्पयेत् ।

अग्निकार्यम्

अथ श्रीक्रमे वक्ष्यमाणेन विधिना स्थण्डिलकल्पनादि प्रधानदेवतापञ्चोपचारान्तं कृत्वा—

श्रीं ह्रीं क्लीं श्रियै स्वाहा—श्रिया इदं न मम,

श्रीं ह्रीं क्लीं श्रीपतये स्वाहा—श्रीपतय इदं न मम,

इत्यादिरीत्या पञ्चममिथुनवर्जं श्वचादिविघ्नकर्तृपर्यन्ता । विंशतिदेवत उद्दिश्य चतुर्थ्यन्तैः बीजत्रयाद्यैः स्वाहाशिरस्कैः तत्तन्नाममन्त्रै राज्येनैकैकवारमुद्देशत्यागपूर्वकं हुत्वा, अथ प्रधानदेवतायै महा गणपतये मूलेन दशवारं हुत्वा वक्ष्यमाणप्रकारेण बलिं प्रदाय महा व्याहृत्यादिविधिशेषं निर्वर्तयेत् ।

बलिदानम्

होमाकरणपक्षे बलिमात्रं दद्यात् । यथा—

पुरतः स्ववामभागे त्रिकोणवृत्तचतुरश्रात्मकं मण्डलं कृत्वा 'ऐं व्या पकमण्डलाय नमः' इति गन्धादिभिरभ्यर्च्यार्धभक्तपूरितोदकं सक्षीरा दित्रयं पात्रं तत्र विन्यस्य 'ओं ह्रीं सर्वविघ्नकृद्भ्यः सर्वभूतेभ्यो हुं फट् स्वाहा' इति मन्त्रं त्रिः पठित्वा दक्षकरार्पितं वामकरतलमुद्रास्पृष्ट क्षीरं बल्युपरि दत्वा बाणमुद्रया बलिं भूतेभ्यो ग्राहितं विभाव्य प्रणमेत् ।

तर्पणजपस्तोत्राणि

अथ प्रक्षालितपाणिपाद आचान्त आगत्य देवं मूलेन त्रिधा सन्तर्प्य पुष्पाञ्जलिं दत्वा प्रदक्षिणनुतीर्विधाय जपेत् ।

अस्य श्रीमहागणपतिमहामन्त्रस्य गणक ऋषये नम इति शिरसि निचृद्गायत्रीच्छन्दसे नम इति मुखे, महागणपतये देवतायै नम इति हृदये, गं बीजाय नम इति गुह्ये, स्वाहा शक्त्यै नम इति पादयोः ओं कीलकाय नम इति नाभौ, ममाभीष्टसिद्धये विनियोगाय नम इति करसम्पुटे च न्यस्य, उक्तैः षडङ्गमन्त्रैः अङ्गुष्ठादिषु हृदयादिषु च न्यासं विधाय पूर्वोक्तभङ्ग्या ध्यात्वा, श्यामाक्रमे वक्ष्यमाणप्रकारेण संस्कृतां मालामादाय श्रीक्रमे वक्ष्यमाणविधिना मूलमष्टोत्तरशतवारम् आवर्त्य पुनरपि न्यासादि कृत्वा—

गुह्यातिगुह्यगोप्ता त्वं गृहाणास्मत्कृतं जपम् ।
सिद्धिर्भवतु मे देव त्वत्प्रसादान्मयि स्थिरा ॥

इति सामान्यार्घ्योदकेन जपं देवस्य दक्षकरे समर्पितं विभाव्य स्तुवीत । यथा श्रीभगवानुवाच—

गणेशस्य स्तवं वक्ष्ये कलौ झटिति सिद्धिदम् ।
न न्यासो न च संस्कारो न होमो न च तर्पणम् ।।
न मार्जनं च पञ्चाढ्यं सहस्रजपमात्रतः ।
सिध्यत्यर्चनतः पञ्च शतब्राह्मणभोजनात् ।।

अस्य श्रीगणपतिस्तोत्रमालामन्त्रस्य भगवान् श्रीसदाशिव ऋषिः, उष्णिक् छन्दः, श्रीगणपतिर्देवता, श्रीगणपतिप्रसादसिध्यर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

चतुर्भुजं रक्ततनुं त्रिणेत्रम्
पाशांकुशौ मोदकपात्रदन्तौ ।
करैर्दधानं सरसीरुहस्थं
गणाधिनाथं शशिचूडमीडे ।।

सदाशिवप्रोक्तं गणेशाष्टम्

विनायकैकभावनासमर्चनासमर्चित-
प्रमोदकैः प्रमोदकैः प्रमोदमोदमोदकम् ।
यदर्पितं समर्पितं नवान्नधान्यनिर्मितं
न खण्डितं न खण्डितं न खण्डमण्डनं कृतम् ।।

सजातिकृद्विजातिकृत्स्वनिष्ठभेदवर्जितं
निरञ्जनञ्च निर्गुणं निराकृतिञ्च निष्क्रियम् ।
सदात्मकं चिदात्मकं सुखात्मकं परं पदं
भजामि तं गजाननं स्वमाययात्तविग्रहम् ।।

गणाधिप त्वमष्टमूर्तिरीशसूनुरीश्वरः
त्वमम्बरञ्च शम्बरं धनञ्जयः प्रभञ्जनः ।
त्वमेव दीक्षितः क्षितिर्निशाकरः प्रभाकरः
चराचरप्रचारहेतुरन्तराय शान्तिकृत् ।।

अनेकदं तमालनीलमेकदन्तसुन्दरं
गजाननं नमो गजाननामृताब्धिमन्दिरम् ।
समस्तवेदवादसत्कलाकलापमन्दिरं
महान्तरायदुस्तमश्शमार्कमाश्रितोदरम् ।।

सरक्तहेमघर्षिकानिनादनूपुरस्वनैः
मृदङ्गतालनादभेदसाधनानुरूपतः ।
धिमिद्धिमित्ततोऽङ्गतोऽङ्गथेयिथेयि शब्दतो
विनायकश्शशांकशेखराग्रतः प्रनृत्यति ।।

नमामि नाकनायकैकनायकं विनायकं
कलाकलापकल्पनानिदानमादिपूरुषम् ।
गणेश्वरं गुणेश्वरं महेश्वरात्मसम्भवं
स्वपादमूलसेविनामपारवैभवप्रदम् ।।

भजे प्रचण्डतुन्दिलं सदन्दशूकभूषणं
सनन्दनादिवन्दितं समस्तसिद्धसेवितम् ।
सुरासुरौघयोस्सदा जयप्रदं भयप्रदं
समस्तविघ्नघातिनं स्वभक्तपक्षपातिनम् ।।

कराम्बुजात्तकङ्कणः पदाब्जकिङ्किणीगणो
गणेश्वरो गुणार्णवः फणीश्वराङ्गभूषणः ।
जगत्त्रयान्तरायशान्तिकारकोऽस्तु तारकः
भवार्णवादनेकदुर्ग्रहाच्चिदेकविग्रहः ।।

यो भक्तिप्रवणः परावरगुरोस्स्तोत्रं गणेशाष्टकं
शुद्धस्संयतचेतसा यदि पठेन्नित्यं त्रिसन्ध्यं पुमान् ।
तस्य श्रीरतुला स्वसिद्धिसहिता श्रीशारदा सर्वदा
स्यातां तत्परिचारिके किल तदा काः कामनानां कथाः ।।

सुवासिनीबटुकपूजा

ततः श्रीक्रमे वक्ष्यमाणेन क्रमेण सुवासिनीपूजनहविःप्रतिपत्ति-देवतोद्वासनादिशेषं समापयेत्। सुवासिन्या साकं बटुकार्चनमपि कुर्यात्। तत्र मन्त्रः—

'श्रीं ह्रीं क्लीं बं बटुकाय नमः' इति। 'श्रीं ह्रीं क्लीं सुवासिन्यै नमः' इति। मम निर्विघ्नं मन्त्रसिद्धिर्भूयादिति तौ प्रति प्रार्थनायां तथास्त्विति तत्प्रतिवचनम्। मूलान्ते 'अमुकतत्त्वं शोधयामि नमः स्वाहेति' तत्त्वत्रयशोधनञ्चेति विशेषः।

पुरश्चरणविधिः

एवं नित्यक्रमं प्रवर्तयन् श्यामाक्रमे वक्ष्यमाणेन विधिना अष्टा-विंशतिसहस्रसंख्यापुरश्चरणजपः। प्रकृते कलियुगत्वात्तच्चतुर्गु-णितम्। प्रथमेऽहनि सहस्रम्। ततः प्रत्यहं त्रिसहस्रसंख्यञ्च कृत्वा जपदशांशेन होमः, तद्दशांशेन तर्पणम्, तद्दशांशेन ब्राह्मणभोज-नानि च विदध्यात्। होम द्रव्याणि च—

मोदकैः पृथुकैर्लाजैः सक्तुभिश्चेक्षुपर्वभिः।
नारिकेलैस्तिलैश्शुद्धैस्सुपक्वैः कदलीफलैः॥

इत्युक्तान्यष्टौ। एतेषां प्रमाणन्तु—मोदका अखण्डिता ग्रासमिताः। पृथुकलाजसक्तवो मुष्टिपरिमिताः। इक्षुप्रमाणं श्लोक एवोक्तम्। नारिकेलम् अष्टधा खण्डितम्। तिलाः चुलुकप्रमाणाः शतसंख्याका वा। कदलीफलमल्पम् यद्यखण्डितम्। पृथु चेद्यथारुचि खण्डितम्। अमीषां द्रव्याणां मधुक्षीरघृतसिक्तानां पृथक्पृथगाहुतयो होमसंख्यापिण्डाष्टमभागमिताः ३५० श्लोक पाठक्रमेण भवन्ति। अष्टद्रव्यहोमात् प्रागावरणदेवतानामेकैकाहु-तिः प्रधानदेवतायाश्च या दशाहुतयः ताः आज्येनैव भवन्ति। तर्प-णपूर्वाङ्गन्तु चतुरावृत्तितर्पणवदेव।

इत्थं पुरश्चरणेन सिद्धमनुः, स्वातन्त्र्येणोपास्तौ च श्रीक्रमोक्तेन क्रमेण नैमित्तिकार्चनपरः, काम्यापेक्षी चेत् श्यामाक्रमे वक्ष्यमाणेन तत्तत्कामानुगुणेन द्रव्येणेष्ट्वा सिद्धसंकल्पः सुखी विहरेत् इति शिवम्।

इति श्रीभासुरानन्दनाथचरणारविन्दमिलिन्दाय नमः।

॥ श्रीः ॥

अथ श्रीक्रमः

ब्राह्ममुहूर्तकृत्यम्

मन्त्रमहार्णवश्रीविद्यार्णवनित्योत्सवादिषु प्रतिपादितम् ।

ब्राह्मे मुहूर्ते चोत्थाय निद्रास्थानाद्बहिर्निर्गत्य हस्तौ पादौ मुखं च प्रक्षाल्याचम्य रात्रिवस्त्रं परित्यज्य शुद्धवस्त्रं परिधाय शुद्धासन उपविश्याज्ञाचक्रे कोटीन्दुप्रकाशे स्वगुरुं ध्यायेत्—

ओं आनन्दमानन्दकरं प्रसन्नं ज्ञानस्वरूपं निजबोधरूपम् ।
योगीन्द्रमीड्यं भवरोगवैद्यं श्रीमद्गुरुं नित्यमहं भजामि ॥

'ऐं ह्रीं श्रीं ह्स्ख्फ्रें हसक्षमलवरयूं स ह क्ष म ल व र यीं ह्सौः स्हौ स्वरूपनिरूपणहेत्वमुकाम्बासहितश्रीगुरुपादुकां पूजयामि'

'स्वच्छप्रकाशविमर्शहेत्वमुकाम्बासहितश्रीपरमगुरुपादुकां पूजयामि'

'स्वात्मारामपञ्जरविलीनचेतस्कामुकाम्बासहित श्रीपरमेष्ठिगुरुपादुकां पूजयामि' इति गुरुपरमगुरुपरमेष्ठिगुरुपादुकां पूजयेत् ।

गुरुर्ब्रह्मा गुरुर्विष्णुः गुरुर्देवो महेश्वरः ।
गुरुस्साक्षात्परं ब्रह्म तस्मै श्रीगुरवे नमः ॥

प्राणानायम्य तच्चरणयुगलविगलदमृतरस-विसरपरिप्लुताखिलाङ्गमात्मानं भावयेत् ।

ततश्च सर्वचैतन्यात्मिकां जाग्रदाद्यवस्थात्रयावभासिकां सर्वाधिष्ठानरूपां प्रत्यक्चैतन्याभिन्नब्रह्मात्मिकां सर्वचैत्यविवर्जितामखण्डां चितिं भावयेत् ।

आमूलाधारादा ब्रह्मबिलं विलसन्तीं तडिल्लतासदृशाकृतिं तरुणारुणपिञ्जरां तैजसीं ज्वलन्तीं कुण्डलिरूपां सर्वाधिष्ठानभूतां परां संविदं भावयेत् ।

नियमितपवनस्पन्दो मूलाधारे चतुर्दलपद्मे त्रिकोणात्मकं पीठस्थितज्योतिर्लिङ्गमावेष्ट्यावस्थितां सार्धत्रिवलयां ओं हूं बीजेनोत्थिताम् 'ऐं ह्रीं श्रीं' इति मन्त्रं च जपन् कुण्डलिनीं ध्यायेत् ।

कुण्डलिनीमन्त्रः

वाग्भवं भुवनेशी च श्री बीजन्तु तथैव च ।
त्र्यक्षरो मन्त्र आख्यातः कुण्डलिन्यास्सुसिद्धिदः ।।१।।

ऋषिश्शक्तिस्समाख्यातो गायत्रीच्छन्द ईरितम् ।
चेतना कुण्डली शक्तिर्देवतात्र समीरिता ।।२।।

वाग्भवं बीजमाम्नातं शक्तिः श्रीबीजमुच्यते ।
हृल्लेखाकीलकं प्रोक्तं कुण्डलिन्यास्तु चिन्तने ।।३।।

विनियोगस्समाख्यातः सर्वागमविशारदैः ।
बीजत्रयद्विरावृत्या षडङ्गन्यास ईरितः ।।४।।

ध्यानं वक्ष्यामि कुण्डल्यास्सावधानतया शृणु ।
मूलाधारे त्रिकोणे तु सूर्यकोटिसमत्विषि ।।५।।

प्रसुप्तभुजगाकारां सार्धत्रिवलयस्थिताम् ।
नीवारशूकवत्तन्वीं तडित्कोटिसमप्रभाम् ।।६।।

सूर्यकोटिप्रभां दीप्तां चन्द्रकोटिसुशीतलाम् ।
शिवशक्तिमयीं देवीं शंखावर्तक्रमात्स्थिताम् ।।७।।

सुषुम्नामध्यमार्गेण यान्तीं परशिवावधि ।
ह्रींकारबीजरूपेण चिन्तयेद्योगवर्त्मना ।।८।।

सिन्दूरारुणविग्रहां त्रिनयनां माणिक्यमौलिस्फुर-
त्तारानायकशेखरां स्मितमुखीमापीनवक्षोरुहाम् ।
पाणिभ्यां मणिपूर्णरत्नचषकं रक्तोत्पलं बिभ्रतीं
सौम्यां रत्नघटस्थसव्यचरणां ध्यायेत्परामम्बिकाम् ।।

कुण्डलिनीस्तुतिः

मूलोन्निद्रभुजङ्गराजसदृशीं यान्तीं सुषुम्नान्तरं
भित्वाधारसमूहमाशु विलसत्सौदामिनीसन्निभाम् ।
व्योमाम्भोजगतेन्दुमण्डलगलद्दिव्यामृतौघैः पतिं
सम्भाव्य स्वगृहागतां पुनरिमां सञ्चिन्तयेत्कुण्डलीम् ।।

हंसं नित्यमनन्तमद्वयगुणं स्वाधारतो निर्गता
शक्तिः कुण्डलिनी समस्तजननी हस्ते गृहीत्वा च तम्।
याता शम्भुनिकेतनं परसुखं तेनानुभूय स्वयं
यान्ती स्वाश्रममर्ककोटिरुचिराध्येया जगन्मोहिनी ।।

अव्यक्तं परबिम्बमञ्चितरुचिं नीत्वा शिवस्यालयं
शक्तिः कुण्डलिनी गुणत्रयवपुर्विद्युल्लतासन्निभा ।
आनन्दामृतकन्दगं पुरमिदं चन्द्रार्ककोटिप्रभं
संवीक्ष्य स्वगृहं गता भगवती ध्येयानवद्या गुणैः ।।

मध्ये वर्त्म समीरणद्वयमिथस्सङ्घट्टसंक्षोभजं
शब्दस्तोममतीत्य तेजसि तडित्कोटिप्रभाभास्वराम् ।
उद्यन्तीं समुपास्महे नवजपासिन्दूरसान्द्रारुणां
सान्द्रानन्दसुधामयीं परशिवं प्राप्तां परां देवताम् ।।

गमनागमनेषु जाङ्घिकी सा
तनुताद्योगफलानि कुण्डली ।
मुदिता कुलकामधेनुरेषा
भजतां वाञ्छितकल्पवल्लरी ।।

आधारस्थितशक्तिबिन्दुनिलयां नीवारशूकोपमां
नित्यानन्दमयीं गलत्परसुधावर्षैः प्रबोधप्रदैः ।
सिक्त्वा षट्सरसीरुहाणि विधिवत्कोदण्डमध्योदितां
ध्यायेद्भास्वरबन्धुजीवरुचिरां संविन्मयीं देवताम् ।।

हृत्पङ्केरुह भानुबिम्बनिलयां विद्युल्लतामन्थरां
बालार्कारुणतेजसा भगवतीं निर्भर्त्सयन्तीं तमः ।
नादाख्यं परमर्धचन्द्रकुटिलं संविन्मयीं शाश्वतीं
यान्तीमक्षररूपिणीं विमलधीर्ध्यायेद्विभुं तेजसाम् ।।

भाले पूर्णनिशाकरप्रतिभटां नीहारहारत्विषा
सिञ्चन्तीममृतेन देवममितेनानन्दयन्तीं तनुम् ।
वर्णानां जननीं तदीयवपुषा संव्याप्य विश्वं स्थितां
ध्यायेत्सम्यगनाकुलेन मनसा संविन्मयीमम्बिकाम् ।।

मूले भाले हृदि च विलसद्वर्णरूपा सवित्री
पीनोत्तुङ्गस्तनभरनमन्मध्यदेशा महेशी ।
चक्रे चक्रे गलितसुधया सिक्तगात्री प्रकामं
दद्यादद्य श्रियमविकलां वाङ्मयी देवता नः ।।

आधारबन्धप्रमुखक्रियाभिः समुत्थिता कुण्डलिनी सुधाभिः ।
त्रिधामबीजं शिवमर्चयन्ती शिवाङ्गना वः शिवमातनोतु ।।

निजभवननिवासादुच्चलन्ती विलासैः
पथि पथि कमलानां चारु हासं विधाय ।
तरुणतपनकान्तिः कुण्डली देवता सा
शिवसदनसुधाभिः दीपयेदात्मतेजः ।।

सिन्दूरपुञ्जनिभमिन्दुकलावतंसमानन्दपूर्णनयनत्रयशोभिवक्त्रम् ।
आपीनतुङ्गकुचनम्रमनङ्गतन्त्रं शम्भोः कलत्रममितां श्रियमातनोतु ।।

वर्णैरर्णवषट्दिशा रविकलाचक्षुर्विभक्तैः क्रमा-
त्सान्तैरादिभिरावृतान् क्षहयुतैष्षट्चक्रमध्यानिमान् ।
डाकिन्यादिभिराश्रितान् परिचितान् ब्रह्मादिभिर्दैवतैः
भिन्दाना परदेवता त्रिजगतां चित्तेषु दत्तां मुदम् ।।

आधाराद्गुणवृत्तशोभिततनुं निर्गत्वरीं सत्वरं
भिन्दन्तीं कमलानि चिन्मयघनानन्दप्रबोधोद्धुराम् ।
संक्षुब्धंध्रुवमण्डलामृतकरप्रस्यन्दमानामृत-
स्रोतःकन्दलितामसन्दतडिदाकारां शिवां भावये ।।

मूलाधारे त्रिकोणे तरुणतरणिभाभास्वरे विभ्रमन्तं
कामं बालार्ककालानलजरठकुरङ्गांककोटिप्रभाभम् ।
विद्युन्मालासहस्रद्युतिरुचिरलसद्वन्धुजीवाभिरामं
त्रैगुण्याक्रान्तबिन्दुं जगदुदयलयैकान्तहेतुं विचिन्त्य ।।

तस्योर्ध्वे विस्फुरन्तीं स्फुटरुचिरतटित्पुञ्जभाभास्वराङ्गी-
मुद्गच्छन्तीं सुषुम्नामनु सरणिशिखामा ललाटेन्दुबिम्बम् ।
चिन्मात्रां सूक्ष्मरूपां जगदुदयकरीं भावनामात्रगम्यां
मूलं या सर्वधाम्नां स्फुरति निरुपमा हूँकृतोदञ्चितोरः ।।

नीता सा शनकैरधोमुखसहस्रारारुणाब्जोदरे
च्योतत्पूर्णशशांकबिम्बमधुनः पीयूषधारास्रुतिम् ।
रक्तां मन्त्रमयीं निपीय च सुधानिःष्यन्दरूपा विशे-
द्भूयोऽप्यात्मनिकेतनं पुनरपि प्रोत्थाय पीत्वा विशेत् ।

योऽभ्यस्यत्यनुदिनमेवमात्मनोऽन्त-
र्बीजांशं दुरितजरापमृत्युरोगान् ।
जित्वासौ स्वयमिव मूर्तिमाननङ्गः
सञ्जीवेच्चिरमातिनीलकेशजालः ।।

इति तद्रश्मिनिकरभस्मितसकलकश्मलजालो मूलं मनसा दश-वारमावर्तयेत् ।

अथ षट्शताधिकैकविंशतिसाहस्रिकां निःश्वासोच्छ्वासरूपिणीं मूलाधारादिब्रह्मरन्ध्रान्तसप्तचक्रनिवासिनीभ्यो देवताभ्यो निवेदयामि तथा--

मूलाधारे चतुर्दलपद्मे वं शं षं सं चतुरक्षरे चतुष्कोणयन्त्रे ऐरावत-वाहने लं बीजे स्थिताय शुद्धबुद्धिसहिताय कुंकुमवर्णाय महागणपतये षट्सहस्रमजपागायत्रीजपं निवेदयामि,

बं भं मं यं रं लं षडक्षरे स्वाधिष्ठानचक्रे षट्दलपद्मेऽर्धचन्द्रे मकरवाहने वं बीजे स्थिताय सरस्वतीशक्तिसहिताय सिन्दूरवर्णाय ब्रह्मणे षट्सहस्रमजपाजपं निवेदयामि,

मणिपूरकचक्रे दशदलपद्मे डं ढं णं तं थं दं धं नं पं फं दशाक्षरे त्रिकोणयन्त्रे मेषवाहने रं बीजे स्थिताय लक्ष्मीशक्तिसहिताय नील-वर्णाय विष्णवे षट्सहस्रमजपाजपं निवेदयामि ।

अनाहतचक्रे द्वादशदलपद्मे कं खं गं घं ङं चं छं जं झं ञँ टं ठं द्वादशा-क्षरे षट्कोणयन्त्रे हरिणवाहने स्थिताय पार्वतीशक्तिसहिताय हेमवर्णा परमशिवाय षट्सहस्रमजपाजपं निवेदयामि ।

विशुद्धिचक्रे षोडशदलपद्मे अं आं इं ईं उं ऊं ऋं ॠं लृं ॡं एं ऐं ओं औं अं अः षोडशाक्षरे शून्ययन्त्रे हस्तिवाहने स्थिताय प्राणशक्ति-सहिताय शुद्धस्फटिकसंकाशाय जीवाय सहस्रमेकमजपाजपं निवेदयामि

आज्ञाचक्रे द्विदलपद्मे श्वेतवर्णे हं क्षं द्व्यक्षरे लिङ्गयन्त्रे नरवाहने स्थिताय ज्ञानशक्तिसहिताय विद्युद्वर्णाय गुरवे सहस्रमेकमजपाजपं निवेदयामि,

ब्रह्मरन्ध्रे सहस्रदलपद्मे चित्रवर्णे अं आं इं ईं उं ऊं ऋं ॠं लृं लॄं एं ऐं ओं औं अं अः कं खं गं घं ङं चं छं जं झं ञँ टं ठं डं ढं णं तं थं दं धं नं पं फं बं भं मं यं रं लं वं शं षं सं हं लं क्षं इति विंशतिवारोच्चारिते सहस्राक्षरे विसर्गयन्त्रे बिन्दुवाहने पूर्णचन्द्रमण्डले आनन्दमहासमुद्र-मध्ये चिन्मयमणिद्वीपे चित्सारचिन्तामणिमयमन्दिरे कल्पवृक्षाधस्तले अव्याकृतब्रह्ममहासिंहासने स्थिताय नानावर्णाय वर्णातीताय चिच्छक्ति-सहिताय परमात्मने सहस्रमेकमजपाजपं निवेदयामि इति निवेदयेत् ।

अथ कतिचित् क्षणान् हंसः सोऽहमिति श्वासोच्छ्वासेषु भावयेत् ।

हकारेण बहिर्याति सकारेण विशेत्पुनः ।
हंसोऽतिपरमं मन्त्रं जीवो जपति सर्वदा ।।

इति ध्यात्वा मानसैरुपचारैस्सर्वान् देवान् पूजयेत् ।

लं पृथिव्यात्मकं गन्धं समर्पयामि (कनिष्ठिकांगुष्ठाभ्याम्) ।

हं आकाशात्मकं पुष्पं (अंगुष्ठतर्जनीभ्याम्) ।

यं वाय्वात्मकं धूपमाघ्रापयामि (तर्जन्यंगुष्ठाभ्याम्) ।

रं वन्ह्यात्मकं दीपं दर्शयामि (अंगुष्ठमध्यमाभ्याम्) ।

वं अमृतात्मकं नैवेद्यं निवेदयामि (अंगुष्ठानामिकाभ्याम्) ।

सं सर्वात्मकं ताम्बूलादिसर्वोपचारान् समर्पयामि । (साङ्गुष्ठा-भिस्सर्वाभिः) ।

आमूलाधारादाब्रह्मबिलं विलसन्त्यां बिसतन्तुतनीयस्यां विद्युत्पुं-जपिंजरायां विवस्वदयुतप्रकाशायां कुण्डलिन्यामेव निम्नांकितेषु चक्रेषु श्रीचक्रस्थितां देवतां भावयन् पूजयेत् ।

तद्यथा––मूलाधारादधोगते अकुलसहस्रारे देहश्रीचक्रयोरभेदेन भूपुरस्थिताः अणिमादिदेवीः पूजयामि । तदुपरि स्थिते विषुवन्नाम्नि रक्तवर्णषड्दलषोडशदलगतकामाकर्षिण्यादिदेवीः पूजयामि ।

मूलाधारे चतुर्दलेऽष्टदलगतानङ्गकुसुमादि देवीःपूजयामि ।

स्वाधिष्ठाने षट्दले चतुर्दशारगतसर्वसंक्षोभिण्यादिदेवी: पूजयामि।

मणिपूरे दशदले बहिर्दशारगतसर्वसिद्धिप्रदादिदेवी: पूजयामि।

अनाहते द्वादशदलेऽन्तर्दशारगतसर्वज्ञादिदेवी: पूजयामि।

विशुद्धे षोडशदलेऽष्टारगतवशिन्यादिदेवी: पूजयामि।

लम्बिकाग्रे रेखात्रये त्रिकोणगतमहाकामेश्वर्यादिदेवीश्च पूजयामि।

आज्ञायां द्विदले बिन्दुगतश्रीत्रिपुरामहात्रिपुरसुन्दरीं कामेश्वराङ्कनिलयां देवीं पूजयामि इति।

श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्या सचक्रावयवान्यावरणानि विलीनानि विभाव्य मध्यत्र्यश्राग्रे स्थितजीवात्मना सहितां देवीं हृदयं नीत्वा स्वाञ्जलिगतकुसुमैस्तां सम्पूज्य ततोऽकुलेन्दुगलितामृतधारारूपिणी: चन्दनकुसुमधूपदीपनैवेद्यशालिकरकमला:पीतासितश्यामरक्तशुक्लवर्णा: भूवियदनिलानलजललक्षणा: पञ्चभूतमयी: सर्वावयवसुन्दरी: पञ्च देवता देव्यग्रे संस्मृत्य ताभि: चन्दनधूपाद्युपचारान् देव्यै समर्पितान् स्मारंस्मारं पञ्चोपचारमुद्राश्च प्रदर्शिता भावयेत्।

ततो देव्या नासायां गन्धदेवता, श्रोत्रे पुष्पदेवता, नाभौ धूपदेवता, नयने दीपदेवता, जिह्वायां नैवेद्यदेवता इति क्रमेण ता विलीना विभाव्य मूलविद्यामुच्चरन् जीवात्मानं देवीपादमूले लीनं विभाव्य हृदयगतदेवीरूपं मध्यत्र्यस्रसहितं तथैव केवलं ज्योतिर्मयतामापन्नं ध्यायन् संक्षोभिण्यादिमुद्रा भावयित्वा क्षणं न किञ्चिदपि चिन्तयेत्।

रश्मिमालामन्त्राः

ततो रश्मिमालाप्रवर्तनम्। रश्मिमालामन्त्रेषु वैदिकान्मन्त्रान् सस्वरान् पठेत्।

'ओं भूर्भुवस्स्व:, तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि, धियो यो न: प्रचोदयात्' इति गायत्री मूलाधारे ।।१।।

(सावित्र्या विश्वामित्र ऋषि: नृचिद्गायत्रीच्छन्द: सविता देवता, तत्प्रीत्यर्थे जपे विनियोग:। ध्यानम्—

मुक्ताविद्रुमहेमनीलधवल छायैर्मुखैस्त्रीक्षणै-
र्युक्तामिन्दुनिबद्धरत्नमकुटां तत्त्वार्थवर्णात्मिकाम्।

गायत्री वरदाभयाङ्कुशकशाः शुभ्रं कपालं गुणं
शङ्खं चक्रमथारविन्दयुगलं हस्तैर्वहन्तीं भजे ॥)
'यत इन्द्र भयामहे ततो नो अभयं कृधि ।
मघवञ्छग्धि तव तन्न ऊतये विद्विषो विमृधो जहि ॥
स्वस्तिदा विशस्पतिर्वृत्रहा विमृधो वशी ।
वृषेन्द्रः पुर एतु नः स्वस्तिदा अभयंकरः' ॥

इत्यैन्द्री विद्या सप्तषष्ट्यर्णा संकटे भयनाशिनी, हृदये ॥२॥

(अभयंकरमन्त्रस्य गृत्समद ऋषिः, त्रिष्टुप् छन्दः, अभयंकरो देवता, तत्प्रीत्यर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

आरूढो वारणेन्द्रं दशशतनयनः श्यामलः कोमलाङ्गः
वर्मी वीरः प्रतापी प्रतिभटदहनप्रज्ज्वलच्चन्द्रपाणिः ।
दोर्भिर्दिव्यायुधाद्यैर्मणिगणखचितैर्देवमन्त्रीसनाथो
दत्वाभीष्टानि शश्वत्परिहृतदुरितः पातु विश्वं महेन्द्रः ॥

'ओं घृणिस्सूर्य आदित्योम्' इत्यष्टार्णा सौरी तेजोदा, फाले ॥३॥

(सौरमन्त्रस्य देवभाग ऋषिः, गायत्रीच्छन्दः, सूर्यो देवता, तत्प्रसादसिध्यर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

धृतपद्मद्वयं भानुं तेजोमण्डलमध्यगम् ।
सर्वाधिव्याधिशमनं छायाश्लिष्टतनुं भजे ॥)

'ओम्' इति प्रणवः केवलो ब्रह्मविद्या मुक्तिप्रदा,ब्रह्मरन्ध्रे ॥४॥

(प्रणवस्य ब्रह्मा ऋषिः, गायत्रीच्छन्दः, परमात्मा देवता, तत्प्रसादसिध्यर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

ओंकारवाच्यमुच्चण्डचण्डांशुसदृशप्रभम् ।
वासुदेवाभिधं ब्रह्म विश्वगर्भमुपास्महे ॥)

'ओं परोरजसेऽसावदोम्' इति नवार्णा तुरीया गायत्रीस वैक्यविमर्शिनी, द्वादशान्ते ॥५॥

(तुरीयागायत्रीमन्त्रस्य विश्वामित्र ऋषिः, गायत्रीच्छन्दः, सविता देवता, तत्प्रीत्यर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

देवीं तुरीयगायत्रीं तुर्यातीतपदाश्रयाम् ।
परोरजःप्रकाशात्मचितिरूपामहं भजे ॥)

रश्मिपञ्चकमेतन्मूलाधारहृत्फालविधिबिलद्वादशान्तस्थानबीज-तया विभावनीयम्। द्वादशान्तस्थानन्तु ललाटस्योत्तरभागः।

'ओं सूर्याक्षितेजसे नमः। खेचराय नमः। असतो मा सद्गमय तमसो मा ज्योतिर्गमय। मृत्योर्माऽमृतं गमय। उष्णो भगवान् शुचि रूपः। हंसो भगवान् शुचिरप्रतिरूपः।

विश्वरूपं घृणिनं जातवेदसं हिरण्मयं ज्योतिरेकं तपन्तम्।
सहस्ररश्मिः शतधा वर्तमानः प्राणः प्रजानामुदयत्येष सूर्यः॥

'ओं नमो भगवते सूर्यायाहोवाहिनि वाहिन्यहोवाहिनि वाहि स्वाहा'।

वयस्सुपर्णा उपसेदुरिन्द्रं प्रियमेधा ऋषयो नाथमानाः।
अपध्वान्तमूर्णु हि पूर्धिचक्षुर्मुमुग्ध्यस्मान्निधयेव बद्धान्॥

'पुण्डरीकाक्षाय नमः। पुष्करेक्षणाय नमः। अमलेक्षणाय नमः कमलेक्षणाय नमः। विश्वरूपाय नमः। श्रीमहाविष्णवे नमः' इति षोडशमन्त्रसमष्टिरूपिणी चक्षुष्मती विद्या दूरदृष्टिसिद्धिप्रद मूलाधारे॥६॥

(चक्षुष्मतीमन्त्रस्य भार्गव ऋषिः, नानाच्छन्दांसि, चक्षुष्मती देवता, तत्प्रीत्यर्थे जपे विनियोगः। ध्यानम्:––

चक्षुस्तेजोमयं पुष्पकन्दुकं बिभ्रती करैः।
रौप्यसिंहासनारूढां देवीं चक्षुष्मतीं भजे॥

'ओं गन्धर्वराज विश्वावसो ममाभिलषितां कन्यां प्रयच्छ स्वाहा' इत्युत्तमकन्याविवाहदायिनी हृदये॥७॥

(विश्वावसुमन्त्रस्य संमोहन ऋषिः। गायत्रीच्छन्दः। विश्वावसु देवता। तत्प्रीत्र्थे जपे विनियोगः। ध्यानम्––

रक्ताङ्गरागारुणभूषणाढ्यं वीणाधरं वीटिकयोल्लसन्तम्।
गन्धर्वकन्याजनगीयमानं विश्वावसुं सद्बृहतीं नमामि॥

'ओं नमो रुद्राय पथिषदे स्वस्ति मां सम्पारय' इति मार्गसंकट हारिणी, फाले॥८॥

(पथिषद्रुद्रमन्त्रस्य वामदेव ऋषिः पंक्तिच्छन्दः, पथिषद्रु देवता। तत्प्रीत्यर्थे जपे विनियोगः। ध्यानम्––

आत्तसज्जधनुर्बाणकरं वृषभसंस्थितम् ।
अन्नपूर्णासमाश्लिष्टं पथिषद्रुद्रमाश्रये ।।८)

'ओं तारे तुतारे तुरे स्वाहा' इति जलापच्छमनी, ब्रह्मरन्ध्रे ।।९।।

(तारामन्त्रस्य मत्स्य ऋषिः, विराट्छन्दः, ताराम्बा देवता, तत्प्रीत्यर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

नौकासिंहासनारूढां शाक्यदर्शनदेवताम् ।
जलापच्छमनीं वन्दे तारां वारिदमेचकाम् ।।)

'अच्युताय नमः, अनन्ताय नमः, गोविन्दाय नमः, इति महाव्याधि-नाशिनी नामत्रयी विद्या, द्वादशान्ते ।।१०।।

(नामत्रयमन्त्रस्य काश्यपात्रिभारद्वाजा ऋषयः, अनुष्टुप् छन्दः, श्रीमहाविष्णुर्देवता, तत्प्रीत्यर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

समस्तदुस्तरव्याधिसंघध्वंसपटीयसे ।
अच्युतानन्तगोविन्दनाम्ने धाम्ने नमो नमः ।।)

एतद्रश्मिपञ्चकं मूलाधारादिपरिकरतया ज्ञेयम् ।

"ओं श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतये वर वरद सर्वजनं मे वशमानय स्वाहा" इति महागणपतिविद्या प्रत्यूहशमनी, मूलाधारे ।।११।।

(महागणपतिमन्त्रस्य गणक ऋषिः, निचृद्गायत्री छन्दः, श्री महागणपतिर्देवता, तत्प्रीत्यर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

बीजापूरगदेक्षुकार्मुकरुचा चक्राब्जपाशोत्पल-
व्रीह्यग्रस्वविषाणरत्नकलशप्रोद्यत्कराम्भोरुहः ।
ध्येयो वल्लभया सपद्मकरयाश्लिष्टोज्ज्वलद्भूषया
विश्वोत्पत्तिविपत्तिसंस्थितिकरो विघ्नेश्वरोऽभीष्टदः ।।

'ओं नमः शिवायै, ओं नमः शिवाय' इति द्वादशार्णा शिवतत्त्व-विमर्शिनी, हृदये ।।१२।।

(शिवशक्त्यात्मकपञ्चाक्षरमन्त्रस्य वामदेव ऋषिः, पंक्तिच्छन्दः, उमामहेश्वरो देवता, तत्प्रीत्यर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम् ।—

वामांसन्यस्तवामेतरकरकमलायास्तथा वामहस्त-
न्यस्तारक्तोत्पलायाःस्तनभरविलसद्वामहस्तः प्रियायाः ।

सर्वाकल्पाभिरामः श्रितपरशुमृगेष्टः करैःकाञ्चनाभः
ध्येयः पद्मासनस्थः स्मरललितवपुः सम्पदे पार्वतीशः ।।)

'ओं जुं सः मां पालय-पालय' इति दशार्णा मृत्योरपि मृत्युरे विद्या, फाले ।।१३।।

(अमृतमृत्युञ्जयमन्त्रस्य कहोल ऋषिः, विराट्च्छन्दः, अमृत मृत्युञ्जयसदाशिवो देवता । तत्प्रीत्यर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्–

स्फुटितनलिनसंस्थं मौलिबद्धेन्दुरेखा–
स्रवदमृतरसार्द्रं चन्द्रवन्ह्यर्कनेत्रम् ।
स्वकरलसितमुद्रापाशवेदाक्षमालं
स्फटिकरजतमुक्तागौरमीशं नमामि ।।)

'ओं नमो ब्रह्मणे धारणं मे अस्तु निराकरणं धारयिता भूया कर्णयोः श्रुतं मा च्योढ्वं ममामुष्य ओं' इति श्रुतधारिणी विद्या ब्रह्मरन्ध्रे ।।१४।।

(श्रुतधारिणीमन्त्रस्य भार्गव ऋषिः,अनुष्टुप् छन्दः, ब्रह्मा देवता तत्प्रसादसिध्यर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्––

चतुराननमम्भोजनिषण्णं भारतीसखम् ।
अक्षमालावराभीतिकमण्डलुधरं भजे ।।)

"अं आं ·······अः कं खं·········क्षं' इति सबिन्दुरका रादिक्षकारान्तवर्णमालिकामातृका सर्वज्ञताकरी द्वादशान्ते ।।१५।।

(मातृकामन्त्रस्य ब्रह्मा ऋषिः, गायत्री छन्दः, मातृकासरस्वती देवता, तत्प्रीत्यर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्––

पञ्चाशता मातृकया ह्यारब्धाखिलदेहगा ।
समस्तविद्यारूपिण्या धन्योऽहं मातृकाम्बया ।।)

पञ्चेमा रश्मयो मूलादिरक्षात्मकतया द्रष्टव्याः ।।

'हसकलह्रीं, हसकहलह्रीं, सकलह्रीं' इति लोपामुद्राविद्या स्वस्वरूपविमर्शिनी, मूलाधारे ।।१६।।

(श्रीहादिलोपामुद्रामन्त्रस्य दक्षिणामूर्त्तिः ऋषिः, पंक्तिच्छन्दः श्रीमहात्रिपुरसुन्दरी देवता, ह ५ बीजम्, ह ६ शक्तिः, स ४ कीलकम् तत्प्रसादसिध्यर्थे जपे विनियोगः । बालया षडङ्गम् ।

ध्यानम्—

श्रीदेवीभूषितोत्सङ्गं सान्द्रसिन्दूररोचिषम् ।
हकारादिमनोर्वाच्यं वन्दे कामेश्वरं हरम् ।।)

'क्लीं हैं ह्सौः स्हौः हैं क्लीं' इति षट्कूटा सम्पत्करी विद्या, हृदये ।।१७।।

(सम्पत्करीमन्त्रस्य कण्व ऋषिः, गायत्रीच्छन्दः, सम्पत्सरस्वती देवता, तत्प्रसादसिध्यर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

अनेककोटिमातङ्गतुरङ्गरथपत्तिभिः ।
सेवितामरुणाकारां वन्दे सम्पत्सरस्वतीम् ।।)

'सं सृष्टिनित्ये स्वाहा, हं स्थितिपूर्णे नमः, रं महासंहारिणि कृशे चण्डकालि फट्, रं ह्स्ख्फ्रें महानाख्ये अनन्तभास्करि महाचण्डकालि फट्, रं महासंहारिणि कृशे चण्डकालि फट्, हं स्थितिपूर्णे नमः, सं सृष्टिनित्ये स्वाहा, ह्स्ख्फ्रें महाचण्डयोगेश्वरि' इति विद्यापञ्चकरूपिणी कालसंकर्षणी परमायुःप्रदा, फाले ।।१८।।

(चण्डयोगीश्वरीमन्त्रस्य ईश्वर ऋषिः, नानाच्छन्दांसि, चण्डयोगीश्वरी देवता, तत्प्रसादसिध्यर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

सृष्टिस्थिताभ्यां संहृत्या नाख्यया भासया श्रिताम् ।
कूलंकषकपोलाढ्यां चण्डयोगीश्वरीं भजे ।।)

'ऐं ह्रीं श्रीं ह्स्ख्फ्रें ह्सौःअहमहं अहमहं ह्सौःह्स्ख्फ्रें श्रीं ह्रीं ऐं' इति शुद्धज्ञानदा शाम्भवी विद्या । ब्रह्मरन्ध्रे ।।१९।।

(परशम्भुनाथमन्त्रस्य वामदेव ऋषिः, पंक्तिच्छन्दः, परशम्भुनाथो देवता, तत्प्रसादसिध्यर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

पूर्णाहन्तास्वरूपाय तस्मै परमशम्भवे ।
आनन्दताण्डवोद्दण्डपण्डिताय नमोनमः ।।)

'सौः' इयं परा विद्या । द्वादशान्ते ।।२०।।

(परामन्त्रस्य ब्रह्मा ऋषिः, गायत्रीच्छन्दः, परा सरस्वती देवता, तत्प्रसादसिध्यर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

अकलंकशशांकाभा त्र्यक्षा चन्द्रकलावती ।
मुद्रापुस्तकलसद्वाहा पातु मां परमा कला ।।)

एताः पञ्च रश्मयो मूलाद्यधिष्ठानतया कलनीयाः ।

'ऐं क्लीं सौः, सौः क्लीं ऐं, ऐं क्लीं सौः' इति नवाक्षरी श्रीदेव्यङ्ग भूता बाला ।।२१।।

(बालामन्त्रस्य दक्षिणामूर्ति ऋषिः, गायत्रीच्छन्दः, बाला त्रिपु सुन्दरी देवता । तत्प्रसादसिध्यर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

अरुणकिरणजालैरञ्जिताशावकाशा
विधृतजपवटीका पुस्तकाभीतिहस्ता ।
इतरकरवराढ्या फुल्लकह्लारसंस्था
निवसतु हृदि बाला नित्यकल्याणशीला ।।)

'श्रीं ह्रीं क्लीं ओं नमो भगवति अन्नपूर्णे ममाभिलषितमन्नं दे स्वाहा' इति श्रीदेव्या उपाङ्गभूता अन्नपूर्णा ।।२२।।

(अन्नपूर्णेश्वरीमन्त्रस्य ब्रह्मा ऋषिः, गायत्रीच्छन्दः, अन्नपूर्णेश्व देवता । तत्प्रसादसिध्यर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

आदाय दक्षिणकरेण सुवर्णदर्वीं
दुग्धान्नपूर्णामितरेण च रत्नपात्रम् ।
अन्नप्रदाननिरतां नवहेमवर्णाम्
अम्बां भजे कनकभूषणमाल्यशोभाम् ।।)

'ओं आं ह्रीं क्रों एहि परमेश्वरि स्वाहा' इयं श्रीदेवीप्रत्यङ्गभू अश्वारूढा ।।२३।।

(अश्वारूढामन्त्रस्य ब्रह्मा ऋषिः, गायत्रीच्छन्दः, अश्वारू देवता । तत्प्रसादसिध्यर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

बद्धा पाशेनांकुशेन कृष्यमाणा स्वसाध्यकम् ।
घ्नन्तीं वेत्रेण फालस्त्रक्पाणिमश्वासनां भजे ।।)

ध्यानान्तरम्—

अश्वारूढा कराग्रे नवकनकमयीं वेत्रयष्टिं दधाना
दक्षेऽन्ये धारयन्ती स्फुरति धनुर्लता पाशहस्ता सुसाध्या

देवी नित्यप्रसन्ना शशिशकललसत्केशपाशा त्रिणेत्रा
दद्यादद्यानवद्यां श्रियमखिलसुखप्राप्तिहृद्यां श्रियै नः ।।)

श्री विद्यागुरुपादुकामन्त्रस्तु अन्हिकप्रकरण एवोक्त इह पठितव्यः । तद्यथा--

'ऐं ह्लीं श्रीं ह्स्ख्फ्रें ह स क्ष म ल व र यूं स ह क्ष म ल व र यीं ह्सौः, स्हौः अमुकानन्दनाथश्रीगुरुपादुकां पूजयामि नमः' ।।२४।।

(श्रीविद्यागुरुपादुकामन्त्रस्य दक्षिणामूर्तिः ऋषिः, पंक्तिच्छन्दः, श्रीविद्यागुरुपादुका देवता, तत्प्रसादसिध्यर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्--

तेजोमयमहाविद्यां शेखराञ्चितमस्तकाम् ।
रक्तां चतुर्भुजां वन्दे श्रीविद्यागुरुपादुकाम् ।।)

अथ मूलविद्या--सा च गुरुमुखादवगता कादिनाम्नी--'कए ईलह्लीं हसकहलह्लीं सकलह्लीं' ।।२५।।

बाला अन्नपूर्णा अश्वारूढा श्रीपादुका चेत्येताभिश्चतसृभिर्युक्ता मूलविद्या साम्राज्ञी मूलाधारे विलोकनीया ।।

(ऋषिच्छन्दोदेवतादिकं गुरुपरम्परातः प्राप्तमवगन्तव्यम् ।)

'ऐं नमः उच्छिष्टचाण्डालि मातङ्गि सर्ववशंकरि स्वाहा' इति-श्यामाङ्गभूता लघुश्यामा ।।२६।।

(लघुश्यामामन्त्रस्य मतङ्ग ऋषिः, विराट्छन्दः, श्रीलघुश्यामाम्बा देवता । तत्प्रसादसिध्यर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्--

स्मरेत्प्रथमपुष्पिणीं रुधिरबिन्दुशोणाम्बरां
गृहीतमधुपात्रिकां मदविघूर्णनेत्राञ्चलाम् ।
घनस्तनभरालसां गलितचूलिकां श्यामलां
करस्फुरितवल्लकीविमलशंखताटंकिनीम् ।।
माणिक्यवीणामुपलालयन्तीं
मदालसां मञ्जुलवाग्विलासाम् ।
माहेन्द्रनीलद्युतिकोमलांगीम्
मातङ्गकन्यां मनसा स्मरामि ।। इति वा ।।)

'ऐं क्लीं सौः वद वद वाग्वादिनि स्वाहा'। इयं श्यामाङ्
भूता वाग्वादिनी ॥२७॥

(वागीश्वरीमन्त्रस्य कण्व ऋषिः, विराट्छन्दः, वागीश्व
देवता। तत्प्रसादसिध्यर्थे जपे विनियोगः। ध्यानम्——

अमलकमलसंस्था लेखनीपुस्तकोद्य-
त्करयुगलसरोजा कुन्दमन्दारगौरा।
धृतशशधरखण्डोल्लासिकोटीरपीठा
भवतु भवभयानां भङ्गिनी भारती नः॥)

'ओं ओष्ठपिधाना नकुलीदन्तैः परिवृता पविः। सर्वस्यै वा
ईशाना चारु मामिह वादयेत्'॥
इयं श्यामाप्रत्यङ्गभूता नकुलीविद्या ॥२८॥

(नकुलीवागीश्वरीमन्त्रस्य कहोल ऋषिः, गायत्रीच्छन्दः, नकुलि
वागीश्वरी देवता, तत्प्रसादसिध्यर्थे जपे विनियोगः। ध्यानम्-

नकुली वज्रदन्ताली साध्यजिह्वाहिदंशिनी।
भक्तवक्तृत्वजननी भावनीया सरस्वती॥)

श्रीविद्यागुरुपादुकैव प्रथमबीजत्रयस्थाने बालासहिता श्यामागु
पादुका भवति। यथा——

'ऐं क्लीं सौः ह्स्ख्फ्रें हसक्षमलवरयूं सहक्षमलरवयीं ह्सौंः स्हौ
अमुकानन्दनाथश्रीगुरुश्रीपादुकां पूजयामि नमः' ॥२९॥

(श्यामागुरुपादुकामन्त्रस्य मतङ्ग ऋषिः, पक्तिश्छन्दः, श्याम
गुरुपादुका देवता, तत्प्रसादसिध्यर्थे जपे विनियोगः। ध्यानम्—

वन्दे गुर्वङ्घ्रिमुकुटां श्यामलां शुकपाणिनीम्।
समस्तसिद्धिजननीं श्यामलागुरुपादुकाम्॥)

'ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः ओं नमो भगवति मातङ्गीश्वरि सर्वज
मनोहारि सर्वमुखरञ्जिनि, क्लीं ह्रीं सौः सर्वराजवशंकरि सर्वस्त्री
पुरुषवशंकरि सर्वदुष्टमृगवशंकरि सर्वसत्ववशंकरि सर्वलोकवशंक
(त्रैलोक्यं) अमुकं मे वशमानय स्वाहा सौः क्लीं ऐं श्रीं ह्रीं

इत्यष्टनवतिवर्णा राजश्यामला पूर्वोक्ताभिरङ्गोपाङ्गपादुकेत्येताभिश्च-तसृभिर्विद्याभिस्सहिता हृच्चक्रे यष्टव्या ।।३०।।

(ऋष्यादिकं गुरुपरम्परातोऽवगन्तव्यम्)

'लृं वाराहि लृं उन्मत्त भैरवि पादुकाभ्यां नमः' इयं वार्ताल्यङ्ग-भूता लघुवार्ताली ।।३१।।

(लघुवाराहीमन्त्रस्य नारद ऋषिः, पंक्तिश्छन्दः, लघुवाराही देवता, तत्प्रसादसिध्यर्थे जपे विनियोगः। ध्यानम्—

महार्णवे निपतितामुद्धरन्तीं वसुन्धराम् ।
महादंष्ट्रां महाकायां नमाम्युन्मत्तभैरवीम् ।।)

'ओं ह्लीं नमो वाराहि घोरे स्वप्नं ठः ठः स्वाहा' इयं स्वप्ने शुभाशुभवक्त्री वार्ताल्या उपाङ्गभूता स्वप्नवाराही ।।३२।।

(स्वप्नवाराहीमन्त्रस्य अग्निः ऋषिः, गायत्रीच्छन्दः, स्वप्न-वाराही देवता। तत्प्रसादसिध्यर्थे जपे विनियोगः। ध्यानम्—

स्वप्ने शुभाशुभं भाति शासन्ती भक्तिकार्ययोः ।
दुःस्वप्नहारिणीं वन्दे वाराहीं स्वप्ननायिकाम् ।।)

'ऐं नमो भगवति महामाये पशुजनमनोवाक्चक्षुस्तिरस्करणं कुरु कुरु हुं फट् स्वाहा' इयं वार्तालीप्रत्यङ्गभूता तिरस्करणी ।।३३।।

(तिरस्करिणीमन्त्रस्य ब्रह्मा ऋषिः, गायत्रीच्छन्दः, तिरस्करिणी देवता, तत्प्रसादसिध्यर्थे जपे विनियोगः। ध्यानम्—

मुक्तकेशीं विवसनां सर्वाभरणभूषिताम् ।
स्वयोनिदर्शनान्मुह्यत्पशुवर्गां नमाम्यहम् ।।)

'ऐं ग्लौं ह्स्ख्फ्रें हसक्षमलवरयूं सहक्षमलवरयीं ह्सौः स्हौः अमुकानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि नमः'। एषा वार्ताली-गुरुपादुका ।।३४।।

(वाराहीगुरुपादुकामन्त्रस्य ब्रह्मा ऋषिः गायत्रीच्छन्दः, वाराही-गुरुपादुकादेवता, तत्प्रसादसिध्यर्थे जपे विनियोगः। ध्यानम्—

देशिकांघ्रिलसन्मौलिं खड्गिनीञ्च कपालिनीम् ।
भावयामि घनच्छायाँ पञ्चमीगुरुपादुकाम् ।।)

'ऐं ग्लौं ऐं नमो भगवति वार्तालिवार्तालि वाराहि वाराहि वराह मुखि वराहमुखि अन्धे अन्धिनि नमः। रुन्धे रुन्धिनि नमः। जम्भे जम्भिनि नमः। मोहे मोहिनि नमः। स्तम्भे स्तम्भिनि नमः। सर्वदुष्टप्रदुष्टानां सर्वेषां सर्ववाक्चित्तचक्षुर्मुखगतिजिह्वास्तम्भनं कुरु करु शीघ्रं वश्यं ऐं ग्लौं ठः ठः ठः ठः हुँ अस्त्राय फट्' इति द्वादशोत्तर शताक्षरो महावाराहीमन्त्रः ।।३५।।

(पूर्वोक्ताभिश्चतसृभिर्युक्तेयं महावाराही आज्ञाचक्रे परिपूज्या।)

प्रथमद्वितीयकूटयोः हृल्लेखावर्जं पञ्चदश्येव त्रयोदशाक्षरी श्रीपूर्तिविद्या ब्रह्मरन्ध्रे यष्टव्या।

तद्यथा—'क ए ई ल ह स क ह ल स क ल ह्रीं' इयं कादिपूर्तिविद्या

'ह स क ल ह स क ह ल स क ल ह्रीं' इयं हादिपूर्तिविद्या ।।३६।।

(श्रीपूर्तिविद्यामन्त्रस्य दक्षिणामूर्ति ऋषिः, पंक्तिश्छन्दः, श्री पूर्तिविद्या देवता, तत्प्रसादसिध्यर्थे जपे विनियोगः।)

प्रथमत्रिकस्थाने त्रितारी कुमारी वाक् ग्लौं इत्यष्टबीजपूर्वा श्रीगुरु पादुकैव महापादुका सर्वमन्त्रसमष्टिरूपिणी स्वैक्यविमर्शिनी महा-सिद्धिप्रदायिनी द्वादशान्ते वरिवस्या। यथा—

"ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः ऐं ग्लौं ह्स्ख्फ्रें हसक्षमलवरयूं सहक्षमलवरयीं ह्सौः स्हौः अमुकानन्दनाथश्रीगुरुपादुकां पूजयामि नमः' ।।३७।।

(महापादुकामन्त्रस्य दक्षिणामूर्ति ऋषिः, पंक्तिश्चछन्दः, श्री महापादुका देवता, तत्प्रसादसिध्यर्थे जपे विनियोगः।

ध्यानम्—

सर्वविद्यामयीं सर्वशक्तिपीठस्वरूपिणीम्।
कराग्रे हृदये मूले देशिकांघ्रियुगत्रयम्।।
दधतीं दीप्तभूषाढ्यां श्रीमहापादुकां नमः।।)

इति ऋष्यादिसहितरश्मिमाला। रश्मिमालामन्त्रा आहत्य सप्तत्रिंशत्। एते ब्राह्मे मुहूर्ते सकृदावर्तनीयाः। सर्व एवेमे मन्त्राः श्रीगुरुमुखादवगत्यैव पठिताः महते श्रेयसे, नान्यथेति शिवशासनम्।

पुस्तके लिखितान् मन्त्रानवलोक्य जपेत्तु यः ।
स जीवन्नेव चाण्डालो मृतःश्वा चाभिजायते ।।

इति सांख्यायनतन्त्रवचनेन गुरुमुखागमं विना जपस्य निषेधात् ।।

प्रातःकृत्यम्

भूप्रार्थनादिमुखक्षालनान्तम्

प्रातः प्रभृति सायान्तं सायादिप्रातरन्ततः ।
यत्करोमि जगद्योने तदस्तु तव पूजनम् ।।
समुद्रवसने देवि पर्वतस्तनमण्डिते ।
विष्णुपत्नि नमस्तुभ्यं पादचारं क्षमस्व मे ।।

इति भूमिं संप्रार्थ्य धरणीतलन्यस्त (वाम) नाड़ीपार्श्वमुत्थाय ग्रामाद्बहिः स्मार्तेन विधिना निर्वर्तितशौचक्रमः,

आयुर्बलं यशो वर्चः प्रजा पशुवसूनि च ।
ब्रह्मप्रज्ञाञ्च मेधाञ्च त्वं नो देहि वनस्पते ।।

इति मन्त्रेण दन्तधावनकाष्ठमभिमन्त्र्य 'ऐं ह्रीं श्रीं क्लीं कामदेवाय सर्वजनप्रियाय नमः' इति मन्त्रेण दन्तधावनम्, ऐं ह्रीं श्रीं हृल्लेखया जिह्वोल्लेखनं च विधाय कफविमोचननासाशोधनदूषिकानिरसनपूर्वकं विहितविंशतिगण्डूषः 'ऐं ह्रीं श्रीं श्रीं, ऐं ह्रीं श्रीं श्रों श्रीं ह्रीं श्रीं कमले कमलालये प्रसीद प्रसीद श्रीं ह्रीं श्रीं श्रों महालक्ष्म्यै नमः, ऐं ह्रीं श्रीं श्रीं ह्रीं क्लीं, ऐं ह्रीं श्रीं श्रीं सहकलह्रीं श्रीं' इति मन्त्र-चतुष्टयेन मुखं प्रक्षाल्य यथा स्मृत्याचामेत् ।

स्नानविधिः

ततो नद्यादौ वैदिकस्नानोत्तरं श्रीललिताप्रीत्यर्थं तान्त्रिकस्नानं करिष्य इति संकल्प्य, जले पुरतो हस्तमात्रं चतुरश्रमण्डलं परिगृह्य तत्र—

ब्रह्माण्डोदरतीर्थानि करैःस्पृष्टानि ते रवे ।
तेन सत्येन मे देव तीर्थं देहि दिवाकर ।।

इति सूर्यमभ्यर्च्य,

आवाहयामि त्वां देवि स्नानार्थमिह सुन्दरि ।
एहि गङ्गे नमस्तुभ्यं सर्वतीर्थसमन्विते ।।

इति गङ्गामर्थयित्वा ऐं ह्रीं श्रीं ह्वां ह्वीं ह्वूं ह्वैं ह्वौं ह्वः क्रों इत्यंकुश मुद्रया सूर्यमण्डलं भित्वा ततो गङ्गादिसर्वतीर्थावगाहनोत्तरं वं इति सलिलबीजेन सप्तवारमभिमन्त्र्य मुहुर्मुहुरावर्तयन् मूर्धनि त्रीनुद काञ्जलीन् दत्वा त्रींश्च पीत्वा, मूलपूर्वं श्रीललितां तर्पयामीति त्रिस्तर्पणं मूलेन त्रिःप्रोक्षणञ्चात्मनो योनिमुद्रया विदध्यात् ।

गृहे तु विना तर्पणम् । अशक्तौ च स्मार्तेन पथा मन्त्रभस्मनो- रन्यतरन्निर्वर्त्य मूलेन त्रिराचमनप्रोक्षणे केवलं कुर्यात् ।

सन्ध्याविधिः

अथ धौते वाससी परिधाय विधृतपुण्ड्रः वैदिकीं सन्ध्यामभिवन्द्य तान्त्रिकीमाचरेत् । यथा—मूलेन त्रिराचम्य द्विः परिमृज्य सकृदुप- स्पृश्य चक्षुषी नासिके श्रोत्रे अंसौ नाभिं हृदयं शिरश्चाभिमृशेत् । एवं त्रिराचम्य पूर्ववत्प्राणानायम्य त्रिरात्मानञ्च प्रोक्ष्य अञ्जलिना सलिलमादाय 'ऐं ह्रीं श्रीं ह्रां ह्रीं ह्रूं सः मार्तण्डभैरवाय प्रकाश- शक्तिसहिताय स्वाहा' इति मन्त्रेण उदयते विवस्वते त्रिरर्घ्यं दत्वा तन्मण्डले श्रीचक्रमनुचिन्त्य तत्र ध्यायेत्—

ध्यायेत्कामेश्वरांकस्थां कुरुविन्दमणिप्रभाम् ।
शोणाम्बरस्रगालेपां सर्वाङ्गीणविभूषणाम् ।।
सौन्दर्यशेवधिं सेषुचापपाशांकुशोज्ज्वलाम् ।
स्वभाभिरणिमाद्याभिः सेव्यां सर्वनियामिकाम् ।।
सच्चिदानन्दवपुषं सदयापाङ्गविभ्रमाम् ।
सर्वलोकैकजननीं स्मेरास्यां ललिताम्बिकाम् ।।

(अत्रायुधानां क्रमः स्वरूपञ्च सपर्याप्रकरणे वक्ष्यते)

ततः—'ऐं ह्रीं श्रीं क ए ई ल ह्रीं त्रिपुरसुन्दरि विद्महे,
ऐं ह्रीं श्रीं ह स क ह ल ह्रीं पीठकामिनि धीमहि,
ऐं ह्रीं श्रीं स क ल ह्रीं तन्नः क्लिन्ने प्रचोदयात्'

इति मन्त्रेण महेश्यै त्रिरर्घ्यं दत्वा मूलेन त्रिस्सन्तर्प्य मूलेन पूर्व-वदाचम्य जपप्रकरणे वक्ष्यमाणान् ऋष्यादीन् न्यस्य मूलमष्टोत्तर-शतवारमावर्तयेत्। ततः पुनः कराङ्गन्यासादिकं कृत्वा जपं वक्ष्य-माणमन्त्रेण श्रीदेव्यै समर्प्याचम्य मण्डलस्थं तीर्थं विसर्जनमुद्रया सूर्ये विसृजेत्। अथ सपर्यासाधनानि सम्पाद्य ब्रह्मयज्ञादि निर्व-र्तयेत् इति शिवम्॥

प्रथममाह्निकप्रकरणं समाप्तम्

श्रीविद्यासपर्याप्रकरणम्

श्रीगुरुभ्यो नमः श्रीमन्महागणपतये नमः श्रीमद्राजराजेश्वर्यै नमः।

ओं नमो ब्रह्मादिभ्यो ब्रह्मविद्यासम्प्रदायकर्तृभ्यो वंशर्षिभ्यो नमो गुरुभ्यः। सर्वोपप्लवरहितप्रज्ञानधनः प्रत्यगर्थो ब्रह्माहमस्मि।

श्रीनाथादिगुरुत्रयं गणपतिं पीठत्रयं भैरवं
सिद्धौघं वटुकत्रयं पदयुगं दूतीक्रमं मण्डलम्।
वीरद्व्यष्टचतुष्कषष्टिनवकं वीरावलीपञ्चकं
श्रीमन्मालिनि मन्त्रराजसहितं वन्दे गुरोर्मण्डलम्॥
आब्रह्मलोकादाशेषादालोकालोकपर्वतात्।
ये वसन्ति द्विजा देवास्तेभ्यो नित्यं नमाम्यहम्॥

मन्दिरप्रवेशादिशिखाबन्धनान्तम्

संयतस्साधको रङ्गवल्याद्यलंकृतस्य धूपादिसुरभिलस्य बद्धवितान कुसुमस्रजोमण्डलस्य पश्चिमद्वारे तिष्ठन् दक्षवामोर्ध्वभागेषु क्रमेण—

ओं ऐं ह्रीं श्रीं भं भद्रकाल्यै नमः
" " " " भं भैरवाय नमः
" " " " लं लम्बोदराय नमः

इति द्वारदेवतास्सम्पूज्य विधृतारुणवसनाभरणानुलेपनमाल्यस्सं-कल्पमात्रकलिपताकल्पो वा ताम्बूलादिभिः सुरभिलवदनस्समास्तीर्णे मृदुनि शुचिनि बालाबीजेन द्वादशवारमभिमन्त्रिते मूलमन्त्रोक्षिते शुभा-

सने ऐं ह्रीं श्रीं आधारशक्तिकमलासनाय नम इति पुष्पाक्षतैरभिपूज्य,

'नमो गुरुभ्यो गुरुपादेभ्यो नमः परेभ्यः परपादुकाभ्यः, आचा सिद्धेश्वरपादुकाभ्यो नमोऽस्तु लक्ष्मीपतिपादुकाभ्यः' इत्यासना जलादिना त्रिकोणं विलिख्य ऐं ह्रीं श्रीं आधारशक्तिकमलासनाय न इत्याधारशक्तिं सम्पूज्य कुशकम्बलादधः पृथ्वीति मन्त्रस्य मेरुपृ ऋषिः कूर्मो देवता सुतलं छन्दः आसने विनियोगः ।

पृथ्वि त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता ।
त्वञ्च धारय मां देवि पवित्रं कुरु चासनम् ॥

इत्याधारशक्तिं सम्प्रार्थ्य, भूर्भुवः स्वः इत्यासनं सम्प्रोक्ष्य तदुप प्राङ्मुख उदङ्मुखो वोपविशेत् । आचम्य प्राणानायम्य, ओं अनन्त सनाय नमः, कूर्मासनाय नमः, विमलासनाय नमः, पद्मासनाय नम योगासनाय नमः, आधारशक्त्यै नमः, दुष्टविद्रावणनृसिंहासनाय न मध्ये परमसुखासनाय नमः इति नमस्कृत्य,

ऊर्ध्वकेशि विरूपाक्षि मांसशोणितभोजने ।
तिष्ठ देवि शिखाबन्धे चामुण्डे ह्यपराजिते ॥

इति शिखां बध्नीयात् ।

बाह्यभूतशुद्धिः

अपसर्पन्तु ते भूता ये भूता भुवि संस्थिताः ।
ये भूता विघ्नकर्तारस्ते नश्यन्तु शिवाज्ञया ॥
अपक्रामन्तु भूतानि पिशाचाः सर्वतो दिशम् ।
सर्वेषामविरोधेन पूजाकर्म समारभे ॥

इति भूतान्युत्सार्य,

तीक्ष्णदंष्ट्र महाकाय कल्पान्तदहनोपम ।
भैरवाय नमस्तुभ्यमनुज्ञां दातुमर्हसि ॥

इति भैरवाज्ञां गृहीत्वा स्थलशुद्धिं कूर्यात् । मण्डपं विचिन्त तत्राचतुर्द्वारं विचिन्त्य 'ओं अन्तरितं रक्षो अन्तरिता अरातयः हुं फट् इति मण्डपान्तोऽक्षतान् क्षिपेत् ।

मूलं पठन् दिव्यदृष्टयवलोकनेन दिव्यान् विघ्नानुत्सारयामि, ओं फडिति प्रोक्षणेनान्तरिक्षान् विघ्नानुत्सारयामि, ओं फडिति वामपादपार्ष्णिघातेन भौमान् विघ्नानुत्सारयामि इति विघ्नानुत्सारयेत्। 'ओं अस्त्राय फट्' इति तालत्रयेण दिग्बन्धनं कृत्वा 'ओं नमः सुदर्शनाय अस्त्राय फट्' इति मन्त्रेण छोटिकया वन्हिप्राकारत्रयं विभावयेत्।

पूज्यपूजकयोर्मध्यं प्रतीचीति नियमः—

यदाशाभिमुखो मन्त्री त्रिपुरां परिपूजयेत्।
देवीपश्चात्तदा प्राची प्रतीची त्रिपुरापुरः॥

इति कुलार्णवोक्तेः।

तत्त्वाचमनम्

ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क ए ई ल ह्रीं आत्मतत्त्वं शोधयामि स्वाहा,
" " " क्लीं ह स क ह ल ह्रीं विद्यातत्त्वं " "
" " " सौः सकल ह्रीं शिवतत्त्वं शोधयामि स्वाहा
" " " ऐं क ए ई ल ह्रीं क्लीं ह स क ह ल ह्रीं सौः स क ल ह्रीं सर्वतत्त्वं शोधयामि स्वाहा। अथवा—
ऐं ह्रीं श्रीं क ए ई ल ह्रीं आत्मतत्त्वं शोधयामि "
" " " " ह स क ह ल ह्रीं विद्यातत्त्वं "
" " " स क ल ह्रीं शिवतत्त्वं "
" " " क ए ई ल ह्रीं, ह स क ल ह्रीं, स क ल ह्रीं सर्व तत्त्वं शोधयामि स्वाहा इत्याचमेत्।

गुरुपादुकामन्त्रः

"ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्स्ख्फ्रें हसक्षमलवरयूं सहक्षमलवरयीं ह्सौः स्हौः अमुकानन्दनाथश्रीगुरुपादुकां पूजयामि नमः, स्वरूपनिरूपण हेतवे गुरवे, स्वच्छप्रकाशहेतवे परमगुरवे, स्वात्मारामपञ्जरविलीन चेतसे परमेष्ठिगुरवे नमः" इति गुरुपादुकामन्त्रं पठित्वा,

हे घण्टे सुस्वरे पीठे घण्टाध्वनिविभूषिते।
वादयन्ति परानन्दे घण्टादेवं प्रपूजयेत्॥

आगमार्थञ्च देवानां गमनार्थन्तु रक्षसाम् ।
कुर्याद्धण्टारवं तत्र देवताह्वानलाञ्छनम् ।।

इति घण्टां वादयेत् ।

सङ्कल्पः

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम् ।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत्सर्वविघ्नोपशान्तये ।।

मूलेन प्राणानायम्य तिथिवारनक्षत्रादिकं संकीर्त्य मम श्रीललित प्रसादसिध्यर्थं यथासम्भवद्रव्यैः यथाशक्ति सपर्याक्रमं निर्वर्तयिष्ये इ संकल्प्य,

देहरक्षा

'ऐं ह्लीं श्रीं महात्रिपुरसुन्दरि आत्मानं रक्ष-रक्ष' इति देहे त्रिव्य पकं कुर्यात् । 'गुं गुरुभ्यो नमः' दक्षबाहौ, 'गं गणपतये नमः' वामबाह 'दुं दुर्गायै नमः' दक्षोरौ, 'रं बटुकाय नमः' वामोरौ,'यं योगिनीभ्यो नम पादयोः, 'क्षं क्षेत्रपालाय नमः' नाभौ, 'पं परमात्मने नमः' हृदये, 'ऐं ह श्रीं श्रों नमो भगवति तिरस्कारिणि महामाये महानिद्रे सकलपशुज मनश्चक्षुःश्रोत्रतिरस्करणं कुरु कुरु स्वाहा हुं फट्' इति परितो वन्हि प्राकारं विभाव्य, भूर्भुवः स्वरिति दिग्बन्धं कुर्यात् । 'ऐं ह्लीं श्र समस्तप्रकट गुप्तगुप्ततर सम्प्रदाय कुलोत्तीर्ण निगर्भ रहस्यातिरहस्यपर परातिरहस्ययोगिनीदेवताभ्यो नमः' इति पुष्पाञ्जलिं दत्वा, 'ऐं ह्लीं श्र ऐं ह्नः अस्त्राय फट्' इति मन्त्रेण मुहुरावृत्तेनांगुष्ठादिकनिष्ठिकान करतलयोः कूर्परयोः देहे च व्यापकं कुर्यात् ।

ऐं ह्लीं श्रीं श्रीगुरो दक्षिणामूर्ते ममानुग्रहकारकअनुज्ञां दे भगवन् श्रीचक्रयजनाय मे ।।

ऐं ह्लीं श्रीं—

अतिक्रूर महाकाय कल्पान्तदहनोपम ।
भैरवाय नमस्तुभ्यमनुज्ञां दातुमर्हसि ।।

चक्रपरिकल्पनं प्राणप्रतिष्ठा च

'बिन्दुत्रिकोण - वसुकोण - दशारयुग्म - मन्वस्त्र - नागदल - संयुत-षोडशारम् । वृत्तत्रयञ्च धरणीसदनत्रयञ्च श्रीचक्रमेतदुदितं परदेवतायाः' ।। इत्युक्तरीत्या श्रीचक्रं परिकल्प्य, 'ऐं ह्लीं श्रीं आों आां ह्लीं क्रों यं रं लं वं शं षं सं हं आों हंसः सोऽहं हंसः शिवः श्रीचक्रस्य प्राणा इह प्राणाः, ऐं ह्लीं श्रीं आों आां ह्लीं क्रों श्रीचक्रस्य जीव इह स्थितः सर्वेन्द्रियाणि वाङ्मनश्चक्षुःश्रोत्रजिह्वाघ्रणानि इहैवागत्य अस्मिश्चक्रे सुखं चिरं तिष्ठन्तु स्वाहा । ऐं ह्लीं श्रीं आों **असुनीते पुनरस्मासु चक्षुः पुनः प्राणमिह नो धेहि भोगम् । ज्योक् पश्येम सूर्यमुच्चरन्तमनुमते मृलयानस्वस्ति'।। इति प्राणप्रतिष्ठां कुर्यात् ।**

अथ चक्रराजे मन्दिरपूजां कुर्यात् ।*

मन्दिरपूजा

ऐं ह्लीं श्रीं अमृताम्भोनिधये नमः, रत्नद्वीपाय नमः, नानावृक्ष-महोद्यानाय नमः, कल्पवाटिकायै नमः, सन्तानवाटिकायै, हरिचन्दन-वाटिकायै, मन्दारवाटिकायै, पारिजातवाटिकायै, कदम्बवाटिकायै, पुष्परागरत्नप्राकाराय, पद्मरागरत्नप्राकाराय, गोमेधकरत्नप्राकाराय वज्ररत्नप्राकाराय, वैडूर्यरत्नप्राकाराय, इन्द्रनीलरत्नप्राकाराय, मुक्तारत्नप्रकाराय, मरकतरत्नप्राकाराय, विद्रुमरत्नप्राकाराय, माणिक्यमण्डपाय सहस्रस्तम्भमण्डपाय, अमृतवापिकायै, आनन्द-वापिकायै, विमर्शवापिकायै, बालातपोद्गाराय, चन्द्रिकोद्गाराय, महाशृङ्गारपरिघायै, महापद्माटव्यै, चिन्तामणिमयगृहराजाय, पूर्वाम्नायमयपूर्वद्वाराय, दक्षिणाम्नायमयदक्षिणद्वाराय, पश्चिमाम्नायमय पश्चिमद्वाराय, उत्तराम्नायमयोत्तरद्वाराय, रत्नदीपवलयाय, मणिमय सिंहासनाय, ब्रह्ममयैकमञ्चपादाय, विष्णुमयैकमञ्चपादाय, रुद्रमयैक मञ्चपादाय, ईश्वरमयैकमञ्चपादाय, सदाशिवमयैकमञ्चफलकाय, हंसतूलतूलिकायै, हंसतूलमहोपधानाय, कौसुम्भास्तरणाय, महावितान-काय, ऐं ह्लीं श्रीं महायवनिकायै नमः ।

---

* सर्वत्र चतुर्थ्यन्त पदात्पूर्वं त्रितारीम् अनन्तरञ्च नमः पदमुच्चारयेत् ।

दीपपूजा

अथ जलपूर्णं वर्धनीपात्रं स्ववामभागे गन्धपुष्पाक्षतादिसाम
स्वदक्षभागे च निधाय दीपानभितः दीपौ दीपं वा प्रज्वालयेत् ।—

घृतदीपो दक्षिणे स्यात्तैलदीपस्तु वामतः ।
सितवर्तियुतो दक्षे वामतो रक्तवर्तिकः ।।

इति नियमः । दक्षवामभागौ देव्या एव ।

ततो ऐं ह्रीं श्रीं मूलेन श्रीचक्रे पुष्पाञ्जलिं दत्वा मूलस्य त्रिभि
कूटैः स्वाग्रेशानाग्नेयक्रमेण कोणेषु संपूज्य भूतशुद्धिं कुर्यात् ।

भूतशुद्धिः

यथा—सुषुम्ना वर्त्मना वायुमाकृष्य हुं बीजेन मूलाधारस्थपद्मस्थि
त्रिकोणस्थितज्योतिर्मयलिङ्गं परिवेष्टच्य स्थितां सार्धत्रिवलयां कुण्ड
लिनीं विद्युत्पुञ्जपिञ्जरां विवस्वदयुतभास्वत्प्रकाशां परःशतसुधा
मयूखशीतलां तेजस्स्वरूपामुत्थाप्य 'जीवशिवं परमशिवे संयोजयामि
स्वाहा' इति मन्त्रेण दीपकलिकाकारं हृदिस्थं जीवं कुण्डलिनीमुखे
ब्रह्मरन्ध्रं नीत्वा परमशिवेनैकीभूतं हंसः सोऽहमिति भावयन् वायु
मिडया रेचयेत् । ततो वामकुक्षिस्थितं पापपुरुषमंगुष्ठपरिमाण
विप्रहत्याशिरोयुक्तं कनकस्तेयबाहुकं मदिरापानहृदयं गुरुतल्प
कटीयुक्तं तत्संयोगिपरद्वन्द्वमुपपातकरोमकं खड्गचर्मधरं दुष्टमधो
वक्त्रं चिन्तयेत् । ततो यं यं इति वायुबीजं स्मरन् वायुं पिङ्गलया
पूर्यैनं शोषयेत् । ततो रं रं इति वन्हिबीजेन पूरकयेक्षया द्विगुणित
कालं कुम्भकं विधाय पापपुरुषं दहेत् । पुनश्च यं इति वायुबीज
ततोऽप्यधिककालं जपित्वेडया तद्भस्म रेचकेन बर्हिनिष्कासयेत्
ब्रह्मरन्ध्रगते चन्द्रमण्डलेऽमृतवर्षिणीं भवानीं भूमिशुध्यर्थं भावयेत्
ततस्तन्मौलिनिः - स्यन्दसुधाकल्लोलवृष्टिभिश्चिन्तयेन्मनसाऽऽत्मनम्
इयं भूमिशुद्धिः । ततश्च स्वशिरसि कामेश्वरीकामेश्वरयोः रक्तशुक्ल
चरणन्यासं भावयित्वा तदमृतक्षरणेन सबाह्याभ्यन्तरमात्मानं भावये
दिति भूशुद्धिः ।

अत्र केचिद्वदन्ति––मातृकाः प्रणवे भूतानि च ब्रह्मरन्ध्रे प्रविलाप्य सच्चिन्मयो भूत्वा पापपुरुषं चिन्तयेत्। पापपुरुषोत्थं भस्म वं इति सुधाबीजेन सम्प्लावयेत्। लं लं इति भूबीजेन तद्भस्म कनकाण्डवद् घनीभावमापाद्य विशुद्धमुकुराकारं ब्रह्मरन्ध्रगतं तत्स्मरेत्। आकाशादीनि भूतानि पुनरुत्पादयेत्। ततोऽखण्डं ब्रह्म, तस्मात्तत्प्रेरकः पुरुषः, ततः प्रकृतिः, प्रकृतेर्महान्, ततोऽहंकारः, ततोऽहं त्रिगुणात्मकः, तत आकाशः, आकाशाद्वायुः, वायोस्तेजः, तेजसो जलम्, जलात्पृथ्वी, पृथ्व्या ओषधयः, ओषधीभ्योऽन्नम्, अन्नाद्रेतः, रेतसः पुरुषः, पुरुषोऽन्नरसमयः हंसः सोऽहमिति कुण्डलिनीं जीवमादाय परसङ्गात्सुधामयीं संस्थाप्य हृदयाम्भोजे मूलाधारगतां स्मरेदिति।

वयन्तु पापपुरुषोत्थभस्मनस्सकाशादप्रामाणिकतमोमहदाद्युत्पत्यपेक्षया पापपुरुषदाहोत्थं भस्म पार्थिवप्रपञ्चेन साकं पृथिव्यां प्रविलीयते, पृथिव्यादिकं क्रमेण ब्रह्मणि प्रविलीयते, ततस्तमोमहदादीनामुत्पत्तिरिति युक्तं पश्यामः, अत्र श्रुतिस्मृतिप्रमाणबहुलस्योपलब्धेः।

मन्त्रमहार्णवरीत्या तु––स्वशरीरयुतं पापं रं इति वह्निबीजेन कुम्भके दहेत्, ततो रेचके स्वशरीरात् पापोत्थं भस्म बहिर्निष्कासयेत्। ततो देहोत्थं भस्म वं इति सुधाबीजेन सम्प्लाव्य लं बीजेन घनीभूतं पिण्डं कृत्वा कनकाण्डवद्भावयेत्। ततो मूर्धादिनखान्ताः देहावयवा मनसा रचनीया इति।

वस्तुतस्तु देहोत्थभस्मपिण्डं पृथिव्यां पृथिव्यादिकं सर्वं जगद्ब्रह्मणि विलाप्य ततो महदादिक्रमेण पञ्च भूतानि समुत्पाद्य ततो दिव्यदेहं रचयेदित्येव शोभनम्। अत एवेडया लं वं रं यं हं इति पञ्च भूतबीजानि स्मरन् हंसः सोऽहमिति च स्मरन् उपसंहारक्रमेण मातृका भूतानि प्रणवे ब्रह्मणि चक्रं विलापयेत्। तद्यथा––सकारं हकारे, हकारं सकारे, सकारं षकारे, षकारं शकारे, शकारं वकारे, वकारम् अःकारे, अःकारं अंकारे, अंकारं अकारे, अकारं ब्रह्मरन्ध्रे प्रणवात्मके ब्रह्मणि प्रविलापयेत्।

भूतोपसंहारः

पादादिजानुपर्यन्तं चतुष्कोणं लं बीजाढ्यं स्वर्णवर्णं स्मरेद
निमण्डलम् । जान्वोरुपरि नाभिपर्यन्तं चन्द्रार्धनिभं पद्मद्वयाकृति
बीजयुक्तं श्वेताभं मं सोममण्डलं स्मरेत् । नाभेर्हृदयपर्यन्तं त्रिको
स्वस्तिकासनं रं बीजेन युतं रक्तं स्मरेत् पावकमण्डलम् । हृदो भ्रूमध्य
पर्यन्तं वृत्तं षड्बिन्दुलाञ्छितं यं बीजयुक्तं धूम्राभं वायव्यं मण्ड
स्मरेत् । आब्रह्मरन्ध्रं भ्रूमध्याद्वृत्तं स्वच्छं मनोहरं हं बीजयुक्तमाका
मण्डलञ्च विचिन्तयेत् । एवं भूतानि विचिन्त्य प्रत्येकं स्वकार
प्रविलापयेत्––भुवं जले, जलं वन्हौ, वन्हिं नभसि, अमुम् अहंका
महत्तत्वेऽप्यहंकृतं, महान्तं प्रकृतौ, मायामात्मनि च प्रविलापयेत् ।

पुनश्च वमित्यमृतबीजेनेडया वायुमापूर्य तस्मादेव ब्रह्मणस्तमो
महदादिक्रमेण भूतान्युत्पाद्य तैर्दिव्यमुपासनोपयोगि देहमुत्पादयेत्
तथा हि––ब्रह्मणोऽव्यक्तं, ततो महान्, महतोऽहंकारः, तत आकाश
ततो वायुः, वायोरग्निः, अग्नेरापः, ततो भूः इति दिव्यैः पञ्चभूतै
र्दिव्यभावनया यं दिव्यदेहोत्पत्तिं भावयेत् । ततः कुण्डलिनीं ब्रह्म
रन्ध्रादवतार्य हृदयाम्भोजे जीवं निधाय मूलाधारस्थितां कुण्डलिनीं
विभावयेदिति भूतशुद्धिः ।

आत्मप्राणप्रतिष्ठा

अथ हृदि हस्तं दत्वा आंआं ह्रीं क्रों मम सर्वेन्द्रियाणि,आं आं ह्रीं
क्रों मम वाङ्मनस्त्वक्चक्षुःश्रोत्रजिह्वाघ्राणप्राणा इहागत्य सुखं चि
तिष्ठन्तु स्वाहा । ततो मम गर्भाधानादिपञ्चदशसंस्कारसिध्यर्थं
पञ्चदशामुकमन्त्रावृत्तीः करिष्य इति संकल्प्य पञ्चदशवारं प्रण
स्वेष्टं मन्त्रं वा आवर्तयेत् ।

रक्ताम्भोधिस्थपोतोल्लसदरुणसरोजाधिरूढा कराब्जैः
पाशं कोदण्डमिक्षूद्भवमथगुणमप्यंकुशं पञ्चबाणान् ।
बिभ्राणाऽसृक्कपालं त्रिनयनलसिता पीनवक्षोरुहाढ्या
देवी बालार्कवर्णा भवतु सुखकरी प्राणशक्तिः परा नः ।।

इति प्राणप्रतिष्ठा ।

नित्योत्सवरीत्या पाञ्चभौतिकं संकोचशरीरमेव यमिति वायु-बीजेन शोषितं विभाव्य रं बीजेन प्लुष्टं भस्मीकृतं विभाव्य वमित्य-मृतबीजेन तद्भस्म सहस्रारेन्दुमण्डलविगलदमृतरसेन सिक्तं विभाव्य लमिति भूबीजेन तद्भस्मना शाम्भवं दिव्यं शरीरमुत्पन्नं विभाव्य हंसः सोऽहम् इति शिवपदाज्जीवमवतार्य मूलाधारे स्थापितं भावयेत् । तस्मिन्नेव आं सोऽहमिति त्रिःपठित्वा प्राणप्रतिष्ठां कुर्यात् ।

मूलेन षोडशधा दशधा त्रिधा वा प्राणानायच्छेत् ।

'ऐं ह्रीं श्रीं' **अपसर्पन्तु ते भूता ये भूता भुवि संस्थिताः ।**
ये भूता विघ्नकर्तारस्ते नश्यन्तु शिवाज्ञया ।।

इत्युच्चार्य युगपद्वामपार्ष्णिभूतलाघातत्रय-करास्फोटनत्रय-क्रूर-दृष्ट्यवलोकन-तालत्रयेण भौमान्तरिक्षदिव्यान् भेदावभासकान् विघ्ना-नुत्सारयेत् । अथ नम इत्यंगुष्ठमन्त्रमुच्चारयन् अंकुशेन शिखां बद्ध्वा श्रीदेवीरूपं भावयन्नात्मानं स्वदेहे न्यासजालात्मकं वज्रकवचं विदधीत।

न्यासाः

तत्रादौ मातृकान्यासाः—

अस्य श्रीमातृकान्यासमहामन्त्रस्य ब्रह्मणे ऋषये नमः, (शिरसि) गायत्र्यै छन्दसे नमः, (मुखे) श्रीमातृकासरस्वत्यै देवतायै नमः, (हृदये) हल्भ्यो बीजेभ्यो नमः, (गुह्ये) स्वरेभ्यः शक्तिभ्यो नमः, (पादयोः) बिन्दुभ्यः कीलकेभ्यो नमः (नाभौ) मम श्रीविद्याङ्गत्वेन न्यासे विनियोगाय नमः, (करसम्पुटे)सर्वमातृकया त्रिर्व्यापकं सर्वाङ्गेऽ-ञ्जलिना ।

ऐं ह्लीं श्रीं ऐं क्लीं सौः अं कं खं गं घं ङं आं अंगुष्ठाभ्यां नमः;
हृदयाय नमः ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, इं चं छं जं झं ञँ ईं तर्जनीभ्यां नमः ;
शिरसे स्वाहा ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, उं टं ठं डं ढं णं ऊं मध्यमाभ्यां नमः;
शिखायै वषट् ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, एं तं थं दं धं नं ऐं अनामिकाभ्यां नमः;
कवचाय हुम् ।

ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः ओं पं फं बं भं मं औं कनिष्ठिका
नमः ; नेत्रत्रयाय वौषट् ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, अं यं रं लं वं शं षं सं हं क्षं अः करत
करपृष्ठाभ्यां नमः ; अस्त्राय फट् ।

ध्यानम्—

पञ्चाशद्वर्णभेदैर्विहितवदनदोःपादयुक्कुक्षिवक्षो
देशां भास्वत्कपर्दाकलितशशिकलामिन्दुकुन्दावदाता
अक्षस्रक्कुम्भचिन्तालिखितवरकरां त्रीक्षणामब्जसंस्था-
मच्छाकल्पामतुच्छस्तनजघनभरां भारतीं तां नमामि

(दक्षोर्ध्वकरमारभ्य दक्षाधःकरपर्यन्तं प्रादक्षिण्येनायुधस्थिति
चिन्तालिखितं नाम पुस्तकम् इति ध्यात्वा मनसा पुष्पाञ्जलिं द
मातृकाः त्रितारीबालापूर्विकाः स्वाङ्गेषु न्यसेत् ।)

यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः अं नमः शिरसि, ६ आँ नमः मुखवृत्ते
इं नमः दक्षनेत्रे, ६ ईं नमः वामनेत्रे, ६ उं नमः दक्षकर्णे, ६ ऊं न
वामकर्णे, ६ ऋं नमः दक्षनासापुटे, ६ ॠं नमः वामनासापुटे, लृं न
दक्षगण्डे, ॡं नमः वामगण्डे, एं नमः ऊर्ध्वोष्ठे, ऐं नमः अधरोष्ठे,
नमः ऊर्ध्वदन्तपंक्तौ, औं नमः अधोदन्तपंक्तौ, अं नमः शिर
मुखान्ततः जिह्वाग्रे, अः नमः मुखान्ते कण्ठे ।

कं नमः दक्षबाहुमूले, खं नमः तन्मध्यसन्धौ दक्षकूर्परे,
नमः तन्मणिबन्धे, घं नमः तदंगुलिमूले, ङं नमः तदगुल
चं नमः वामबाहुमूले, छं नमः तन्मध्यसन्धौ, जं नमः तन्म
बन्धे, झं नमः तदंगुलिमूले, ञँ नमः तदंगुल्यग्रे, टं नमः दक्षोरुम
ठं नमः तज्जानुनि, डं नमः तज्जङ्घापादसन्धौ तद्गुल्फे, ढं न
तदंगुलिमूले, णं नमः तदंगुल्यग्रे, तं नमः वामोरूमूले, थं न
तज्जानुनि, दं नमः तज्जङ्घापादसन्धौ तद्गुल्फे, धं नमः तदंगु
मूले, नं नमः तदंगुल्यग्रे, पं नमः दक्षपार्श्वे, फं नमः वामपार्श्वे, बं न
पृष्ठे, भं नमः नाभौ, मं नमः जठरे, यं नमः हृदि, रं नमः दक्षक
दक्षस्कन्धे ; लं नमः अपरगले, गलपृष्ठे ; ककुदि ; वं नमः वामक

वामस्कन्धे ; शं नमः हृदयादिदक्षकरांगुल्यन्तम्, षं नमः हृदयादिवाम करांगुल्यन्तम्, सं नमः हृदयादिदक्षपादांगुल्यन्तम्, हं नमः हृदयादि-वामपादांगुल्यन्तम्, लं नमः हृदयादिगुह्यान्तम्, (नित्याषोडशिकार्णवे कटचादिपादांगुल्यन्तम्) क्षं नमः हृदयादिमूर्धान्तम् (नित्याषोडशिकार्णवे कटचादिब्रह्मरन्ध्रान्तम्) ।

अत्र मातृकाणां बिन्दुमत्त्वं 'वाग्देवताष्टकन्यासस्थान् सबिन्दूनचः सर्वत्र वर्गाणां बिन्दुयोग' इति ज्ञापकात् सिद्धम् । इति मातृका-न्यासः । अयमेक एव सूत्रोक्तः ।

अन्तर्मातृकान्यासः

अस्यान्तर्मातृकान्यासस्य ब्रह्मा ऋषिः, मातृकासरस्वती देवता, गायत्री छन्दः, हलो बीजानि, स्वराः शक्तयः, क्षं कीलकम्, मातृकान्यासजपे विनियोगः ।

ध्यानम्—

पञ्चाशल्लिपिभिर्विभज्य मुखदोर्हृत्पद्मवक्षस्थलां
भास्वन्मौलिनिबद्धचन्द्रशकलामापीनतुङ्गस्तनीम् ।
मुद्रामक्षगुणं सुधाढ्यकलशं विद्याञ्च हस्ताम्बुजै-
र्बिभ्राणां विशदप्रभां त्रिनयनां वाग्देवतामाश्रये ।।

आदि क्षान्तं पठित्वा ओं अं आं. . . . . . . .अं अः इतिषोड-शपत्रके पद्मे कण्ठे न्यसेत् । अं कं खं. . . . .टं ठं इति द्वादशपत्रके पद्मे हृदि, आं डं ढं. . .पं फं इति दशपत्रके पद्मे नाभौ, अं बं भं मं यं रं लं षट्पत्रके लिङ्गे, वं शं षं सं चतुष्पत्रके पायौ, हं क्षं इति द्विपत्रके भ्रुवोर्मध्ये ।

आधारे लिङ्गनाभौ हृदयसरसिजे तालमूले ललाटे
द्वे पत्रे षोडशारे द्विदशदशदले द्वादशार्धे चतुष्के ।
वासान्ते भालमध्ये डफकठसहिते कण्ठदेशे स्वराणां
हं भं तत्त्वार्थयुक्तं सकलदलगतं वर्णरूपं नमामि ।।

करशुद्धिन्यासः

ऐं ह्रीं श्रीं अं मध्यमाभ्यां नमः, आं अनामिकाभ्यां नमः, सौः कनिष्ठिकाभ्यां नमः अं अङ्गुष्ठाभ्यां नमः, आं तर्जनीभ्यां नमः, सौः करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः ।

आत्मरक्षान्यासः

ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः महात्रिपुरसुन्दरि आत्मानं रक्ष-र
इति हृदये अञ्जलिं दद्यात् ।

चतुरासनन्यासः

ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं क्लीं सौः देव्यात्मासनाय नमः इति स्वस्य मूलाधा
,, ,, ,, हैं ह् क्लीं ह् सौः श्रीचक्रासनाय नमः,
,, ,, ,, ह् सैं ह् स् क्लीं ह् स्सौः सर्वमन्त्रासनाय नमः,
,, ,, ,, ह्रीं क्लीं ब्लें साध्यसिद्धासनाय नमः
इति त्रिभिर्मन्त्रैः मुहुर्मुहुः पुष्पक्षेपेण चक्रमन्त्रदेवतासनानि श्रीच
न्यसेत् ।

बालाषडङ्गन्यासः

ऐं ह्रीं श्रीं ऐं हृदयाय नमः, क्लीं शिरसे स्वाहा, सौः शिखायै व
ऐं कवचाय हुम्, क्लीं नेत्रत्रयाय वौषट्, सौः अस्त्राय फट् ।

वशिन्यादिन्यासः

ऐं ह्रीं श्रीं अं आं . . . अंअः ब्लूं वशिनीवाग्देवतायै नमः शिरसि,
३ कं. . . .ङं क्ल्ह्रीं कामेश्वरीवाग्देवतायै नमः ललाटे,
३ चं. . . .ञँ न्ब्लीं मोदिनीवाग्देवतायै नमः भ्रूमध्ये,
३ टं. . . .णं प्लूं विमलावाग्देवतायै नमः कण्ठे,
३ तं. . . .नं ज्म्रीं अरुणावाग्देवतायै नमः हृदि,
३ पं. . . .मं ह् स्ल्व्यूं जयिनीवाग्देवतायै नमः नाभौ,
३ यं. . . .वं झ्म्र्यूं सर्वेश्वरीवाग्देवतायै नमः लिङ्गे,
३ शं. . . .क्षं क्ष्म्रीं कौलिनीवाग्देवतायै नमः मूलाधारे,
इति न्यसेत् ।

मूलविद्यावर्णन्यासः

अस्य च ऋष्यादिन्यास एके कृताकृत इति वदन्ति । कर
च तत्प्रकारो जपप्रकरणे द्रष्टव्यः ।

'ऐं ह्रीं श्रीं कं नमः शिरसि, एं नमः मूलाधारे, ईं नमः हृदि, लं नमः दक्षनेत्रे, ह्रीं नमः वामनेत्रे, हं नमः भ्रूमध्ये, सं नमः दक्षश्रोत्रे, कं नमः वामश्रोत्रे, हं नमः मुखे, लं नमः दक्षभुजे, ह्रीं नमः वामभुजे, सं नमः पृष्ठे, कं नमः दक्षजानुनि, लं नमः वामजानुनि, ह्रीं नमः नाभौ इति कादिपञ्चदशीवर्णन्यासः। एवमेव हादिपञ्चदश्यपि।

श्रीषोडशाक्षरोन्यासः

ऐं ह्रीं श्रीं मूलविद्यायै नम इति दक्षमध्यमानामाभ्यां शिरसि न्यसेत्। अथ तत्र तां दीपाभां स्रवत्सुधारसां महासौभाग्यदां ध्यात्वा, पुनस्तथैव तामुच्चार्य महासौभाग्यं मे देहि, परसौभाग्यं दण्डयामीति सौभाग्यदण्डिन्या मुद्रया वामकर्णांसवेष्टनपूर्वकमामस्तकचरणम आ च वामाङ्गं न्यसेत्। पुनस्तथैव तामुच्चार्य मम शत्रून् निगृह णामीति रिपुजिह्वाग्रया मुद्रया वामपादाधो न्यसेत्। पुनः स्तथैव तामुच्चार्य त्रैलोक्यस्याहं कर्तेति त्रिखण्डां फाले न्यसेत्। पुनस्तथैव तामुच्चार्य वदने वेष्टनत्वेन न्यसेत्। पुनस्तथैव तामु-च्चार्य दक्षकर्णादिवामकर्णान्तं मुखवेष्टनत्वेन न्यसेत्। पुनस्तथैव तामुच्चार्य गलोर्ध्वमाशिरो न्यसेत्। पुनःस्तथैव तामाद्यन्तप्रणव-मुच्चार्य मस्तकात्पादपर्यन्तं पादादामस्तकञ्च न्यसेत्। पुनस्तथैव तामुच्चार्य योनिमुद्रया मुखे न्यस्य, पुनस्तामुच्चार्य योनिमुद्रया ललाटे न्यसेत्।

संमोहनन्यासः

ततः श्रीविद्यां स्मृत्वा तत्प्रभया जगदरुणं विभावयन् अनामिका-मूर्ध्वं परिभ्राम्य, उच्चार्य मुहुर्मुहुर्मूलविद्यां, ब्रह्मरन्ध्रे मणिबन्धद्वितये फाले च विन्यसेत्। एष संमोहनो नाम न्यासोऽन्वर्थः।

संहारन्यासः

अथ चतुस्तारीनमस्सम्पुटितान् मूलविद्याषोडशार्णान् क्रमेण पादयोः जंघयोः जान्वोः कटिभागद्वये पृष्ठे लिङ्गे नाभौ पार्श्वयोः स्तनयोरंसयोः कर्णयोः मूर्ध्नि मुखे नेत्रयोः कर्णयुगलसन्निधौ कर्णवेष्ट-

नयोश्च न्यसेत् । अत्र कूटत्रयस्य वर्णत्रयत्वेन षोडशार्णत्वव्यपदेशः
पादादिषु प्रथमं दक्षः ततो वाम इति बोध्यम् । यथा—

ओं ऐं ह्रीं श्रीं श्रीं नमः पादयोः, ह्रीं नमः जङ्घयोः, क्लीं नम
जान्वोः, ऐं नमः कटिभागद्वये, सौः नमः पृष्ठे, ओं नमः लिङ्गे, ह्रीं नम
नाभौ, श्रीं नमः पार्श्वयोः,क ए ई ल ह्रीं नमः स्तनयोः, हसकहलह
नमः अंसयोः, सकलह्रीं नमः कर्णयोः, सौः नमः मूर्ध्नि, ऐं नमः मु
क्लीं नमः नेत्रयोः, ह्रीं नमः कर्णयुगसन्निधौ, श्रीं नमः कर्णवेष्टनयोः ।

सृष्टिन्यासः

पुनस्तथैव मूलविद्यार्णान् क्रमेण ब्रह्मरन्ध्रे फाले दृशोः कर्णयो
घ्राणपुटयोः गण्डयोः दन्तपंक्त्योः ऊर्ध्वाधरोष्ठयोः जिह्वायां चो
कूपे पृष्ठे सर्वाङ्गे हृदि स्तनयोरुदरे लिङ्गे च न्यस्य मूलेन व्याप
कुर्यात् । यथा—

ओं ऐं ह्रीं श्रीं श्रीं नमः ब्रह्मरंध्रे,ह्रीं नमः फाले, क्लीं नमः नेत्रयो
ऐं नमः कर्णयोः, सौः नमः नासापुटयोः, ओं नमः गण्डयोः, ह्रीं नम
दन्तपंक्तौ, श्रीं नमः ओष्ठयोः, क ए ई ल ह्रीं नमः जिह्वायाम्, ह स
ह ल ह्रीं नमः कण्ठे, सकलह्रीं नमः पृष्ठे, सौः नमः सर्वांगे, ऐं नम
हृदि, क्लीं नमः स्तनयोः, ह्रीं नमः उदरे, श्रीं नमः लिङ्गे ।

स्थितिन्यासः

अथ पूर्वक्रमेणैवांगुष्ठादिकनिष्ठिकान्तकराङ्गुलिषु मूर्ध्नि मु
हृदि आनाभेः पादद्वयावधि, कण्ठादानाभि मूर्ध्न आकण्ठं पूर्ववत्पा
दांगुलिषु च न्यसेत् । अत्र दक्षवामकरचरणांगुलिषु द्वयोर्द्वयोरेकैक
मक्षरम् । तथाहि—

ओं ऐं ह्रीं श्रीं श्रीं नमः अंगुष्ठयोः, ह्रीं नमः तर्जन्योः, क्लीं नम
मध्यमयोः, ऐं नमः अनामिकयोः, सौः नमः कनिष्ठिकयोः, ओं नम
मूर्ध्नि,ह्रीं नमः मुखे,श्रीं नमः हृदि,क ए ई ल ह्रीं नमः नाभौ,ह स क ह
ह्रीं नमः कण्ठादिनाभ्यन्तम्, सकलह्रीं नमः मूर्धादिकण्ठान्तम्, सौ
नमः पादांगुष्ठयोः, ऐं नमः पादतर्जन्योः, क्लीं नमः पादमध्यमयो
ह्रीं नमः पादानामिकयोः, श्रीं नमः पादकनिष्ठिकयोः ।

एते पञ्चैव ज्ञानार्णवमते । तन्त्रान्तरेषु तु अन्येऽपि पञ्चोपलभ्यन्ते ।

लघुषोढन्यासः

अस्य श्री लघुषोढान्यासस्य दक्षिणामूर्तये ऋषये नमः, (शिरसि) गायत्र्यै छन्दसे नमः, (मुखे) गणेशग्रहनक्षत्रयोगिनीराशिपीठरूपिण्यै श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्यै देवतायै नमः (हृदये) श्रीविद्याङ्गत्वेन न्यासे विनियोगाय नमः (करसम्पुटे)

ऐं ह्रीं श्रीं अं कं खं गं घं ङं आं ऐं अङ्गुष्ठाभ्यां नमः
,, ,, ,, ईं चं छं जं झं ञँ ईं क्लीं तर्जनीभ्यां नमः
,, ,, ,, उं टं ठं डं ढं णं ऊं सौः मध्यमाभ्यां नमः
,, ,, ,, एं तं थं दं धं नं ऐं ऐं अनामिकाभ्यां नमः
,, ,, ,, ओं पं फं बं भं मं औं क्लीं कनिष्ठिकाभ्यां नमः
,, ,, ,, अं यं रं लं वं शं षं सं हं लं क्षं अः सौः करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः ।

एवमेव हृदयादिन्यासः । ध्यानम्—

उद्यत्सूर्यसहस्राभां पीनोन्नतपयोधराम् ।
रक्तमाल्याम्बरालेपां रक्तभूषणभूषिताम् ॥
पाशांकुशधनुर्बाणभास्वत्पाणिचतुष्टयाम् ।
लसन्नेत्रत्रयां स्वर्णमुकुटोद्भासिमस्तकाम् ॥
गणेशग्रहनक्षत्रयोगिनीराशिरूपिणीम् ।
देवीं पीठमयीं ध्यायेन्मातृकां सुन्दरीं पराम् ॥

आयुधक्रमस्तु सपर्याप्रकरण एवोक्त इहानुसन्धेयः । इति श्रीदेवीं समष्टिरूपेण ध्यात्वा गणेशादिव्यष्टिरूपेण च ध्यायेत् ।

गणेशन्यासः

तरुणादित्यसङ्काशान् गजवक्त्रांस्त्रिलोचनान् ।
पाशांकुशवराभीतिकरान् शक्तिसमन्वितान् ॥
ते तु सिन्दूरवर्णाभाः सर्वालंकारभूषिताः ।
एकहस्तधृताम्भोजा इतरालिङ्गितप्रियाः ॥

वामोर्ध्वकरमारभ्य वामाधःकरपर्यन्तं गणेशानां पाशादिध्यानम्। शक्तीनान्तु वामकरे कमलं दक्षिणे च प्रियाश्लेष इति ध्यात्वा, मातृकास्थानेषु त्रितारीमातृकापूर्वकं गणेशान् न्यसेत्। यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं अं श्रीयुक्ताय विघ्नेशाय नमः शिरसि,
,, ,, ,, आं ह्रींयुक्ताय विघ्नराजाय नमः मुखवृत्ते,
,, ,, ,, इं तुष्टियुक्ताय विनायकाय नमः दक्षनेत्रे,
,, ,, ,, ईं शान्तियुक्ताय शिवोत्तमाय नमः वामनेत्रे,
,, ,, ,, उं पुष्टियुक्ताय विघ्नहृते नमः दक्षकर्णे,
,, ,, ,, ऊं सरस्वतीयुक्ताय विघ्नकर्त्रे नमः वामकर्णे,
,, ,, ,, ऋं रतियुक्ताय विघ्नराजे नमः दक्षनासापुटे,
,, ,, ,, ॠं मेधायुक्ताय गणनायकाय नमः वामानासापुटे,
,, ,, ,, लृं कान्तियुक्ताय एकदन्ताय नमः दक्षगण्डे,
,, ,, ,, ॡं कामिनीयुक्ताय द्विदन्ताय नमः वामगण्डे,
,, ,, ,, एं मोहिनीयुक्ताय गजवक्त्राय नमः ऊर्ध्वोष्ठे,
,, ,, ,, ऐं जटायुक्ताय निरञ्जनाय नमः अधरोष्ठे,
,, ,, ,, ओं तीव्रायुक्ताय कपर्दभृते नमः ऊर्ध्वदन्तपंक्तौ,
,, ,, ,, औं ज्वालिनीयुक्ताय दीर्घमुखाय नमः अधोदन्तपंक्तौ
,, ,, ,, अं नन्दायुक्ताय शंकुकर्णाय नमः जिह्वाग्रे,
,, ,, ,, अः सुरसायुक्ताय वृषध्वजाय नमः कण्ठे,
,, ,, ,, कं कामरूपिणीयुक्ताय गणनाथाय नमः दक्षबाहुमूले,
,, ,, ,, खं सुभ्रूयुक्ताय गजेन्द्राय नमः दक्षकूर्परे,
,, ,, ,, गं जयिनीयुक्ताय शूर्पकर्णाय नमः दक्षमणिबन्धे,
,, ,, ,, घं सत्यायुक्ताय त्रिलोचनाय नमः दक्षकरांगुलिमूले,
,, ,, ,, ङं विघ्नेशीयुक्ताय लम्बोदराय नमः दक्षकरांगुल्यग्रे,
,, ,, ,, चं सुरूपायुक्ताय महानादाय नमः वामबाहुमूले,
,, ,, ,, छं कामदायुक्ताय चतुर्मूर्तये नमः वामकूर्परे,
,, ,, ,, जं मदविह्वलायुक्ताय सदाशिवाय नमः वाममणिबन्धे
,, ,, ,, झं विकटायुक्ताय आमोदाय नमः वामकरांगुलिमूले,
,, ,, ,, ञँ पूर्णायुक्ताय दुर्मुखाय नमः वामकरांगुल्यग्रे,

ऐं ह्रीं श्रीं टं भूतिदायुक्ताय सुमुखाय नमः दक्षोरुमूले,
,, ,, ,, ठं भूमियुक्ताय प्रमोदाय नमः दक्षजानुनि,
,, ,, ,, डं शक्तियुक्ताय एकपादाय नमः दक्षगुल्फे,
,, ,, ,, ढं रमायुक्ताय द्विजिह्वाय नमः दक्षपादांगुलिमूले,
,, ,, ,, णं मानुषीयुक्ताय शूराय नमः दक्षपादांगुल्यग्रे,
,, ,, ,, तं मकरध्वजायुक्ताय वीराय नमः वामोरुमूले,
,, ,, ,, थं वीरिणीयुक्ताय षण्मुखाय नमः वामजानुनि,
,, ,, ,, दं भ्रुकुटीयुक्ताय वरदाय नमः वामगुल्फे,
,, ,, ,, धं लज्जायुक्ताय वामदेवाय नमः वामपादांगुलिमूले,
,, ,, ,, नं दीर्घघोणायुक्ताय वक्रतुण्डाय नमः वामपादांगुल्यग्रे,
,, ,, ,, पं धनुर्धरायुक्ताय द्विरण्डकाय नमः दक्षपार्श्वे,
(नित्यषोडशिकार्णवे द्वितुण्डाय नमः)
,, ,, ,, फं यामिनीयुक्ताय सेनान्ये नमः वामपार्श्वे,
,, ,, ,, बं रात्रियुक्ताय ग्रामण्ये नमः पृष्ठे,
,, ,, ,, भं चन्द्रिकायुक्ताय मत्ताय नमः नाभौ,
,, ,, ,, मं शशिप्रभायुक्ताय विमत्ताय नमः जठरे,
,, ,, ,, यं लोलायुक्ताय मत्तवाहनाय नमः हृदये
,, ,, ,, रं चपलायुक्ताय जटिने नमः दक्षस्कन्धे,
,, ,, ,, लं ऋद्धियुक्ताय मुण्डिने नमः गलपृष्ठे (ककुदि),
,, ,, ,, वं दुर्भगायुक्ताय खड्गिने नमः वामस्कन्धे,
,, ,, ,, शं सुभगायुक्ताय वरेण्याय नमः हृदयादिदक्षकरांगुल्यन्तम्,
,, ,, ,, षं शिवायुक्ताय वृषकेतनाय नमः हृदयादिवामकरांगुल्यन्तम्,
,, ,, ,, सं दुर्गायुक्ताय भक्ष्यप्रियाय नमः हृदयादिदक्षपादांगुल्यन्तम्,
,, ,, ,, हं कालीयुक्ताय गणेशाय नमः हृदयादिवामपादाङ्गुल्यन्तम्,
,, ,, ,, ळं कालकुब्जिकायुक्ताय मेघनादाय नमः हृदयादिगुह्यान्तम्,
,, ,, ,, क्षं विघ्नहारिणीयुक्ताय गणेश्वराय नमः हृदयादिमूर्धान्तम् ।

ग्रहन्यासः

रक्तं श्वेतं तथा रक्तं श्यामं पीतञ्च पाण्डुरम् ।
कृष्णं धूम्रं धूम्रधूम्रं भावयेद्रविपूर्वकान् ।।

कामरूपधरान्देवान् दिव्याभरणभूषितान् ।
वामोरुन्यस्तहस्तांश्च दक्षहस्तवरप्रदान् ॥
शक्तयोऽपि तथा ध्येया वराभयकराम्बुजाः ।
स्वस्वप्रियांकनिलयाः सर्वाभरणभूषिताः ॥

इति ध्यात्वा,

ऐं ह्रीं श्रीं अं आं इं ईं उं ऊं ऋं ॠं लृं ॡं एं ऐं ओं औं अं अः रेणुकायुक्ताय सूर्याय नमः हृदयाधः हृज्जठरसन्धौ ।
ऐं ह्रीं श्रीं यं रं लं वं अमृतायुक्ताय चन्द्राय नमः भ्रूमध्ये,
,, ,, ,, कं खं गं घं ङं धर्मायुक्ताय भौमाय नमः नेत्रयोः,
,, ,, ,, चं छं जं झं ञं यशस्विनीयुक्ताय बुधाय नमः श्रोत्रकूपाधः,
,, ,, ,, टं ठं डं ढं णं शांकरीयुक्ताय बृहस्पतये नमः कण्ठे,
,, ,, ,, तं थं दं धं नं ज्ञानरूपायुक्ताय शुक्राय नमः हृदि,
,, ,, ,, पं फं बं भं मं शक्तियुक्ताय शनैश्चराय नमः नाभौ,
,, ,, ,, शं षं सं हं कृष्णायुक्ताय राहवे नमः मुखे,
,, ,, ,, लं क्षं धूम्रायुक्ताय केतवे नमः गुदे ॥

नक्षत्रन्यासः

ज्वलत्कालानलप्रख्या वरदाभयपाणयः ।
नतिपाण्योऽश्विनीपूर्वाः सर्वाभरणभूषिताः ॥

इति ध्यात्वा,
ऐं ह्रीं श्रीं अं आं अश्विन्यै नमः ललाटे,
,, ,, ,, इं भरण्यै नमः दक्षनेत्रे,
,, ,, ,, ईं उं ऊं कृत्तिकायै नमः वामनेत्रे,
,, ,, ,, ऋं ॠं लृं ॡं रोहिण्यै नमः दक्षकर्णे,
,, ,, ,, एं मृगशिरसे नमः वामकर्णे,
,, ,, ,, ऐं आर्द्रायै नमः दक्षनासापुटे,
,, ,, ,, ओं औं पुनर्वसवे नमः वामनासापुटे,
,, ,, ,, कं पुष्याय नमः कण्ठे,
,, ,, ,, खं गं आश्लेषायै नमः दक्षस्कन्धे,

ऐं ह्रीं श्रीं घं ङं मघायै नमः वामस्कन्धे,
,, ,, ,, चं पूर्वफल्गुन्यै नमः पृष्ठे,
,, ,, ,, छं जं उत्तरफल्गुन्यै नमः दक्षकूर्परे,
,, ,, ,, झं ञाँ हस्तायै नमः वामकूर्परे,
,, ,, ,, ठं ठं चित्रायै नमः दक्षमणिबन्धे,
,, ,, ,, डं स्वात्यै नमः वाममणिबन्धे,
,, ,, ,, ढं णं विशाखायै नमः दक्षहस्ते,
,, ,, ,, तं थं दं अनूराधायै नमः वामहस्ते,
,, ,, ,, धं ज्येष्ठायै नमः नाभौ,
,, ,, ,, नं पं फं मूलाय नमः कटिबन्धे,
,, ,, ,, बं पूर्वाषाढायै नमः दक्षोरौ,
,, ,, ,, भं उत्तराषाढायै नमः वामोरौ,
,, ,, ,, मं श्रवणाय नमः दक्षजानुनि,
,, ,, ,, यं रं धनिष्ठायै नमः वामजानुनि,
,, ,, ,, लं शततारकायै नमः दक्षजंघायाम्,
,, ,, ,, वं शं पूर्वभाद्रपदायै नमः वामजंघायाम्,
,, ,, ,, षं सं हं उत्तरभाद्रपदायै नमः दक्षपादे,
,, ,, ,, लं क्षं अं अः रेवत्यै नमः वामपादे ।

योगिनीन्यासः

ध्यानम्—

कण्ठस्थाने विशुद्धौ नृपदलकमले श्वेतवर्णां त्रिणेत्रां
हस्तैः खट्वाङ्गखड्गौ त्रिशिखमपि महाचर्म सन्धारयन्तीम् ।
वक्त्रेणैकेन युक्तां पशुजनभयदां पायसान्नैकसक्तां
त्वक्स्थां वन्देऽमृताद्यैः परिवृतवपुषं डाकिनीं वीरवन्द्याम् ।।

इति ध्यात्वा,

'ऐं ह्रीं श्रीं डां डीं ड म ल व र यूं डाकिन्यै नमः। ऐं ह्रीं श्रीं अं आं इं ईं उं ऊं ऋं ॠं लृं ॡं एं ऐं ओं औं अं अः मां रक्ष-रक्ष त्वगात्मनं नमः' इति मन्त्रेण कण्ठस्थषोडशदलविशुद्धिकमलकर्णिकायां डाकिनीं

न्यस्य तद्दलेषु पुरोभागादि प्रादक्षिण्येन तदावरणशक्तीः न्यसेत् यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं अं अमृतायै नमः, आं आकर्षिण्यै नमः, इं इन्द्राण्यै नम ईं ईशान्यै नमः, उं उमायै नमः, ऊं ऊर्ध्वकेश्यै नमः, ऋं ऋद्धिदायै नम ॠं ॠकारायै नमः, लृं लृकारायै नमः, ॡं ॡकारायै नमः, एं एकपदा नमः, ऐं ऐश्वर्यात्मिकायै नमः, ओं ओंकारायै नमः, औं औषध्यै नम अं अम्बिकायै नमः, अः अक्षरायै नम इति।

ततो ध्यानम्—

हृत्पद्मे भानुपत्रद्विवदनलसितां दंष्ट्रिणीं श्यामवर्णाम्
अक्षं शूलं कपालं डमरुमपि भुजैर्धारयन्तीं त्रिणेत्राम्।
रक्तस्थां कालरात्रिप्रभृतिपरिवृतां स्निग्धभक्तैकसक्तां
श्रीमद्वीरेन्द्रवन्द्यामभिमतफलदां राकिणीं भावयामः।

इति ध्यात्वा,

'ऐं ह्रीं श्रीं रां रीं र म ल व र यूं राकिण्यै नमः, ऐं ह्रीं श्रीं कं खं घं ङं चं छं जं झं ञँ टं ठं मां रक्ष रक्ष असृगात्मानं नमः' इति हृद स्थितद्वादशदलानाहतनलिनकर्णिकायां राकिणीं न्यस्य तद्दलेषु प्राग्व तदावृत्तिशाक्तीर्न्यसेत्। यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं कं कालरात्र्यै नमः, खं खण्डितायै नमः, गं गायत्र्यै नम घं घण्टाकार्षिण्यै नमः, ङं ङार्णायै नमः, चं चण्डायै नमः, छं छाया नमः, जं जयायै नमः, झं झंकारिण्यै नमः, ञँ ज्ञानरूपायै नमः, टं टं हस्तायै नमः, ठं ठंकारिण्यै नम इति। अथ—

दिक्पत्रे नाभिपद्मे त्रिवदनलसितां दंष्ट्रिणीं रक्तवर्णां
शक्तिं दम्भोलिदण्डावभयमपि भुजैर्धारयन्तीं महोग्राम्।
डामर्याद्यैः परीतां पशुजनभयदां मांसधात्वेकनिष्ठां
गौडान्नासक्तचित्तां सकलसुखकरीं लाकिनीं भावयामः॥

इति ध्यात्वा,

'ऐं ह्रीं श्रीं लां लीं ल म ल व र यूं लाकिन्यै नमः। ऐं ह्रीं श्रीं डं ढं णं तं तं थं दं धं नं पं फं मां रक्ष रक्ष मांसात्मानं नमः' इति नाभिग

दशदलमणिपूरकसरोजकर्णिकायां लाकिनीं न्यस्य तद्दलेषु पूर्ववत्तत्परिवारशक्तीर्न्यसेत् । यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं डं डामर्यै नमः, ढं ढंकारिण्यै नमः, णं णार्णायै नमः, तं तामस्यै नमः, थं स्थाण्व्यै नमः, दं दाक्षायण्यै नमः, धं धात्र्यै नमः, नं नार्यै नमः, पं पार्वत्यै नमः, फं फट्कारिण्यै नमः । तदनु—

स्वाधिष्ठानाख्यपद्मे रसदललसिते वेदवक्त्रां त्रिणेत्रां
हस्ताब्जैर्धारयन्तीं त्रिशिखगुणकपालांकुशानात्तगर्वाम् ।
मेदोधातुप्रतिष्ठामलिमदमुदितां बन्धिनीमुख्ययुक्तां
पीतां दध्योदनेष्टामभिमतफलदां काकिनीं भावयामः ॥

इति ध्यात्वा,

'ऐं ह्रीं श्रीं कां कीं क म ल व र यूं काकिन्यै नमः, ऐं ह्रीं श्रीं बं भं मं यं रं लं मां रक्ष रक्ष मेदधात्मानं नमः' इति गुह्यस्थानगतषड्दलस्वाधिष्ठानसरसिजकर्णिकायां काकिनीं न्यस्य तद्दलेषु तदावरणशक्तीः प्राग्वन्न्यसेत् । यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं बं बन्धिन्यै नमः, भं भद्रकाल्यै नमः, मं महामायायै नमः, यं यशस्विन्यै नमः, रं रक्तायै नमः, लं लम्बोष्ठ्यै नमः । ततः—

मूलाधारस्य पत्रे श्रुतिदललसिते पञ्चवक्त्रां त्रिणेत्रां
धूम्राभामस्थिसंस्थां सृणिमपि कमलं पुस्तकं ज्ञानमुद्राम् ।
बिभ्राणां बाहुदण्डैः सुललितवरदापूर्वशक्त्यावृतां तां
मुद्गान्नासक्तचित्तां मधुमदमुदितां साकिनीं भावयामः ॥

इति ध्यात्वा,

'ऐं ह्रीं श्रीं सां सीं स म ल व र यूं साकिन्यै नमः । ऐं ह्रीं श्रीं वं शं षं सं मां रक्ष रक्ष अस्थ्यात्मानं नमः' इति पायूपस्थमध्यगतचतुर्दलमूलाधारकमलकर्णिकायां साकिनीं न्यस्य तद्दलेषु पूर्ववत्तदावृत्तिशक्तीर्न्यसेत् । यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं वं वरदायै नमः, शं श्रियै नमः, षं षण्डायै नमः, सं सरस्वत्यै नमः । अथ—

भ्रूमध्ये बिन्दुपद्मे दलयुगकलिते शुक्लवर्णां कराब्जै-
र्बिभ्राणां ज्ञानमुद्रां डमरुकममलामक्षमालां कपालम् ।

षड्वक्त्रां मज्जसंस्थां त्रिणयनलसितां हंसवत्यादियुक्तां
हारिद्रान्नैकसक्तां सकलसुखकरीं हाकिनीं भावयामः ।।

इति ध्यात्वा—

'ऐं ह्लीं श्रीं हां हीं ह म ल व ल यूं हाकिन्यै नमः ऐं ह्लीं श्रीं हं क्षं मां रक्ष-रक्ष मज्जात्मानं नमः' इति भ्रूमध्यगतद्विदलाज्ञाकमलकर्णिकायां हाकिनीं न्यस्य तद्दक्षवामदलयोः क्रमेण—

ऐं ह्लीं श्रीं हं हंसवत्यै नमः, क्षं क्षमावत्यै नम इति तच्छक्तिद्वयं न्यसेत् । तदनु—

मुण्डव्योमस्थपद्मे दशशतदलके कर्णिकाचन्द्रसंस्थां
रेतोनिष्ठां समस्तायुधकलितकरां सर्वतो वक्त्रपद्माम् ।
आदिक्षान्तार्णशक्तिप्रकरपरिवृतां सर्ववर्णां भवानीं
सर्वान्नासक्तचित्तां परशिवरसिकां याकिनीं भावयामः ।।

इति ध्यात्वा,

'ऐं ह्लीं श्रीं यां यीं य म ल व र यूं याकिन्यै नमः । ऐं ह्लीं श्रीं अं आं ·····क्षं (५१) मां रक्ष-रक्ष शुक्रात्मानं नमः' इति ब्रह्मरन्ध्रगतसहस्रदलसरसिजकर्णिकायां याकिनीं न्यस्य तद्दलेषु प्रति विंशतिदलं तदावरणशक्तीः अमृताद्याः क्षमावत्यन्ताः पूर्वोक्ताः प्राग्वत् न्यसेत् ।

राशिन्यासः

रक्तश्वेतहरित्पाण्डुचित्रकृष्णपिशङ्गकान् ।
कपिशबभ्रुकिर्मीरकृष्णधूम्रान् क्रमात्स्मरेत् ।।

राशीनिति शेषः । इति ध्यात्वा,

ऐं ह्लीं श्रीं अं आं इं ईं मेषाय नमः दक्षिणपादे,
,, ,, ,, उं ऊं वृषाय नमः लिङ्गदक्षभागे,
,, ,, ,, ऋं ॠं लृं ॡं मिथुनाय नमः दक्षकुक्षौ,
,, ,, ,, एं ऐं कर्काय नमः हृदयदक्षभागे,
,, ,, ,, ओं औं सिंहाय नमः दक्षबाहुमूले,
,, ,, ,, अं अः शं षं सं हं लं कन्यायै नमः दक्षशिरोभागे,
,, ,, ,, कं खं गं घं ङं तुलायै नमः वामशिरोभागे,

ऐं ह्लीं श्रीं चं छं जं झं ञँ वृश्चिकाय नमः वामबाहुमूले,
,, ,, ,, टं ठं डं ढं णं धनुषे नमः हृदयवामभागे,
,, ,, ,, तं थं दं धं नं मकराय नमः वामकुक्षौ,
,, ,, ,, पं फं बं भं मं कुम्भाय नमः लिङ्गवामभागे,
,, ,, ,, यं रं लं वं क्षं मीनाय नमः वामपादे ।

पीठन्यासः

सितासितारुणश्यामहरित्पीतान्यनुक्रमात् ।
पुनःक्रमेण देवेशि पञ्चाशत्पीठसञ्चयः ।।

इति भावयित्वा मातृकाभिस्समं पूर्वोक्तेषु तासां स्थानेषु पीठानि क्रमेण विन्यसेत् । यथा—

ऐं ह्लीं श्रीं अं कामरूपाय नमः शिरसि,
,, ,, ,, आं वाराणस्यै नमः मुखवृत्ते,
,, ,, ,, इं नेपालाय नमः दक्षनेत्रे,
,, ,, ,, ईं पौण्ड्रवर्धनाय नमः वामनेत्रे,
,, ,, ,, उं पुरस्थितकाश्मीराय नमः दक्षकर्णे,
,, ,, ,, ऊं कान्यकुब्जाय नमः वामकर्णे,
,, ,, ,, ऋं पूर्णशैल्याय नमः दक्षनासापुटे,
,, ,, ,, ॠं अर्बुदाचलाय नमः वामनासापुटे,
,, ,, ,, ऌं आम्रातकेश्वराय नमः दक्षगण्डे,
,, ,, ,, ॡं एकाम्राय नमः वामगण्डे,
,, ,, ,, एं त्रिस्रोतसे नमः ऊर्ध्वोष्ठे,
,, ,, ,, ऐं कामकोटये नमः अधरोष्ठे,
,, ,, ,, ओं कैलासाय नमः ऊर्ध्वदन्तपंक्तौ,
,, ,, ,, औं भृगुनगराय नमः अधोदन्तपंक्तौ,
,, ,, ,, अं केदाराय नमः जिह्वाग्रे,
,, ,, ,, अः चन्द्रपुष्करिण्यै नमः कण्ठे,
,, ,, ,, कं श्रीपुराय नमः दक्षबाहुमूले,
,, ,, ,, खं ओंकाराय नमः दक्षकूर्परे,
,, ,, ,, गं जालन्धराय नमः दक्षमणिबन्धे,

ऐं ह्लीं श्रीं घं मालवाय नमः दक्षकरांगुलिमूले,
,, ,, ,, ङं कुलान्तकाय नमः दक्षकरांगुल्यग्रे,
,, ,, ,, चं देवीकोटाय नमः वामबाहुमूले,
,, ,, ,, छं गोकर्णाय नमः वामकूर्परे,
,, ,, ,, जं मारुतेश्वराय नमः वाममणिबन्धे,
,, ,, ,, झं अट्टहासाय नमः वामकरांगुलिमूले,
,, ,, ,, ञँ वैराजायै नमः वामकरांगुल्यग्रे,
,, ,, ,, टं राजगेहाय नमः दक्षोरूमूले,
,, ,, ,, ठं महापथाय नमः दक्षजानुनि,
,, ,, ,, डं कोलापुराय नमः दक्षगुल्फे,
,, ,, ,, ढं एलापुराय नमः दक्षपादांगुलिमूले,
,, ,, ,, णं कालेश्वराय नमः दक्षपादांगुल्यग्रे,
,, ,, ,, तं जयन्तिकायै नमः वामोरुमूले,
,, ,, ,, थं उज्जयिन्यै नमः वामजानुनि,
,, ,, ,, दं चित्रायै नमः वामगुल्फे,
,, ,, ,, धं क्षीरिकायै नमः वामपादांगुलिमूले,
,, ,, ,, नं हस्तिनापुराय नमः वामपादांगुल्यग्रे,
,, ,, ,, पं उड्डीशाय नमः दक्षपार्श्वे,
,, ,, ,, फं प्रयागाय नमः वामपार्श्वे,
,, ,, ,, बं षष्ठीशाय नमः पृष्ठे,
,, ,, ,, भं मायापुर्यै नमः नाभौ,
,, ,, ,, मं जलेशाय नमः जठरे,
,, ,, ,, यं मलयाय नमः हृदये,
,, ,, ,, रं श्रीशैलाय नमः दक्षस्कन्धे,
,, ,, ,, लं मेरवे नमः गलपृष्ठे,
,, ,, ,, वं गिरिवराय नमः वामस्कन्धे,
,, ,, ,, शं महेन्द्राय नमः हृदयादिदक्षकरांकुल्यन्तम्
,, ,, ,, षं वामनाय नमः हृदयादिवामकरांगुल्यन्तम्,
,, ,, ,, सं हिरण्यपुराय नमः हृदयादिदक्षपादांगुल्यन्तम्,

ऐं ह्रीं श्रीं हं महलक्ष्मीपुराय नमः हृदयादिवामपादांगुल्यन्तम्,
,, ,, ,, लं ओड्याणाय नमः हृदयादिगुह्यान्तम्,
,, ,, ,, क्षं छायाच्छत्राय नमः हृदयादिमूर्धन्तिम्।

(इति षडवयवकः षोढान्यासस्समाप्तः)

श्रीचक्रन्यासः

अस्य श्री श्रीचक्रन्यासस्येत्यनन्तरं जपप्रकरणे वक्ष्यमाणान् ऋष्यादीन्न्यस्याह्निकप्रकरणोक्तवद् ध्यात्वा श्रीदेव्या उपचारमन्त्रेण पुष्पाञ्जलिं दत्वा,

शरीरं चिन्तयेदादौ निजं श्रीचक्ररूपकम्।
त्वगाद्याकारनिर्मुक्तं ज्वलत्कालाग्निसन्निभम्॥

इति ध्यात्वा—

ऐं ह्रीं श्रीं समस्तप्रकटगुप्तगुप्ततरसम्प्रदायकुलकौलनिगर्भरहस्यातिरहस्यपरापररहस्ययोगिनीचक्रदेवताभ्यो नम इति सर्वाङ्गे व्यापकं न्यस्य,

ऐं ह्रीं श्रीं गं गणपतये नमः दक्षोरौ,
,, ,, ,, क्षं क्षेत्रपालाय नमः दक्षांसे,
,, ,, ,, यां योगिनीभ्यो नमः वामांसे,
,, ,, ,, वं बटुकाय नमः वामोरौ,
,, ,, ,, लं इन्द्राय नमः पादांगुष्ठद्वयाग्रे,
,, ,, ,, रं अग्नये नमः दक्षजानुनि,
,, ,, ,, टं यमाय नमः दक्षपार्श्वे,
,, ,, ,, क्षं निर्ऋतये नमः दक्षांसे,
,, ,, ,, वं वरुणाय नमः मूर्ध्नि,
,, ,, ,, यं वायवे नमः वामांसे,
,, ,, ,, सं सोमाय नमः वामपार्श्वे,
,, ,, ,, हं ईशानाय नमः वामजानुनि,
,, ,, ,, हंसः ब्रह्मणे नमः मूर्ध्नि,
,, ,, ,, अं अनन्ताय नमः मूलाधारे।

त्रैलोक्यमोहनचक्रन्यासः

ऐं ह्रीं श्रीं अं आं सौः त्रैलोक्यमोहनचक्राय नम इति व्यापकं न्यस्य ततः ऐं ह्रीं श्रीं आद्यचतुरस्ररेखायै नम इति दक्षांसपृष्ठादिवक्ष्यमाणेषु स्थानेष्वञ्जलिना व्यापकं न्यस्य,

ऐं ह्री श्रीं अणिमासिध्यै नमः दक्षांसपृष्ठे,
,, ,, ,, लघिमासिध्यै नमः दक्षपाण्यंगुल्यग्रेषु,
,, ,, ,, महिमासिध्यै नमः दक्षोरुसन्धौ,
,, ,, ,, ईशित्वसिध्यै नमः दक्षपादांगुल्यग्रेषु,
,, ,, ,, वशित्वसिध्यै नमः वामपादांगुल्यग्रेषु,
,, ,, ,, प्राकाम्यसिध्यै नमः वामोरुसन्धौ,
,, ,, ,, भुक्तिसिध्यै नमः वामपाण्यंगुल्यग्रेषु,
,, ,, ,, इच्छासिध्यै नमः वामांसपृष्ठे,
,, ,, ,, प्राप्तिसिध्यै नमः शिखामूले,
,, ,, ,, सर्वकामसिध्यै नमः शिरःपृष्ठे ।

ऐं ह्रीं श्रीं चतुरस्रमध्यरेखायै नम इति वक्ष्यमाणाङ्गेषु व्यापकं न्यस्य,

ऐं ह्रीं श्रीं ब्राह्म्यै नमः पादांगुष्ठद्वये,
,, ,, ,, माहेश्वर्यै नमः दक्षपार्श्वे,
,, ,, ,, कौमार्यै नमः मूर्ध्नि,
,, ,, ,, वैष्णव्यै नमः वामपार्श्वे,
,, ,, ,, वाराह्यै नमः वामजानुनि,
,, ,, ,, इन्द्राण्यै नमः दक्षजानुनि,
,, ,, ,, चामुण्डायै नमः दक्षांसे,
,, ,, ,, महालक्ष्म्यै नमः वामांसे ।

ऐं ह्रीं श्रीं चतुरस्रान्त्यरेखायै नम इति वक्ष्यमाणाङ्गेषु व्यापकं न्यस्य,

ऐं ह्रीं श्रीं सर्वसंक्षोभिण्यै नमः पादांगुष्ठद्वये,
,, ,, ,, सर्वविद्राविण्यै नमः दक्षपार्श्वे,
,, ,, ,, सर्वाकर्षिण्यै नमः मूर्ध्नि,

ऐं ह्लीं श्रीं सर्ववशंकर्यै नमः वामपार्श्वे,
,, ,, ,, सर्वोन्मादिन्यै नमः वामजानुनि,
,, ,, ,, सर्वमहांकुशायै नमः दक्षजानुनि,
,, ,, ,, सर्वखेचर्यै नमः दक्षांसे,
,, ,, ,, सर्वबीजाय नमः वामांसे,
,, ,, ,, सर्वयोनये नमः द्वादशान्ते,
,, ,, ,, सर्वत्रिखण्डायै नमः पादांगुष्ठद्वये,

ऐं ह्लीं श्रीं अं आं सौः त्रैलोक्यमोहनचक्रेश्वर्यै त्रिपुरायै नमः हृदये ।

एताः प्रकटयोगिनिन्यः त्रैलोक्यमोहने चक्रे समुद्राः ससिद्धयस्सायुधाः सशक्तयः सवाहनाः सपरिवाराः सर्वा न्यस्तास्सन्त्विवति हृदि चक्रसमर्पणं न्यस्य,

सर्वाशापरिपूरकचक्रन्यासः

ऐं क्लीं सौः सर्वाशापरिपूरकचक्राय नम इति व्यापकं न्यास्य,
ऐं ह्लीं श्रीं कामाकर्षिण्यै नित्याकलायै नमः दक्षकर्णपृष्ठे,
,, ,, ,, बुध्याकर्षिण्यै नमः दक्षांसे,
,, ,, ,, अहंकाराकर्षिण्यै नमः दक्षकूर्परे,
,, ,, ,, शब्दाकर्षिण्यै नमः दक्षकरपृष्ठे,हस्ततलपृष्ठयोः,
,, ,, ,, स्पर्शाकर्षिण्यै नमः दक्षोरौ, दक्षस्फिजि,
,, ,, ,, रूपाकर्षिण्यै नमः दक्षजानुनि,
,, ,, ,, रसाकर्षिण्यै नमः दक्षगुल्फे,
,, ,, ,, गन्धाकर्षिण्यै नमः दक्षपादतले,दक्षप्रपदे,
,, ,, ,, चित्ताकर्षिण्यै नमः वामपादतले, वामप्रपदे,
,, ,, ,, धैर्याकर्षिण्यै नमः वामगुल्फे,
,, ,, , स्मृत्याकर्षिण्यै नमः वामजानुनि,
,, ,, ,, नामाकर्षिण्यै नमः वामोरौ, वामस्फिजि,
,, ,, ,, बीजाकर्षिण्यै नमः वामकरपृष्ठे, वामकरतलपृष्ठयोः,
,, ,, ,, आत्माकर्षिण्यै नमः वामकूर्परे,

ऐं ह्रीं श्रीं अमृताकर्षिण्यै नमः वामांसे,
,, ,, ,, शरीराकर्षिण्यै नमः वामकर्णपृष्ठे,
,, ,, ,, ऐं क्लीं सौः सर्वाशापरिपूरकचक्रेश्वर्यै नमः हृदये ।

एता गुप्तयोगिन्यस्सर्वाशापरिपूरके चक्रे समुद्रा इत्यादि प्राग्वत्।

सर्वसंक्षोभणचक्रन्यासः

ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं क्लीं सौः सर्वसंक्षोभणचक्राय नम इति व्यापकं न्यस्य
ऐं ह्रीं श्रीं अनङ्गकुसुमायै नमः दक्षशंखे, (ललाटास्थि)
,, ,, ,, अनङ्गमेखलायै नमः दक्षजत्रुणि, (बाहुमूलसन्धिः)
,, ,, ,, अनङ्गमदनायै नमः दक्षोरौ,
,, ,, ,, अनङ्गरेखायै नमः वामगुल्फे,
,, ,, ,, अनङ्गवेगिन्यै नमः वामोरौ,
,, ,, ,, अनङ्गांकुशायै नमः वामजत्रुणि,
,, ,, ,, अनङ्गमालिन्यै नमः वामशंखे,
,, ,, ,, ह्रीं क्लीं सौः सर्वसंक्षोभणचक्रेश्वर्यै नमः हृदये ।

एता गुप्ततरयोगिन्यः सर्वसंक्षोभणचक्रे समुद्रा इत्यादि प्राग्वत्।

सर्वसौभाग्यदायकचक्रन्यासः

ऐं ह्रीं श्रीं हैं ह्क्लीं ह्सौः सर्वसौभाग्यदायकचक्राय नम इति व्यापकं न्यस्य,
ऐं ह्रीं श्रीं सर्वसंक्षोभिण्यै नमः ललाटमध्ये,
,, ,, ,, सर्वविद्राविण्यै नमः ललाटदक्षभागे,
,, ,, ,, सर्वाकर्षिण्यै नमः दक्षगण्डे,
,, ,, ,, सर्वाह्लादिन्यै नमः दक्षांसे,
,, ,, ,, सर्वसंमोहिन्यै नमः दक्षपार्श्वे,
,, ,, ,, सर्वस्तम्भिन्यै नमः दक्षोरौ,
,, ,, ,, सर्वजृम्भिण्यै नमः दक्षजङ्घायाम्,
,, ,, ,, सर्ववशंकर्यै नमः वामजङ्घायाम्,
,, ,, ,, सर्वरञ्जिन्यै नमः वामोरौ,

ऐं ह्रीं श्रीं सर्वोन्मादिन्यै नमः वामपार्श्वे,
,, ,, ,, सर्वार्थसाधिन्यै नमः वामांसे,
,, ,, ,, सर्वसम्पत्तिपूरिण्यै नमः वामगण्डे,
,, ,, ,, सर्वमन्त्रमय्यै नमः ललाटवामभागे,
,, ,, ,, सर्वद्वन्द्वक्षयंकर्यै नमः शिरःपृष्ठे,
,, ,, ,, हैं ह्क्लीं ह्सौः सर्वसौभाग्यदायकचक्रेश्वर्यै त्रिपुरवासिन्यै नमः हृदये ।

एताः सम्प्रदाययोगिन्यः सर्वसौभाग्यदायके चक्रे समुद्रा इत्यादि समर्पणं न्यसेत् ।

सर्वार्थसाधकचक्रन्यासः

ऐं ह्रीं श्रीं ह्सैं ह्स्क्लीं ह्स्सौः सर्वार्थसाधकचक्राय नम इति व्यापकं न्यस्य,
ऐं ह्रीं श्रीं सर्वसिद्धिप्रदायै नमः दक्षनेत्रे, दक्षनासापुटे
,, ,, ,, सर्वसम्पत्प्रदायै नमः नासामूले, दक्षसृक्विणि,
,, ,, ,, सर्वप्रियंकर्यै नमः वामनेत्रे, दक्षस्तने,
,, ,, ,, सर्वमङ्गलकारिण्यै नमः वामबाहुमूले, दक्षवृषणे,
,, ,, ,, सर्वकामप्रदायै नमः वामोरुमूले, सीविन्या दक्षभागे,
,, ,, ,, सर्वदुःखविमोचिन्यै नमः वामजानुनि, सीविन्या वामभागे,
,, ,, ,, सर्वमृत्युप्रशमन्यै नमः दक्षजानुनि, वामस्तने,
,, ,, ,, सर्वविघ्नविनाशिन्यै नमः गुदे, वामवृषणे,
,, ,, ,, सर्वाङ्गसुन्दर्यै नमः दक्षोरुमूले, वामसृक्विणि,
ऐं ह्रीं श्रीं सर्वसौभाग्यदायिन्यै नमः दक्षबाहुमूले, वामनासापुटे,
ह्सैं ह्स्क्लीं ह्स्सौः सर्वार्थसाधकचक्रेश्वर्यै त्रिपुराश्रियै नमः हृदये ।

एताःकुलोत्तीर्णयोगिन्यःसर्वार्थसाधके चक्रे समुद्रा इत्यादि पूर्ववत् ।

सर्वरक्षाकरचक्रन्यासः

ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं क्लीं ब्लें सर्वरक्षाकरचक्राय नम इति व्यापकं न्यस्य,

ऐं ह्रीं श्रीं सर्वज्ञायै नमः दक्षनासापुटे,
,, ,, ,, सर्वशक्त्यै नमः दक्षसृक्विणि (ओष्ठप्रान्ते),
,, ,, ,, सर्वैश्वर्यप्रदायिन्यै नमः दक्षस्तने,
,, ,, ,, सर्वज्ञानमय्यै नमः दक्षमुष्के,
,, ,, ,, सर्वव्याधिविनाशिन्यै नमः सीविन्यां (तस्या दक्षभागे)
(सीविनी-अण्डद्वयमध्यवर्तिनी सिरा)
,, ,, ,, सर्वाधारस्वरूपायै नमः वाममुष्के, सीविन्या वामभागे,
,, ,, ,, सर्वपापहरायै नमः वामस्तने,
,, ,, ,, सर्वानन्दमय्यै नमः वामसृक्विणि,
,, ,, ,, सर्वरक्षास्वरूपिण्यै नमः वामनासापुटे,
,, ,, ,, सर्वेप्सितफलप्रदायै नमः नासाग्रे,
,, ,, ह्रीं क्लीं ब्लें सर्वरक्षाकरचक्रेश्वर्यै त्रिपुरमालिन्यै नमः हृदि
एता निगर्भयोगिन्यः सर्वरक्षाकरे चक्रे समुद्रा इत्यादि प्राग्वत्

सर्वरोगहरचक्रन्यासः

ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं श्रीं सौःसर्वरोगहरचक्राय नम इति व्यापकं न्यस्य,
ऐं ह्रीं श्रीं अं...अः (१६) ब्लूँ वशिनीवाग्देवतायै नमः दक्षचिबुके
,, ,, ,, कं...ङं (५) क्लह्रीं कामेश्वरीवाग्देवतायै नमः दक्षकण्ठे
,, ,, ,, चं...ञं (५) न्व्लीं मोदिनीवाग्देवतायै नमः हृदय
दक्षभागे,
,, ,, ,, टं...णं (५) ब्लूं विमलावाग्देवतायै नमः नाभिदक्षभागे,
,, ,, ,, तं...नं (५) ज्म्रीं अरुणावाग्देवतायै नमः नाभिवामभागे
,, ,, ,, पं...मं (५) ह्स्ल्व्यूं जयिनीवाग्देवतायै नमः हृदय
वामभागे,
,, ,, ,, यं...वं (४) झ्म्र्यूं सर्वेश्वरीवाग्देवतायै नमः वामकण्ठे
,, ,, ,, शं...क्षं (३) क्ष्म्रीं कौलिनीवाग्देवतायै नमः
वामचिबुके,
,, ,, ,, ह्रीं श्रीं सौः सर्वरोगहरचक्रेश्वर्यै त्रिपुरासिद्धायै नमः हृदि।
एता रहस्ययोगिन्यः सर्वरोगहरे चक्रे समुद्रा इत्यादि पूर्ववत्।

आयुधन्यासः

अथ हृदि त्रिकोणं विभाव्य तत्र प्रागादिदिक्षु क्रमेणायुधानां चतुष्टयं न्यसेत् यथा---ऐं ह्लीं श्रीं द्रां द्रीं क्लीं ब्लूं सः सर्वजम्भनेभ्यो वाणेभ्यो नमः त्रिकोणपृष्ठे,

,, ,, ,, धं सर्वसंमोहनाय धनुषे नमः त्रिकोणदक्षे, वामे,

,, ,, ,, ह्लीं सर्ववशीकरणाय पाशाय नमः त्रिकोणाग्रे, ऊर्ध्वभागे,

,, ,, ,, क्रों सर्वस्तम्भनाय अंकुशाय नमः त्रिकोणवामे, दक्षभागे।

सर्वसिद्धिप्रदचक्रन्यासः

ऐं ह्लीं श्रीं ह्स्रैं ह्स्क्लीं ह्स्रौः सर्वसिद्धिप्रदचक्राय नम इति व्यापकं न्यस्य,

ऐं ह्लीं श्रीं मूलप्रथमकूटं कामरूपपीठस्थायै महाकामेश्वर्यै नमः त्रिकोणाग्रकोणे,

ऐं ह्लीं श्रीं मूलद्वितीयकूटं पूर्णगिरिपीठस्थायै महावज्रेश्वर्यै नमः तद्दक्षकोणे,

ऐं ह्लीं श्रीं मूलतृतीयकूटं जालन्धरपीठस्थायै महाभगमालिन्यै नमः तद्वामकोणे,

ऐं ह्लीं श्रीं मूलं ओड्याणपीठस्थायै महात्रिपुरसुन्दर्यै नमः तन्मध्ये।

अथ तदन्तस्सपर्याप्रकरणोक्तप्रकारेण षोडशस्वरान् विभाव्य षोडशनित्या न्यसेत्। यथा-कामेश्वरीनित्यामन्त्रमुच्चार्य कामेश्वरी-नित्यायै नमः। एवं प्रकारेणावशिष्टाश्चतुर्दश नित्या विन्यस्य मध्ये मूलमुच्चार्य षोडशीं न्यसेत्।

ऐं ह्लीं श्रीं ह्स्रैं ह्स्क्लीं ह्स्रौः सर्वसिद्धिप्रदचक्रेश्वर्यै त्रिपुराम्बायै नमः हृदि।

एता अतिरहस्ययोगिन्यः सर्वसिद्धिप्रदे चक्रे समुद्रा इत्यादि प्राग्वत् चक्रसमर्पणं न्यसेत्।

सर्वानन्दमयचक्रन्यासः

ऐं ह्लीं श्रीं मूलं सर्वानन्दमयचक्राय नम इति व्यापकं न्यस्य,

,, ,, ,, मूलं श्रीललितायै नमः हृदयमध्ये,

एषा परापररहस्ययोगिनी सर्वानन्दमये चक्रे समुद्रा ससिद्धि सायुधा सशक्तिःसवाहना सपरिवारा न्यस्ताऽस्तु ।

ऐं ह्रीं श्रीं मूलं सर्वानन्दमयचक्रेश्वर्यै श्रीललितायै नम इति हृदि न्यस्य योनिमुद्रां प्रदर्श्य मूलं जप्त्वा पुनः कराङ्गन्यासं कुर्यात् ।

इति नित्यार्णवोक्तश्रीचक्रन्यासः ।

पूर्वोक्तौ षोढाचक्रन्यासौ श्रीषोडशाक्षर्या अपि समानौ ।

अन्तश्चक्रन्यासः

ओं ऐं ह्रीं श्रीं अं आं सौः चतुरस्रत्रयात्मकत्रैलोक्यमोहनचक्राधिष्ठात्र्यै अणिमादिशक्तिसहितप्रकटयोगिनीरूपायै त्रिपुरादेव्यै नमः अधस्सहस्रारे ।

ऐं क्लीं सौः षोडशदलपद्मात्मकसर्वाशापरिपूरकचक्राधिष्ठात्र्यै कामाकर्षिण्यादिषोडशशक्तिसहितायै गुप्तयोगिनीरूपायै त्रिपुरेश्वरीदेव्यै नमः अधस्सहस्रारस्योपरि विषुवसंज्ञके षड्दले ।

ह्रीं क्लीं सौः अष्टदलपद्मात्मकसर्वसंक्षोभणचक्राधिष्ठात्र्यै अनङ्गकुसुमाद्यष्टशक्तिसहितगुप्ततरयोगिनीरूपायै श्रीत्रिपुरसुन्दरीदेव्यै नमः मूलाधारे ।

हैं ह्क्लीं ह्सौः चतुर्दशारात्मकसौभाग्यदायकचक्राधिष्ठात्र्यै सर्वसंक्षोभिण्यादिचतुर्दशशक्तिसहितसम्प्रदाययोगिनीरूपायै त्रिपुरवासिनीदेव्यै नमः स्वाधिष्ठाने ।

ह्सैं ह्स्क्लीं ह्स्सौः बहिर्दशारात्मकसर्वार्थसाधकचक्राधिष्ठात्र्यै सर्वसिद्धिप्रदादिदशशक्तिसहितकुलोत्तीर्णयोगिनीरूपायै त्रिपुराश्रीदेव्यै नमः मणिपूरे ।

ह्रीं क्लीं ब्लें अन्तर्दशारात्मकसर्वरक्षाकरचक्राधिष्ठात्र्यै सर्वरक्षादिदशशक्तिसहितनिगर्भयोगिनीरूपायै त्रिपुरमालिनीदेव्यै नमः अनाहते ।

ह्रीं श्रीं सौः अष्टारात्मकसर्वरोगहरचक्राधिष्ठात्र्यै वशिन्याद्यष्टशक्तिसहितरहस्ययोगिनीरूपायै त्रिपुरासिद्धादेव्यै नमः विशुद्धौ ।

ह्स्रैं ह्स्क्लीं ह्स्रैः त्रिकोणात्मकसर्वसिद्धिप्रदचक्राधिष्ठात्र्यै कामेश्वर्यादित्रिशक्तिसहितातिरहस्ययोगिनीरूपायै त्रिपुराम्बादेव्यै नमः लम्बिकाग्रे ।

ए ह्लीं श्रीं पञ्चदशारबिन्द्वात्मकसर्वानन्दमयचक्राधिष्ठात्र्यै षडङ्गायुधदशशक्तिसहितपरापरातिरहस्ययोगिनीरूपायै श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीदेव्यै नमः आज्ञायाम्। आज्ञाचक्रस्यैकैकांगुलोपरिदेशे।

अं आं सौः नमः बिन्दौ, ऐं क्लीं सौः नमः अर्धचन्द्रे, ह्लीं क्लीं सौः नमः रोधिन्याम्, हैं ह्क्लीं ह्सौः नमः नादे, ह्सैं ह्स्क्लीं ह्स्सौः नमः नादान्ते, ह्लीं क्लीं ब्लें नमः शक्तौ, ह्लीं श्रीं सौः नमः व्यापिकायाम्, ह्स्रैं ह्स्क्लीं ह्स्रौः नमः समनायाम्, पञ्चदशादि उन्मनायाम्, षोडशशी ब्रह्मरन्ध्रे महाबिन्दौ।

महाषोढान्यासः

अस्य श्री महाषोढान्यासस्य ब्रह्मा ऋषिः, जगतीच्छन्दः, श्रीमदर्धनारीश्वरो देवता, श्रीविद्याङ्गत्वेन न्यासे विनियोग इति ऋष्यादि स्मृत्वा मूर्धादिषु विन्यस्याङ्गन्यासं कुर्यात्।

अङ्गन्यासस्तु—अंगुलीदेहवक्त्रात्मकः। यथा—

ओ ऐं ह्लीं श्रीं ह्सौं ह्सौः हौं ईशानाय नमः अंगुष्ठयोः
,, ,, ,, ,, ,, ,, हैं तत्पुरुषाय नमः तर्जन्योः
,, ,, ,, ,, ,, ,, हुं अघोराय नमः मध्यमयोः
,, ,, ,, ,, ,, ,, हिं वामदेवाय नमः अनामिकयोः
,, ,, ,, ,, ,, ,, हं सद्योजाताय नमः कनिष्ठिकयोः
,, ,, ,, ,, ,, ,, हौं ईशानाय नमः मूर्ध्नि
,, ,, ,, ,, ,, ,, हैं तत्पुरुषाय नमः मुखे
,, ,, ,, ,, ,, ,, हुं अघोराय नमः हृदये
,, ,, ,, ,, ,, ,, हिं वामदेवाय नमः गुह्ये
,, ,, ,, ,, ,, ,, हं सद्योजाताय नमः पादयोः
,, ,, ,, ,, ,, ,, हौं ईशानायोर्ध्ववक्त्राय नमः मूर्ध्नि,
,, ,, ,, ,, ,, ,, हैं तत्पुरुषाय पूर्ववक्त्राय नमः मुखे
,, ,, ,, ,, ,, ,, हुं अघोराय दक्षिणवक्त्राय नमः दक्षकर्णे,
,, ,, ,, ,, ,, ,, हिं वामदेवायोत्तरवक्त्राय नमः वामकर्णे
,, ,, ,, ,, ,, ,, हं सद्योजातायपश्चिमवक्त्रायनमःचोरकूपे

अयं पञ्चवक्त्रन्यासः क्रमेणांगुष्ठादिपञ्चांगुलीभिरेकैकाङ्गुलिनैकैकवक्त्रे न्यस्तव्यः। एवमङ्गन्यासं विधाय ततो ह्सां ह्सं इत्यादिभिः करषडङ्गन्यासं कृत्वा वक्ष्यमाणरूपं देवं हृदये ध्यात्व न्यसेत्।

ओघप्रकारान्तरेण ध्यानम्——

पञ्चवक्त्रं चतुर्बाहुं सर्वाभरणभूषितम्।
चन्द्रसूर्यसहस्राभं शिवशक्त्यात्मकं भजे ॥

प्रपञ्चन्यासः। स यथा——

ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्सौं ह्सौः अं प्रपञ्चरूपायै श्रियै नमः
,, ,, ,, ,, ,, ,, आं द्वीपरूपायै मायायै नमः
,, ,, ,, ,, ,, ,, इं जलधिरूपायै कमलायै नमः
,, ,, ,, ,, ,, ,, ईं गिरिरूपायै विष्णुवल्लभायै नमः
,, ,, ,, ,, ,, ,, उं पत्तनरूपायै पद्मधारिण्यै नमः
,, ,, ,, ,, ,, ,, ऊं पीठरूपायै समुद्रतनयायै नमः
,, ,, ,, ,, ,, ,, ऋं क्षेत्ररूपायै लोकमात्रे नमः
,, ,, ,, ,, ,, ,, ॠं वनरूपायै कमलवासिन्यै नमः
,, ,, ,, ,, ,, ,, ऌं आश्रमयरूपायै इन्दिरायै नमः
,, ,, ,, ,, ,, ,, ॡं गुहारूपायै मायायै नमः
,, ,, ,, ,, ,, ,, एं नदीरूपायै रमायै नमः
,, ,, ,, ,, ,, ,, ऐं चत्वररूपायै पद्मायै नमः
,, ,, ,, ,, ,, ,, ओं उद्भिज्जरूपायै नारायणप्रियायै नमः
,, ,, ,, ,, ,, ,, औं स्वेदजरूपायै सिद्धलक्ष्म्यै नमः
,, ,, ,, ,, ,, ,, अं अण्डजरूपायै राजलक्ष्म्यै नमः
,, ,, ,, ,, ,, ,, अः जरायुजरूपायै महालक्ष्म्यै नमः
,, ,, ,, ,, ,, ,, कं लवरूपायै आर्यायै नमः
,, ,, ,, ,, ,, ,, खं तृप्तिरूपायै उमायै नमः
,, ,, ,, ,, ,, ,, गं कलारूपायै चण्डिकायै नमः
,, ,, ,, ,, ,, ,, घं काष्ठारूपायै दुर्गायै नमः

ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्सौं ह्सौः ङं निमेषरूपायै शिवायै नमः

,, ,, ,, ,, ,, ,, चं श्वासरूपायै अपर्णायै नमः

,, ,, ,, ,, ,, ,, छं घटिकारूपायै अम्बिकायै नमः

,, ,, ,, ,, ,, ,, जं मुहूर्तरूपायै सत्यै नमः

,, ,, ,, ,, ,, ,, झं प्रहररूपायै ईश्वर्यै नमः

,, ,, ,, ,, ,, ,, ञँ दिवसरूपायै शाम्भव्यै नमः

,, ,, ,, ,, ,, ,, टं सन्ध्यारूपायै ईशान्यै नमः

,, ,, ,, ,, ,, ,, ठं रात्रिरूपायै पार्वत्यै नमः

,, ,, ,, ,, ,, ,, डं तिथिरूपायै सर्वमङ्गलायै नमः

,, ,, ,, ,, ,, ,, ढं वाररूपायै दाक्षायण्यै नमः

,, ,, ,, ,, ,, ,, णं नक्षत्ररूपायै हैमवत्यै नमः

,, ,, ,, ,, ,, ,, तं योगरूपायै महामायायै नमः

,, ,, ,, ,, ,, ,, थं करणरूपायै महेश्वर्यै नमः

,, ,, ,, ,, ,, ,, दं पक्षरूपायै मृडान्यै नमः

,, ,, ,, ,, ,, ,, धं मासरूपायै इन्द्राण्यै नमः

,, ,, ,, ,, ,, ,, नं राशिरूपायै सर्वाण्यै नमः

,, ,, ,, ,, ,, ,, पं ऋतुरूपायै परमेश्वर्यै नमः

,, ,, ,, ,, ,, ,, फं अयनरूपायै काल्यै नमः

,, ,, ,, ,, ,, ,, बं वत्सररूपायै कात्यायन्यै नमः

,, ,, ,, ,, ,, ,, भं युतरूपायै गौर्यै नमः

,, ,, ,, ,, ,, ,, मं प्रलयरूपायै भवान्यै नमः

,, ,, ,, ,, ,, ,, यं पञ्चभूतरूपायै ब्राह्म्यै नमः

,, ,, ,, ,, ,, ,, रं पञ्चतन्मात्ररूपायै बागीश्वर्यै नमः

,, ,, ,, ,, ,, ,, लं पञ्चकर्मेन्द्रियरूपायै वाण्यै नमः

,, ,, ,, ,, ,, ,, वं पञ्चज्ञानेन्द्रियरूपायै सावित्र्यै नमः

,, ,, ,, ,, ,, ,, शं पञ्चप्राणरूपायै सरस्वत्यै नमः

,, ,, ,, ,, ,, ,, षं गुणत्रयरूपायै गायत्र्यै नमः

,, ,, ,, ,, ,, ,, सं अन्तःकरणचतुष्टयरूपायै वाक्प्रदायैनमः

,, ,, ,, ,, ,, ,, हं अवस्थाचतुष्टयरूपायै शारदायै नमः

ऐं ह्रीं श्रीं ह्सौं ह्सौः लं सर्वधातुरूपायै भारत्यै नमः
„ „ „ „ „ „ क्षं दोषत्रयरूपायै विद्यात्मिकायै नमः

इत्येकपञ्चाशच्छक्तिमातृकास्थानेषु विन्यस्य ततः:—ऐं ह्रीं श्रीं ह्सौं ह्सौः अकारादिक्षकारान्तां मातृकामुच्चार्य सकलप्रपञ्चा देवतायै श्रीपराम्बादेव्यै नमः ह्सौः ह्सौं श्रीं ह्रीं ऐं इति सर्वा व्यापकं कुर्यात् ।

इति प्रपञ्चन्यासः

अथ भुवनन्यासः

तत्र पादयोः—ऐं ह्रीं श्रीं ह्सौं ह्सौः अं आं इं अतललो निलयशतकोटिगुह्याद्ययोगिनीमूलदेवतायुताधारशक्त्यम्बादेव्यै नमः

गुल्फयोः—६ ईं उं ऊं वितललोकनिलयशतकोटिगुह्यतरान योगिनीमूलदेवतायुताधारशक्त्यम्बादेव्यै नमः ।

जङ्घयोः—६ ऋं ॠं लृं सुतललोकनिलयशतकोट्यतिगुह्य चिन्त्ययोगिनीमूलदेवतायुता० ।

जान्वोः—६ लॄं एं ऐं महातललोकनिलयशतकोटिमहागुह् च्छायोगिनीमूलदेवतायुता० ।

ऊर्वोः—६ ओं औं तलातललोकनिलयशतकोटिपरमगुह्ये च्छा योगिनीमूलदेवतायुता० ।

स्फिचोः—६ अं अः रसातललोकनिलयशतकोटिरहस्यज्ञान योगिनीमूलदेवतायुता० ।

मूलाधारे—६ कं खं गं घं ङं पाताललोकनिलयशतकोटिरहस् तरक्रियायोगिनीमूलदेवतायुता० ।

स्वाधिष्ठाने—६ चं छं जं झं ञं भूर्लोकनिलयशतकोट्यति रहस्यराकिनीयोगिनीमूलदेवतायुता० ।

अनाहते—६ तं थं दं धं नं स्वर्लोकनिलयशतकोटिपरमरह लाकिनीयोगिनीमूलदेवतायुता० ।

विशुद्धौ—६ पं फं बं भं मं महर्लोकनिलयशतकोटिगुप्तकाकिनी योगिनीमूलदेवतायुता० ।

आज्ञायां--६ यं रं लं वं जनोलोकनिलयशतकोटिगुप्ततरसा-किनीयोगीनीमूलदेवतायुता० ।

ललाटे--६ शं षं सं हं तपोलोकनिलयशतकोटचतिगुप्तहाकिनी-योगिनीमूलदेवतायुता० ।

ब्रह्मरन्धे--६ लं क्षं सत्यलोकनिलयशतकोटिमहागुप्तयाकिनी-योगिनीमूलदेवतायुताधारशक्त्यम्बादेव्यै नमः, इति विन्यस्य ६ समस्त-मातृकामुच्चार्य सकलभुवनाधिपायै श्रीपरम्बादेव्यै नमः ह्सौः ह्सौंः श्रीं ह्लीं ऐं ओं इति व्यापकं कुर्यात् ।

इति भुवनन्यासः

अथ मूर्त्तिन्यासः

तत्र शिरसि--ओं ऐं ह्लीं श्रीं ह्सौं ह्सौः अं केशवायाक्षरशक्त्यै नमः ।

मुखे--६ आं नारायणायाद्यशक्त्यै नमः,
दक्षिणांसे--६ इं माधवायेष्टदायै नमः,
वामांसे--६ ईं गोविन्दायेशान्यै नमः,
दक्षपार्श्वे--६ उं विष्णवे उग्रायै नमः,
वामपार्श्वे--६ ऊं मधुसूदनायोर्ध्वनयनायै नमः,
दक्षकट्यां--६ ऋं त्रिविक्रमाय ऋध्यै नमः,
वामकट्यां--६ ॠं वामनाय रूपिण्यै नमः,
दक्षोरौ--६ ऌं श्रीधराय लुप्तायै नमः,
वामोरौ--६ ॡं हृषीकेशाय लूनदोषायै नमः,
दक्षजानुनि--६ एं पद्मनाभायैकनायिकायै नमः,
वामजानुनि--६ ऐं दामोदरायैकारिण्यै नमः,
दक्षजंघायां--६ ओं वासुदेवायौघवत्यै नमः,
वामजंघायां--६ औं सङ्कर्षणायौर्वकामायै नमः,
दक्षपादे--६ अं प्रद्युम्नायाञ्जनप्रभायै नमः,
वामपादे--६ अः अनिरुद्धायास्थिमालाधरायै नमः,

दक्षपादाग्रादूरुमूलपर्यन्तम्---६ कं भं भवाय कराभायै नमः,
वामपादाग्रादूरुमूलपर्यन्तम्---६ खं बं शर्वाय खगबलायै नमः,
दक्षपार्श्वे---६ गं फं हराय गरिमफलप्रदायै नमः,
वामपार्श्वे---६ घं पं पशुपतये घोरपादायै नमः,
दक्षदोर्मूले---६ ङं मं उग्राय पंक्तिवासायै नमः,
वामदोर्मूले---६ चं धं महादेवाय चन्द्रार्धधारिण्यै नमः,
कण्ठे---६ छं दं भीमाय छन्दोमय्यै नमः,
वदने---६ जं थं ईशानाय जगत्स्थानायै नमः,
दक्षकर्णे---६ झं तं तत्पुरुषाय झंकृत्यै नमः,
वामकर्णे---६ ञं नं अघोराय ज्ञानदायै नमः,
भाले---६ टं ढं सद्योजाताय टंकढक्कधरायै नमः,
शिरसि---६ ठं डं वामदेवाय टंकृतिडामयैं नमः,
मूलाधारे---६ यं ब्रह्मणे यक्षिण्यै नमः,
स्वाधिष्ठाने---६ रं प्रजापतये रञ्जिन्यै नमः,
मणिपूरके---६ लं वेधसे लक्ष्म्यै नमः,
अनाहते---६ वं परमेष्ठिने वज्रिण्यै नमः,
विशुद्धौ---६ शं पितामहाय शशिधरायै नमः,
आज्ञायां---६ षं विधात्रे षडाधारालयायै नमः,
अर्धेन्दौ---६ सं विरिञ्चये सर्वनायिकायै नमः,
रोधिन्यां---६ हं स्रष्ट्रे हसिताननायै नमः,
नादे---६ लं चतुराननाय ललितायै नमः,
नादान्ते---६ क्षं हिरण्यगर्भाय क्षमायै नमः,

इति विन्यस्य,

ओं ऐं ह्रीं श्रीं हसौं हसौः सकलमातृका उच्चार्य सकलत्रिमूर्त्यात्मिकायै श्रीपराम्बादेव्यै नमः ह्सौ ह्सौः श्रीं ह्रीं ऐं ओं इति व्यापकं कुर्यात् ।

इति मूर्तिन्यासः

अथ मन्त्रन्यासः

मुलाधारे—ओं ऐं ह्लीं श्रीं ह्सौः ह्सौः अं आं इं एकलक्षकोटिभेद प्रणवाद्येकाक्षरात्मकाखिलमन्त्राधिदेवतायै सकलफलप्रदायै एककूटेश्वर्यम्बादेव्यै नमः ।

स्वाधिष्ठाने—६ ईं उं ऊं द्विलक्षकोटिभेदहंसादिद्व्यक्षरात्मकाखिलमन्त्राधिदेवतायै सकलफलप्रदायै द्विकूटेश्वर्यम्बादेव्यै नमः ।

मणिपूरके—६ ऋं ॠं लृं त्रिलक्षकोटिभेदवन्ह्यादित्र्यक्षरात्मकाखिलमन्त्राधिदेवतायै सकलफलप्रदायै त्रिकूटेश्वर्यम्बादेव्यै नमः ।

अनाहते—६ लॄं एं ऐं चतुर्लक्षकोटिभेदचन्द्रादिचतुरक्षरात्मकाखिल......चतुष्कूटेश्वर्यम्बादेव्यै नमः ।

विशुद्धे—६ ओं औं अं अः पञ्चलक्षकोटिभेदसूर्यादिपञ्चाक्षरात्मिकाखिल......पञ्चकूटेश्वर्यम्बादेव्यै नमः ।

आज्ञायां—६ कं खं गं षड्लक्षकोटिभेदसूर्यादिपञ्चाक्षरात्मकाखिल......षट्कूटेश्वर्यम्बादेव्यै नमः ।

बिन्दौ—६ घं ङं चं सप्तलक्षकोटिभेदगणपत्यादिसप्ताक्षरात्मकाखिल......सप्तकूटेश्वर्यम्बादेव्यै नमः ।

अर्धेन्दौ—६ छं जं झं अष्टलक्षकोटिभेदबटुकाद्यष्टाक्षरात्मकाखिल......अष्टकूटेश्वर्यम्बादेव्यै नमः ।

रोधिन्यां—६ ञं टं ठं नवलक्षकोटिभेदब्रह्मादिनवाक्षरात्मकाखिल......नवकूटेश्वर्यम्बादेव्यै नमः ।

नादे—६ डं ढं णं दशलक्षकोटिभेदविष्ण्वादिदशाक्षरात्मकाखिल.......दशकूटेश्वर्यम्बादेव्यै नमः ।

नादान्ते—६ तं थं दं एकादशलक्षकोटिभेदरुद्राद्येकादशाक्षरात्मकाखिल......एकादशकूटेश्वर्यम्बादेव्यै नमः ।

शक्तौ—धं नं पं द्वादशलक्षकोटिभेदवाण्यादिद्वादशाक्षरात्मकाखिल......द्वादशकूटेश्वर्यम्बादेव्यै नमः ।

व्यापिकायां—६ फं बं भं त्रयोदशलक्षकोटिभेदलक्ष्म्यादित्रयोदशाक्षरात्मिकाखिल......त्रयोदशकूटेश्वर्यम्बादेव्यै नमः ।

समानस्थाने—६ मं यं रं चतुर्दशलक्षकोटिभेदगौर्यादिचतुर्दशाक्षरात्मकाखिल.....चतुर्दशकूटेश्वर्यम्बादेव्यै नमः

उन्मन्यां—६ लं वं शं पञ्चदशलक्षकोटिभेददुर्गादिपञ्चदशाक्षरात्मकाखिल......पञ्चदशकूटेश्वर्यम्बादेव्यै नमः।

ध्रुवमण्डले—६ षं सं हं लं क्षं षोडशलक्षकोटिभेदत्रिपुरादिषोडशाक्षरात्मक......षोडशकूटेश्वर्यम्बादेव्यै नमः।

ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्सौं: ह्सौ: सकलमातृकामुच्चार्य सकलमन्त्राधिदेवतायै श्रीपराम्बादेव्यै नमः ह्सौः ह्सौं: श्रीं ह्रीं ऐं ओं इति व्यापकं कुर्यात्।

इति मन्त्रन्यासः

अथ देवतान्यासः

दक्षपादे—ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्सौं ह्सौ: अं आं सहस्रकोटिऋषिकुलसेवितायै निवृत्यम्बादेव्यै नमः।

वामपादे—६ इं ईं सहस्रकोटियोगिनीकुलसेवितायै प्रतिष्ठाम्बादेव्यै नमः।

दक्षगुल्फे—६ उं ऊं सहस्रकोटितपस्विकुलसेवितायै विद्याम्बादेव्यै नमः।

वामगुल्ले—६ ऋं ॠं सहस्रकोटिशान्तकुलसेवितायै शान्ताम्बादेव्यै नमः।

दक्षजंघायां—६ ऌं ॡं सहस्रकोटिमुनिकुलसेवितायै शान्त्यतीताम्बादेव्यै नमः।

वामजंघायां—६ एं ऐं सहस्रकोटिदैवतकुलसेवितायै हृल्लेखाम्बादेव्यै नमः।

दक्षजानुनि—६ ओं औं सहस्रकोटिराक्षसकुलसेवितायै गगनाम्बादेव्यैनमः।

वामजानुनि—६ अं अः सहस्रकोटिविद्याधरकुलसेवितायै रक्ताम्बादेव्यै नमः।

दक्षोरौ—६ कं खं सहस्रकोटिसिद्धकुलसेवितायै महोच्छुष्माम्बादेव्यै नमः ।

वामोरौ—६ गं घं सहस्रकोटिसाध्यकुलसेवितायै करालिकाम्बादेव्यै नमः ।

दक्षोरुमूले—६ ङं चं सहस्रकोटच्यप्सरःकुलसेवितायै जयाम्बादेव्यै नमः ।

वामोरुमूले—६ छं जं सहस्रकोटिगन्धर्वकुलसेवितायै विजयाम्बादेव्यै नमः ।

दक्षपार्श्वे—६ झं ञं सहस्रकोटिगुह्यककुलसेवितायै अजिताम्बादेव्यै नमः ।

वामपार्श्वे—६ टं ठं सहस्रकोटियक्षकुलसेवितायै अपराजिताम्बादेव्यै नमः ।

दक्षस्तने—६ डं ढं सहस्रकोटिकिन्नरकुलसेवितायै वामाम्बादेव्यै नमः ।

वामस्तने—६ णं तं सहस्रकोटिपन्नगकुलसेवितायै ज्येष्ठाम्बादेव्यै नमः ।

दक्षदोर्मूले—६ थं दं सहस्रकोटिपितृकुलसेवितायै रौद्र्यम्बादेव्यै नमः ।

वामदोर्मूले—६ धं नं सहस्रकोटिगणेश्वरकुलसेवितायै छायाम्बादेव्यै नमः ।

दक्षभुजे—६ पं फं सहस्रकोटिभैरवकुलसेवितायै कुण्डलिन्यम्बादेव्यै नमः ।

वामभुजे—६ बं भं सहस्रकोटिवटुककुलसेवितायै काल्याम्बादेव्यै नमः ।

दक्षांसे—६ मं यं सहस्रकोटिक्षेत्रेशकुलसेवितायै कालरात्र्यम्बादेव्यै नमः ।

वामांसे—६ रं लं सहस्रकोटिप्रमथकुलसेवितायै भगवत्यम्बादेव्यै नमः ।

दक्षकर्णे—६ वं शं सहस्रकोटिब्रह्मकुलसेवितायै सर्वैश्वर्यम्बादेव्यै नमः ।

वामकर्णे—६ षं सं सहस्रकोटिविष्णुकुलसेवितायै सर्वज्ञात्र्यम्बा देव्यै नमः ।

भाले—६ हं लं सहस्रकोटिरुद्रकुलसेवितायै सर्वकर्त्र्यम्बादे नमः ।

ब्रह्मरन्ध्रे—६ क्षं सहस्रकोटिचराचरकुलसेवितायै कुलशक्त्य म्बादेव्यै नमः ।

ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्सौं: ह्सौः सकलमातृकामुच्चार्य समस्तदेवता धियायै श्रीपराम्बादेव्यै नमः ह्सौः ह्सौंः श्रीं ह्रीं ऐं ओं इति व्याप कुर्यात् ।।

। इति देवतान्यासः

अथ महाषोढान्यासः

मूलाधारे—ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्सौंः ह्सौः कं खं गं घं ङं अनन्तको भूचरीकुलसहितायै आं क्षां मङ्गलाम्बादेव्यै आं क्षां ब्रह्माण्यम्बादे अनन्तकोटिभूचरादिकुलसहिताय अं क्षं मङ्गलनाथाय अं क्षं असिताङ्ग भैरवनाथाय नमः ।

स्वाधिष्ठाने—६ चं छं जं झं ञं अनन्तकोटिखेचरीकुलसहता ईं लां चर्चिकाम्बादेव्यै ईं लां माहेश्वर्यम्बादेव्यै अनन्तकोटि वेताल कुलसहिताय इं लं चर्चिकनाथाय इं लं भैरवनाथाय नमः ।

मणिपूरके—६ टं ठं डं ढं णं अनन्तकोटिपातालचरीकुलसहता ऊं हां योगेश्वर्यम्बादेव्यै ऊं हां कौमार्यम्बादेव्यै अनन्तकोटिपिशा कुलसहिताय उं हं योगेश्वरनाथाय उं हं चण्डभैरवनाथाय नमः ।

अनाहते—६ तं थं दं धं नं अनन्तकोटिदिक्चरीकुलसहिता ॠं सां हरसिद्धाम्बादेव्यै ॠं सां वैष्णव्यम्बादेव्यै अनन्तकोट्यपस्मार कुलसहिताय ऋं सं हरसिद्धनाथाय ऋं सं क्रोधभैरवनाथाय नमः ।

विशुद्धौ—६ पं फं बं भं मं अनन्तकोटिसहचरीकुलसहिता ॡं षां भट्टिन्यम्बादेव्यै ॡं षां वाराह्यम्बादेव्यै अनन्तकोटिब्रह्म राक्षसकुलसहिताय ऌं षं भट्टिनाथाय ऌं षं उन्मत्तभैरवनाथा नमः ।

आज्ञायां--६ यं रं लं वं अनन्तकोटिगुरुचरीकुलसहितायै ऐं शां किलिकिलाम्बादेव्यै ऐं शां इन्द्राण्यम्बादेव्यै अनन्तकोटिचेटककुल-सहिताय एं शं किलिकिलनाथाय एं शं कपालिभैरवनाथाय नमः।

भाले--६ शं षं सं हं अनन्तकोटिवनचरीकुलसहितायै औं वां कालरात्र्यम्बादेव्यै औं वां चामुण्डादेव्यै अनन्तकोटिप्रेतकुलसहिताय ओं वं कालरात्रिनाथाय ओं वं भीषणभैरवनाथाय नमः।

ब्रह्मरन्ध्रे--६ लं क्षं अनन्तकोटिजलचरीकुलसहितायै अः लां भीषणाम्बादेव्यै अः लां महालक्ष्म्यम्बादेव्यै अनन्तकोटिकूष्माण्डकुल सहिताय अं लं भीषणनाथाय अं लं संहारभैरवनाथाय नमः।

ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्सौंः ह्सौः समस्तमातृका उच्चार्य समस्तमातृका भैरवाधिदेवतायै श्रीपरम्बादेव्यै नमः ह्सौः ह्सौंः श्रीं ह्रीं ऐं ओं इति व्यापकं कुर्यात्।

इति महाषोढान्यासः

अनन्तरं पूर्वोक्तैः ह्सां ह्सीं इत्यादिभिः करषडङ्गन्यासं विधाय देवं ध्यायेत्। यथा--

अमृतार्णवमध्योद्यत्स्वर्णद्वीपे मनोरमे।
कल्पवृक्षवनान्तःस्थे नवमाणिक्यमण्डपे॥
नवरत्नमय श्रीमत्सिंहासनगताम्बुजे।
त्रिकोणान्तस्समासीनं चन्द्रसूर्यायुतप्रभम्॥
अर्धाम्बिकासमायुक्तं प्रविभक्तविभूषणम्।
कोटिकन्दर्पलावण्यं सदा षोडशवार्षिकम्॥
मन्दस्मितमुखाम्भोजं त्रिणेत्रं चन्द्रशेखरम्।
दिव्याम्बरस्त्रगालेपं दिव्याभरणभूषितम्॥
पानपात्रञ्च चिन्मुद्रां त्रिशूलं पुस्तकं करैः।
विद्यासंसदि बिभ्राणं सदानन्दमुखेक्षणम्।
महाषोढोदिताशेषदेवतागणसेवितम्।
एवं चित्ताम्बुजे ध्यायेदर्धनारीश्वरं शिवम्॥
पुरुषञ्च स्मरेद्देवि स्त्रीरूपञ्च विचिन्तयेत्।

अथवा निष्कलं ध्यायेत्सच्चिदानन्दक्षणम् ॥
सर्वतेजोमयं ध्यायेत्सचराचरविग्रहम् ॥

इति स्वाभेदेन ध्यात्वा योनि-लिङ्ग-सुरभि-कपाल-ज्ञान-त्रिशूल-पुस्तक-वनमाला-नभो-महामुद्रा इति दशमुद्राः प्रदर्श्य शिरसि श्रीगुरुं ध्यायेत् । यथा—

सहस्रदलपंकजे सकलशीतरश्मिप्रभं
वराभयकराम्बुजं विमलगन्धपुष्पाम्बरम् ।
प्रसन्नवदनेक्षणं सकलदेवतारूपिणं
स्मरेच्छिरसि हंसगं तदभिधानपूर्वं गुरुम् ॥

इति श्रीगुरुं ध्यात्वा तद्विद्यया तत्पादुकां शिरसि विन्यस्य प्रणम्य स्वगुरुकृतं स्वनाम स्वमूलाधारे स्मृत्वा शिवरूपं स्वात्मानं ध्यायेत् ॥

अथ महाषोढान्यासफलं कुलार्णवे—

एवं न्यासे कृते देवि साक्षात्परशिवो भवेत् ।
मन्त्री न चात्र सन्देहो निग्रहानुग्रहक्षमः ॥
महाषोढाह्वयं न्यासं यः करोति दिने दिने ।
देवास्सर्वे नमस्यन्ति तं नमामि न संशयः ॥
महाषोढाह्वयं न्यासं यत्र मन्त्री न्यसेततः ।
दिव्यक्षेत्रं समुद्दिष्टं समन्ताद्दशयोजनम् ॥
कृत्वा न्यासमिमं देवि यत्र गच्छति मानवः ।
तत्र श्रीर्विजयो लाभः स मान्यः पुरुषः प्रिये ॥
महाषोढाकृतन्यासः त्वदीक्षायाभिवन्दिते ।
स मासान्मृत्युमाप्नोति यदि त्राता शिवः स्वयम् ॥
वज्रपञ्जरनामानमेवं न्यासं करोति यः ।
दिव्यान्तरिक्षभूशैलजलारण्यनिवासिनः ॥
उद्दण्डभूतवेतालदेवरक्षोग्रहादयः ।
भयग्रस्तेन मनसा नेक्षन्ते साधकं प्रिये ॥
महाषोढाह्वयं न्यासं ब्रह्मविष्णुशिवादयः ।
देवास्सर्वे प्रकुर्वन्ति ऋषयश्च मुनीश्वराः ॥

बहुनोक्तेन किं देवि सुशिष्याय प्रकाशयेत् ।
अक्षयां लभते सिद्धिं रहसि न्यासमाचरेत् ।।
अस्मात्परतरस्साक्षाद्दैवताभावसिद्धिदः ।
लोके नास्ति न सन्देहः सत्यं सत्यं न संशयः ।।
ऊर्ध्वाम्नायप्रवेशश्च पराप्रासादचिन्तनम् ।
महाषोढापरिज्ञानं नाल्पस्य तपसः फलम् ।।

इति महाषोढान्यासफलम् ।।

वर्धनीपात्रस्थापनम्

स्वपुरतो वामभागे† त्रिकोणवृत्तचतुरस्रात्मकं मण्डलं मत्स्यमुद्रया विलिख्य मूलेनाभ्यर्च्य कर्पूरादिवासितजलपूरितकलशं गन्धपुष्पाक्षतादिभिरलंकृत्य तत्र स्थापयेत् ।

कलशस्य मुखे विष्णुः कण्ठे रुद्रस्समाश्रितः ।
मूले तत्र स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्थिताः ।।
कुक्षौ तु सागरास्सर्वे सप्तद्वीपा वसुन्धरा ।
ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः समवेदोऽप्यथर्वणः ।।
अङ्गैश्च सहितास्सर्वे कलशन्तु समाश्रिताः ।।

इत्यनेन मूलमन्त्रेण चाभिमन्त्रयेत्, धेनुमुद्राञ्च प्रदर्शयेत् । तज्जलेन पूजोपकरणान्यात्मानञ्च प्रोक्षेत् ।

तद्दक्षिणतो वर्धनीजलेन बिन्दुत्रिकोणवृत्तचतुरस्रात्मकं मण्डलं मत्स्यमुद्रया निर्माय चतुरस्रे अग्नीशानासुरवायुकोणेषु मध्ये दिक्षु च क्रमेण—

ओं ऐं ह्रीं श्रीं ऐं हृदयाय नमः, (आग्नेये)
ओं ऐं ह्रीं श्रीं क्लीं शिरसे स्वाहा (ईशान्ये)
ओं ऐं ह्रीं श्रीं सौः शिखायै वषट् (नैर्ऋतौ)
ओं ऐं ह्रीं श्रीं ऐं कवचाय हुम् (वायव्ये)

---

† एतादृशानां मण्डलानां चित्राणि मुद्राणां प्रकाराश्च परिशिष्टे विलोकनीयाः ।

ओं ऐं ह्रीं श्रीं क्लीं नेत्रत्रयाय वौषट्, (मध्ये)

ओं ऐं ह्रीं श्रीं क्लीं सौः अस्त्राय फट्,

इति प्रागादिदिक्षु च पूजयेत् ।

षट्कोणे च स्वाग्रादि प्रादक्षिण्येन ओं ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क ए ई ल ह्रीं हृदयाय नमः हृदयशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि,

४ क्लीं ह स क ह ल ह्रीं शिरसे स्वाहा शिरश्शक्तिश्रीपादुकां पूजयामि,

४ सौः स क ल ह्रीं शिखायै वषट् शिखाशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि

४ ऐं क ए ई ल ह्रीं कवचाय हुं कवचशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि,

४ क्लीं ह स क ह ल ह्रीं नेत्रत्रयाय वौषट् नेत्रशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि,

४ सौः स क ल ह्रीं अस्त्राय फट् अस्त्रशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि ।

त्रिकोणे स्वाग्रादि प्रादक्षिण्येन——

४ ऐं क ए ई ल ह्रीं नमः, ४ क्लीं ह स क ह ल ह्रीं नमः, ४ सौः स क ल ह्री नमः इति पूजयित्वा, सकलेन मूलमन्त्रेणओंकारत्रितारी-बालायुक्तेन नमोऽन्तेन बिन्दुम् पूजयेत् ।

ओं ऐं ह्रीं श्रीं अस्त्राय फट् इति मन्त्रेण क्षालितं चतुरंगुलविस्तारोत्सेधं स्वर्णरूप्यादिमयं त्रिपदं चतुष्पदं षट्पदमष्टपदं वाऽऽधारं ओं ऐं ह्रीं श्रीं अं अग्निमण्डलाय दशकलात्मने सामान्यार्घ्यपात्राधाराय नम इति मण्डले निधाय ।

ओं ऐं ह्रीं श्रीं अग्नि दूतं वृणीमहे होतारं विश्ववेदसम् । अस्य यज्ञस्य सुक्रतुम् रां रीं रूं रैं रौं रः रमलवरयूं अग्निमण्डलाय नमः'

इत्यग्निमण्डलत्वेन तद्विभाव्य, दशवह्निकलाः पूजयेत्——

ओं ऐं ह्रीं श्रीं यं धूम्रार्चिषे नमः,

ओं ऐं ह्रीं श्रीं रं ऊष्मायै नमः,

ओं ऐं ह्रीं श्रीं लं ज्वलिन्यै नमः,

ओं ऐं ह्रीं श्रीं वं ज्वालिन्यै नमः

ओं ऐं ह्रीं श्रीं शं विस्फुलिङ्गिन्यै नमः,

ओं ऐं ह्रीं षं सुश्रियै नमः,

ओं ऐं ह्लीं श्रीं सं सुरूपायै नमः,

ओं ऐं ह्लीं श्रीं हं कपिलायै नमः,

ओं ऐं ह्लीं श्रीं लं हव्यवाहायै नमः,

ओं ऐं ह्लीं श्रीं क्षं कव्यवाहायै नमः,

ओं ऐं ह्लीं श्रीं अस्त्राय फट्, इति क्षालितं शंखं गृहीत्वा,

'ओं ऐं ह्लीं श्रीं उं सूर्यमण्डलाय द्वादशकलात्मनेऽर्घ्यपात्राय नमः'

त्वं पुरा सागरोत्पन्नो विष्णुना विधृतः करे।
निर्मितस्सर्वदेवैश्च पाञ्चजन्य नमोऽस्तु ते ॥

'ओं पाञ्चजन्याय विद्महे पावमानाय धीमहि तन्नः शंखः प्रचोदयात्'

इति मन्त्रेण शंखं पूजयित्वा,

'४ आसत्येन रजसा वर्तमानो निवेशयन्नमृतं मर्त्यञ्च। हिरण्ययेन सविता रथेना देवो याति भुवना विपश्यन्' ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रैं ह्रौं ह्रः ह म ल-वरयूं सूर्यमण्डलाय नमः'

इति सूर्यमण्डलत्वेन विभाव्य, तत्र द्वादशसूर्यकलाः पूजयेत्। तद्यथा--

ओं ऐं ह्लीं श्री कं भं तपिन्यै नमः, ४ खं बं तापिन्यै नमः, ४ गं फं धूम्रायै नमः, ४ घं पं मरीच्यै नमः, ४ ङं नं ज्वालिन्यै नमः, ४ चं धं रुच्यै नमः, ४ धं दं सुषुम्नायै नमः, ४ जं थं भोगदायै नमः, ४ झं तं विश्वायै नमः, ४ ञं णं बोधिन्यै नमः, ४ टं ढं धारिण्यै नमः, ४ ठं डं क्षमायै नमः।

तत्र शंखे 'ओं ऐं ह्लीं श्रीं मं सोममण्डलाय षोडशकलात्मने अर्घ्यामृताय नमः'।

इति वर्धनीसलिलमापूर्य तत्र क्षीरबिन्दुं विक्षिप्य,

'४ आप्यायस्व समेतु ते विश्वतस्सोमवृष्णियम्। भवावाजस्य संगथे सां सीं सूं सैं सौं सः स म ल व र यूं सोममण्डलाय नमः' इति सोममण्डलत्वेन विभाव्य सोमकलाः पूजयेत्--

४ अं अमृतायै नमः, ४ आं मानदायै नमः, ४ इं पूषायै नमः, ४ ईं तुष्ट्यै नमः, ४ उं पुष्ट्यै नमः, ४ ऊं रत्यै नमः,

४ ॠं धृत्यै नमः, ४ ॠं शशिन्यै नमः, ४ लृं चन्द्रिकायै नमः,
४ लॄं कान्त्यै नमः, ४ एं ज्योत्स्नायै नमः, ४ ऐं श्रियै नमः ४ ओं प्रीत्यै नमः, ४ औं अङ्गदायै नमः, अं पूर्णायै नमः अः पूर्णामृतायै नमः ।

तस्मिन् अग्नीशासुरवायुकोणेषु मध्ये दिक्षु च क्रमेण प्रणवत्रितारीयुतैः द्विरावृत्तैः मूलकूटत्रिखण्डैः पुष्पादिभिः षडङ्गानि पूजयेत् ।

षोडश्युपासकस्तु षोडशाक्षर्या यथास्थितेन कूटषट्केनैव पूजयेत् । अनन्तरं अस्त्रमन्त्रेण संरक्ष्य कवचमन्त्रेणावगुण्ठ्यावगुण्ठनधेनुयोनिमुद्राः प्रदर्श्य, मूलेन सकृदभिमन्त्र्य, तज्जलबिन्दुभिः पूजोपकरणान्यात्मानञ्च सम्प्रोक्ष्य शंखजलं वर्द्धन्यां किञ्चिन्निक्षिपेत् ।

अथ विशेषार्घ्यविधिः—

सामान्यार्घ्योदकेन तद्दक्षिणतो बिन्दुत्रिकोणषट्कोणवृत्तचतुरस्रात्मकं मण्डलं विलिख्य, चतुरस्रे प्राग्वत् षडङ्गानि विन्यस्य, प्राग्वदेव सम्पूज्य, 'अस्त्राय फट्' इत्याधारं प्रक्षाल्य, ओं ऐं ह्रीं श्रीं ऐं कं ई ल ह्रीं अं अग्नि-मण्डलाय दशकात्मनेऽर्घ्यपात्राधाराय नमः इत्याधारं संस्थाप्य 'अग्निं दूतम्' इति मन्त्रेणाधारं वह्निमण्डलत्वेन विचिन्त्य दश वह्नि कलाः पूर्ववदेव पूजयेत् । अस्त्रमन्त्रेण प्रक्षालितं सुवर्णशंखादिमयं पात्रं '४ क्लीं ह स क ह ल ह्रीं सूर्यमण्डलाय द्वादशकलात्मनेऽर्घ्यपात्राय नमः' इति विशेषार्घ्यपात्रमाधारोपरि स्थापयेत् । 'ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं ऐं महालक्ष्मि, ईश्वरि, परमस्वामिनि, ऊर्ध्वशून्यप्रवाहिनि, सोमसूर्याग्नि भक्षिणि, परमाकाशभासुरे आगच्छ आगच्छ विश विश पात्रं प्रति- गृह्ण प्रतिगृह्ण हुं फट् स्वाहा' इति मन्त्रेण पुष्पाञ्जलिं विकीर्य, 'आस- त्येन रजसा' इति मन्त्रेण विशेषार्घ्यपात्रे सूर्यमण्डलत्वं विभाव्य, पूर्ववत् द्वादश सूर्यकलाः पूजयेत् । ततः ४ सौः 'स क ल ह्रीं सूर्यमण्डलाय षोडशकलात्मने विशेषार्घ्यामृताय नमः' इतिकलशे कस्तूरिकाद्यधिवासितं क्षीरं आदिक्षान्तं क्षाद्यकारान्तं मातृकया पूरयित्वा अष्टगन्धलोलितं पुष्प निधाय आर्द्रकनागरिकादिखण्डं निक्षिप्य, पूर्ववच्चन्द्रकलाः पूजयित्वा, तत्र विशेषार्घ्ये स्वाग्रादि-प्रादक्षिण्येन अकथादिषोडशवर्णात्मकरेखायंत्र

त्रिकोणं विलिख्य तदन्तः स्वाग्रादिकोणेषु प्रादक्षिण्येन हलक्षान् विलिख्य, बहिश्च मूलखण्डत्रयं,बिन्दौ तुरीयस्वरं सबिन्दुम्,तद्वामदक्षयोः हं सः इति च वर्णौ विलिख्य ४ हंसः इति मन्त्रेणाराध्य, त्रिकोणस्य परितो वृत्तं निर्माय, तद्बहिश्च षट्कोणं निर्माय स्वाग्रकोणादिप्रादक्षिण्येन प्रागुक्त-षडङ्गमन्त्रैः षडङ्गयुवतीरभिपूज्य,'४ मूलम् तां चिन्मयीमानन्दलक्षणा-ममृतकलशपिहितहस्तद्वयां प्रसन्नां देवीं पूजयामि नमः स्वाहा' इति सुधादेवीमभ्यर्च्य, तदर्घ्यं किञ्चित्पात्रान्तरे ४ वषट् इत्युद्धृत्य, पुनः ४ स्वाहा इति तत्रैव निक्षिप्य, ४ हुं इत्यवगुण्ठ्य, ४ वौषडिति धेनु-मुद्रयाऽमृतीकृत्य, ४ फट् इति संरक्ष्य, ४ नम इति पुष्पं दत्वा, गालिन्या ४ मूलेन निरीक्ष्य, योनिमुद्रया नत्वा, मूलेन प्रणवोपेतत्रितारेण सकृद-भिमन्त्र्य, गन्धाक्षतपुष्पधूपदीपान् दत्वा, विशेषार्घ्यबिन्दुभिः समुक्षित सपर्यासाधनः, सर्वं विद्यामयं विभाव्य, विशेषार्घ्यपात्रं करेण संस्पृश्य चतुर्नवत्या मन्त्रैरभिमन्त्रयेत् ।

तत्र दश वह्निकलामन्त्राः, द्वादश सूर्यकलामन्त्राः षोडशा-मृतकलामन्त्राश्च पूर्ववद्ग्राह्याः ।

'ओं ऐं ह्रीं श्रीं सृष्ट्यै नमः, ४ ऋध्यै नमः ४ स्मृत्यै नमः,४ मेधायै नमः, ४ कान्त्यै नमः, ४ लक्ष्म्यै नमः, ४ द्युत्यै नमः, ४ स्थिरायै नमः, ४ स्थित्यै नमः, ४ सिध्यै नमः' इति ब्रह्मकलामन्त्रैः,

'ओं ऐं ह्रीं श्रीं जरायै नमः, ४ पालिन्यै नमः, ४ शान्त्यै नमः, ४ ईश्वर्यै नमः, ४ रत्यै नमः, ४ कामिन्यै नमः, ४ वरदायै नमः, ४ ह्लादिन्यै नमः, ४ प्रीत्यै नमः, ४ दीर्घायै नमः' इति विष्णुकलामन्त्रैः, 'ओं ऐं ह्रीं श्रीं तीक्ष्णायै नमः, ४ रौद्र्यै नमः, ४ भयायै नमः, ४ निद्रायै नमः, ४ तन्द्र्यै नमः, ४ क्षुधायै नमः, ४ क्रोधिन्यै नमः , ४ क्रियायै नमः, ४ उद्गार्यै नमः, ४ मृत्यवे नमः' इति रुद्रकलामन्त्रैः, 'ओं ऐं ह्रीं श्रीं पीतायै नमः, ४ श्वेतायै नमः, ४ अरुणायै नमः, ४ असितायै नमः' इतीश्वरकलामन्त्रैः,

'ओं ऐं ह्रीं श्रीं निवृत्यै नमः, ४ प्रतिष्ठायै नमः, ४ विद्यायै नमः, ४ शान्त्यै नमः, ४ इन्धिकायै नमः, ४ दीपिकायै नमः, ४ रेचिकायै नमः, ४ मोचिकायै नमः, ४ परायै नमः, ४ सूक्ष्मायै नमः,

४ सूक्ष्मामृतायै नमः, ४ ज्ञानायै नमः, ४ ज्ञानामृतायै नमः, ४ आप्यायिन्यै नमः, ४ व्यापिन्यै नमः, ४ व्योमरूपायै नमः' इति सदाशिवकलामन्त्रैश्चाभिमन्त्रयेत् ।

अनन्तरं वैदिकमन्त्रपूजनम्—

'ओं ऐं ह्रीं श्रीं हꣳसश्शुचिषद्वसुरन्तरिक्षसद्धोता वेदिषदतिथिर्दुरोणसत् । नृषद्वरसदृतसद्व्योमसदब्जा गोजा ऋतजा अद्रिजा ऋतं बृहत्' नमः ।

४ 'तद्विष्णुस्तवते वीर्याय मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः । यस्योरुषु त्रिषु विक्रमणेष्वधिक्षियन्ति भुवनानि विश्वा नमः' ।

४ 'त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्द्धनम् । उर्वारुकमिव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय मामृतात्' नमः ।

४ 'तद्विष्णोः परमं पदꣳ सदा पश्यन्ति सूरयः । दिवीव चक्षुराततम् । तद्विप्रासो विपन्यवो जागृवाँसः समिन्धते । विष्णोर्यत्परमं पदम्' नमः ।

४ 'विष्णुर्योनिं कल्पयतु त्वष्टा रूपाणि पिꣳशतु । आसिञ्चतु प्रजापतिर्धाता गर्भं दधातु ते ।। गर्भं धेहि सिनीवालि गर्भं धेहि सरस्वति । गर्भं ते अश्विनौ देवावाधत्तां पुष्करस्रजा' ।। नमः ।

४ मूलमन्त्रः नमः ।

आहत्य षट् । पूर्वमुक्ता अष्टाशीतिः । तथा च मन्त्राश्चतुर्नवतिः ।।९४।।

केषाञ्चिन्मते—

४ अखण्डैकरसानन्दकरे परसुधात्मनि ।
स्वच्छन्दस्फुरणामत्र विधेहि कुलनायिके ।।नमः।।
४ अकुलस्थामृताकारे शुद्धज्ञानकरे परे ।
अमृतत्वं निधेह्यस्मिन् वस्तुनि क्लिन्नरूपिणि ।।नमः।।
४ त्वद्रूपिण्यैकरस्यत्वं कृत्वा ह्येतत्स्वरूपिणि ।
भूत्वा परामृताकारा मयि चित्स्फुरणं कुरु ।।नमः।।

४ 'ऐं ब्लूं झ्रौं जुं सः अमृते अमृतोद्भवे अमृतेश्वरि अमृतवर्षिणि अमृतं स्रावय स्रावय स्वाहा' नमः ।

४ 'ऐं वद वद वाग्वादिनि ऐं क्लीं क्लिन्ने क्लेदिनि क्लेदय क्लेदय महाक्षोभं कुरु कुरु क्लीं सौः मोक्षं कुरु कुरु ह्सौंः स्हौंः' नमः ।

इत्येतैरपि पञ्चभिर्मन्त्रैरभिमन्त्रणं भवति । आहत्य मन्त्रपिण्ड-संख्या-एकोनशतम् ।।९९।।

एवमभिमन्त्रिताद्विशेषार्घ्यात् पात्रान्तरेण किञ्चिदुद्धृत्य तद्बिन्दुभिः त्रिवारं स्वगुरुपादुकामन्त्रेण शिरसि स्वगुरुं यजेत् । सन्निहिताय तु निवेदयेत् । स्वयञ्चात्मपात्रे किञ्चिद्विशेषार्घ्यामृतमुद्धृत्य मूलाधारेऽनादिवासनारूपेन्धनप्रज्वलितं कुण्डलिन्यधिष्ठितं चिदग्निमण्डलं ध्यात्वा 'कुण्डलिन्यधिष्ठितचिदग्निमण्डलाय नमः' इति मनसा सम्पूज्य '४ मूलं पुण्यं जुहोमि स्वाहा' '४ मूलं पापं जुहोमि स्वाहा' '४ मूलं कृत्यं जुहोमि स्वाहा' '४ मूलं अकृत्यं जुहोमि स्वाहा' '४ मूलं सङ्कल्पं जुहोमि स्वाहा' '४ मूलं विकल्पं जुहोमि स्वाहा' '४ मुलं धर्मं जुहोमि स्वाहा' '४ अधर्मं जुहोमि स्वाहा' ।

'इतः पूर्वं प्राणबुद्धिदेहधर्माधिकारतः जाग्रत्स्वप्नसुषुप्त्यवस्थासु मनसा वाचा कर्मणा हस्ताभ्यां पद्भ्यामुदरेण शिश्ना यत्स्मृतं यदुक्तं यत्कृतं तत्सर्वं ब्रह्मार्पणं भवतु स्वाहा' ।

इति पूर्णाहुतिं विभाव्य,

'४ आर्द्रं ज्वलति ज्योतिरहमस्मि, ज्योतिर्ज्वलति ब्रह्माहमस्मि, योऽहमस्मि ब्रह्माहमस्मि, अहमस्मि ब्रह्माहमस्मि, अहमेवाहं मां जुहोमि स्वाहा' इत्यात्मनः कुण्डलिनीरूपे चिदग्नौ होमबुध्या जुहुयात् । विशेषार्घ्यात् किञ्चित्क्षीरं कलशे निःक्षिपेत् । आ विसर्जनं शङ्खं विशेषार्घ्यपात्रञ्च न चालयेत् ।

अन्तर्यागः.

स च ज्ञानार्णवे दृष्टः । यथा—मूलाधारादाब्रह्मबिलं विलसन्तीं बिसतन्तुतनीयसीं विद्युत्पुञ्जपिञ्जरां विवस्वदयुतभास्वत्प्रकाशां परश्शतसुधामयूखशीतलतेजोदण्डरूपां परचितिं ध्यायेत् ।

ध्यानम्—

ध्यायेन्निरामयं वस्तु जगत्त्रयविमोहिनीम् ।
अशेषव्यवहाराणां स्वामिनीं संविदं पराम् ।।
उद्यत्सूर्यसहस्राभां दाडिमीकुसुमप्रभाम् ।
जपाकुसुमसङ्काशां पद्मरागमणिप्रभाम् ।।
स्फुरत्पद्मनिभां तप्तकाञ्चनाभां सुरेश्वरीम् ।
रक्तोत्पलदलाकारपादपल्लवराजिताम् ।।
अनर्घरत्नखचितमञ्जीरचरणद्वयाम् ।
पादाङ्गुलिनखोत्क्षिप्तरत्नतेजोविराजिताम् ।।
कदलीललितस्तम्भसुकुमारोरुकोमलाम् ।
नितम्बबिम्बविलसद्रक्तवस्त्रपरिष्कृताम् ।।
मेखलाबद्धमाणिक्यकिङ्किणीनादविभ्रमाम् ।
अलक्ष्यमध्यमां निम्ननाभिं शातोदरीं पराम् ।।
रोमराजिवनोद्भूतमहाकुलफलान्विताम् ।
सुवृत्तनिबिडोत्तुङ्गकुचमण्डलराजिताम् ।।
अनर्घमौक्तिकस्फारहारभारविराजिताम् ।
नवरत्नप्रभाराजद्ग्रैवेयकविभूषणाम् ।।
श्रुतिभूषामनोरम्यकपोलस्थलमञ्जुलाम् ।
उद्यदादित्यसंकाशताटङ्कसुमुखप्रभाम् ।।
पूर्णचन्द्रमुखीं पद्मवदनां वरनासिकाम् ।
स्फुरन्मदनकोदण्डसुभ्रुवं पद्मलोचनाम् ।।
ललाटपट्टसंराजद्रत्नाढ्यतिलकाङ्किताम् ।
मुक्तामाणिक्यघटितमुकुटस्थलकिङ्किणीम् ।।
स्फुरच्चन्द्रकलाराजन्मुकुटाञ्च त्रिलोचनाम् ।
प्रवालवल्लीविलसद्बाहुवल्लीचतुष्टयाम् ।।
इक्षुकोदण्डपुष्पेषुपाशाङ्कुशचतुर्भुजाम् ।
सर्वदेवमयीमम्बां सर्वसौभाग्यसुन्दरीम् ।।
सर्वतीर्थमयीं दिव्यां सर्वकामप्रपूरणीम् ।

सर्वमन्त्रमयीं नित्यां सर्वागमविशारदाम् ।।
सर्वक्षेत्रमयीं देवीं सर्वविद्यामयीं शिवाम् ।
सर्वयागमयीं विद्यां सर्वदेवस्वरूपिणीम् ।।
सर्वशास्त्रमयीं नित्यां सर्वागमनमस्कृताम् ।
सर्वाम्नायमयीं देवीं सर्वार्थिजनसेविताम् ।।
सर्वानन्दमयीं शास्त्रगह्वरां संविदं पराम् ।
एवं ध्यायेत्परामम्बां सच्चिदानन्दरूपिणीम् ।।

एवं ध्यात्वा 'ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्स्रं ह्स्क्लरीं ह्स्रौं :

महापद्मनान्तःस्थे कारणानन्दविग्रहे ।
सर्वभूतहिते मातरेह्येहि परमेश्वरि ।।

इति मन्त्रेण बिन्दुपीठगतनिर्विशेषब्रह्मात्मकश्रीमत्कामेश्वराङ्के परदेवतामावाहयेत्——

'४ मूलम् आवाहिता भव, ४ मूलं संस्थापिता भव, ४ मूलं संनिधापिता भव, ४ मूलं सन्निरुद्धा भव, ४ मूलं सम्मुखी भव, ४ मूलं अवगुण्ठिता भव' इति मन्त्रैरावाहनादिमुद्राः प्रदर्श्य वन्दनधेनुयोनिमुद्राश्च प्रदर्शयेत् ।

ततो मूलाधारादधो भागेऽकुलसहस्रारे भूपुरस्थितदेवीः, तदुपरिस्थिते विषुवनाम्नि रक्तवर्णषड्दलपद्मे षोडशदलदेवीः, मूलाधारे चतुर्दलेऽष्टदलदेवीः, स्वाधिष्ठाने षड्दले चतुर्दशारदेवीः, मणिपूरे दशदले बहिर्दशारदेवीः, अनाहते द्वादशदलेऽन्तर्दशारदेवीः, विशुद्धौ षोडशदलेऽष्टारदेवीः, लम्बिकाग्रे आयुधदेवीः, त्रिकोणदेवीश्च, आज्ञायां द्विदले बिन्दुगतदेवीञ्च ध्यात्वा ; हृदि श्रीचक्रं विभाव्य तत्र तां ध्यात्वा, तत्तदग्रे जीवात्मानं पुष्पपूरिताञ्जलिं निविष्टं ध्यायन् तत्तत्पूजामन्त्रैः तत्तदावरणपूजां देव्या वामहस्ते पूजासमर्पणञ्च विभाव्य, श्री राजराजेश्वर्यां सचक्रावयवान्यावरणानि विलीनानि विभाव्य, मध्यत्र्यश्राग्रे स्थितजीवात्मना सन्निहितां देवीं हृदयं नीत्वा तां सम्पूज्य ततः इन्दुगलितामृतधारारूपिणीः चन्दनकुसुमधूपदीपनैवेद्यशालिकरकमलाः पीतासितश्यामरक्तशुक्लवर्णाः धरणिवियदनिलानलजलल-

क्षणपञ्चभूतमयीः सर्वावयवसुन्दरीः पञ्चदेवताः देव्यग्रे संस्मृत्य ताभिस्सह चन्दनाद्युपचारान् श्रीदेव्यै समर्पितान् स्मारं स्मारं पञ्चोपचारमुद्भाव्य, नासायां गन्धदेवता, श्रोत्रे पुष्पदेवता, नाभौ धूपदेवता नयने दीपदेवता, जिह्वायां नैवेद्यदेवताः क्रमेण विलीना विभाव्य मूलविद्यामुच्चारयन् जीवात्मानं देव्याः पादमूले लीनं विभाव्य हृदयगतदेवीरूपं ध्यायन् संक्षोभिण्यादि नवमुद्राः प्रदर्श्य क्षणं न किञ्चिदपि चिन्तयत् ।

चतुष्षष्ट्युपचारार्चनम्

ऐं ह्रीं श्रीं ललितायै पाद्यं कल्पयामि नमः, ३ आभरणावरोपणम्, ३ सुगन्धितैलाभ्यङ्गम्, ३ मज्जनशालाप्रवेशनम्, ३ मज्जनमण्डपमणिपीठोपवेशनम्, ३ दिव्यस्नानीयोद्वर्तनम्, ३ उष्णोदकस्नानम्, कनककलशच्युतसकलतीर्थाभिषेकम्, (अत्र श्रीसूक्तदीनामावृत्तिः) ३ धौतवस्त्रपरिमार्जनम्, ३ अरुणदुकूलपरिधानम्, ३ अरुणकुचोत्तरीयम्, ३ आलेपमण्डपप्रवेशनम्, ३ आलेपमण्डपमणिपीठोपवेशनम्, ३ चन्दनागुरुकुङ्कुममृगमदकर्पूरकस्तूरिगोरोचनादिदिव्यगन्धसर्वाङ्गीणविलेपनम्, ३ केशभारस्य कालागरुधूपम्, ३ मल्लिकामालतीजातीचम्पकाशोकशतपत्रपूगकुहलीपुन्नागकल्हारमुख्यसर्वर्तुकुसुममालाः, ३ भूषणमण्डपवेशनम्, ३ भूषणमण्डपमणिपीठोपवेशनम्, ३ नवमणिमकुटम्, ३ चन्द्रशकलम्, ३ सीमन्तसिन्दूरम्, ३ तिलकरत्नम्, ३ कालाञ्जनम्, ३ पालीयुगलम्, ३ मणिकुण्डलयुगलम्, ३ नासाभरणम्, ३ अधरयावकम्, ३ प्रथमभूषणम् (माङ्गल्यसूत्रम्) ३ कनकचिन्ताकम् (एतच्चान्ध्रपुरन्ध्रीजनेन ध्रियमाणः कर्ण (कण्ठ) भूषणविशेषः) ३ पदकम्, ३ महापदकम्, ३ मुक्तावलिम् ३ एकावलिम्, ३ छन्नवीरम्, ३ (इदञ्चोभयतो वैकक्ष्यदामात्मकं भूषणम्), ३ केयूरयुगलचतुष्टयम्, ३ वलयावलिम्, ३ ऊर्मिकावलिम्, ३ काञ्चीदाम, ३ कटिसूत्रम्, ३ सौभाग्याभरणम्, (जघनालम्बी भूषणपवशेषः) ३ पादकटकम्, ३ रत्ननूपुरम्, पादाङ्गुलीयकम्, ३ एककरे पाशम्, ३ अन्यकरेऽङ्कुशम्, ३ इतरकरे पुण्ड्रेक्षुचापम्, ३ अपरकरे पुष्पबाणान् कल्पयामि नमः ।

(तत्रोर्ध्वयोर्वामदक्षयोः करयोः पाशांकुशौ। अधःस्थितयोश्चापबाणाः। पाशो वैद्रुमः, अंकुशो रूप्यमयः। एते च क्रमेण रागरोषमनस्तन्मात्रात्मकवासनारूपा इति च ज्ञेयम्)

३ श्रीमन्माणिक्यपादुके, ३ स्वसमानवयस्काभिरावरणदेवताभिस्सह महाचक्राधिरोहणम्, ३ कामेश्वराङ्कपर्यङ्कोपवेशनम्, (अत्रेतरासां स्वस्वस्थानावस्थितिभावनामात्रम्), ३ अमृतासवचषकम्, ३ आचमनीयम्, ३ कर्पूरवीटिकाम् कल्पयामि नमः। तल्लक्षणन्तु--

एलालवङ्गकर्पूरकस्तूरीकेसरादिभिः।
जातीफलदलैः पूगैः लाङ्गल्यूषणनागरैः॥
चूर्णैःखादिरसारैश्च युक्ता कर्पूरवीटिका॥

३ ललितायै आनन्दोल्लासविलासहासम् मङ्गलार्तिकं कल्पयामि नमः। तत्प्रकारस्तु---

कलधौतादिभाजने कुङ्कुमचन्दनादिलिखितस्याष्टषट्चतुर्दलाद्यन्यतमस्य कमलस्य चन्द्राकारचरुगोलकवत्यां चणकमुद्गजुषि वा कर्णिकायां दलेषु च पयःशर्करापिण्डीकृतयवगोधूमादिपिष्टोपादानकानि त्रिकोणशिरस्कडमर्वाकृतीनि चतुरङ्गुलोत्सेधानि घृतपाचितानि नव सप्तपञ्चान्यतमसंख्यानि दीपपात्राणि निधाय तेषु गोघृतं प्रत्येकं कर्षप्रमितमापूर्य कर्पूरगर्भितां वर्तिकां हृल्लेखया प्रज्जवाल्य ऐं ह्रीं श्रीं श्रीं ह्रीं ग्लूं स्लूं म्लूं प्लूं न्लूं ह्रीं श्रीं इति नवाक्षर्या नवरत्नेश्वरीविद्यया अभिमन्त्र्य चक्रमुद्रां प्रदर्श्य मूलेनाभ्यर्च्य '४ जगद्ध्वनिमन्त्रमातः स्वाहा' इति मन्त्रपूर्वकं गन्धाक्षतादिना घण्टां सम्पूज्य तां वादयन् जानुचुम्बितभूतलस्तत्पात्रमामस्तकमुद्धृत्य ३ ललितायै आरार्तिकं कल्पयामि नम इति कल्पयित्वा,

समस्तचक्रचक्रेशीयुते देवि नवात्मिके।
आरार्तिकमिदं तुभ्यं गृहाण मम सिद्धये॥

इति नववारं श्रीदेव्या आचूडमाचरणाब्जं परिभ्राम्य दक्षभागे स्थापयेत्।

३ छत्रम्, ३ चामरम्, ३ तालवृन्तम्, ३ गन्धम्, ३ पुष्पम् कल्पयामि नमः। (विविधानि पुष्पाणि समर्पयेत्)

अथ धूपपात्रेऽङ्गारान् पूरयित्वा दशाङ्गादि निक्षिप्य—३ ललितायै धूपं कल्पयामि नमः इति देवीचरणान्तिके समर्प्य तत्पात्रं श्रीदेव्या वामभागे निदध्यात् । दशाङ्गानि तु—

श्वेतकृष्णागरूलाक्षागुग्गुलुश्चन्दनं घृतम् ।
मधु बिल्वफलं रालः कर्पूरश्च दशाङ्गकम् ।।

ततो दीपभाजनेऽर्पितं गोघृततैलाक्तं कर्पूरगर्भितं त्र्यादिविषमसंख्याकं वर्तिजातं प्रज्जवाल्य ४ललितायै दीपं कल्पयामि नम इति देव्या दृक्समसीमनि प्रदर्श्य तत्पात्रं दक्षिणभागे निवेश्य, देव्यग्रतः स्वदक्षिणेऽधिचतुरस्रमण्डलमाधारोपरि निहितकनकरौप्यादिभाजनभरितं फलविशेषखण्डसितलड्डुकादि नैवेद्यं मूलेन प्रोक्ष्य वं इति धेनुमुद्रयाऽमृतीकृत्य मूलेन त्रिवारमभिमन्त्र्य ३ ललितायै नैवेद्यं कल्पयामि नमः इति निवेदयेत् ।

गन्धादिनैवेद्यान्तमुपचारपञ्चकन्तु पृथिव्यादिमहाभूतपञ्चकरूपं क्रमेण भावयेत्, सर्वभूतात्मकत्वञ्च कर्पूरवीटिकायाः ।

अथ पानीयोत्तरापोशनहस्तप्रक्षालनगण्डूषाचमनकर्पूरवीटिकाश्चोपचारमन्त्रैः कल्पयित्वा—ऐं ह्रीं श्रीं द्रां द्रीं क्लीं ब्लूं सः क्रों ह्स्ख्फ्रें ह्सौः ऐं सर्वसंक्षोभिण्यादिनवमुद्राः प्रदर्श्य, षोडश्युपासनायान्तु ऐं इति त्रिखण्डामपि प्रदर्शयेत् ।

ततो ४ मूलान्ते ललिताश्रीपादुकां पूजयामि इति तत्त्वमुद्रासन्दष्टद्वितीयशकलगृहीतविशेषार्घ्यबिन्दुसहार्पितैः दक्षकरोपात्तज्ञानमुद्राधृतकुसुमाक्षतैः श्रीदेवीं त्रिस्सन्तर्पयेत् । अनेनैव प्रकारेण सर्वासामावरणदेवतानां तर्पणं ज्ञेयम् ।

इति देवीपूजनम्

चतुरायतनपूजा (गणेशपूजा)

बीजापूरगदेक्षुकार्मुकरुजाचक्राब्जपाशोत्पल-
व्रीह्यग्रस्वविषाणरत्नकलशप्रोद्यत्कराम्भोरुहः ।
ध्येयो वल्लभया सपद्मकरयाऽऽश्लिष्टोज्ज्वलद्भूषया
विश्वोत्पत्तिविपत्तिसंस्थितिकरो विघ्नेश इष्टार्थदः ।।

ऐं ह्रीं श्रीं गणपतिमूलं श्रीमहागणपतिं ध्यायामि, ३ श्रीमहागणपतिमावाहयामि, ३ श्रीमहागणपतये नमः आसनं समर्पयामि, ३ पाद्यम्, ३ अर्घ्यम्, ३ आचमनीयम्, ३ मधुपर्कस्नानम्, ३ आचमनीयम्, ३ वस्त्रालङ्कारान्, ३ यज्ञोपवीतम्, ३ गन्धम्, ३ पुष्पाक्षतान् समर्पयामि । ऐं ह्रीं श्रीं सुमुखाय नमः, ३ एकदन्ताय नमः, ३ कपिलाय नमः, ३ गजकर्णाय नमः, ३ लम्बोदराय नमः, ३ विकटाय नमः, ३ विघ्नराजाय नमः, ३ गणाधिपाय नमः, ३ धूमकेतवे नमः ३ गणाध्यक्षाय नमः, ३ फालचन्द्राय नमः, ३ गजाननाय नमः, ३ वक्रतुण्डाय नमः, ३ शूर्पकर्णाय नमः, ३ हेरम्बाय नमः, ३ स्कन्दपूर्वजाय नमः, ३ गणपतिमूलं श्रीगणपतिपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति त्रिः सन्तर्प्य, धूप-दीप-नैवेद्य-ताम्बूलादीन् समर्पयामि । नीराजनं समर्पयामि ।

'ओं तत्पुरुषाय विद्महे वक्रतुण्डाय धीमहि । तन्नो दन्तिःप्रचोदयात्' इति मन्त्रपुष्पाञ्जलिं समर्प्य प्रदक्षिणनमस्कारान् समस्तराजोपचारान् देवोपचारांश्च समर्प्य––अनया पूजया भगवान्सर्वदेवात्मकः श्रीमहागणपतिः सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवतु इति जलमिश्रितान् पुष्पाक्षतान् भूमावुत्सृजेत् ।

सूर्यपूजा––

अध्यारूढं रथेन्द्रे वसुदलसहिते वृत्तषट्कोणमध्ये
भास्वन्तं भास्करं तं शुभदमसिगदाशङ्खचक्राब्जयुग्मम् ।
वेदाकारं त्रिमूर्तिं त्रिविधनयगुणं विश्वरूपं पुराणं
ह्रां ह्रीं ह्रूंकाररूपं सुरनुतमनिशं भावयेद्धृत्सरोजे ॥

ध्यानासनपाद्यार्घ्यादिकं पूर्ववत्कुर्यात् । ३ मित्राय नमः, ३ रवये नमः, ३ सूर्याय नमः, ३ भानवे नमः, ३ खगाय नमः, ३ पूष्णे नमः, ३ हिरण्यगर्भाय नमः, ३ मरीचये नमः, ३ आदित्याय नमः, ३ सवित्रे नमः, ३ अर्काय नमः, ३ भास्कराय नमः, ३ आदित्यमूलम् आदित्यश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः । पूर्ववद्धूपदीपनैवेद्यताम्बूलादीन् समर्पयेत् ।

'ओं भास्कराय विद्महे महाद्युतिकराय धीमहि, तन्नो आदित्
प्रचोदयात्' इति मन्त्रपुष्पाञ्जलिं समर्प्य—अनया पूजया भगवा
न्सर्वदेवात्मकः आदित्यस्सुप्रीतस्सुप्रसन्नो वरदो भवत्विति समर्पयेत्।

विष्णुपूजा—

शान्ताकारं भुजगशयनं पद्मनाभं सुरेशं
विश्वाधारं गगनसदृशं मेघवर्णं शुभाङ्गम् ।
लक्ष्मीकान्तं कमलनयनं योगिभिर्ध्यानगम्यं
वन्दे विष्णुं भवभयहरं सर्वलोकैकनाथम् ॥

ध्यानादिकं पूर्ववत्कुर्यात् । ३ केशवाय नमः, ३ नारायणाय नम
३ माधवाय नमः, ३ गोविन्दाय नमः, ३ विष्णवे नमः, ३ मधुसूदना
नमः, ३ त्रिविक्रमाय नमः, ३ वामनाय नमः, ३ श्रीधराय न
३ हृषीकेशाय नमः, ३ पद्मनाभाय नमः, ३ दामोदराय नमः,
अष्टाक्षरी महाविष्णुश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति सन्त
धूपदीपादिकं पूर्ववत्कुर्यात् ।

'ओं नारायणाय विद्महे वासुदेवाय धीमहि, तन्नो विष्णुः प्रचो
दयात्' इति पुष्पाञ्जलिं दत्वा अनया पूजया भगवान्सर्वात्मकः श्री
विष्णुस्सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवत्विति सन्तर्पयेत् ।

शिवपूजा—

मूले कल्पद्रुमस्य द्रुतकनकनिभं चारुपद्मासनस्थं
वामाङ्कारूढगौरीनिबिडकुचभराभोगगाढोपगूढम् ।
सर्वालङ्कारकान्तं वरपरशुमृगाभीतिहस्तं त्रिणेत्रं
वन्दे बालेन्दुमौलिं गजवदनगुहाश्लिष्टपार्श्वं महेशम् ॥

ध्यानादिकं पूर्ववत्कुर्यात् ।

३ भवाय देवाय नमः, ३ शर्वाय देवाय नमः, ३ ईशानाय देवाय नम
३ पशुपतये देवाय नमः, ३ रुद्राय देवाय नमः, ३ उग्राय देवाय नम
३ भीमाय देवाय नमः, ३ महते देवाय नमः, ३ पञ्चाक्षरी साम्ब
परमेश्वर श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

'ओं तत्पुरुषाय विद्महे महादेवाय धीमहि, तन्नो रुद्रः प्रचोदयात्'
इति पुष्पाञ्जलिं दत्वा अनया पूजया भगवान् सर्वदेवात्मकः साम्ब-
परमेश्वरः सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवतु ।

अभीष्टसिद्धिं मे देहि शरणागतवत्सल ।
भक्त्या समर्पये तुभ्यं चतुरायतनार्चनम् ॥

इति सामान्यार्घ्योदकेन देव्या वामहस्ते पूजां समर्पयेत् ।

षोडश्युपासनायां षोडशीकूटषट्केन षडङ्गपूजा सर्वत्र । तथाहि—

ओं ऐं ह्रीं श्रीं श्रीं ह्रीं क्लीं ऐं सौः हृदयाय नमः हृदयशक्ति
श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

४ ओं ह्रीं श्रीं शिरसे स्वाहा शिरश्शक्तिश्रीपादुकां पू० त० नमः ।

४ क ए ई ल ह्रीं शिखायै वषट् शिखाशक्तिश्रीपादुकां पू० त० नमः ।

४ हसकहल ह्रीं कवचाय हुं कवचशक्तिश्रीपादुकां पू० त० नमः ।

४ सकल ह्रीं नेत्रत्रयाय वौषट् नेत्रशक्तिश्रीपादुकां पू० त० नमः ।

४ सौः ऐं क्लीं ह्रीं श्रीं अस्त्राय फट् अस्त्रशक्तिश्रीपादुकां पू० त०
नमः ।

नित्यादेवीयजनम्

ततो मध्यत्रिकोणस्य दक्षिणरेखायां वारुण्याद्याग्नेयान्तं क्रमेण—
अं आं इं ईं उं इति पूर्वरेखायाम्, आग्नेयादीशानान्तं ऊं ऋं ॠं लृं लॄं
इति, उत्तररेखायाम्, ईशान्यादिवारुण्यन्तं एं ऐं ओं औं अं इति,
पञ्चपञ्चस्वरान् विभाव्य तेषु वामावर्तेनैव प्रागुक्तस्वरूपाः कामे-
श्वर्यादिनित्या यजेत् । बिन्दौ च षोडशं स्वरं अः इति विचिन्त्य महा-
नित्याम् । यथा :—

ऐं ह्रीं श्रीं अं ऐं स क ल ह्रीं नित्यक्लिन्ने मदद्रवे सौः अं कामेश्वरी-
नित्याश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

३ आं ऐं भगभुगे भगिनि भगोदरि भगमाले भगावहे ।
भगगुह्य भगयोनि भगनिपातिनि सर्वभगवशंकरि भगरूपे नित्य
क्लिन्ने भगस्वरूपे सर्वाणि भगानि मे ह्यानय वरदे रेते सुरते भग-
क्लिन्ने क्लिन्नद्रवे क्लेदय द्रावय अमोघे भगविच्चे क्षुभ क्षोभय सर्वस-

त्वान् भगेश्वरि ऐं ब्लूं जें ब्लूं में ब्लूं भों ब्लूं हें ब्लूं हें क्लिन्ने सर्वाणि भगानि मे वशमानय स्त्रीं हर ब्लें ह्रीं श्रां भगमालिनीनित्याश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

३ इं श्रों ह्रीं नित्यक्लिन्ने मदद्रवे स्वाहा इं नित्यक्लिन्नानित्याश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

३ ईं श्रों क्रों भ्रों क्रौं झ्रौं छ्रौं ज्रौं स्वाहा ईं भेरुण्डानित्याश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

३ उं श्रों ह्रीं वह्निवासिन्यै नमः उं वह्निवासिनीनित्याश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

३ ऊं ह्रीं क्लिन्ने ऐं क्रों नित्यमदद्रवे ह्रीं ऊं महावज्रेश्वरीनित्याश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

३ ऋं ह्रीं शिवदूत्यै नमः ऋं शिवदूतीनित्याश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

३ ॠं श्रों ह्रीं हुं खे च छे क्षः स्त्रीं हुं क्षें ह्रीं फट् ॠं त्वरितानित्याश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः

३ ऌं ऐं क्लीं सौः ऌं कुलसुन्दरीनित्याश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

३ ॡं ह्स्क्लरडें ह्स्क्लरडीं ह्स्क्लरडौः ॡं नित्यानित्याश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

३ एं ह्रीं फ्रें स्रूं क्रों श्रां क्लीं ऐं ब्लूं नित्यमदद्रवे हुं फ्रं ह्रीं एं नीलपताकानित्याश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

३ ऐं भ्म्र्यूं ऐं विजयानित्याश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

३ श्रों स्वौं श्रों सर्वमङ्गलानित्याश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

३ श्रौं श्रों नमो भगवति ज्वालामालिनि देवदेवि सर्वभूतसंहारकारिके जातवेदसि ज्वलन्ति ज्वल ज्वल प्रज्वल प्रज्वल ह्रां ह्रीं ह्रूं र र र र र र र हुं फट् स्वाहा श्रौं ज्वालमालिनीनित्याश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

३ अं च्कौं अं चित्रानित्याश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

३ अः पञ्चदशी अः ललितामहानित्याश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।।

गुरुमण्डलार्चनम्

३ परौघेभ्यो नमः इति विन्दुत्रिकोणयोः पुष्पाञ्जलिं दत्वा विन्दौ महापादुकां यजेत् ।। यथा--

३ ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः ऐं ग्लौं ह्‌स्ख्फ्रें ह स क्ष म ल व र यूं ह्‌सौः स ह क्ष म ल व र यीं स्हौः श्रीविद्यानन्दनाथात्मकचर्यानन्दनाथ श्रीमहापादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।।

त्रिकोणे वामरेखायाम्--

३ उड्डीशानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः

३ प्रकाशानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः

३ विमर्शानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः

३ आनन्दानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः

पूर्व रेखायाम्--

३ षष्ठीशानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः

३ ज्ञानानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः

३ सत्यानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि नमः

३ पूर्णानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः

दक्षरेखायाम्--

३ मित्रेशानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः

३ स्वभावानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः

३ प्रतिभानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः

३ सुभगानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः

ततो देव्याः पश्चात् मूलत्रिकोणपूर्वरेखायाः तदव्यवहितप्रागग्रत्रिकोणपश्चिमरेखायाश्चान्तरे विमलाजयिन्योर्मध्ये अरुणावाग्देवतासन्निधौ दक्षिणोत्तरायतं रेखात्रयं विभाव्यदक्षिणसंस्थाक्रमेण दिव्यसिद्धमानवाख्यमोघत्रयं मुनिवेदवसुसङ्ख्यं समर्चयेत् । यथा--

दिव्यौघः

ऐं ह्रीं श्रीं परप्रकाशानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ परशिवानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ पराशक्त्यम्बा श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ कौलेश्वरानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ शुक्लदेव्यम्बा श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ कुलेश्वरानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ कामेश्वर्यम्बा श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

सिद्धौघः

ऐं ह्रीं श्रीं भोगानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।।
३ क्लिन्नानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ समयानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ सहजानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

मानवौघः

ऐं ह्रीं श्रीं गगनानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ विश्वानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ विमलानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ भुवनानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ लीलानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ स्वात्मानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ प्रियानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

एतत् कादिविद्योपासकानां दक्षिणामूर्तिसम्प्रदायानुसारि गुरुपारम्पर्यम् । इदमेव षोडश्यामपीति ज्ञानार्णवमतम् । अस्मादेव ज्ञापकादयमेव पूजनक्रमः तत्राप्युपयुज्यते ।

श्रीविद्यार्णवनिबन्धे तु श्रीषोडशीगुरुपारम्पर्ये विशेषः । यथा––

दिव्यौघः

ऐं ह्लीं श्रीं व्योमातीताम्बा श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ व्योमेश्यम्बा श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ व्योमगाम्बा श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ व्योमचारिण्यम्बा श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ व्योमस्थाम्बा श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

सिद्धौघः

ऐं ह्लीं श्रीं उन्मनाकाशानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ समनाकाशानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ व्यापकाकाशानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ शक्त्याकाशानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ ध्वन्याकाशानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
३ ध्वनिमात्राकाशानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ अनाहताकाशानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ बिन्द्वाकाशानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ इन्द्वाकाशानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

मानवौघः

ऐं ह्लीं श्रीं परमात्मानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ शाम्भवानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ चिन्मुद्रानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ वाग्भवानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ लीलानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ सम्भ्रमानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ चिदानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ प्रसन्नानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ विश्वानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

हादिपञ्चदश्युपासकानां गुरुक्रमे यथा—

दिव्यौघः

ऐं ह्लीं श्रीं परमशिवानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ कामेश्वर्यम्बानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ दिव्यौघानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ महौघानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ सर्वानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ प्रज्ञादेव्यम्बानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ प्रकाशानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

सिद्धौघः

ऐं ह्लीं श्रीं दिव्यानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ चिदानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ कैवल्यानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ अनुदेव्यम्बानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ महोदयानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ सिद्धानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

मानवौघः

ऐं ह्लीं श्रीं चिदानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ विश्वानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ रामानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ कमलानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ परानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ मनोहरानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ स्वात्मानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ प्रतिमानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

मन्वादिविद्यानां गुरुपरम्परा

अथ सूत्रकृतानुक्तानामपि श्रीविद्यात्मनोपलक्षितानां मन्वादिविद्यानां गुरुपारम्पर्यं यथा—

दिव्यौघः

ऐं ह्लीं श्रीं परप्रकाशानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ परविमर्शानिन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ कामेश्वर्यम्बानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ मोक्षानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ अमृतानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ सिद्धानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ पुरुषानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ अघोरानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

सिद्धौघः

ऐं ह्लीं श्रीं प्रकाशानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ सदानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ सिद्धौघानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ उत्तमानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

मानवौघः

ऐं ह्लीं श्रीं उत्तरानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ परमानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ सर्वज्ञानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ सर्वानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ शिद्धानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ गोविन्दानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।
३ शङ्करानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

कल्पसूत्रस्य कालीमतान्तर्गतत्वादिदं पारम्पर्यत्रयं तदनुगमेव ।

श्रीविद्यार्णवोक्तश्रीषोडशाक्षरीगुरुपादुकापारम्पर्यस्य कादिकाल्युभयमतसम्मतत्वं ज्ञेयम् ।

अथ प्रासङ्गिकः अज्ञातगुरुपारम्पर्याणां गुरुक्रमो यथा—

दिव्यौघः

ऐं ह्लीं श्रीं ऐं गुरुभ्यो नमः ।

३ ऐं गुरुपादुकाभ्यो नमः ।।

सिद्धौघः

ऐं ह्लीं श्रीं ऐं परमगुरुभ्यो नमः ।

३ ऐं परमगुरुपादुकाभ्यो नमः ।

मानवौघः

ऐं ह्लीं श्रीं ऐं आचार्येभ्यो नमः ।

३ ऐं आचार्यपादुकाभ्यो नमः ।

३ ऐं पूर्वसिद्धेभ्यो नमः ।

३ ऐं पूर्वसिद्धपादुकाभ्यो नमः ।

एवं स्वस्योपास्यविद्यौघत्रयसपर्यां विधाय स्वशिरसि पूर्वोक्तरूपं श्रीगुरुं ध्यात्वा, पूर्वोक्तेन श्रीगुरुपादुकामन्त्रेण श्रीगुरुं त्रिर्यजेत् ।।

इति गुरुमण्डलार्चनम् । एतावल्लयाङ्गपूजनमित्युच्यते।।

आवरणपूजा

प्रथमावरणम्

एतद्देवतास्वरूपं तु प्रागुक्तमेव । क्रमेण शुक्लारुणपीतवर्णरेखा-त्रयस्य लकारप्रकृतिकपृथिव्यात्मकस्य चतुरस्रस्य प्रवेशरीत्या प्रथम-रेखायां पश्चिमादिद्वारचतुष्टयदक्षिणभागेषु वाय्वादिकोणेषु च पश्चिमनैर्ऋतयोः पूर्वेशानयोश्च मध्ये क्रमेण––

ऐं ह्लीं श्रीं अणिमासिद्धिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, लघिमा, महिमा, ईशित्व, वशित्व, प्राकाम्य, मुक्ति, इच्छा, प्राप्ति, सर्वकामसिद्धिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

इति स्वस्य तत्तदाभिमुख्यं भावयन् पूजयेत् । एवमुत्तरत्रापि । अथ देव्याः पुरतः पश्चिमादिदिक् । पश्चिमनैर्ऋतयोर्मध्ये अधोदिक् । पूर्वेशानयोर्मध्ये चोर्ध्वदिक् इति विवेकः ।

अथ चतुरस्रमध्यरेखायां प्रागुक्तद्वारवामभागेषु कोणेषु च क्रमेण—

ऐं ह्रीं श्रीं ब्राह्मीमातृदेवीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, माहेश्वरी, कौमारी, वैष्णवी, वाराही, माहेन्द्री, चामुण्डा, महालक्ष्मी– मातृदेवीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

ततः चतुरस्रान्त्यरेखायां प्रथमरेखोक्तक्रमेण—

ऐं ह्रीं श्रीं सर्वसङ्क्षोभिणीमुद्राशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, सर्वविद्राविणी, सर्वाकर्षिणी, सर्ववशङ्करी, सर्वोन्मादिनी, सर्वमहाङ्कुशा, सर्वखेचरी, सर्वबीज, सर्वयोनि, सर्वत्रिखण्ड- मुद्राशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः । इति पूजयित्वा,

एताः प्रकटयोगिन्यः त्रैलोक्यमोहने चक्रे समुद्राः ससिद्धयः सायुधाः सशक्तयः सवाहनाः सपरिवाराः सर्वोपचारैः सम्पूजिताः सन्तर्पिताः सन्त्विति तस्यामेव समष्टयर्चनं पुष्पाञ्जलिना कृत्वा अणिमासिद्धेः पुरतो ३ अं आं सौः त्रिपुराचक्रेश्वरीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति सम्पूज्य, द्रां इति सर्वसङ्क्षोभिणीमुद्रां प्रदर्शयेत् ।

अभीष्टसिद्धिं मे देवि शरणागतवत्सले ।
भक्त्या समर्पये तुभ्यं प्रथमावरणार्चनम् ॥

इति प्रथमावरणम्

द्वितीयावरणम्

श्वेतवर्णे सकारप्रकृतिकषोडशकलात्मके चन्द्रस्वरूपे स्रवदमृतरसे षोडशदलकमले देव्यग्रदलमारभ्य वामावर्तेन (अप्रादक्षिण्येन)

ऐं ह्रीं श्रीं कामाकर्षिणीनित्याकलादेवीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, बुद्ध्याकर्षिणी, अहंकाराकर्षिणी, शब्दाकर्षिणी, स्पर्शाकर्षिणी, रूपाकर्षिणी, रसाकर्षिणी, गन्धाकर्षिणी, चित्ताकर्षिणी, धैर्याकर्षिणी, स्मृत्याकर्षिणी, नामाकर्षिणी, आत्माकर्षिणी, अमृताकर्षिणी, शरीराकर्षिणीनित्याकलादेवीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

इत्यभ्यर्च्य, एताः गुप्तयोगिन्यः सर्वाशापरिपूरके चक्रे समुद्राः सायुधाः सशक्तयः सवाहनाः सपरिवाराः सर्वोपचारैः सम्पूजिताः सन्त्विति तासामेव समष्टचर्चनं विधाय कामाकर्षिण्याः पुरतो ३ ऐं क्लीं सौः त्रिपूरेशीचक्रेश्वरीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इत्यवमृश्य, द्रीं इति सर्वविद्राविणीमुद्रां प्रदर्शयेत् ।

अभीष्टसिद्धिं मे देहि शरणागतवत्सले ।
भक्त्या समर्पये तुभ्यं द्वितीयावरणार्चनम् ।।

इति द्वितीयावरणम्

तृतीयावरणम्

हकारप्रकृतिकाष्टमूर्त्यात्मकशिवाभिन्ने जपाकुसुममित्रे अष्टपुत्रे श्रीदेव्याः पृष्ठदलमारभ्य पूर्वादिदिक्षु आग्नेयादिविदिक्षु च क्रमात्—

ऐं ह्लीं श्रीं अनङ्गकुसुमादेवीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, अनङ्गमेखला, अनङ्गमदना, अनङ्गमदनातुरा, अनङ्गरेखादेवी, अनङ्गवेगिनी, अनङ्गांकुशा, अनङ्गमालिनीदेवीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

एताः गुप्ततरयोगिन्यः सर्वसङ्क्षोभणचक्रे समुद्राः ससिद्धयः सायुधाः सशक्तयः सवाहनाः सपरिवाराः सर्वोपचारैः सम्पूजिताः सन्तर्पिताः सन्त्विति तासामेव समष्टचर्चनं विधाय अनङ्गकुसुमाया अग्रे ऐं ह्लीं श्रीं क्लीं सौः त्रिपुरसुन्दरीचक्रेश्वरीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति संविभाव्य, क्लीं इति सर्वाकर्षिणीमुद्रां उन्मुद्रयेत् ।

अभीष्टसिद्धिं मे देहि शरणागतवत्सले ।
भक्त्या समर्पये तुभ्यं तृतीयावरणार्चनम् ।।

इति तृतीयावरणम्

चतुर्थावरणम्

ईकारप्रकृतिकचतुर्दशभुवनात्मकमहामायारूपे दाडिमीप्रसूनसहोदरे चतुर्दशारे देव्यग्रकोणमारभ्य वामावर्तेन—

ऐं ह्लीं श्रीं सर्वसङ्क्षोभिणीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, सर्वविद्राविणी, सर्वाकर्षिणी, सर्वाह्लादिनी, सर्वसम्मोहिनी, सर्वस्तम्भिनी, सर्वजृम्भिणी, सर्ववशङ्करी, सर्वरञ्जिनी, सर्वोन्मादिनी, सर्वार्थसाधिनी सर्वसम्पत्तिपूरणी, सर्वमन्त्रमयी, सर्वद्वन्द्वक्षयङ्करी-श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

एताः सम्प्रदाययोगिन्यः सर्वसौभाग्यदायके चक्रे समुद्राः ससिद्धयः सायुधाः सशक्तयः सवाहनाः सपरिवाराः सर्वोपचारैः सम्पूजिताः सन्तर्पिताः सन्त्विति तासामेव समष्टयर्चनं विधाय, सर्वसङ्क्षोभिण्याः पुरतः ऐं ह्लीं श्रीं हैं ह्क्लीं ह्सौः त्रिपुरवासिनीचक्रेश्वरीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति विभाव्य ब्लूं इति सर्ववशङ्करीमुद्रां समुन्मीलयेत् ।

अभीष्टसिद्धिं मे देहि शरणागतवत्सले ।
भक्त्या समर्पये तुभ्यं चतुर्थावरणार्चनम् ॥

इति चतुर्थावरणम्

पञ्चमावरणम्

एकारप्रकृतिकदशावतारात्मकविष्णुस्वरूपे प्रभापराभूतसिन्दूरे बहिर्दशारे देव्यग्रकोणाद्यप्रादक्षिण्येन––

ऐं ह्लीं श्रीं सर्वसिद्धिप्रदाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, सर्वसम्पत्प्रदा, सर्वप्रियङ्करी, सर्वमङ्गलकारिणी, सर्वकामप्रदा, सर्वदुःखविमोचनी, सर्वमृत्युप्रशमनी, सर्वविघ्ननिवारिणी, सर्वाङ्गसुन्दरी, सर्वसौभाग्यदायिनी श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

एताः कुलोत्तीर्णयोगिन्यः सर्वार्थसाधके चक्रे समुद्राः ससिद्धयः सायुधाः सशक्तयः सवाहनाः सपरिवाराः सर्वोपचारैः सम्पूजिताः सन्तर्पिताः सन्त्विति तासामेव समष्टयर्चनं विधाय सर्वसिद्धिप्रदाया अग्रे ऐं ह्लीं श्रीं ह्सैं ह्स्क्लीं ह्स्सौः त्रिपुराश्रीचक्रेश्वरीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति समभ्यर्च्य, सः इति उन्मादिनीमुद्रां उद्घाटयेत् ।

अभीष्टसिद्धिं मे देहि शरणागतवत्सले ।
भक्त्या समर्पये तुभ्यं पञ्चमावरणार्चनम् ।।

इति पञ्चमावरणम्

षष्ठावरणम्

रेफप्रकृतिकदशकलात्मकवैश्वानराभिन्ने जपासुमनस्सहचरे अन्तर्दशारे देव्यग्रकोणमारभ्य वामावर्तेन—

ऐं ह्रीं श्रीं सर्वज्ञश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, सर्वशक्ति, सर्वैश्वर्यप्रदा, सर्वज्ञानमयी, सर्वव्याधिविनाशिनी, सर्वाधारस्वरूपा, सर्वपापहरा, सर्वानन्दमयी, सर्वरक्षास्वरूपिणी, सर्वेप्सितफलप्रदाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

एताः निगर्भयोगिन्यः सर्वरक्षाकरे चक्रे समुद्राः ससिद्धयः सायुधाः सशक्तयः सवाहनाः सपरिवाराः सर्वोपचारैः सम्पूजिताः सन्तर्पिताः सन्त्विति तासामेव समष्टयर्चनं विधाय, सर्वज्ञायाः पुरतः ऐं ह्रीं श्रीं क्लीं ब्लें त्रिपुरमालिनीचक्रेश्वरीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, इत्यर्च्चयित्वा क्रीं इति सर्वमहाङ्कुशमुद्रामङ्कुरयेत् ।।

अभीष्टसिद्धिं मे देहि शरणागतवत्सले ।
भक्त्या समर्पये तुभ्यं षष्ठमावरणार्चनम् ।।

इति षष्ठावरणम्

सप्तमावरणम्

ककारप्रकृतिकाष्टमूर्त्यात्मककामेश्वरस्वरूपे पद्मरागरुचिरे अष्टारे देव्यग्रकोणाद्यप्रादक्षिण्येन—

ऐं ह्रीं श्रीं अं आं इं ईं उं ऊं ऋं ॠं लृं ॡं एं ऐं ओं औं अं अः ब्लूं वशिनीवाग्देवताश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः,

३ कं खं गं घं ङं क्लह्रीं कामेश्वरी, ३ चं छं जं झं ञं न्व्लीं मोदिनी, ३ टं ठं डं ढं णं टलूं विमला, ३ तं थं दं धं नं ज्म्रीं अरुणा, ३ पं फं बं भं मं ह्स्लव्लूं जायिनी, ३ यं रं लं वं झ्म्यूं सर्वेश्वरी, ३ शं षं सं हं लं क्षं क्ष्म्रीं कौलिनीवाग्देवताश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

एताः रहस्ययोगिन्यः सर्वरोगहरे चक्रे समुद्रा इत्यादि कथित चरम्। वशिन्याः पुरतः ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं श्रीं सौः त्रिपुरासिद्धाचक्रेश्वरीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति सम्पूज्य ह्स्ख्फ्रें इति खेचरीमुद्रां उररीकुर्यात्।

अभीष्टसिद्धिं मे देहि शरणागतवत्सले।
भक्त्या समर्पये तुभ्यं सप्तमावरणार्चनम्॥

इति सप्तमावरणम्

अष्टमावरणम्

महात्र्यस्रबाह्यतः पश्चिमादिदिक्षु प्रादक्षिण्येन---

३ यां रां लां वां सां द्रां द्रीं क्लीं ब्लूं सः सर्वजम्भनेभ्यो कामेश्वरी कामेश्वरबाणेभ्यो नमः बाणशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः।

३ थं धं सर्वसंमोहनाभ्यां कामेश्वरीकामेश्वरधनुर्भ्यां नमः धनुः शक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः।

३ ह्रीं ग्रां सर्ववशीकरणाभ्यां कामेश्वरीकामेश्वरपाशाभ्यां नमः पाशशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः।

३ क्रों क्रों सर्वस्तम्भनाभ्यां कामेश्वरीकामेश्वराङ्कुशाभ्यां नमः अङ्कुशशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः।

इत्यायुधार्चनं विधाय नादप्रकृतिकगुणत्रयप्रधानत्रिशक्तिरूपरेखात्र्यात्मके बन्धूकपुष्पबन्धुकिरणे त्रिकोणे अग्रदक्षवामकोणेषु बिन्दौ च क्रमेण---

ऐं ह्रीं श्रीं मूलप्रथमखण्डं कामेश्वर्यम्बाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः।

३ मूलद्वितीयखण्डं वज्रेश्वर्यम्बाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः।

३ मूलतृतीयखण्डं भगमालिन्यम्बाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः।

३ मूलं ललिताम्बाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

एताः अतिरहस्ययोगिन्यः सर्वसिद्धिप्रदे चक्रे समुद्रा इत्यादि स्पष्टम् । कामेश्वर्या अग्रे ऐं ह्लीं श्रीं ह्स्रैं ह्स्क्लरीं ह्स्रौः त्रिपुराम्बाचक्रेश्वरीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, इत्यवमृश्य ३ ह्सौः इति सर्वबीजमुद्रां विनिर्दिशेत् ।

अभीष्टसिद्धिं मे देहि शरणागतवत्सले ।
भक्त्या समर्पये तुभ्यम् अष्टमावरणार्चनम् ।।

अष्टमावरणम्

नवमावरणम्

बिन्द्वभिन्नपरब्रह्मात्मके बिन्दुचक्रे ऐं ह्लीं श्रीं मूलं ललिताम्बा श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, इति श्रीदेवीं पूजयेत् । ततः एषा परापररहस्ययोगिनी सर्वानन्दमये चक्रे समुद्रा ससिद्धिः सायुधा सशक्तिः सवाहना सपरिवारा सर्वोपचारैः सम्पूजिता सन्तर्पिताऽस्तु इत्यभ्यर्च्य, पुनः––ऐं ह्लीं श्रीं मूलं श्रीललितामहाचक्रेश्वरीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, इत्यभिपूज्य ३ ऐं इति योनिमुद्रां प्रदर्शयेत् । षोडश्युपासनायां तु ऐं इति त्रिखण्डामपि ।

अथीष्टसिद्धिं मे देहि शरणागतवत्सले ।
भक्त्या समर्पये तुभ्यं नवमावरणार्चनम् ।।

इति नवमावरणम्

षोडश्युपासनायां तु

३ हसकल हसकहल सकलह्रीं तुरीयाम्बाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति त्रिः सन्तर्प्य––षोडशीमन्त्रेण बिन्दौ राजराजेश्वरीं त्रिः सन्तर्प्य,

३ सर्वानन्दमये चक्रे महोड्याणपीठे चर्यानन्दनाथात्मकतुरीयातीतदशाधिष्ठायक––शान्त्यतीतकलात्मक–– प्रकाशविमर्श –– सामरस्यात्मक - परब्रह्मस्वरूपिणी - परामृतशक्तिः - सर्वमन्त्रेश्वरी - सर्व पीठेश्वरी - सर्वयोगेश्वरी - सर्ववागीश्वरी - सर्वसिद्धेश्वरी - सर्ववीरेश्वरी

सकलजगदुत्पत्तिमातृका सचक्रा सदेवता सासना सायुधा सशक्तिः सवाहना सपरिवारा सचक्रेशिका परया अपरया परापरया सपर्यया सर्वोपचारैः सम्पूजिता सन्तर्पिता सन्तुष्टास्तु नमः इति समष्टचञ्जलिं विधाय,

३ सं सर्वकामसिद्धिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

३ ह्स्रैं ह्स्रीं ह्स्रौः सर्वत्रिखण्डमुद्राशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

३ ह्स्रैं ह्स्क्लरीं ह्स्रौः सर्वत्रिखण्डमुद्रां प्रदर्श्य,

३ मूलेन देवीं त्रिः सन्तर्प्य,

धूपं दीपं नैवेद्यं ताम्बूलं नीराजनं च समर्प्य,

अभीष्टसिद्धिं मे देहि शरणागतवत्सले ।

भक्त्या समर्पये तुभ्यं नवमावरणार्चनम् । इति पूजां समर्प्य,

३ परापरातिरहस्ययोगिनीमयूखायै नवमावरणदेवतासहितायै श्रीललितामहात्रिपुरसुन्दरीपराभट्टारिकायै नमः इति योनिमुद्रया प्रणमेत् ।

अथ पञ्चपञ्चिका :

प्रथमपञ्चिका=पञ्चलक्ष्मी

१ मूलविद्या––पञ्चदशी अथवा षोडशी।

२ श्रीं––लक्ष्मीश्री पा० पू० त० नमः ।

३ ओं श्रीं ह्रीं श्रीं कमले कमलालये प्रसीद प्रसीद श्रीं ह्रीं श्रीं ओं महालक्ष्म्यै नमः––महालक्ष्मी,

४ श्रीं ह्रीं क्लीं––त्रिशक्ति,

५ श्रीं सह कल ह्रीं श्रीं––साम्राज्यलक्ष्मीश्रीपा० पू० त० नमः ।

द्वितीयपञ्चिका––पञ्चकोशाः

१ मूलविद्या––श्रीविद्याकोशाम्बिकाश्री पा० पू० त० नमः

२ ओं ह्रीं हं सः सोहं स्वाहा––परं ज्योतिः,

३ ओं––परा निष्कलशाम्भवी,

४ हं सः––अजपा,

५ अं० क्षं––मातृका कोशाम्बाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

तृतीयपङ्क्तिका=पञ्चकल्पलता

श्रीविद्याकल्पलताम्बाश्रीपा० पू० त० नम इति पञ्चावृत्तिः ।

१ मूलविद्या श्रीपा० पू० त०

२ ह्रीं क्लीं ऐं ब्लूं स्त्रीं––पञ्चकामेश्वरी,

३ ओं ह्रीं ह्‌स्त्रैं ह्रीं ओं सरस्वत्यै नमः––परिजातेश्वरी,

४ क्लीं ऐं साः––कुमारी,

५ द्रां द्रीं क्लीं ब्लूं सः––पञ्चबाणेश्वरी श्रीपा० पू० त० नमः ।

चतुर्थपङ्क्तिका=कामदुघापञ्चकम्

१ मूलविद्या श्रीविद्याकामदुघाम्बाश्रीपा० पू० त० नमः

२ ओं ह्रीं हंसः सञ्जीवनि जूं जीवं प्राणग्रन्थिस्थं कुरु कुरु सः स्वाहा––अमृतपीठेश्वरीकामदुघाम्बाश्रीपा० पू० त० नमः

३ वद वद वाग्वादिनि ह्‌स्त्रैं क्लिन्ने क्लेदिनि महाक्षोभं कुरु कुरु ह्‌स्क्लीं ओं मोक्षं कुरु कुरु ह्‌स्त्रौं––सुधाकामदुघाम्बाश्रीपा० पू० त०

४ ऐं प्लूं झ्रौं जूं सः अमृते अमतोद्भवे अमृतेश्वरि अमृतवर्षिणि, अमृतं स्रावय स्रावय स्वाहा––अमृतेश्वरीकामदुघाम्बाश्रीपा०पू० त०

५ ओं श्रीं ह्रीं क्लीं ओं नमो भगवति माहेश्वरि अन्नपूर्णे ममाभिलषितमन्नं देहि स्वाहा––अन्नपूर्णाकामदुघाम्बाश्रीपा० पू० त० नमः

पञ्चमपङ्क्तिका=रत्नपञ्चकम्

१ मूलविद्या––श्रीविद्यारत्नाम्बाश्रीपा० पू० त० नमः

२ ज्इम्रीं महाचण्डतेजःसङ्कर्षणकालिमन्थाने हः––सिद्धलक्ष्मी रत्नाम्बाश्रीपा० पू० त० नमः

३ ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः ओं नमो भगवति राजमातङ्गीश्वरि सर्वजनमनोहरि सर्वमुखरञ्जिनि क्लीं ह्रीं श्रीं सर्वराजवशङ्करि सर्वस्त्रीपुरुषवशङ्करि सर्वदुष्टमृगवशङ्करि सर्वसत्ववशङ्करि सर्वलोकवशङ्करि सर्वजनं मे वशमानय स्वाहा सौः क्लीं ऐं श्रीं ह्रीं ऐं राजमातङ्गीरत्नाम्बाश्रीपा० पू० त० नमः

४ श्रीं ह्रीं श्रीं––भुवनेश्वरीरत्नाम्बा,

५ ओं ऐं ग्लौं सौः क्लीं ओं नमो भगवति वार्तालि वार्तालि वाराहि-वाराहि वाराहमुखि वाराहमुखि ऐं ग्लौं ऐं अन्धे अन्धिन्यै नमः रुन्धे रुन्धिन्यै नमः जम्भे जम्भिन्यै नमः स्तम्भे स्तम्भिन्यै नमः मोहे मोहिन्यै नमः ऐं ग्लौं सौः सर्वदुष्टप्रदुष्टानां सर्वेषां वाक्चित्तचक्षुर्मुखगतिमतिक्रोधजिह्वास्तम्भनं कुरु कुरु शीघ्रं वश्यं कुरु कुरु ऐं ग्लौं ऐं ठः ठः ठः ठः हुँ फट् स्वाहा वाराहीरत्नाम्बाश्रीपा० पू० त० नमः।

अथ षड्दर्शनानि—

३ तारे तुतारे तुरे स्वाहा—तारादेव्यधिष्ठितबौद्धदर्शनश्रीपा० पू० त० नमः।

३ तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि धियो यो नः प्रचोदयात् परो रजसे सावदों—ब्रह्मदेवताधिष्ठितवैदिकदर्शनश्रीपा० पू० त०,

३ ओं ह्लौं—रुद्रदेवताधिष्ठितशैवरदर्शनश्रीपा० पू० त०,

३ ह्लां ह्लीं हं सः सूर्यदेवताधिष्ठितसौरदर्शनश्रीपा० पू० त०,

३ ओं नमो नारायणाय विष्णुदेवताधिष्ठितवैष्णवदर्शनश्रीपा० पू० त०,

३ ह्रीं—भुवनेश्वरीदेवताधिष्ठितशाक्तदर्शनश्रीपा० पू० त० नमः

भूतशक्तिमंत्राः—

उ ऊ ओ ग ज ड द ब ल ल—पृथ्वीशक्तिश्रीपा० पू० त० नमः।

ऋ ॠ औ घ झ ढ ध भ व स—जलशक्ति,

इ ई ऐ ख छ ठ थ फ र क्ष—अग्निशक्ति,

अ आ ए क च ट त प य ष—वायुशक्ति,

ऌ ॡ अं ङ ञ ण न म ह—आकाशशक्तिश्रीपा० पू० त० नमः

चतुःसमयमंत्राः—

३ ऐं क्लीं सौः ओं नमः कामेश्वरि इच्छाकामफलप्रदे सर्वसत्ववशङ्करि सर्वजगत्क्षोभणकरि हुं हुं हुं द्रां द्रीं क्लीं ब्लूं सः सौः क्लीं ऐं कामेश्वरीसमयदेवताश्री पा० पू० त० नमः

३ ऐं ह्लीं सर्वकार्यार्थसाधिनि वज्रेश्वरि वज्रपदे वज्रपञ्जरमध्यगे ह्लीं क्लिन्ने ऐं क्रों नित्यमदद्रवे हुं फ्रें ह्लिंवज्रनित्यायै नमः वज्रेश्वरी समयदेवताश्रीपा० पू० त०,

३ भगमालिमन्त्र एव। भगमलिनीसमयदेवताश्रीपा० पू० त०,

३ क्लीं भगवति ब्लूं कामेश्वरि ह्रीं सर्वसत्त्ववशङ्करि सः त्रिपुरभैरवि ऐं विच्चे क्लीं महात्रिपुरसुन्दर्यै नमः महात्रिपुरसुन्दरीसमयदेवता० श्रीपा० पू० त० नमः।

जपविधिः

अस्य श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीपञ्चदशाक्षरीमहामन्त्रस्य ३ आनन्दभैरवाय ऋषये नमः—शिरसि। ३ पङ्क्त्यै छन्दसे नमः—मुखे। ३ श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्यै दवतायै नमः—हृदि। ३ ऐं बीजाय नमः—गुह्ये। ३ सौः शक्तये नमः—पादयोः। ३ क्लीं कीलकाय नमः—नाभौ। (उक्तबीजशक्तिकीलकानि नाभिगुह्यपादेषु प्रायशो न्यस्तव्यनीति मूलविद्याखण्डत्रयेणापि न्यस्तव्यानीति च केषाञ्चिदभिमतम्)। ३ श्रीललितामहात्रिपुरसुन्दरीप्रसादसिध्यर्थे जपे विनियोगः—करसम्पुटे।

ऐं ह्रीं श्रीं मूलविद्यया सर्वाङ्गे त्रिः व्यापकम्।

३ क ए ई ल ह्रीं अंगुष्ठाभ्यां नमः।

३ ह स क ह ल ह्रीं तर्जनीभ्यां स्वाहा।

३ स क ल ह्रीं मध्यमाभ्यां वषट्।

३ क ए ई ल ह्रीं अनामिकाभ्यां हुं।

३ ह स क ह ल ह्रीं कनिष्ठिकाभ्यां वौषट्।

३ स क ल ह्रीं करतलकरपृष्ठाभ्यां फट्।

एवं हृदयादिन्यासः। यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं क ए ई ल ह्रीं हृदयाय नमः।

३ ह स क ह ल ह्रीं शिरसे स्वाहा।

३ स क ल ह्रीं शिखायै वषट्।

३ क ए ई ल ह्रीं कवचाय हुम्।

३ ह स क ह ल ह्रीं नेत्रत्रयाय वौषट्।

३ स क ल ह्रीं अस्त्राय फट्। भूर्भुवस्सुवरों इति दिग्बन्धः।

अथ ध्यानम्। तच्च पूर्वोक्तमेव।

श्रीषोडशाक्षर्यास्तु दक्षिणामूर्तिः ऋषिः। करषडङ्गन्यासयोः तत्कूटषट्कमिति विशेषः।

ततः शक्त्युत्थापनमुद्रया स्वदेहे शून्यतां विभाव्य बिन्दुत्रय-सपरार्धरूपां कामकलां विचिन्त्य तस्याः स्वात्मतया परिणामं श्रीगुरु-मुखावगतं विभाव्य श्रीगुरुदेवतामन्त्रात्मनामैक्यं भावयेत्। अथ मूर्ध्नि शिरोमुद्रां न्यस्य ३ ऐं क्लीं ह्रीं त्रिपुरे भगवति स्वाहा इति द्वादशाक्षरीं कुल्लुकाविद्यां, ततो हृदयमुद्रया (हृदि हस्तं दत्वा) ३ ओं इत्येकाक्षरं सेतुम्, अथ कण्ठे न्यासमुद्रया ३ ह्रीं इत्येकाक्षरं महासेतुम्, तदनु नाभौ पूर्वमुद्रयैव ३ ओं अं० क्षं (५१) ऐं मूलं ऐं अं...क्षं (५१) ओं इति एकविंशाधिकैकशताक्षरं निर्वाणमन्त्रं च त्रिस्त्रिः जपेत्। ऐं ह्रीं श्रीं क्लीं इति कामेश्वरीमन्त्रं स्वाधिष्ठाने त्रिः जपेत्।

३ ईं इति कामकलामन्त्रं मूलाधारे त्रिः जपेत्।

३ समस्तप्रकटगुप्तगुप्ततरसम्प्रदायकुलोत्तीर्णनिगर्भरहस्यातिरह-स्यपरापररहस्ययोगिनीभ्यो नमः इति समष्टिमन्त्रं जपेत्।

३ ई ए क ल ह्रीं ह स क ह ल ह्रीं स क ल ह्रीं
इति पञ्चदशाक्षरमुत्कीलनं सप्तवारं जपेत्।

३ विद्युदक्षीं परां विद्यां कालिकां देशभाषिणीम्।
खड्गमुण्डविकाराख्यां व्याघ्रचर्मविभूषिताम्॥
रक्तमाल्याम्बरधरां घोररूपां चतुर्भुजाम्।
खड्गं शूलं कपालं च दधतीं तीक्ष्णनासिकाम्।
सिद्धयर्थं चिन्तयेद्देवीं सर्वविद्यासुजीविनीम्॥

इति सञ्जीविनीं ध्यात्वा पञ्चधोपचर्य, ३ श्रीं क्लीं क्लीं हैं हैं क ल ह्रीं सौः ल स क ह्रीं क्लीं क्लीं ह्रीं श्रीं इति सप्तदशाक्षरं सञ्जी-विनीमन्त्रं सप्तवारं जपेत्।

ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं श्रीं हंसः क ए ई ल ह्रीं, ह स क ह ल ह्रीं स क ल ह्रीं हंसः ह्रीं श्रीं इति त्रयोविंशत्यक्षरं प्राणमन्त्रं सप्तवारं जपेत्।

३ ओं श्रीं ऐं क्लीं ह्रीं क ए ई ल ह्रीं ओं ह्रीं श्रीं क्लीं ऐं ह स क ह ल ह्रीं, ओं ऐं श्रीं क्लीं ह्रीं क ल ए ह्रीं ह क ह ल ह्रीं ह ए क ल ह्रीं, ओं ऐं क्लीं श्रीं ह्रीं क ह ल ए ह्रीं क ह ए ल ह्रीं क ह ह

ल ह्रीं हंसः, ओं ह्रीं हंसः सोहं स क ल ह्रीं इति त्रिसप्तत्यक्षरं दीपिनीमन्त्रं च प्रत्येकं सप्तवारं जपेत् ।

इमे मन्त्राः पञ्चदशीषोडशीनां साधारणाः ।

षोडशाक्षर्या असाधारणाः पञ्चमन्त्राः । यथा––

ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः ओं ह्रीं श्रीं ह स क्ष म ल व र यूं, स ह-क्ष म ल व र यीं, य र ल व क्ष म ल व र यूं ओं ह्रीं श्रीं ओं सौः क्लीं ऐं इति महाकामेश्वरमन्त्रं दशवारं जपेत् ।

३ (पञ्चदशी) क ए ई ल ह्रीं ह स क ह ल ह्रीं स क ल ह्रीं–– त्रिवारं जपेत् ।।१।।

३ (षोडशी) श्रीं ह्रीं क्लीं ऐं सौः ओं ह्रीं श्रीं क ए ई ल ह्रीं ह स क ह ल ह्रीं स क ल ह्रीं सौः ऐं क्लीं ह्रीं श्रीं त्रिवारं जपेत् ।।२।।

३ ऐं क्लीं सौः बालायै नमः त्रिवारं जपेत् ।।३।।

३ ऐं क्लीं उच्छिष्टचाण्डालि सुमुखि देवि महापिशाचिनि ह्रीं ठः ठः ठः स्वाहा––त्रिवारं जपेत् ।।४।।

३ ओं ह्रीं स्त्रीं ह्रूं क्रीं श्रीं उग्रतारे सौः क्लीं ह्रीं श्रीं स्वाहा–– त्रिवारं जपेत् ।।५।।

एते पञ्च मन्त्राः पञ्चरत्नपदेन उच्यन्ते ।

ततः सूतकनिवारणाय प्रणवसम्पुटितां मूलविद्यां (पञ्चदशीं) दशवारमावर्त्यानन्तरं विघ्नहरान् षण्मन्त्रान् त्रिस्त्रिर्जपेत् । यथा––

ऐं ह्रीं श्रीं इ रि मि लि कि रि कि लि प रि मि रोम् ।

३ ओं ह्रीं नमो भगवति महात्रिपुरभैरवि मम त्रैपुररक्षां कुरु कुरु ।

३ संहर संहर विघ्नरक्षोविभीषकान् कालय हुं फट् स्वाहा ।

३ ब्लूं रक्ताभ्यो योगिनीभ्यो नमः ।

३ सां सारसाय बह्वाशनाय नमः ।

३ दु मु लु षु मु लु षु ह्रीं चामुडायै नमः ।

एते कुल्लूकाद्या विघ्नहरान्ता जपस्य पूर्वाङ्गमन्त्राः ।

त्रितारीपूर्वकत्वं तु सर्वेषां सिद्धमेव ।

ऐं क्लीं ह्रीं श्रीं भगवति त्रिपुरसुन्दरि स्वाहा कुलुकां शिरसि, ओं सेतुं हृदि, द्रीं महासेतुं कण्ठे, ह्रीं महासेतुं सहस्रारे, औं श्रीं अं एं क्लीं

सौः अं आं इं ईं उं ऊं. . . .क्षं इति निर्वाणं नाभौ, क्लीं कामबीजं लिङ्गे, जिह्वायां मूलविद्यां विचिन्त्य जपेत् ।

ततः पेशीच्छन्नां सुवर्णरत्नस्फटिकमणिपुत्रजीवरुद्राक्षाद्यन्यतम-निर्मितां मालां श्यामाक्रमे वक्ष्यमाणेन संस्कारविधिना संस्कृतामादाय, क्वचित्पात्रे वामपाणौ वा निधाय, सामान्यार्घ्योदकेन शुद्धोदकेन वा मूलेनाभ्युक्ष्य,

ओं मां माले महामाये सर्वशक्तिस्वरूपिणि ।
चतुर्वर्गस्त्वयि न्यस्तस्तस्मान्मे सिद्धिदा भव ।।

इति प्रार्थ्य, ह्रीं सिध्यै नमः इति मन्त्रेण पुनः पुनः आवृत्तेन गन्धादिभिः पञ्चभिः गन्धपुष्पाभ्यामेव वा सम्पूज्य, ऐं ह्रीं श्रीं गं

अविघ्नं कुरु माले त्वं करे गृह्णामि दक्षिणे ।
जपकाले तु सततं प्रसीद मम सिद्धये ।।

इति दक्षिणहस्तेन मालां गृहीत्वा, मध्यमामध्यपर्वावलम्बिनीं तां तर्जन्या वामहस्तेन चास्पृशन् एकमणिग्रहणे अन्यमनुपाददानः क्रमादङ्गुष्ठाग्रेण मणीन् परिवर्तयन् जृम्भाक्षुताद्यकुर्वन् अनिद्राणः, एतेषां सम्भवे आचम्य देवतात्मत्वं भावयन्, मालामपातयन् प्रमादपतितायामुक्तसंस्कारं कृत्वा खटखटाशब्दमकुर्वाणः अश्लिष्टमनुच्चारयन् असम्भाषमाणो मालामप्रदर्शयन् अन्यदप्युक्तमाचरन् श्रीगुरुमुखादवगतं षडर्थाद्यन्यतममर्थं चतुर्विधैक्यशून्यषट्कावस्थापञ्चकविषुवत्सप्तकमन्त्रचैतन्यादिरहस्यजातं चानुसन्दधानो यथाऽधिकारं मनसोपांशुना वा सहस्रं त्रिशतं शतं वा मूलविद्यामारम्भे प्रोक्तसंख्यावधौ च प्रणवपुटितां सकृज्जपित्वा उत्तराङ्गमन्त्रान् जपदशमांशमावर्तयेत् ।

जपोत्तराङ्गमन्त्राः

ते तु त्रिपुराद्यष्टचक्रेश्वरीमन्त्रा अष्टौ——

ऐं ह्रीं श्रीं अं आं सौः, ३ ऐं क्लीं सौः, ३ ह्रीं क्लीं सौः, ३ हैं ह्क्लीं ह्सौः, ३ ह्सैं ह्क्लीं ह्स्सौः, ३ ह्रीं क्लीं ब्लें, ३ ह्रीं श्रीं सौः, ३ ह्स्रैं ह्स्क्लीं ह्स्रौः ।

मूलमेकं—ऐं ह्लीं श्रीं क ए ई ल ह्रीं ह स क ह ल ह्रीं सकल ह्रीं ।

तत्तत्तिथिनित्याविद्या—ताश्च शुक्लपक्षे कामेश्वर्यादिचित्रान्ताः । कृष्णपक्षे तु चित्रादिकामेश्वर्यन्ताः । तिथिवृद्धावेकां नित्यां दिनद्वये, तिथिक्षये एकस्मिन् दिवसे नित्याद्वयम्, इति क्रमेण जप्याः । यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं अं ऐं स क ल ह्रीं नित्यक्लिन्ने मदद्रवे सौः ।

३ आं ऐं भगभुगे भगिनि भगोदरि भगमाले भगावहे भगगुह्ये भगयोनि भगनिपातिनि सर्वभगवशङ्करि भगरूपे नत्यक्लिन्ने भगस्वरूपे सर्वाणि भगानि मे ह्यानय वरदे रेते सुरेते भगक्लिन्ने क्लिन्नद्रवे क्लेदय द्रावय अमोघे भगविच्चे क्षुभ क्षोभय सर्वसत्वान् भगेश्वरि ऐं ब्लूं जें ब्लूं भें ब्लं मों ब्लूं हें ब्लूं हें क्लिन्ने सर्वाणि भगानि मे वशमानय स्त्रीं हरब्लें ह्रीम् ।

३ इं ओं ह्रीं नित्यक्लिन्ने मदद्रवे स्वाहा ।

३ ईं ओं क्रों भ्रों क्रौं झ्रौं छ्रौं ज्रौं स्वाहा ।

३ उं ओं ह्रीं वन्हिवासिन्यै नमः ।

३ ऊं ह्रीं क्लिन्ने ऐं क्रों नित्यमदद्रवे ह्रीं ।

३ ऋं ह्रीं शिवदूत्यै नमः ।

३ ॠं ओं ह्रीं हुं खे च छे क्षः स्त्रीं हुं क्षे ह्रीं फट् ।

३ ऌं ऐं क्लीं सौः ।

३ ॡं ह स क ल र डैं ह स क ल र डीं ह स क ल र डौः ।

३ एं ह्रीं फ्रें स्रूं क्रों आं क्लीं ऐं ब्लूं नित्यमदद्रवे हुं फ्रें ह्रीम् ।

३ ऐं भ्म्र्य्ऊं ओं ।

३ ओं स्वौं ।

३ औं ओं नमो भगवति ज्वालामालिनि देवदेवि सर्वभूतसंहारकारिके जातवेदसि ज्वलन्ति ज्वल ज्वल प्रज्वल प्रज्वल ह्रां ह्रीं ह्रूं (र र र र र र र ज्वालामालिनि हुं फट् ।)

३ अं च्कौम् ।

अङ्गोपाङ्गप्रत्यङ्गीभूता बाला अन्नपूर्णा अश्वारूढा इति त्रयो वक्ष्यमाणाश्चेति मन्त्राः त्रयोदश ।

ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः सौः क्लीं ऐं ऐं क्लीं सौः इति श्रियोऽङ्गं बाला ।

३ ह्रीं श्रीं क्लीं ओं नमो भगवति अन्नपूर्णेश्वरि ममाभिलषितमन्नं देहि स्वाहा इति अथ उपाङ्गमन्नपूर्णा ।

३ ओं आं ह्रीं क्रों एहि परमेश्वरि स्वाहा इति श्रीप्रत्यङ्गमश्वारूढा । कालनित्या तु सूत्रकृताऽनुपात्ता ।

अथ पुनः ऋष्यादिमानसपूजाऽन्तं विधाय सबीजाः सर्वसंक्षोभिण्यादिमुद्राः आयुधमुद्राश्च प्रदर्श्य,

गुह्यातिगुह्यगोप्त्री त्वं गृहाणास्मत्कृतं जपम् ।
सिद्धिर्भवतु मे देवि त्वत्प्रसादान्मयि स्थिरा ॥

इति देव्या वामकरे सामान्यार्घ्यसलिलप्रक्षेपेण जपं निवेद्य,

त्वं माले सर्वदेवानां प्रीतिदा शुभदा मम ।
शुभं कुरुष्व मे भद्रे यशो वीर्यं च सर्वदा ॥

इति मालां सम्प्रार्थ्य, निगूढं निधाय, श्रीगुरुपादुकामन्त्रं मुहुरुच्चारयन् गुरुपरमगुरुपरमेष्ठिगुरून् तत्तन्नामपूर्वं प्रणमेत् ।

इति जपविधिः ॥

अथ पुनरपि श्रीदेव्यै पूर्ववत् धूपदीपौ कल्पयित्वा संक्षोभिण्यादिमुद्राः सबीजाः प्रदर्श्य, मूलेन त्रिवारं सन्तर्प्य महानैवेद्यं समर्पयेत् । यथा——श्रीदेव्यग्रे चतुरस्रमण्डलं सामान्योदकेन विधाय तत्र आधारोपरि स्थापितं सौवर्णरौप्यकांस्यादिस्थालीचषकभरितं भक्ष्यभोज्यचोष्यलेह्यपेयात्मकं सद्रव्यशुध्यादिरसवद्व्यञ्जनमञ्जुलं प्राज्यकपिलाज्यं दधिदुग्धमुग्धं यथासम्भवं वा नैवेद्यं विधाय, ("स्विन्नं वामे आमं दक्षिणे निदध्यात्" इति श्यामारहस्ये दृष्टम् । सुन्दरीमहोदये तु——"देव्या वामे दीपो दक्षिणे नैवेद्यम्" इत्युक्तम्), ऐं ह्रीं श्रीं मूलेन त्रिः प्रोक्ष्य, वं इति धेनुमुद्रया अमृतीकृत्य, सप्तवारं मूलेनाभिमन्त्र्य, पूर्ववत् अपोशनं कल्पयित्वा,

हेमपात्रगतं देवि परमान्नं सुसंस्कृतम् ।
पञ्चधा षड्रसोपेतं गृहाण परेश्वरि ॥

इति प्रार्थ्य, पूर्वोक्तनैवेद्योपचारमन्त्रेण निवेद्य, तत्तन्मुद्राविधान-पूर्वकं पञ्चप्राणाहुतीः कल्पयेत् । यथा--

ऐं ह्रीं श्रीं ऐं प्राणाय स्वाहा, ३ क्लीं अपानाय स्वाहा, ३ सौः व्यानाय स्वाहा, ३ सौः उदानाय स्वाहा, ३ ऐं क्लीं सौः समानाय स्वाहा, ब्रह्मणे स्वाहा ।

ततः--

ऐं ह्रीं श्रीं क ए ई ल ह्रीं नमः आत्मतत्त्वव्यापिनी ललिता तृप्यतु ।

३ ह स क ह ल ह्रीं नमः विद्यातत्त्वव्यापिनी ललिता तृप्यतु ।

३ स क ल ह्रीं नमः शिवतत्त्वव्यापिनी ललिता तृप्यतु ।।

ऐं ह्रीं श्रीं क ए ई ल ह्रीं ह स क ह ल ह्रीं स क ल ह्रीं नमः सर्वतत्त्वव्यापिनी ललिता तृप्यतु ।

इति निमीलितनयनः क्षणमवस्थाय, श्रीदेवीं भुक्तवतीं विभाव्य, पूर्ववद् उपचारमन्त्रैः पानीयोत्तरापोशनकरप्रक्षालनगण्डूषपाद्यादि कल्पयित्वा, भोजनपात्रं नैर्ऋत्यां निरस्य, अस्त्रेण स्थलं संशोध्य, ततः पुनः प्राग्वदाचमनीयकर्पूरवीटिकादक्षिणाकर्पूरनीराजनानि दत्वा, सुवर्णादिभाजनलिखितं कुङ्कुमपङ्करेखात्मकम् अष्टदलकमलकर्णिका-स्थापितमणिमयचषकपूरितं प्रथमं प्रज्वाल्य पुष्पाक्षतैरभ्यर्च्य, उप-चारमन्त्रपूर्वकम्--

अन्तस्तेजो बहिस्तेजो एकीकृत्यामितप्रभम् ।
त्रिधा दीपं परिभ्राम्य कुलदीपं निवेदये ।।

इति चतुर्दशधा नवधा त्रिधा वा परिभ्राम्य दक्षभागे स्थापयेत् ।

मन्त्रपुष्पम्

अथाञ्जलौ पुष्पाण्यादाय मन्त्रपुष्पम् । यथा--

शिवे शिवसुशीतलामृततरङ्गगन्धोलस-
न्नवावरणदेवते नवनवामृतस्यन्दिनि ।
गुरुक्रमपुरस्कृते गुणशरीरनित्योज्ज्वले
षडङ्गपरिवारिते कलित एष पुष्पाञ्जलिः ।।

इति उक्त्वा पुष्पाञ्जलिं समर्पयेत्। इत्येते कतिचिच्चतुष्षष्ट्युपचारातिरिक्ता उपचारास्तु पूर्ववत् धूपदीपेतिसूत्रगतेनादिपदेन गृह्यन्ते।

कामकलाध्यानम्

अथ बिन्दुना मुखं बिन्दुद्वयेन स्तनौ सपरार्धेन योनिरिति सानुस्वारे तुरीयस्वरे कामकलात्मिकां ध्यात्वा, सौः इति देवीशक्तिबीजं श्रीदेव्या हृदयत्वेन भावयेत्।

होमस्य कृताकृतत्वम्

अथ होमः। स च "यद्यग्निकार्यसम्पत्तिः" इति सूत्रगतेन यदिशब्देन कृताकृतः सूचितः। तस्य च करणपक्षे तदितिकर्तव्यता होमप्रकरणाद् ज्ञातव्या। तत्र च महाव्याहृतिहोमादर्वागेव बलिदानम्। होमाकरणपक्षे तु बलिदानमात्रम्।

बलिदानविधिः

यथा—देव्या दक्षभागे सामान्योदकेन त्रिकोणवृत्तचतुरस्रात्मकं मण्डलं परिकल्प्य, ३ ऐं व्यापकमण्डलाय नमः इति गन्धाक्षतैरभ्यर्च्य, अर्घभक्तपूरितोदकं सक्षीरादित्रयं पात्रं तत्र विन्यस्य ३ ओं ह्रीं सर्वविघ्नकृद्भ्यः सर्वभूतेभ्यो हुं फट् स्वाहा इति मन्त्रं त्रिः पठित्वा दक्षकरार्पितं वामकरतत्त्वमुद्रास्पृष्टं सलिलं बल्युपरि दत्वा वामपार्ष्णिघातकरास्फोटौ कुर्वाणः समुदञ्चितवक्त्रो बाणमुद्रया बलिं भूतैः ग्रासितं विभाव्य प्रणमेत्। इति बलिदानविधिः।

प्रदक्षिणा

अजेशशक्तिगणपभास्कराणां क्रमादिमाः।
वेदार्थचन्द्रवह्न्यद्रिसंख्याः स्युः सर्वसिद्धये॥

प्रदक्षिणनमस्कारानन्तरं जपप्रकरणोक्तविधिना जपं निर्वर्त्य स्तुवीत—

स्तोत्रम्

शिवे शिवसुशीतलामृततरङ्गगन्धोल्लस-
न्नवावरणदेवते नवनवामृतस्यन्दिनि ।
गुरुक्रमपुरस्कृते गुणशरीरनित्योज्ज्वले
षडङ्गपरिवारिते कलित एष पुष्पाञ्जलिः ॥

समस्तमुनियक्षकिम्पुरुषसिद्धविद्याधर-
गुहासुरसुराप्सरोगणमुखैर्गणैः सेविते ।
निवृत्तितिलकाम्बरप्रकृतिशान्तिविद्याकला-
कलापमधुराकृते कलित एष पुष्पाञ्जलिः ॥

त्रिवेदकृतविग्रहे त्रिविधकृत्यसन्धायिनि
त्रिरूपसमवायिनि त्रिपुरमार्गसञ्चारिणि ।
त्रिलोचनकुटुम्बिनि त्रिगुणसंविदुद्यत्पदे
त्रयि त्रिपुरसुन्दरि त्रिजगदीशि पुष्पाञ्जलिः ॥

पुरन्दरजलाधिपान्तककुबेररक्षोहर-
प्रभञ्जनधनञ्जयप्रभृतिवन्दनानन्दिते ।
प्रवालपदपीठिकानिकटनित्यवर्तिस्वभू-
विरिञ्चिविहितस्तुते विहित एष पुष्पाञ्जलिः ॥

यदानतिबलादलङ्कृतिरुदेति विद्यावय-
स्तपोद्रविणसौरभाकृतिकवित्वसम्पन्मयी ।
जरामरणजन्मजं भयमुपैति तस्यै समा-
हिताखिलसमीहितप्रसवभूमि तुभ्यं नमः ॥

निरावरणसंविदुद्गमपरास्तभेदोल्लस-
त्पदास्पदचिदेकतावरशरीरिणि स्वैरिणि ।
रसायनतरङ्गिणीरुचितरङ्गसञ्चारिणि
प्रकामपरिपूरणि प्रसृत एष पुष्पाञ्जलिः ॥

तरङ्गयति सम्पदं तदनु संहरत्यापदं
सुखं वितरति श्रियं परिधिनोति हन्ति द्विषः ।
क्षिणोति दुरितानि यत्प्रणतिरम्ब तस्यै सदा
शिवङ्करि शिवे परे शिवपुरन्ध्रि तुभ्यं नमः ॥

त्वमेव जननी पिता त्वमथ बान्धवस्त्वं सखा
त्वमायुरपरं त्वमाभरणमात्मनस्त्वं कला ।
त्वमेव वपुषःस्थितिस्त्वमखिलायतिस्त्वं गुरुः
प्रसीद परमेश्वरि प्रणतिपात्रि तुभ्यं नमः ।।

कञ्जासनादिसुरवृन्दलसत्किरीट
कोटिप्रघर्षणसमुज्ज्वलदङ्घ्रिपीठे ।
त्वामेव यामि शरणं विगतान्यभावं
दीनं विलोकय दयार्द्रविलोचनेन ।।

महामन्त्रराजान्त्र बीजं पराख्यं स्वतो न्यस्तविन्दु स्वयंन्यस्तहार्दम् ।
भवद्वक्त्रवक्षोजगुह्याभिधानं स्वरूपं सकृद्भावयेत् सत्वमेव ।।
तथान्ये विकल्पेषु निर्विण्णचित्तास्तदेकं समाधाय बिन्दुत्रयं ते ।
परानन्दसंधानसिन्धौ निमग्नाः पुनर्गर्भरन्ध्रं न पश्यन्ति धीराः ।।

श्रीललितामहात्रिपुरसुन्दर्यै नमः पुष्पाञ्जलिं समर्पयामि ।

अथ मूलदेवता स्तुतिः

कल्याणवृष्टिभिरवामृतपूरिताभि-
र्लक्ष्मी स्वयंवरजमङ्गलदीपिकाभिः ।
सेवाभिरम्ब तव पादसरोजमूले
नाकारि किं मनसि भक्तिमतां जनानाम् ।।१।।
एतावदेव जननि स्पृहणीयमास्ते
त्वद्वन्दनेषु सलिलस्थगिते च नेत्रे ।
सांनिध्यमुद्यदरुणायतसोदरस्य
त्वद्विग्रहस्य सुधया परयाऽऽप्लुतस्य ।।२।।
ईशत्वभागकलुषाः कतिनाम सन्ति
ब्रह्मादयः प्रतियुगं प्रलयाभिभूताः ।
एकः स एव जननि स्थिरसिद्धिरास्ते
यः पादयोस्तु सुकृती प्रणतिं करोति ।।३।।
लब्ध्वा सकृत् त्रिपुरसुन्दरि तावकीनं
कारुण्यकन्दलितकान्तिभरं कटाक्षम् ।

कन्दर्पभावसुभगास्त्वयि भक्तिभाजः
संमोहयन्ति तरुणीर्भुवनत्रयेषु ॥४॥

ह्लींकारमेव तव नाम गृणन्ति वेदा
मातस्त्रिकोणनिलये त्रिपुरे त्रिणेत्रे ।
यत्संस्मृतौ यमभटादिभयं विहाय
दीव्यन्ति नन्दनवने सह लोकपालैः ॥५॥

हन्तुः पुरामधिगलं परिपूर्यमाणः
क्रूरः कथं नु भविता गरलस्य वेगः ।
आश्वासनाय किल मातरिदं तवार्धं
देहस्य शश्वदमृताप्लुतशीतलस्य ॥६॥

सर्वज्ञतां सदसि वाक्पटुतां प्रसूते
देवि त्वदङ्घ्रि सरसीरुहयोः प्रणामः ।
किञ्च स्फुरन्मुकुटमुज्ज्वलमातपत्रं
द्वे चामरे च वसुधां महतीं ददाति ॥७॥

कल्पद्रुमैरभिमतप्रतिपादनेषु
कारुण्यवारिधिभिरम्ब भवत्कटाक्षैः ।
आलोकय त्रिपुरसुन्दरि मामनाथं
त्वय्येव भक्तिभरितं त्वयि दत्तदृष्टिम् ॥८॥

हन्तेतरेष्वपि मनांसि निधाय चान्ये
भक्तिं वहन्ति किल पामरदैवतेषु ।
त्वामेव देवि मनसा वचसा स्मरामि
त्वामेव नौमि शरणं जगति त्वमेव ॥९॥

लक्ष्येषु सत्स्वपि तवाक्षिविलोकनाना-
मालोकय त्रिपुरसुन्दरि मां कथञ्चित् ।
नूनं मयापि सदृशं करुणैकपात्रं
जातो जनिष्यति जनो न च जायते च ॥१०॥

ह्लीं ह्लीमिति प्रतिदिनं जपतां जनानां
किं नाम दुर्लभमिह त्रिपुराधिवासे ।

मालाकिरीटमदवारणमाननीयां-
स्तान् सेवते मधुमती स्वयमेव लक्ष्मीः ॥११॥
सम्पत्कराणि सकलेन्द्रियनन्दनानि
साम्राज्यदानकुशलानि सरोरुहाक्षि ।
त्वद्वन्दनानि दुरितौघहरोद्यतानि
मामेव मातरनिशं कलयन्तु नान्यम् ॥१२॥
कल्पोपसंहरणकल्पिततताण्डवस्य
देवस्य खण्डपरशोः परमेश्वरस्य ।
पाशाङ्कुशेक्षवशरासनपुष्पबाणा
सा साक्षिणी विजयते तव मूर्तिरेका ॥१३॥
लग्नं सदा भवतु मातरिदं तवार्धं
तेजः परं बहुलकुङ्कुमपङ्कशोणम् ।
भास्वत्किरीटममृतांशुकलावतंसं
मध्ये त्रिकोणमुदितं परमामृतार्द्रम् ॥१४॥
ह्रींकारमेव तव धाम तदेव रूपं
त्वन्नाम सुन्दरि सरोजनिवासमूले ।
त्वत्तेजसा परिणतं जगदादि मूलं
सङ्गं तनोतु सरसीरुहसङ्गमस्य ॥१५॥
ह्रींकारत्रयसम्पुटेन महता मन्त्रेण सन्दीपितं
स्तोत्रं यः प्रतिवासरं तव पुरो मातर्जपेन्मन्त्रवित् ।
तस्य क्षोणिभुजो भवन्ति वशगा लक्ष्मीश्चिरस्थायिनी
वाणीनिर्मलसूक्तिभारभरिता जागर्ति दीर्घं वपुः ॥१६॥
ओं गणेशग्रहनक्षत्रयोगिनीं राशिरूपिणीम् ।
देवीं मन्त्रमयीं नौमि मातृकां पीठरूपिणीम् ॥१॥
प्रणमामि महादेवीं मातृकां परमेश्वरीम् ।
कालहल्लोहलोल्लोलकलनाशमकारिणीम् ॥२॥
यदक्षरैकमात्रेऽपि संसिद्धे स्पर्धते नरः ।
रविताक्ष्र्येन्दुकन्दर्पशङ्करानलविष्णुभिः ॥३॥

यदक्षरशशिज्योत्स्नामण्डितं भुवनत्रयम् ।
वन्दे सर्वेश्वरीं देवीं महाश्रीसिद्धमातृकाम् ॥४॥

यदक्षरमहासूत्रप्रोतमेतज्जगत्त्रयम् ।
ब्रह्माण्डादिकटाहान्तं तां वन्दे सिद्धमातृकाम् ॥५॥

यदेकादशमाधारं बीजं कोणत्रयोद्भवम् ।
ब्रह्माण्डादिकटाहान्तं जगदद्यापि दृश्यते ॥६॥

अकचादिटतोन्नद्धपयशाक्षरवर्गिणीम् ।
ज्येष्ठाङ्गबाहुहृत्पृष्ठकटिपादनिवासिनीम् ॥७॥

तामीकाराक्षरोद्धारां सारात् सारां परात् पराम् ।
प्रणमामि महादेवीं परमानन्दरूपिणीम् ॥८॥

अद्यापि यस्या जानन्ति न मनागपि देवताः ।
केयं कस्मात् क्व केनेति सरूपारूपभावनाम् ॥९॥

वन्दे तामहम् क्षय्यां क्षकाराक्षररूपिणीम् ।
देवीं कुलकलोल्लासप्रोल्लसन्तीं परां शिवाम् ॥१०॥

वर्गानुक्रमयोगेन यस्यां मात्रष्टकं स्थितम् ।
वन्दे तामष्टवर्गोत्थमहासिद्धचष्टकेश्वरीम् ॥११॥

कामपूर्णजकाराख्यश्रीपीठान्तर्निवासिनीम् ।
चातुराज्ञाकोशमूलां नौमि श्रीत्रिपुरामहम् ॥१२॥

इति द्वादशभिः श्लोकैः स्तवनं सर्वसिद्धिकृत् ।
देव्यास्त्वखण्डरूपायाः स्तवनं तव तथ्यतः ॥

भूमौ स्खलितपादानां भूमिरेवावलम्बनम् ।
त्वयि जातापराधानां त्वमेव शरणं शिवे ॥

जपो जल्पः शिल्पं सकलमपि मुद्राविरचना
गतिः प्रादक्षिण्यक्रमणमशनाद्याहुतिविधिः ।
प्रणामः संवेशः सुखमखिलमात्मार्पणदृशा
सपर्यापर्यायस्तव भवतु यन्मे विलसितम् ॥

पिता माता भ्राता गुरुरथ सुहृद्बान्धवजनः
प्रभुस्तीर्थं कर्माविकलमिह चामुत्र च हितम् ।
विशुद्धा विद्या वा पदमपि च तत्प्राप्यमसि मे
त्वमेव श्रीमातः स्वपिमि गतशङ्कः सुखतमः ॥

दृशा द्राघीयस्या दरदलितनीलोत्पलरुचा
दवीयांसं दीनं स्नपय कृपया मामपि शिवे ।
अनेनायं धन्यो भवति न च ते हानिरियता
वने वा हर्म्ये वा समकरनिपातो हिमकरः ।।

हे सद्रूपिणि हे चिदग्निरुदये हे कामराजप्रिये
हे भण्डासुरहन्त्रि हेऽद्भुतनिधे हेऽनङ्गसञ्जीविनि ।
हे विश्वप्रसवित्रि हे सकरुणे हे दीनरक्षामणे
हे श्रीमल्ललिताम्ब हे परशिवे मां पाहि डिम्भं निजम् ।।

नमो हेमाद्रिस्थे शिवसति नमः श्रीपुरगते
नमः पद्माटव्यां कुतुकिनि नमो रत्नगृहगे ।
नमः श्रीचक्रस्थेऽखिलमयि नमो बिन्दुनिलये
नमः कामेशाङ्कस्थितिमति नमस्तेऽम्ब ललिते ।।

जय जय जगदम्ब भक्तवश्ये जय जय सान्द्रकृपावशान्तरङ्गे ।
जय जय निखिलार्थदानशौण्डे जय जय हे ललिताम्ब
चित्सुखाब्धे ।।

षडङ्गदेवतां नित्या दिव्याद्योधत्रयीगुरून् ।
नमाम्यायुधदेवीश्च शक्तीश्चावरणस्थिताः ।।
पद्मवत्यम्बिकाऽधीनवामाङ्काय शिवात्मने ।
भासुरानन्दनाथाय मम श्रीगुरवे नमः ।।
सुन्दर्यम्बासमाश्लेषसुखिताय नमो नमः ।
प्रकाशानन्दनाथाय गुरवे परमाय मे ।।
मिश्राम्बानयनोल्लासविश्रान्तमनसे नमः ।
आनन्दानन्दनाथाय गुरवे परमेष्ठिने ।।
यदियं श्रीगुरुस्तोत्रं स्वस्वरूपोपलक्षणम् ।।
बालभावानुसारेण ममेदं हि विचेष्टितम् ।
मातृवात्सल्यसदृशं त्वया देवि विधीयताम् ।।

एवामादिभिरन्याभिश्च यथाऽवकाशं स्तुतिभिरखिललोकमातरमभिष्टुत्य शक्तिं पूजयेत् ।

सुवासिन्याः पूजनम्

यथा प्राङ्निमन्त्रितां गौरीरूपिणीं दीक्षितां सुवासिनीं प्रक्षालित पादामासन उपवेशयेत् । सा चेद्दीक्षिता तदा ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः त्रिपुरायै नमः इमां शक्तिं पवित्रीकुरु मम शक्तिं कुरु स्वाहा इत्यभि-षेकमन्त्रपूर्वकं सामान्यसलिलेन त्रिः शक्तिं सम्प्रोक्ष्य ४ ओं शान्तिरस्तु शिवञ्चास्तु प्रणश्यत्वशुभञ्चान्यत् यतएवागतं पापं तच्चैव प्रतिगच्छतु इत्युच्चार्य तस्याः कर्णे हृल्लेखां जपेत् । अथ तां देवतारूपां विभाव्य ४ ऐं क्लीं सौः शक्त्यै अमुकं समर्पयामि इति मन्त्रेण हरिद्राकुङ्कुम-चन्दनपट्टवासःपुष्पधूपदीपनैवेद्यताम्बूलानि वसनाभरणानि च दद्यात् । समस्तप्रकटप्रकटयोगिनीत्यादिसमष्टिमन्त्रेण श्रीदेव्यै आवरणदेवता-भ्यश्च दत्तपुष्पाञ्जल्या तस्याः करे विशेषार्घ्यादमृतं पात्रान्तरे कृत्वा समर्पयेत् । साप्युत्थाय तदादाय शिरसि गुरुपादुकामन्त्रेण गुरुं त्रिरिष्ट्वा हृदि देवीञ्च सन्तर्प्य मूलेन गुर्वाज्ञां गृहीत्वा मूलान्ते सर्वतत्त्वं शोधयामि नमः स्वाहा इति मन्त्रेण सर्वतत्त्वं संशोधयेत् । ततश्च तत्स्वीकुर्य्यात् । पश्चात्तां भोजयित्वा ताम्बूलदक्षिणादिभिः सन्तर्प्य विसृजेत् ।

तत्त्वशोधनम्

४ क—५ प्रकृत्यहङ्कारबुद्धिमनस्त्वक्चक्षुःश्रोत्रजिह्वाघ्राणवा-क्पाणिपादपायूपस्थशब्दस्पर्शरूपरसगन्धाकाशवायुवह्निसलिलभूम्यात्म-ना अं+अः ४ क–५ आत्मतत्त्वेन आणवमलशोधनार्थं स्थूलदेहं परिशोधयामि जुहोमि स्वाहा । आत्मा मे शुध्यतां विरजा विपाप्मा भूयासँ स्वाहा ।

४ ह–६ मायाकलाऽविद्यारागकालनियतिपुरुषात्मना कं+मं ४–ह ६ विद्यातत्त्वेन मायिकमलशोधनार्थं सूक्ष्मदेहं परिशोधयामि जुहोमि स्वाहा । अन्तरात्मा मे शुध्यतां जोतिरहं विरजा विपाप्मा भूयासँ स्वाहा ।

४ स–४ शिवशक्तिसदाशिवेश्वरशुद्धविद्यात्मना यं+क्षं ४–४

शिवतत्त्वेन कार्मिकमलशोधनार्थं कारणदेहं परिशोधयामि जुहोमि स्वाहा। परमात्मा मे शुद्धयतां ज्योतिरहं विरजा विपाप्मा भूयासँ स्वाहा।

४ मूलं प्रकृत्यहङ्कारबुद्धिमनस्त्वक्चक्षुःश्रोत्रजिह्वाघ्राणवाक्पाणिपादपायूपस्थशब्दस्पर्शरूपरसगन्धाकाशवायुवह्निसलिलभूमिमायाकलाऽविद्यारागकालनियतिपुरुषशिवशक्तिसदाशिवेश्वरशुद्धविद्यात्मना अं आं +लं क्षं मूलं सर्वतत्वेन सर्वदेहं सर्वदेहाभिमानिनं जीवात्मानं परिशोधयामि जुहोमि स्वाहा। ज्ञानात्मा मे शुद्धयतां ज्योतिरहं विरजा विपाप्मा भूयासँ स्वाहा।

४ आर्द्रं ज्वलति ज्योतिरहमस्मि। ज्योतिर्ज्वलति ब्रह्माहमस्मि। योऽहमस्मि ब्रह्माहमस्मि। अहमस्मि ब्रह्माहमस्मि। अहमेवाहं मां जुहोमि स्वाहा।

इति (गुरौ सन्निहिते होष्यामि इति सम्प्रार्थ्य गुरोरनुज्ञां लब्ध्वा) चिदग्नौ होमबुद्धया जुहुयात्। ततः पात्रं प्रक्षाल्य तत्र सुवर्णपुष्पाक्षतान्निक्षिप्य,

४ देवनाथ गुरो स्वामिन् देशिक स्वात्मनायक।
त्राहि त्राहि कृपासिन्धो पात्रं पूर्णतरं कुरु॥

इति गुरवे समर्पयेत्। असन्निहिते गुरौ स्वशिरसि पात्रं निधाय आत्मपात्रमण्डले निक्षिपेत्।

देवतोद्वासनम्

ततः सामान्योदकात् किञ्चिदादाय—

साधु वाऽसाधु वा कर्म यद्यदाचरितं मया।
तत् सर्वं कृपया देवि गृहाणाराधनं मम॥

इति देव्या वामहस्ते पूजां समर्प्य शङ्खमुद्धृत्य देव्युपरि त्रिः परिभ्राम्य तज्जलं हस्ते समादाय सामयिकानात्मानं च मूलेन प्रोक्ष्य शङ्खं प्रक्षाल्य निदध्यात्। ततो मूलेन तीर्थनिर्माल्ये स्वीकृत्य,

ज्ञानतोऽज्ञानतो वाऽपि यन्मयाऽऽचरितं शिवे।
तव कृत्यमिति ज्ञात्वा क्षमस्व परमेश्वरि॥

इति क्षमाप्य सर्वासामावरणदेवतानां श्रीदेव्यङ्गे विलयं विभाव्य, खेचरीं बद्ध्वोद्वास्य तेजोरूपेण परिणतां श्रीदेवीं पूर्ववत् हृदयं नीत्वा तत्र च मूर्तिं पञ्चधोपचर्य पुनरात्माभिन्नसंविद्रूपेण विभावयेदिति विसर्जनम्। ततः शान्तिस्तवः॥

सम्पूजकानां परिपालकानां यतेन्द्रियाणाञ्च तपोधनानाम्।
देशस्य राष्ट्रस्य कुलस्य राज्ञां करोतु शान्तिं भगवान् कुलेशः॥

नन्दन्तु साधककुलान्यणिमादिसिद्धाः
शापाः पतन्तु समयद्विषि योगिनीनाम्।
सा शाम्भवी स्फुरतु काऽपि ममाऽप्यवस्था
यस्यां गुरोश्चरणपङ्कजमेव लभ्यम्॥
शिवाद्यवनिपर्यन्तं ब्रह्मादिस्तम्बसंयुतम्।
कालाग्न्यादिशिवान्तं च जगद्यज्ञेन तृप्यतु॥

इत्यादि शान्तिश्लोकान् पठित्वा, विशेषार्घ्यविसर्जनं कुर्यात्।

विशेषार्घ्यपात्रं मूलेनामस्तकमुद्धृत्य तत् क्षीरं पात्रान्तरेणादाय—"आर्द्रं ज्वलति ज्योतिरहमस्मि। ज्योतिर्ज्वलति ब्रह्माहमस्मि। योऽहमस्मि ब्रह्माहमस्मि। अहमस्मि ब्रह्माहमस्मि। अहमेवाहं मां जुहोमि स्वाहा" इति मन्त्रेण आत्मनः कुण्डलिन्यग्नौ हुत्वा शेषं प्रियशिष्याय दत्वा तत्पात्रमन्यानि च हविश्शेषप्रतिपत्तिपात्राणि प्रक्षाल्याग्नौ प्रताप्यावस्थापयेत्।

अथ यथाशक्ति ब्राह्मणान् सुवासिनीश्च भोजयित्वा, स्वयमपि भुञ्जीत इति नित्यक्रमविधिः॥

कृत्वर्थनियमः

कृष्णाष्टमीतच्चतुर्दश्यमापूर्णिमासंक्रान्तिसंज्ञेषु पर्वसु पञ्चसु सविशेषैः साधनैः आराधयेत्। तत्प्रकारस्तु नैमित्तिकप्रकरणे वक्ष्यते। नित्यनैमित्तिकक्रमौ च शिष्यसुतादिभिरपि कारयितुं शक्यते।

श्रीललितोपासको नेक्षुखण्डं भक्षयेत्। न दिवा स्मरेद्वार्तालीम्। न जुगुप्सेत सिद्धद्रव्याणि। न कुर्यात् स्त्रीनिष्ठुरताम्। वीरस्त्रियं न गच्छेत्। न तां हन्यात्। न तद्द्रव्यमपहरेत्। नात्मेच्छया म-

पञ्चकमुररीकुर्यात् । कुलभ्रष्टैः सह नासीत । न बहु प्रलपेत् । योषितं सम्भाषमाणामप्रतिसम्भाषमाणो न गच्छेत् । कुलपुस्तकानि गोपायेत् । एते क्रत्वर्थनियमाः अकरणे क्रतुवैगुण्यापादकाः साधकेनावश्यमनुष्ठेयाः । अन्यांश्च दीक्षाक्रमोक्तान् सामायिकानामाचाराननुतिष्ठेत् । अनिशमात्मानं कामकलात्मकं श्रीदेवीरूपं भावयेत् । एवं वर्तमानस्य कुलनिष्ठस्य सर्वतः कृतकृत्यता । शरीरविमोके च श्वपचगृहकाश्योर्नान्तिरम् । स एव जीवन्मुक्तः सुखी विहरेदिति ।।

श्रीचक्रप्रतिष्ठापनविधिः

दीक्षाप्रकरणोक्ते शुभे दिवसे कृताह्निकः साधको गणपतिमाराध्य ब्राह्मणैः स्वस्ति वाचयित्वा आचम्य प्राणानायम्य देशकालौ संकीर्त्य अमुकगोत्रोऽमुकशर्मवर्मादिरहं महात्रिपुरसुन्दरीमाराधयिष्यन् श्रीचक्रराजप्रतिष्ठापनं करिष्य इति दुग्धदधिघृतशकृन्मूत्रात्मकं पञ्चगव्यमानीय सम्मिश्र्य हौं इति मन्त्रेण अष्टोत्तरशतवारानभिमन्त्र्य तत्र प्रणवेन यन्त्रं निक्षिप्य ततः उद्धृत्य पात्रान्तरे निधाय, मिश्रितेन गोदुग्धदधिघृतमधुशर्करात्मकेन पञ्चामृतेन संस्नाप्य धूपयेत् । अथ प्रत्येकं दुग्धादिभिः क्रमेण अन्तरान्तरा धूपनपूर्वकं स्नपयित्वा पुनर्मिश्रितैश्च तैः स्नपयेत् । ततोऽष्टासु दिक्षु शालितण्डुलपुञ्जोपरि निहितैः नूतनवसनवेष्टितैः गन्धपुष्पार्चितैः कुङ्कुमरोचनाचन्दनकस्तूरीसुरभिलशीतलसलिलपूर्णैः कुशाग्रेण स्पृष्ट्वा मूलेनाष्टोत्तरशतवारानभिमन्त्रितैः सौवर्णादिमार्त्तिकान्तान्यतमैरष्टभिः कलशैरभिषिञ्चेत् । इह सर्वमपि पञ्चगव्यादिकं स्नानं मूलमन्त्रकरणकमेव । अथ यन्त्रं धौतेन वाससा परिमृज्य पीठे निधाय कुशाग्रैः स्पृशन्——ऐं ह्रीं श्रीं अों यन्त्रराजाय विद्महे महायन्त्राय धीमहि । तन्नो यन्त्रः प्रचोदयात् इति यन्त्रगायत्रम् अष्टोत्तरशतवारानावर्त्यात्मनो भूतशुद्ध्यादिमातृकान्यासान्तं कृत्वा यन्त्रं करेण संस्पृश्य प्राणप्रतिष्ठां कुर्यात् । यथा——

अस्य श्रीयन्त्रराजस्य प्राणप्रतिष्ठामहामन्त्रस्य ब्रह्मविष्णुमहेश्वरा ऋषयः, ऋग्यजुस्सामाथर्वाणि छन्दांसि, चैतन्यं देवता । आं

बीजम्, ह्रीं शक्तिः, क्रों कीलकम् मम श्रीचक्रप्राणप्रतिष्ठायै जपे विनियोगः।

ऐं ह्रीं श्रीं अं कं खं गं घं ङं पृथिव्यप्तेजोवाय्वाकाशात्मने आं अङ्गुष्ठाभ्यां नमः।

३ इं चं छं जं झं ञं शब्दस्पर्शरूपरसगन्धात्मने ईं तर्जनीभ्यां नमः।

३ उं टं ठं डं ढं णं श्रोत्रत्वक्चक्षुर्जिह्वाघ्राणात्मने ऊँ मध्यमाभ्यां नमः।

३ एं तं थं दं धं नं वाक्पाणिपादपायूपस्थात्मने ऐं अनामिकाभ्यां नमः।

३ ओं पं फं बं भं मं वचनादानविहरणविसर्गानन्दात्मने औं कनिष्ठिकाभ्यां नमः।

३ अं यं रं लं वं शं षं सं हं लं क्षं मनोबुद्ध्यहङ्कारचित्तान्तःकरणात्मने अः करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः। एवं हृदयादिन्यासः।

ध्यानम्—

रक्ताम्बोधिस्थपोतोल्लसदरुणसरोजाधिरूढा कराब्जैः
पाशं कोदण्डमिक्षूद्भवमलिगुणमप्यङ्कुशं पञ्चबाणान्।
बिभ्राणाऽसृक्कपालं त्रिणयनलसिता पीनवक्षोरुहाढ्या
देवी बालार्कवर्णा भवतु सुखकरी प्राणशक्तिः परा नः॥

ऐं ह्रीं श्रीं ओं आं ह्रीं क्रों यं रं लं वं शं षं सं हौं हं सः श्रीचक्रस्य प्राणाः इह प्राणाः, ३ ओं...सः श्रीचक्रस्य जीव इह स्थितः, ३ ओं ...सः श्रीचक्रस्य सर्वेन्द्रियाणि, ३ ओं...सः श्रीचक्रस्य वाङ्मनश्चक्षुःश्रोत्रजिह्वाघ्राणप्राणा इहागत्य सुखं चिरं तिष्ठन्तु स्वाहा इति।

यन्त्रान्तरप्राणप्रतिष्ठायां तत्तन्नाम्न ऊहः कार्यः। अथ तत्र श्रीक्रमोक्तेन विधिना देवीमावाह्याभ्यर्च्य यन्त्रं कुशाग्रैः स्पृशन् मूलमष्टोत्तरसहस्रं शतं वा वारानावर्त्य होमप्रकरणोक्तेन क्रमेणाष्टोत्तरशतमाज्याहुतीः मूलेन हुत्वा सम्पाताज्यं मध्येमध्ये यन्त्रे अवनीय सव्यञ्जनेनान्नेन सर्वभूतबलिं प्रदाय होमशेषं समाप्य गुरवे

सुवर्णश‍ृङ्गालङ्कृतां गां वसनाभरणानि च प्रदाय देवीमुद्वास्य कुमारीं योगिनीं ब्राह्मणांश्च भोजयेत्। इमाञ्च यन्त्रप्रतिष्ठां गुर्वादिना वा कारयेदिति वामकेश्वरतन्त्रीयो यन्त्रप्रतिष्ठापन विधिः।

होमप्रकरणम्

तत्र पूजामण्डपस्य ईशानभागे चतुरस्रं कुण्डम् अथवा हस्तायाम-मङ्गुष्ठोन्नतं स्थण्डिलं कृत्वा सामान्यार्घ्योदकेन प्रोक्ष्य, उदक्संस्थाः प्राचीस्तिस्रो रेखाः तदुपरि प्राक्संस्था उदीचीश्च लिखित्वा तासु क्रमेण—ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः ब्रह्मणे नमः, यमाय, सोमाय, रुद्राय, विष्णवे, इन्द्राय नमः, इति गन्धाक्षतपुष्पैरभ्यर्च्य,

ऐं ह्रीं श्रीं सहस्रार्चिषे हृदयाय नमः, स्वस्तिपूर्णाय शिरसे स्वाहा, उतिष्ठपुरुषाय शिखायै वषट्, धूमव्यापिने कवचाय हुम्, सप्तजिह्वाय नेत्रत्रयाय वौषट्, धनुर्धराय अस्त्राय फट् इति स्वाङ्गेषु षडङ्गं न्यसेत्। तेनैव षडङ्गेन-अग्नीशासुरवायव्येषु मध्ये दिक्षु च कुण्ड-मभ्यर्च्य, तत्राष्टकोणषट्कोणत्रिकोणात्मकाग्निचक्रं प्रवेशरीत्या विलिख्य त्रिकोणे दिगष्टकं विभाच्य तत्र स्वाग्रादिप्रादक्षिण्येन दिक्षु मध्ये च क्रमात्—

ऐं ह्रीं श्रीं पीतायै नमः, श्वेतायै, अरुणायै, कृष्णायै, धूम्रायै, तीव्रायै, स्फुलिङ्गिन्यै, रुचिरायै, ज्वालिन्यै नमः इति पीठशक्तीः समर्च्य पीठमध्य एव—

ऐं ह्रीं श्रीं तं तमसे नमः, रं रजसे, सं सत्वाय, आं आत्मने, अं अन्तरात्मने, पं परमात्मने, ज्ञां ज्ञानात्मने नमः इत्युपर्युपरि पूजयेत्। ततः तत्र त्रिकोणे ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं वागीश्वरी-वागीश्वराभ्यां नमः इति मन्त्रेण जनिष्यमाणस्य वह्नेः पितरौ वागीश्वरीवागीश्वरौ सम्पूज्य, तयोर्मिथुनीभावं भावयित्वा, अरणेः सूर्यकान्ताद्वा वह्निमुत्पाद्य द्विजगृहाद्वा आनीय मृत्पात्रे ताम्रपात्रे वा अग्निम् आग्नेय्यां नैर्ऋत्यां वा दिशि निधाय तस्मात्क्रव्यादांशमेक-मग्निशकलं नैर्ऋत्यां निरस्य, मूलेन निरीक्षणप्रोक्षणेणास्त्रेण कुशैः

ताडनमवगुण्ठनामृतीकरणे चेत्येतैः विशोध्य, ओं वैश्वानर जातवेद इहावह लोहिताक्ष सर्वकर्माणि साधय स्वाहेति मूलाधारोद्गतं संविदग्निं ललाटनेत्रद्वारा निर्गमय्य तं बाह्याग्नियुक्तं वागीश्वरबीजस्य वागीश्वरीयोन्यां प्रवेशबुद्धया वह्निचक्रे पातयेत्। ततः कवचाय हुँ इति मन्त्रेण इन्धनैराच्छाद्य,

ऐं ह्रीं श्रीं अग्निं प्रज्वलितं वन्दे जातवेदो हुताशनम्।
सुवर्णवर्णममलं समिद्धं विश्वतो मुखम्॥

इत्युपस्थाय,

३ उतिष्ठ पुरुष हरित पिङ्गल लोहिताक्ष सर्वकर्माणि साधय मे देहि दापय स्वाहा इति वह्निमुत्थाप्य, ३ चित्पिङ्गल हन हन दह दह पच पच सर्वज्ञ आज्ञापय स्वाहा इति प्रज्वाल्य, वागीश्वरीगर्भे धृतं ध्यात्वा, ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः एं नमः अस्य होमाग्नेः पुंसवनकर्म कल्पयामि नमः। तथा अस्य होमाग्नेः सीमन्तकर्म, जातकर्म, श्रीललिताग्निरिति नाम्ना नामकरणकर्म कल्पयामि नमः। एवं तत्तत्कर्मसु वह्नेः तत्तद्देवतानाम योज्यम्। अस्य होमाग्नेरिति पदस्य एतावत्पर्यन्तमनुवृत्तिः, इतः परम् ललिताग्नेरिति। ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः ऐं नमः श्रीललिताग्नेः अन्नप्राशनकर्म कल्पयामि नमः, चौलकर्म, उपनयनकर्म, गोदानकर्म, विवाहकर्म कल्पयामि नमः इति तत्तत्कर्माणि भावनया विदध्यात्। ततः सामान्य जलेन परिषेचनम्, प्रागग्रैरुदगग्रैश्च कुशैः परिस्तरणम्, त्रिभिः परिधिभिः परिधानञ्च कृत्वा,

त्रिणयनमरुणाप्ताबद्धमौलिं सुशुक्लां-
शुकमरुणमनेकाकल्पमम्भोजसंस्थम्।
अभिमतवरशक्ति स्वस्तिकाभीतिहस्तं
नमत कनकमालालङ्कृतांसं कृशानुम्॥

इति ध्यायेत्। शारदातिलके—

वैश्वानरं स्थितं ध्यायेत् समिद्धोमेषु देशिकः।
शयानमाज्यहोमेषु निषण्णं शेषवस्तुषु॥

इति ध्यानविशेष उक्तः। अथाष्टकोणे स्वाग्रादि प्रादक्षिण्येन——

ऐं ह्लीं श्रीं जातवेदसे नमः, सप्तजिह्वाय, हव्यवाहनाय, अश्वोदराय, वैश्वानराय, कौमारतेजसे, विश्वमुखाय, देवमुखाय नमः इति षट्कोणे च पूर्ववत् षडङ्गान्यभिपूज्य, त्रिकोणे——ओं वैश्वानर जातवेद इहावह लोहिताक्ष सर्वकर्माणि साधय स्वाहा इति मन्त्रेणाग्निमर्चयेत्। अथाज्यं मूलेन सप्तवारमभिमन्त्रणेन संशोध्य पुरतो दर्भेषु निधाय स्रुवञ्च मूलेन प्रक्षाल्य तदुत्तरतो निवेश्याग्नि पुष्पाक्षतैरालङ्कृत्य स्रुवेण आज्यमादाय,

ऐं ह्लीं श्रीं हिरण्यायै नमः स्वाहा। हिरण्याया इदं न मम। कनकायै, रक्तायै, कृष्णायै, सुप्रभायै, अतिरक्तायै, बहुरूपायै नमः स्वाहा। बहुरूपाया इदं न मम इति अग्नेः सप्तजिह्वास्वेकैकामाज्याहुतिं कुर्यात् नमोऽन्ताम्। 'पादुकाऽन्तानिति' सूत्रं तु प्रकरणान्तरमन्त्रान्तिमनमःपदापोहकं न तु वह्निजिह्वामन्त्रनमसः, अन्यत्र विनियोगादर्शनात्।

जिह्वास्थानानि तु——

रुद्रेन्द्रवह्निमांसादवरुणानिलदिग्गताः।
हिरण्याद्याः क्रमान्मध्ये बहुरूपा व्यवस्थिता ॥ इति ॥
बहुरूपाख्यजिह्वायां होमः सर्वार्थसाधकः।
इतरासु हुनेत्क्रूरकर्मस्वभिमतेषु च ॥ इति कादिमते ॥

ततः, ऐं ह्लीं श्रीं वैश्वानर जातवेद इहावह लोहिताक्ष सर्वकर्माणि साधय स्वाहा।

३ ओं उत्तिष्ठ पुरुष हरित पिङ्गल लोहिताक्ष सर्वकर्माणि साधय मे देहि दापय स्वाहा।

३ ओं चित्पिङ्गल हन हन दह दह पच पच सर्वाज्ञाज्ञापय स्वहा।

इत्यादिभिः प्रागुक्तैः त्रिभिर्मन्त्रैः अग्नेस्तिस्र आहुतीः जुहुयात्।

अथ अग्नेर्मध्यभागे स्थितायां दक्षिणोत्तरायतायां बहुरूपाख्य जिह्वायमावाहनमन्त्रेण——

ऐं ह्लीं श्रीं ह्स्रैं ह्स्क्लीं ह्स्रौः

महापद्मवनान्तःस्थे कारणानन्दविग्रहे ।
सर्वभूतहिते मातरेह्येहि परमेश्वरि ।।

इति श्रीदेवीमावाह्य उपचारमन्त्रैः गन्धादीन् पञ्चोपचारानाचर्य प्रथमम् अङ्गदेवीनित्यौघत्रयावरणदेवताचक्रेश्वरीणाम् एकैकामाज्याद्यन्यतमाहुतिमुद्देशत्यागपूर्वं कृत्वा प्रधानदेवतायाश्च तथैव दशाहुतीर्जुहुयात् । पुरश्चरणादिहोमाहुतयस्तु उत्तरं कार्याः । तत्र नित्यासु चक्रेश्वरीषु अङ्गदेवीषु च तत्तन्मन्त्रान्ते चतुर्थ्यन्तं तत्तन्नामोत्तरं स्वाहापदप्रयोगः । वशिन्यादिष्वायुधेषु चोक्तमन्त्रगतं नमःशब्दमपोह्य स्वाहाशब्दयोजनम् । अवशिष्टेषु ओघत्रयाणिमादिषु दैवतेषु चतुर्थ्यन्तं तत्तन्नामोत्तरं स्वाहापदसम्बन्ध इति विशेषः । यथा—

ऐं ह्लीं श्रीं अं ऐं स क ल ह्लीं नित्यक्लिन्ने मदद्रवे सौः अं कामेश्वरीनित्यायै स्वाहा । कामेश्वरीनित्याया इदं न मम इत्यादि ।।

३ अं आं सौः त्रिपुरचक्रेश्वर्यै स्वाहा । त्रिपुरचक्रेश्वर्या इदं न मम इत्यादि ।

३ अं आं इं ईं उं ऊं ऋं ॠं लृं ॡं एं ऐं ओं औं अः ब्लूँ वशिनी वाग्देवतायै स्वाहा । वाशनीवाग्देवताया इदं न मम इत्यादि ।

३ द्रां द्रीं क्लीं ब्लूं सः सर्वजम्भनेभ्यो बाणेभ्यः स्वाहा । सर्वजम्भनेभ्यो बाणेभ्य इदं न मम इत्यादि ।

३ हृद्रयदेव्यै स्वाहा । हृदयदेव्या इदं न मम इत्यादि ।

३ परप्रकाशानन्दनाथाय स्वाहा । परप्रकाशानन्दनाथाय इदं न मम इत्यादि ।

३ अणिमासिद्धयै स्वाहा । अणिमासिद्धया इदं न मम इत्यादिरीत्येति ।।

प्रधानदेवताहोमे तु पञ्चदशनित्योत्तरं कामेश्वर्यादित्रितयान्ते त्रिपुराम्बोत्तरं प्रधानहोमदशके तदन्ते तस्या एव महाचक्रेश्वरीत्वेन पुनर्होमे चेत्येवं त्रयोदशसु होमेषु मूलमन्त्रान्ते ललितायै स्वाहा ललिताया इदं न मम इति विवेकः "न तत्र मन्त्रदेवताभेदः

कार्यः" इति सूत्रेण नामान्तरनिषेधात्। सर्वत्र ज्वालामालिन्यादिषु स्वाहान्तेषु मन्त्रेषु तु पुनः स्वाहाशब्दान्तरयोजनं कर्तव्यमेव—

मन्त्रान्ते या वह्निजाया सा तु मन्त्रस्वरूपिणी।
तदन्तेऽन्यां प्रयुञ्जीत सा होमाङ्गतया मता॥

इति शक्तिसङ्गमतन्त्रवचनात्।

होमद्रव्याणि तु—आज्यान्नपायसतिलतण्डुलतदुभयरक्तपुष्पसुगन्धिकुसुमफलाद्यन्यतमानि। अन्नादिषु त्रिमधुरयोगः केवलाज्ययोगो वा। अन्नादितिलतण्डुलान्तं निष्कामानाम्। प्रसूनं फलं चैकैकम्। लघु चेत् द्वित्र्याद्यपि। संस्कारस्तु आज्योक्त एव। एवं क्रमान्तरेष्वपि विपश्चिद्भिरूहनीयमिति दिक्। अथ पूर्वोक्तप्रकारेण बलिं दत्त्वा—

ऐं ह्रीं श्रीं भूरग्नये च पृथिव्यै च महते च स्वाहा। अग्नये पृथिव्यै महत इदं न मम।

३ ओं भुवो वायवे चान्तरिक्षाय च महते च स्वाहा। वायवे अन्तरिक्षाय महत इदं न मम।

३ ओं सुवरादित्याय च दिवे च महते च स्वाहा। आदित्याय दिवे महत इदं न मम।

३ ओं भूर्भुवः सुवश्चन्द्रमसे च नक्षत्रेभ्यश्च महते च स्वाहा। चन्द्रमसे नक्षत्रेभ्यो दिग्भ्यो महत इदं न मम।

इति चतुर्भिः मन्त्रैः महाव्याहृतिहोममाज्येन कृत्वा ऐं ह्रीं श्रीं ओं इतः पूर्वप्राणबुद्धिदेहधर्माधिकारतो जाग्रत्स्वप्नसुषुप्त्यवस्थासु मनसा वाचा कर्मणा हस्ताभ्यां पद्भ्यामुदरेण शिश्ना यत् स्मृतं यत् कृतं यदुक्तं तत् सर्वं ब्रह्मार्पणं भवतु स्वाहा इति मन्त्रेण ब्रह्मार्पणाहुतिं विधाय, परब्रह्मण इदं न मम इत्युक्त्वा परिस्तरणपरिधीनपसार्य, परिषेचनालङ्करणे कृत्वा प्रागुक्तेन—

अग्निं प्रज्वलितं वन्दे जातवेदो हुताशनम्।
सुवर्णवर्णममलं समिद्धं विश्वतो मुखम्॥

इति मन्त्रेणोपस्थाय चिदग्निदेवतां च आत्मन्युद्वासयामि नमः इत्युद्वास्य तद्भूतितिलकं धारयेत् त्र्यायुषमिति मन्त्रेणेति शिवम् ॥

इति होमप्रकरणं तृतीयं समाप्तम्

ललिता प्राह्णे, अपराह्णे श्यामा, रात्रौ दण्डिनी, ब्राह्मे मूहूर्त्ते परा, सूर्यं परावृत्तिप्राक्कालः प्राह्णः ।

श्रीललितामहात्रिपुरसुन्दर्य्याः प्रधानसचिवपदमलङ्करोति श्यामा तदुपासनद्वारा श्रीविद्या प्रसीदति । यथा राजदर्शनोत्सुका आदौ प्रधानसचिवमुपसेव्य तद्द्वारा राजदर्शनं कुर्वन्ति तथैव श्यामायाः प्रथममुपासनं न्याय्यम् । 'प्रधानद्वारा राजप्रसादनं हि न्याय्यम्' इति परशुरामसूत्रात् ।

साङ्गां सङ्गीतमातृकां श्यामामिष्ट्वा सिंहासनारूढाया ललिताया महाराज्ञ्या दण्डनायिकास्थानीयां दुष्टनिग्रहशिष्टानुग्रहनिरर्गलाज्ञां चन्द्रां कोलमुखीं वीरवस्येत्। इयञ्च महारात्रे पूज्या । ततश्च श्रीविद्याया महाराज्ञ्या हृदयात्मिकां परा पूजयेत् । तत्प्रीतौ श्रीविद्या प्रीतिः सुतरां सम्पद्यते 'प्रभुहृदयज्ञातुः पदे पदे सुखानि' भवन्तीति परशुरामसूत्रात् ।

श्यामाक्रमः

श्रीमान् साधकः श्यामलां देवीमारिराधयिषुः श्रीक्रमोक्तक्रमेण काल्यकृत्याह्निके निर्वर्तयेत्। अत्र विशेषः——

श्रीगुरुपादुकायामादौ त्रितारीस्थाने बालायोगः। सर्वकारणभूतयाः संविदश्चिन्तनं मूलाधारादिद्वादशान्ताख्यललाटोर्ध्वभागावधिकमेव। रश्मिस्रगननुस्मरणम्। तत्र तत्र यथोचितं सम्बुद्ध्यादीनामूहः। आदित्यमण्डले वक्ष्यमाणया भङ्ग्या सङ्गीतयोगिन्या भावनम्। मूलेन अर्घ्यदानम्। वक्ष्यमाणमृष्यादिन्यासत्रयं चेति। इदं चाह्निकं स्वतन्त्रोपास्तौ पुरश्चरणकाले च, न तु श्रीक्रमाङ्गत्वेन सहानुष्ठाने।

यागमन्दिरप्रवेशः

अथापराह्णे यागमन्दिरमागत्य द्वारस्थण्डिलं गोमयेनोपलिप्य यागगृहञ्च रङ्गवल्लीपुष्पमालावितानकादिभिश्चालङ्कृत्य द्वारस्य दक्षवामशाखयोः उर्ध्वभागे च क्रमेण——

ऐं क्लीं सौः भद्रकाल्यै नमः, ३ भैरवाय नमः, ३ लम्बोदराय नमः इति तिस्रो द्वारदेवताः सम्पूज्य अन्तः प्रविष्टः ३ रक्तद्वादशशक्तियुक्ताय दीपनाथाय नमः इति पुष्पाञ्जलिना भूमौ दीपनाथमिष्ट्वा सपर्यासामग्रीं स्वस्य दक्षभागे निधाय दीपानभितः प्रज्वाल्य गन्धमाल्यादिभिरङ्कृतात्मा ताम्बूलेन जातीपत्रफललवङ्गैलाकर्पूराख्यपञ्चतिक्तेन वा सुरभिलवदनः सुप्रसन्नमनाः स्वास्तीर्णे शुचिनि ऊर्णामृदुनि बालातृतीयबीजेन द्वादशवारमभिमन्त्रिते मूलमन्त्रोक्षिते आसने ३ आधारशक्तिकमलासनाय नमः इति प्राङ मुख उदङ्मुखो वा पद्मासनाद्यन्यतमेनासनेनोपविश्य ३ समस्तगुप्तप्रकटयोगिनीचक्रदेवता श्रीपादुकाभ्यो नमः इति मूर्ध्नि बद्धाञ्जलिः स्ववामदक्षपार्श्वयोः क्रमेण गुरुपादुकया श्रीगुरुं, महागणपतिमन्त्रेण च गणपतिं प्रणम्य ३ ऐं

ह्लः अस्त्राय फट् इति मन्त्रेण मुहुरावृत्तेन अङ्गुष्ठादिकरतलान्तं कूर्परयोश्च विन्यस्य देहे च व्यापकं कृत्वा स्वस्य देवतैक्यं भावयन्—

ऐं क्लीं सौः अपसर्पन्तु ते भूता ये भूता भुवि संस्थिताः। ये भूता विघ्नकर्तारस्ते नश्यन्तु शिवाज्ञया ।। इति मन्त्रं सकृदुच्चार्य युगपद्वामपार्ष्णिभूतलत्रिराघातकरास्फोटत्रयकूरदृष्ट्यवलोकनपूर्वकं तालत्रयेण भौमान्तरिक्षदिव्यान् भेदावभासकान् विघ्नानुत्सारयेत्। तालत्रयं नाम दक्षतर्जनीमध्यमाभ्यामधोमुखाभ्यां वामकरतले सशब्दमुपर्युपरि त्रिरभिघातः।

प्राणायामः षडंगादिन्यासपञ्चकम्

अथ ३ नम इत्यङ्गुष्ठमन्त्रमुच्चार्य अङ्कुशेन शिखां बद्ध्वा श्रीक्रमोक्तप्रकारेण भूतशुद्धिम् आत्मप्राणप्रतिष्ठां च विधाय मूलेन विंशतिधा षोडशधा दशधा सप्तधा त्रिधा वा प्राणानायम्य,

तेजोरूपदेवीमयं भावयन्नात्मानं निजदेहे न्यासजालात्मकं वज्रकवचं धारयेत्।

ऐं ह्लीं श्रीं ऐं क्लीं सौः ऐं सर्वजनमनोहारि हृदयाय नमः।

७ सर्वमुखरञ्जिनि शिरसे स्वाहा।

७ क्लीं ह्लीं श्रीं सर्वराजवशङ्करि शिखायै वषट्।

७ सर्वस्त्रीपुरुषवशङ्करि कवचाय हुम्।

७ सर्वदुष्टमृगवशङ्करि नेत्रत्रयाय वौषट्।

७ सर्वसत्त्ववशङ्करि सर्वलोकवशङ्करि अमुकं मे वशमानय स्वाहा अस्त्राय फट्। इति मन्त्रान् हृदयादिषु न्यसेदिति षडङ्गन्यासः ।।१।।

अथ श्रीक्रमोक्तंमातृकान्यासं कुर्यात् ।।२।।

ऐं क्लीं सौः रत्यै नमः इति मूलाधारे, ३ प्रीत्यै नमः इति हृदये, ३ मनोभवाय नमः इति मुखे न्यसेत् ।। इति रत्यादिन्यासः ।।३।।

ऐं क्लीं सौः ऐं ह्लीं श्रीं ऐं क्लीं सौः नमः ब्रह्मरन्ध्रे,

३ ओं नमो नमः ललाटे,

३ भगवति नमः भ्रूमध्ये,

३ श्रीमातङ्गीश्वरि नमः दक्षनेत्रे,

३ सर्वजनमनोहारि नमः वामनेत्रे,

३ सर्वमुखरञ्जिनि नमः मुखे,

३ क्लीं नमः दक्षश्रोत्रे,

३ ह्लीं नमः वामश्रोत्रे,

३ श्रीं नमः कण्ठे,

३ सर्वराजवशङ्करि नमः दक्षांसे,

३ सर्वस्त्रीपुरुषवशङ्करि नमः वामांसे,

३ सर्वदुष्टमृगवशङ्करि नमः हृदये,

३ सर्वसत्त्ववशङ्करि नमः दक्षस्तने,

३ सर्वलोकवशङ्करि नमः वामस्तने,

३ अमुकं मे वशमानय नमः नाभौ,

३ स्वाहा नमः स्वाधिष्ठाने,

३ सौः क्लीं ऐं श्रीं ह्लीं ऐं नमः मूलाधारे च न्यसेत्,

इति मूलखण्डसप्तदशकन्यासः ।।४।।

एतानेव प्रतिलोममूलमन्त्रखण्डान् मूलाधारस्वाधिष्ठाननाभिवामस्तनदक्षस्तनहृदयवामदक्षांसकण्ठवामदक्षश्रोत्रमुखवामदक्षनेत्रभ्रूमध्यललाटब्रह्मरन्ध्रेषु क्रमात् न्यसेत् । यथा—

ऐं क्लीं सौः सौः क्लीं ऐं श्रीं ह्लीं ऐं नमः मूलाधारे,

३ स्वाहा नमः स्वाधिष्ठाने,

३ अमुकं मे वशमानय नमः नाभौ,

३ सर्वलोकवशङ्करि नमः वामस्तने,

३ सर्वसत्त्ववशङ्करि नमः दक्षस्तने,

३ सर्वदुष्टमृगवशङ्करि नमः हृदये,

३ सर्वस्त्रीपुरुषवशङ्करि नमः वामांसे,

३ सर्वराजवशङ्करि नमः दक्षांसे,

३ श्रीं नमः कण्ठे,

३ ह्लीं नमः वामनेत्रे,

३ क्लीं नमः दक्षश्रोत्रे,

३ सर्वमुखरञ्जिनि नमः मुखे,

३ सर्वजनमनोहारि नमः वामनेत्रे,

३ मातङ्गीश्वरि नमः दक्षनेत्रे,

३ भगवति नमः भ्रूमध्ये,

३ ओं नमो नमः ललाटे,

३ ऐं ह्लीं श्रीं ऐं क्लीं सौः नमः ब्रह्मरन्ध्रे इति प्रतिलोममूलमन्त्र-खण्डन्यासः ।।५।।

मन्दिरार्चनम्

अथामृताम्भोनिधिमध्यस्थमणिद्वीपमध्यगते कदम्बोद्याने मुक्ता-कुसुममालिकाहरितपट्टवितानास्तरणवन्दनमालिकाद्यलङ्कृतं धूपधूपितं प्रज्वलत्प्रदीपपरम्परं चतुर्द्वारं मरकतमण्डपं विचिन्त्य तस्य प्रागादिषु द्वारेषु––

ऐं क्लीं सौः सां सरस्वत्यै नमः, लां लक्ष्म्यै, शं शङ्खनिधये, पं पद्मनिधये नमः इति सम्पूज्य––

ऐं क्लीं सौः लां इन्द्राय वज्रहस्ताय सुराधिपतये ऐरावतवाहनाय सपरिवाराय नमः पूर्वे,

३ रां अग्नये शक्तिहस्ताय तेजोऽधिपतये अजवाहनाय सपरिवाराय नमः आग्नेये,

३ टां यमाय दण्डहस्ताय प्रेताधिपतये महिषवाहनाय सपरिवाराय नमः दक्षिणे,

३ क्षां निर्ऋतये खड्गहस्ताय रक्षोऽधिपतये नरवाहनाय सपरिवाराय नमः नैर्ऋते,

३ वां वरुणाय पाशहस्ताय जलाधिपतये मकरवाहनाय सपरिवाराय नमः पश्चिमे,

३ यां वायवे ध्वजहस्ताय प्राणाधिपतये रुरुवाहनाय सपरिवाराय नमः वायव्ये,

३ सां सोमाय शङ्खहस्ताय नक्षत्राधिपतये अश्ववाहनाय सपरिवाराय नमः उत्तरे,

३ हां ईशानाय त्रिशूलहस्ताय विद्याधिपतये वृषभवाहनाय सपरिवाराय नमः ऐशान्ये इति प्रागाद्यष्टासु दिक्षु शक्रादीनभ्यर्च्य,

ऐं क्लीं सौः ओं ब्रह्मणे पद्महस्ताय लोकाधिपतये हंसवाहनाय सपरिवाराय नमः इति इन्द्रेशनयोः मध्ये,

३ श्रीं विष्णवे चक्रहस्ताय नागाधिपतये गरुडवाहनाय सपरिवाराय नमः इति निर्ऋतवरुणयोः दिगन्तरे,

३ ओं वास्तुपतये ब्रह्मणे नमः इति वास्तुनि चार्चयेत् ।

यन्त्रोद्धारः

अथ चन्दनपङ्कप्रकृतिके मण्डले क्षीरमिश्रितेन सिन्दूरादिना विन्दुत्रिकोणपञ्चकोणाष्टदलषोडशदलाष्टपत्रचतुष्पत्रचतुरस्रात्मकं चक्रं विलिख्य विलेख्य वा सुवर्णरजतताम्रस्फटिकमरकतरत्नाद्युत्कीर्णं वा तत्समास्तीर्णपट्टवसने श्रीखण्डरक्तचन्दनादिनिर्मिते पीठे निवेश्य यन्त्रप्राणप्रतिष्ठां कुर्यात् । यथा—ऐं क्लीं सौः श्यामायन्त्रस्य प्राणा इह प्राणाः, ३ श्यामायन्त्रस्य जीव इह स्थितः, ३ श्यामायन्त्रस्य सर्वेन्द्रियाणि, ३ श्यामायन्त्रस्य वाङ्मनःप्राणाः इहायन्तु स्वाहा ।

इति मन्त्रेण लिखितयन्त्रे प्राणप्रतिष्ठां विदध्यात् । सुवर्णादि कृतस्य यन्त्रस्य तु प्राणप्रतिष्ठा श्रीक्रमोक्तात्राप्यनुसन्धेया । अत्र देवतानामाद्यूहस्त्वावश्यक एव । एवं देवतान्तरक्रमेष्वपि । ततो मूलेन चक्रे पुष्पाञ्जलिं विकीर्य श्रीक्रमोक्तक्रमेण सामान्यविशेषार्घ्यै आसादयेत् । अत्र चोभयोरप्यर्घ्ययोः प्रवेशरीत्या अन्तरन्तश्चतुरस्रादिविन्द्वन्तमण्डलकरणम् ।

ऐं क्लीं सौः अं आत्मतत्त्वाय आधारशक्तये वौषट् इत्याधारस्थापनम् ।

३ ओं विद्यातत्त्वाय पद्मासनाय वौषट् इति पात्रनिधानम् ।

३ मं शिवतत्त्वाय सोममण्डलाय नमः इति शुद्धजलापूरणमेकत्र ।

ब्रह्माण्डखण्डसम्भूतमशेषरससम्भृतम् ।
आपूरितं महापात्रं पीयूषरसमावह ।।

इति क्षीरपूरणमन्यत्र । उक्तं षडङ्गं मूलेन दशधा अभिमन्त्रणम् । चतुर्णवतिमन्त्राभिमन्त्रणाभावश्च विशेषः । ततो विशेषार्घ्यबिन्दुभिः वरिवस्यावस्तूनि सम्प्रोक्ष्य ।

चक्रदेवीपूजा

ऐं क्लीं सौः आधारशक्तिकमलासनाय नमः इति पीठं पुष्पैरभ्यर्च्य, बिन्दुमध्ये ३ श्रीमातङ्गीश्वरीमूर्तये नमः इति देव्या मूर्तिं भावयित्वा, हृदि वक्ष्यमाणरूपां देवीं सञ्चिन्त्य, ३ श्रीमातङ्गीश्वर्यै लं पृथिव्यात्मकं गन्धं कल्पयामि नमः इत्यादिताम्बूलान्तं मानसोपचारैरभ्यर्च्य, तां तेजोरूपेण परिणतां ब्रह्मरन्ध्रं प्रापय्य वहन्नासापुटद्वारा कृतविनिर्गमां कुसुमगर्भिते अञ्जलौ सन्निहितां देवीं ३ श्रीमातङ्गीश्वरि अमृतचैतन्यमावाहयामीति चक्रे भावितायां मूर्त्यमावाह्य मूलान्ते श्रीमातङ्गीश्वरि आवाहिता भव इत्यादिरीत्या आवाहनसंस्थापन-संनिरोधन-संमुखीकरणावगुण्ठनानि तत्तन्मुद्राप्रदर्शनपूर्वकं विधाय, वन्दनधेनुयोनिमुद्राश्च प्रदर्शयेत्। तत्प्रकारश्च श्रीक्रमतो ज्ञातव्यः। ततः ऐं क्लीं सौः श्रीमातङ्गीश्वर्यै पाद्यं कल्पयामि नमः इत्यादि भङ्ग्या पाद्यार्घ्याचमनीयस्नानवासोगन्धपुष्पधूपदीपनीराजनच्छत्रचामरयुगलदर्पणनैवेद्यपानीयताम्बूलान्तान् षोडशोपचारान् परिकल्पयेत्। नैवेद्याङ्गत्वेन पूर्वोत्तरापोशनकरप्रक्षालनगण्डूषाचमनीयानि च दत्वा ताम्बूलं समर्पयेत्। नैवेद्ये त्रिकोणवृत्तचतुरस्रमण्डलकरणम्। मूलमन्त्रेण प्रोक्षणम्। वमित्यमृतबीजेनाभिमन्त्रणपूर्वं धेनुमुद्रया अमृतीकरणम्। मूलेन सप्तवारमभिमन्त्रणं प्राणादिमुद्राप्रदर्शनं च कार्यम्। अथ मूलमन्त्रान्ते श्रीमातङ्गीश्वरीपादुकां पूजयामीति वामकरतत्त्वमुद्रासन्दष्टद्वितीयशकलगृहीतक्षीरबिन्दुभिस्सह समर्पितैः दक्षकरोपात्तैः कुसुमैः देवीं त्रिस्सन्तर्प्य देव्या अग्नीशासुरवायव्यभागेषु मौलौ प्रागादिदिक्षु च प्रागुक्तषडङ्गमन्त्रान्ते क्रमेण—

ऐं क्लीं सौः हृदयाय नमः हृदयशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः।

३ शिरसे स्वाहा शिरःशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः।

३ शिखायै वषट् शिखाशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः।

३ कवचाय हुँ कवचशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः।

३ नेत्रत्रयाय वौषट् नेत्रशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः।

३ अस्त्राय फट् अस्त्रशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः।

इति लयाङ्गत्वेनाङ्गदेवता आराध्य देव्याः पश्चात् प्रागपवर्गरेखात्रये दक्षिणसंस्थाक्रमेण गुर्वोघत्रयं वरिवस्येत्। यथा—

दिव्यौघः

ऐं क्लीं सौः परप्रकाशानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, परमेशानन्द, परशिवानन्द, कामेश्वर्यम्बाश्रीपादुकां, मोक्षानन्द, कामानन्द, अमृतानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति दिव्यौघः।

ऐं क्लीं सौः ईशानानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, तत्पुरुषानन्द, अघोरानन्द, वामदेवानन्द, सद्योजातानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति सिद्धौघः।

ऐं क्लीं सौः पञ्चोत्तरानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, परमानन्द, सर्वज्ञानन्द, सर्वानन्द, सिद्धानन्द, गोविन्दानन्द, शङ्करानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति मानवौघः।

आवरणार्चनम्

त्र्यस्रे देव्यग्रकोणादिप्रादक्षिण्यक्रमेण—

ऐं क्लीं सौः रतिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, प्रीति, मनोभावश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति प्रथमावरणम्।

पञ्चारस्यराणां मूलेष्वग्रेषु च प्राग्वत्—

ऐं क्लीं सौः द्राँ द्रावणबाणश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, द्रीं शोषणबाण, क्लीं बन्धनबाण, ब्लूं मोहनबाण, सः उन्मादनबाण-श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः,

ऐं क्लीं सौः ह्रीं कामराजश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, क्लीं मन्मथ, ऐं कन्दर्प, ब्लूं मकरकेतन, स्त्रीं मनोभवश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति द्वितीयावरणम्।

अष्टदलस्य दलानां मूलेष्वग्रेषु च—

ऐं क्लीं सौः आं ब्राह्मीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ईं माहेश्वरी, ऊँ कौमारी, ॠं वैष्णवी, ॡं वाराही, ऐं माहेन्द्री, औं चामुण्डा, अः चण्डिकाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः,

ऐं क्लीं सौः लक्ष्मीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, सरस्वती, रति, प्रीति, कीर्ति, शान्ति, पुष्टि , तुष्टिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति तृतीयावरणम् ।

षोडशदले प्राग्वत्—

ऐं क्लीं सौः वामाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, ज्येष्ठा, रौद्री, शान्ति, श्रद्धा, सरस्वती, क्रियाशक्ति, लक्ष्मी, सृष्टि, मोहिनी, प्रमथिनी, आश्वासिनी, वीचि, विद्युन्मालिनी, सुरानन्दा, नागबुद्धिका श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति चतुर्थावरणम् ।

द्वितीयाष्टदले प्राग्वत्—

ऐं क्लीं सौः अं असिताङ्गभैरवश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, इं रुरु, उं चण्ड, ऋं क्रोध, लृं उन्मत्त, एं कपालि, ओं भीषण, अं संहारभैरवश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति पञ्चमावरणम् ।

चतुर्दले प्राग्वत्—

ऐं क्लीं सौः मातङ्गीश्वरीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, सिद्धलक्ष्मी, महामातङ्गी, महासिद्धलक्ष्मीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति षष्ठावरणम् ।

चतुरस्रस्यान्तराग्नेयादिकोणेषु क्रमेण—

ऐं क्लीं सौः गं गणपतिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, दुं दुर्गा, बं बटुका, क्षं क्षेत्रपालश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

देव्यग्रादिद्वारेषु प्रागाद्यास्वेकादशसु दिक्षु च—

ऐं क्लीं सौः सां सरस्वत्यै नमः इत्यादि ऐं वास्तुपतये ब्रह्मणे नमः इत्यन्तैः मन्त्रैः प्रागुक्तैः वास्तुपतिपर्यन्तदेवताः समभ्यर्च्य, पूर्वरेखायां च —

ऐं क्लीं सौः हंसमूर्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, परप्रकाशपूर्ण, नित्य, करुणश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति सम्प्रदायगुरूंश्च पूजयेत् इति सप्तमावरणम् ।

सर्वा अप्यावरणदेवताः देव्या अभिमुखासीनाः स्वयं तत्तदभिमुखः पूजयामीति भावयेत् ।

गुरुपादुका पूजा

अथ स्वशिरसि ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः ऐं ग्लौं ह्स्ख्फ्रें ह स क्ष म ल व र यूं, स ह क्ष म ल व र यीं, ह्सौं स्हौः श्रीशिवादिगुरुश्रीपादुकां पूजयामीति सामान्यपादुकया शिवादिगुरून्, ऐं क्लीं सौः ह्स्ख्फ्रें ह स क्ष म ल व र यूं स ह क्ष म ल व र यीं ह्सौं स्हौः अमुकाम्बा-सहितामुकानन्दनाथश्रीगुरुपादुकां पूजयामीति च स्वगुरुमभ्यर्च्य,

पुनर्देवीं त्रिः सन्तर्प्य प्राग्वत् बालया षोडशधा चोपचरेत् ।

बलिदानम्

ततः श्रीक्रमोक्तेन क्रमेण होमं कृत्वा कारयित्वा वा (अकृत्वा वा इति पाठान्तरम्) शुद्धजलेन त्रिकोणवृत्तचतुरस्रमण्डलत्रयं विधाय ऐं व्यापकमण्डलाय नम इति पुष्पैः समभ्यर्च्य अर्धान्नसलिलपूर्णं सक्षीरोपादिममध्यमं सगन्धकुसुमं साधारं पात्रं निधाय ऐं क्लीं सौः श्रीमातङ्गीश्वरि इमं बलिं गृह्ण-गृह्ण हुँ फट् स्वाहा, ऐं क्लीं सौः श्रीमातङ्गीश्वरि शरणागतं मां त्राहि-त्राहि हुँ फट् स्वाहा, ऐं क्लीं सौः क्षेत्रपालनाथ इमं बलिं गृह्ण गृह्ण हुं फट् स्वाहा, इति मन्त्रान् क्रमेण पठन् देव्या दक्षिणभागे बलित्रयं प्रदाय तत्त्वमुद्रास्पृष्टं क्षीरं बल्युपरि निषिच्य, वामपार्ष्णिघातकरास्फोटान् कुर्वाणः समुदञ्चितवक्त्रो नाराचमुद्रया बलिं भूतैः ग्राहयित्वा पाणी प्रक्षाल्य देव्यै प्रदक्षिणनतीर्विधाय पुष्पाञ्जलिं समर्प्य जपेत् ।

मातङ्गीश्वरीमन्त्रजपः

यथा––

अस्य श्रीमातङ्गीश्वरीमहामन्त्रस्य दक्षिणामूर्त्यृषये नमः–शिरसि, गायत्रीच्छन्दसे नमः––मुखे, श्रीमातङ्गीश्वरीदेवतायै नमः हृदये । ऐं बीजाय नमः––गुह्ये, सौः शक्तये नमः––पादयोः, क्लीं कीलकाय नमः ––नाभौ, ममाभीष्टसिद्धये विनियोगाय नमः––इति करसम्पुटे न्यस्य मूलेन त्रिर्व्यापकं कृत्वा न्यासोक्तैरङ्गमन्त्रैः कराङ्गन्यासौ कृत्वा ध्यानम्––

मातङ्गीं भूषिताङ्गीं मधुमदमुदितां नीपमालाढ्यवेणीं
सद्वीणां शोणचेलां मृगमदतिलकामिन्दुरेखावतंसाम् ।
कर्णोद्यच्छङ्खपत्रां स्मितमधुरदृशा साधकस्येष्टदात्रीं
ध्यायेद्देवीं शुकाभां शुकमखिलकलारूपमस्याश्च पार्श्वे ।।

इति ध्यात्वा मनसा पञ्चधोपचर्य पुरश्चरणे वक्ष्यमाण पूर्वोत्तराङ्गमन्त्रसहितं मूलं श्रीक्रमोक्तेन विधिना यथाशक्ति जप्त्वा पुनः न्यासादि विधाय,

गुह्यातिगुह्यगोप्त्री त्वं गृहाणास्मत्कृतं जपम् ।
सिद्धिर्भवतु मे देवि त्वत्प्रसादान्मयि स्थिरा ।।

इति देव्या वामहस्ते सामान्यार्घ्यसलिलेन जपं समर्प्य स्तुवीत—

मातङ्गीस्तुतिः

मातङ्गी मातरीशे मधुमदमथनाराधिते महामाये ।
मोहिनी मोहप्रमथिनि मन्मथमथनप्रिये नमस्तेऽस्तु ।।
स्तुतिषु तव देवि विधिरपि पिहितमतिर्भवति विहितमतिः ।
तदपि तु भक्तिर्मामपि भवतीं स्तोतुं विलोभयति ।।
यतिजनहृदयनिवासे वासववरदे वराङ्गि मातङ्गि ।
वीणावादविनोदिनि नारदगीते नमो देवि ।।
देवि प्रसीद सुन्दरि पीनस्तनि कम्बुकण्ठि घनकेशि ।
मातङ्गि विद्रुमोष्ठि स्मितमुग्धाक्ष्यम्ब मौक्तिकाभरणे ।।
भरणे त्रिविष्टपस्य प्रभवसि तत एव भैरवी त्वमसि ।
त्वद्भक्तिलब्धविभवो भवति क्षुद्रोऽपि भुवनपतिः ।।
पतितः कृपणो मूकोऽप्यम्ब भवत्याः प्रसादलेशेन ।
पूज्यः सुभगो वाग्मी भवति जडश्चापि सर्वज्ञः ।।
ज्ञानात्मिके जगन्मयि निरञ्जने नित्यशुद्धपदे ।
निर्वाणरूपिणि शिवे त्रिपुरे शरणं प्रपन्नस्त्वाम् ।।
त्वां मनसि क्षणमपि यो ध्यायति मुक्तामणीवृतां श्यामाम् ।
तस्य जगत्त्रितयेऽस्मिन् कास्ता ननु याः स्त्रियोऽसाध्याः ।।

साध्याक्षरेण गर्भितपञ्चनवत्यक्षराञ्चिते मातः ।
भगवति मातङ्गीश्वरि नमोऽस्तु तुभ्यं महादेवि ।।
विद्याधरसुरकिन्नरगुह्यकगन्धर्वयक्षसिद्धवरैः ।
आराधिते नमस्ते प्रसीद कृपयैव मातङ्गि ।।
वीणावादनवेलानर्तदलाबुस्थगितवामकुचम् ।
श्यामलकोमलगात्रं पाटलनयनं स्मरामि त्वाम् ।।
अवटुतटघटितचूलीता डिततालीपलाशताटङ्काम् ।
वीणावादनवेलाकम्पितशिरसं नमामि मातङ्गीम् ।।
मातामरकतश्यामा मातङ्गी मदशालिनी ।
कटाक्षयतु कल्याणी कदम्बवनवासिनी ।।
वामे विस्तृतिशालिनि स्तनतटे विन्यस्तवीणामुखं
तन्त्रीं तारविराविणीमसकलैरास्फालयन्ती नखैः ।
अर्धोन्मीलदपाङ्गमंसवलितग्रीवं मुखं बिभ्रती
माया काचन मोहिनी विजयते मातङ्गकन्यामयी ।।
वीणावाद्यविनोदगीतनिरतां लीलाशुकोल्लासिनीं
बिम्बोष्ठीं नवयावकार्द्रचरणामाकीर्णकेशालिकाम् ।
हृद्याङ्गीं सितशङ्खकुण्डलधरां शृङ्गारवेषोज्वलां
मातङ्गीं प्रणतोऽस्मि सुस्मितमुखीं देवीं शुकश्यामलाम् ।।
स्रस्तं केसरदामभिः वलयितं धम्मिल्लमाबिभ्रती
तालीपत्रपुटान्तरेषु घटितैस्ताटङ्किनी मौक्तिकैः ।
मूले कल्पतरोर्महामणिमये सिंहासने मोहिनी
काचिद्गायनदेवता विजयते वीणावती वासना ।।
वेणीमूलविराजितेन्दुशकलां वीणानिनादप्रियां
क्षोणीपालसुरेन्द्रपन्नगवरैराराधिताङ्घ्रिद्वयाम् ।
एणीचञ्चललोचनां सुवसनां वाणीं पुराणोज्ज्वलां
श्रोणीभारभरालसामनिमिषःपश्यामि विश्वेश्वरीम् ।।

मातङ्गीस्तुतिरियमन्वहं प्रजप्ता
जन्तूनां वितरति कौशलं क्रियासु ।

वाग्मित्वं श्रियमधिकां च गानशक्तिं
सौभाग्यं नृपतिभिरर्चनीयतां च ।।

सुवासिनी पूजादिशेषकृत्यम्

अथ श्यामलां शक्तिमाहूय श्रीक्रमोक्तक्रमेण पञ्चमवर्जं तामुपचर्य तच्छेषमुररीकृत्य हविःप्रतिपत्त्यादिक्रमशेषं समापयेत् । हविः प्रतिपत्तौ मूलेन सर्वेण तत्त्वत्रयशोधनं विशेषः ।

श्यामोपासकनियमाः

एतदुपासकस्यावश्यानुष्ठेयाः नियमाः —

कदम्बतरुं न छिन्द्यात्, वाचा कालीतिपदं नोच्चारयेत् । वीणावेणुवादननर्तनगाथागोष्ठीषु प्रवर्तमानासु पराङ्मुखो न भवेत् गायकान् न निन्द्यात् इति ।

पुरश्चरणसङ्कल्पः मन्त्रजपश्च

एवं नित्यसपर्यां निर्वर्तयन् पुरश्चरणं कुर्यात् । तच्च जपः होमः तर्पणं ब्राह्मणभोजनञ्चेति चतुर्भिरङ्गैरुपेतम् । दीक्षाप्रकरणोक्तकाले श्रीगुर्वनुज्ञातो ब्राह्मणैः स्वस्ति वाचयित्वा, आचम्य, प्राणानायम्य, अमुकशर्मवर्मादिरहं श्यामामन्त्रसिद्धिकामो लक्षचतुष्टयं जपं तद्दशांशहवनम्, तद्दशांशतर्पणम्, तद्दशांशब्राह्मणभोजनञ्च करिष्य इति सङ्कल्प्य जपेत् ।

अथ सति सम्भवे तन्त्रान्तरदृष्टेन विधिना ग्रामात् बहिः क्रोशे नगराच्च क्रोशद्वये क्षेत्रं परिगृह्णीयात् । अथवा समुद्रमहानदीतीरयोः पश्चिमाभिमुखवृषशून्यशिवायतनयोः विष्णुगृहपुण्यक्षेत्र तीर्थारण्यपर्वतशिखराश्वत्थबिल्वमूलविविक्तनिजगृहगोष्ठानां श्रीगुरुस्वेष्टदेवतासन्निध्योश्चान्यतमं देशमासाद्य दीपस्थानविन्यस्ते व्याघ्रचर्ममृगाजिनचित्रकम्बलकुशकटरक्तपटपट्टवसनोर्णवस्त्राद्यन्यतमे आसने उपविश्य, विघ्नानुत्सार्य, प्राणानायम्य, सङ्कल्प्य वक्ष्यमाणलक्षणया अक्षमालया वक्ष्यमाणसंस्कारया रुद्राक्षाद्यन्यतमया वा मालया पूर्वाङ्गमन्त्रपूर्वकं प्रत्यहं सहस्रसंख्याकं मूलमन्त्रं तद्दशांशान् उत्तराङ्गमन्त्रांश्च जप्त्वा पुनर्न्यासादिकं कुर्यात् । पूर्वाङ्गमन्त्रो यथा—

हसन्ति हसितालापे मातङ्गिपरिचारिके। मम भयविघ्ननाशं कुरु कुरु ठः ठः ठः हुँ फट् स्वाहा इति।

मूलमन्त्रश्च––न्यासोक्तसप्तदशखण्डसमष्टिरूपः।

उत्तराङ्गमन्त्रास्तु––ऐं नमः उच्छिष्टचाण्डलि मातङ्गि (हुँ फट् स्वाहा इति पाठान्तरम्) सर्ववशङ्करि स्वाहा इति श्यामाङ्गं लघुश्यामा।

ऐं क्लीं सौः वद वद वाग्वादिनि स्वाहा इति तदुपाङ्गवाग्वादिनी

ॐ ओष्ठापिधाना नकुली दन्तैः परिवृता पविः।

सर्वस्यै वाच ईशाना चारु मामिह वादयेत्।

इति तत्प्रत्यङ्गं नकुली।

जपकालः

अयञ्च जपो अपराह्णे कर्तव्यः, अपराह्णे श्यामेति सूत्रेण अपराह्णस्य पूजाकालत्वविधानात्। अन्ये त्वामध्यन्दिनमेव। देशोपपप्लवादिसम्भावनायामासायाह्नमपीति स्थितिः।

दण्डिनीक्रमः

साधकस्तावन्निशीथे प्रबुद्धः श्रीक्रमोक्तेन क्रमेण श्रीगुरुध्यानादि-प्राणायामान्तं विधिं विदध्यात्। तत्र च श्रीगुरुपादुकायामादौ त्रितारीस्थाने वाक् ग्लौं इति बीजद्वयं योज्यम्। ततो हृदयपरमाकाशे स्फुरतोऽखण्डानन्ददायिनः परसंवित्परिणतेरनाहतस्य नादास्यऽनुसन्धानेन भस्मितनिखिलकश्मलो मूलं मनसा दशवारमावर्त्य, उत्थाय निर्वर्तितावश्यको गृह एव वारुणमान्त्रभास्मनस्नाने-ष्वन्यतमं कुर्यात्। वारुणे मूलेन त्रिरुदकाञ्जलिदानं शिरसि, त्रिराचमनं, त्रिःप्रोक्षणं च विदध्यात्। मान्त्रभास्मनस्नाने स्मृत्युक्ते एव। अथ वाससी धौते परिधाय विधृतपुण्ड्रः मूलेन त्रिराचम्य द्विः परिमृज्य सकृदुपस्पृश्य चक्षुषी नासिके श्रोत्रे अंसे नाभिं हृदयं शिरश्चावमृशेत्।

यागमन्दिरप्रवेशः

एवं त्रिराचम्य यागमन्दिरमासाद्य गोमयेनोपलिप्तद्वारस्थण्डिलं द्वारस्य दक्षवामोर्ध्वभागेषु क्रमेण——

ऐं ग्लौं भद्रकाल्यै नमः २ भैरवाय, २ लम्बोदराय नमः इति तिस्रो द्वारदेवताः समर्च्य, अन्तःप्रविष्टो रङ्गवल्लीपुष्पमालावितानकादिभिरलङ्कृत्य यागमन्दिरम्, ऐं ग्लौं रक्तद्वादश शक्तियुक्ताय दीपनाथाय नमः इति पुष्पाञ्जलिना भूमौ दीपनाथमिष्ट्वा, सपर्यासामग्रीं दक्षभागे निधाय, दीपानभितः प्रज्ज्वाल्य, गन्धमाल्यादिभिरात्मानमलङ्कृत्य, ताम्बूलसुरभिलवदनो जातिपत्रफल लवङ्गैलाकर्पूराख्यपञ्चतिक्तामोदितवदनो वा प्रसन्नमनाः स्वास्तीर्णे ऊर्णामृदुनि शुचिनि बालान्त्यबीजेन द्वादशवारमभिमन्त्रिते मूलमन्त्रोक्षिते आसने ऐं ग्लौं आधारशक्तिकमलासनाय नमः इति प्राङ्मुख उदङ्मुखो वा पद्मासनाद्यन्यतमेनासनेनोपविश्य, ऐं ग्लौं शिवादि श्रीगुरुभ्यो नमः, ऐं ग्लौं समस्तगुप्तप्रकटसिद्धयोगिनीचक्रश्रीपादुकाभ्यो

नमः इति मूर्धनि बद्धाञ्जलिः स्ववामदक्षपार्श्वयोः क्रमेण गुरुपादुकया श्रीगुरुं महागणपतिमन्त्रेण च गणपतिं प्रणम्य, ऐं ग्लौं ऐं ह्लः अस्त्राय फट् इति मन्त्रेणावृत्तेनाङ्गुष्ठादि करतलान्तं कूर्परयोः देहे च क्रमेण न्यासव्यापके कृत्वा स्वस्य दैवतैक्यं भावयन्,

ऐं ग्लौं अपसर्पन्तु ते भूता ये भूता भुवि संस्थिताः।

ये भूता विघ्नकर्तारस्ते गच्छन्तु शिवाज्ञया ।।

इति मन्त्रं सकृदुच्चार्य युगपद्वामपार्ष्णिभूतलत्रिराघातकरास्फोट-त्रितयक्रूरदृष्ट्यवलोकनपूर्वकं तालत्रयेण भौमान्तरिक्षदिव्यान् भेदाव-भासकान् विघ्नानुत्सारयेत्। तालत्रयं पूर्वमुक्तमेव।

प्राणायामः

अथ नमः इति अङ्गुष्ठमन्त्रमुच्चार्य अङ्कुशेन शिखां बद्ध्वा श्रीक्रमोक्तेन क्रमेण भूतशुद्धिं आत्मप्राणप्रतिष्ठाञ्च विधाय मूलेन प्राग्वत् विंशतिधा षोडशधा दशधा सप्तधा त्रिधा वा प्राणानायम्य।

द्वितारीन्यासः

तेजोरूपदेवीमयं भावयन्नात्मानं स्वदेहे न्यासजालात्मकं वज्र-कवचमामुञ्चेत्। तत्रादौ अं ऐं ग्लौं अं नमः शिरसि। आं ऐं ग्लौं आं नमः मुखवृत्ते इत्यादिरीत्या क्षान्तमातृकासम्पुटित-मुक्तबीजद्वयं मातृकास्थानेषु न्यसेत् इति द्विरतारीन्यासः।

करषडङ्गन्यासौ

ऐं ग्लौं अन्धे अन्धिनि नमः अङ्गुष्ठाभ्याम् नमः,

२ रुन्धे रुन्धिनि नमः तर्जनीभ्याम् नमः,

२ जम्भे जम्भिनि नमो मध्यमाभ्यां नमः,

२ मोहे मोहिनि नमः अनामिकाभ्यां नमः,

२ स्तम्भे स्तम्भिनि नमः कनिष्ठिकाभ्यां नमः,

इति पञ्चभिः मन्त्रैः अङ्गुष्ठादिकनिष्ठान्तं न्यस्य,

ऐं ग्लौं ऐं नमो भगवति वार्तालि वर्तालि हृदयाय नमः,

२ वाराहि वाराहि शिरसे स्वाहा,

२ वराहमुखि वराहमुखि शिखायै वषट्,

२ अन्धे अन्धिनि नमः कवचाय हुम्,

२ रुन्धे रुन्धिनि नमः नेत्रत्रयाय वौषट्,

२ जम्भे जम्भिनि नमः अस्त्राय फट्,

इति मन्त्रैः हृदयादिषु न्यसेत्। नेह करन्यासेऽस्त्रमन्त्रः। तेन करतलन्यासो न भवति।

अर्घ्यशोधनम्

ततः श्रीक्रमोक्तेन क्रमेण सामान्यविशेषार्घ्यं आसादयेत्। अत्र चोभयोरप्यर्घ्ययोः प्रवेशरीत्या अन्तरन्तश्चतुरस्रादिमण्डलकरणम्।

२ अं आत्मतत्त्वाय आधारशक्तये वौषट् इत्याधारस्थापनम्,

२ उं विद्यातत्त्वाय पद्मासनाय वौषट् इति पात्रनिधानम्,

२ मं शिवतत्त्वाय सोममण्डलाय नम इति शुद्धजलापूरणम्,

ऐं ग्लौं ब्रह्माण्डखण्डसम्भूतमशेषरससम्भृतम्।

आपूरितं महापात्रं पीयूषरसमावह॥

इति क्षीरपूरणे मन्त्रान्तरं चोक्तम्, षडङ्गं, चतुर्नवतिमन्त्राभिमन्त्रणाभावः, मूलेन दशधा अभिमन्त्रणञ्च विशेषः। अथ विशेषार्घ्यबिन्दुभिः सपर्यासामग्रीं पावयित्वा।

सप्तार्णमन्त्रपञ्चकन्यासः

अन्धे अन्धिनि नमः इत्यादीन् पञ्च मन्त्रान् उक्तबीजद्वयादिकान् शिरोवदनहृदयगुह्यपादेषु न्यस्य।

अष्टखण्डन्यासः

मूलस्य खण्डैरष्टभिः वक्ष्यमाणेषु स्थानेषु न्यसेत्। यथा—
ऐं ग्लौं ऐं नमो भगवति वार्तालि वार्तालि वाराहि वाराहि वराहमुखि वराहमुखि आपादजानु,

२ अन्धे अन्धिनि नमः इत्याजानुकटि,

२ रुन्धे रुन्धिनि नमः इत्याकटिनाभि,

२ जम्भे जम्भिनि नमः इत्यानाभिहृदयम्,

२ मोहे मोहिनि नमः इत्याहृदयकण्ठम्,

२ स्तम्भे स्तम्भिनि नमः इत्याकण्ठभ्रूमध्यम्,

२ सर्वदुष्टप्रदुष्टानां सर्वेषां सर्ववाक्चित्तचक्षुर्मुखगतिजिह्वा स्तम्भनं कुरु कुरु शीघ्रं वश्यं नमः इत्याभ्रूमध्यललाटम्,

२ ऐं ग्लौं ठः ठः ठः ठः हुँ अस्त्राय फट् इत्याललाटब्रह्मरन्ध्रं चेति।

मातृकास्थानेषु मूलपदन्यासः

ततो मूलमन्त्रस्य द्विचत्वारिंशत्पदानि मातृकास्थानेषु न्यसेत्। यथा—

ऐं ग्लौं ऐं नमः शिरसि, ग्लौं मुखवृत्ते, ऐं नेत्रयोः, नमो कर्णयोः, भगवति नासापुटयोः, वार्तालि कपोलयोः, वार्तालि ओष्ठयोः, वाराहि दन्तपङ्क्त्योः, वाराहि ब्रह्मरन्ध्रे, वराहमुखि मुखान्तः, वराह मुखि दक्षदोर्मूले, अन्धे तन्मध्यसन्धौ, अन्धिनि तन्मणिबन्धे, नमो तदङ्गुलिमूले, रुन्धे तदङ्गुल्यग्रे, रुन्धिनि वामदोर्मूले, नमो तन्मध्यसन्धौ, जम्भे तन्मणिबन्धे, जम्भिनि तदङ्गुलिमूले, नमो तदङ्गुल्यग्रे, मोहे दक्षोरुमूले, मोहिनि तज्जानुनि, नमो तत्पादसन्धौ, स्तम्भे तदङ्गुलिमूले, स्तम्भिनि तदङ्गुल्यग्रे, नमो वामोरुमूले, सर्वदुष्टप्रदुष्टानां वामजानुनि, सर्वेषां तत्पादसन्धौ, सर्ववाक्चित्तचक्षुर्मुखगतिजिह्वास्तम्भनं तदङ्गुलिमूले, कुरु तदङ्गुल्यग्रे, कुरु पार्श्वयोः, शीघ्रं पृष्ठे, वश्यं नाभौ, ऐं जठरे, ग्लौं हृदि, ठः दक्षकक्षे, ठः अपरगले, ठः वामकक्षे, ठः हृदादिहस्तयोः, हुं हृदादिपादयोः, अस्त्राय हृदादिपाय्वन्तं, ऐं ग्लौं फट् नमः हृदादिमूर्धान्तम् इति।

तत्त्वाष्टकन्यासः

ततः ऐं ग्लौं ऐं नमो भगवति वार्तालि वार्तालि वाराहि वाराहि वराहमुखि वराहमुखि इत्यादिरीत्या प्रागुक्तानाम् अष्टानां खण्डानाँ प्रत्येकमन्ते क्रमेण ह्लां शर्वाय क्षितितत्त्वाधिपतये नमः, ह्लीं भवाय अम्बुतत्त्वाधिपतये नमः, ह्लूं रुद्राय वह्नितत्त्वाधिपतये नमः, ह्लैं उग्राय वायुतत्त्वाधिपतये नमः, ह्लौं ईशानाय भानुतत्त्वाधिपतये नमः, सों महादेवाय सोमतत्त्वाधिपतये नमः, हं पशुपतये यजमानतत्त्वाधि

पतये नमः, भौं भीमाय आकाशतत्त्वाधिपतये नमः, इति उक्तेषु पादादिजान्वित्यादिष्वष्टसु स्थानेषु तत्त्वाष्टकं न्यसेत् ।

यन्त्रप्राणप्रतिष्ठा

अथ मूलेन व्यापकत्रयं न्यस्य स्वपुरतः श्वेतपटपट्टदुकू लान्यतमे लिखिते लेखिते वा सुवर्णरजतताम्रचन्दनपीठादौलिखित उत्कीर्णे वा दृष्टिमनोहरे भूपुरत्रयसहस्रपत्रशतपत्राष्टपत्रषडरपञ्चारत्र्यस्र-बिन्दुमये चक्रे कुसुमाञ्जलिं विकीर्य,

ऐं ग्लौं वार्तालियन्त्रस्य प्राणाः इह प्राणाः, ऐं ग्लौं वार्तालि-यन्त्रस्य जीव इह स्थितः, ऐं ग्लौं वार्तालियन्त्रस्य सर्वेन्द्रियाणि, ऐं ग्लौं वार्तालियन्त्रस्य वाङ्मनःप्राणाः इहायान्तु स्वाहा इति यन्त्रप्राण-प्रतिष्ठां विदध्यात् ।

पीठपूजा

ऐं ग्लौं स्वर्णप्राकाराय नमः, सुराब्धये, वराहद्वीपाय, वराह-पीठाय, आं आधारशक्तये, कूं कूर्माय , कं कन्दाय, अं अनन्तनालाय नमः इति पीठस्य मध्ये ।

ऐं ग्लौं ॠं धर्माय नमः, ॠं ज्ञानाय, लृं वैराग्याय, लृं ऐश्वर्याय नमः इति तस्य आग्नेयादिदिक्षु ।

ऐं ग्लौं ॠं अधर्माय नमः, ॠं अज्ञानाय , लृं अवैराग्याय, लृं अनैश्वर्याय नमः इति प्रागाद्यासु दिक्षु चाभ्यर्च्य,

ऐं ग्लौं त्र्यरपञ्चारषडरदलाष्टकशतपत्रसहस्रारपद्मासनाय नमः इति चक्रमनुना चक्रमिष्ट्वा,

ऐं ग्लौं वह्निमण्डलाय नमः, सूर्यमण्डलाय, सोममण्डलाय, सं सत्त्वाय, रं रजसे, तं तमसे, आँ आत्मने, अं अन्तरात्मने , पं परमा-त्मने , ह्रीं ज्ञानात्मने नमः इति च तत्रैव वरिवस्येत् ।

स्वर्णप्राकाराय नमः इत्याद्याः ह्रीं ज्ञानात्मने नमः इत्यन्ताः एते सप्तविंशतिः, पीठमनवो ज्ञेयाः ।

ततः २ हौं प्रेतपद्मासनाय सदाशिवाय नमः इति पुष्पैः बिन्दौ देव्यासनमभिपूज्य ।

मूर्तिकल्पनम्

तत्र २ लृ षा ई वराहमूर्तये ठः ठः ठः ठः हुँ फट् ग्लौं ऐं इति मूर्तिकरण्या विद्यया चक्रे देव्या मूर्तिं सङ्कल्प्य ।

देवीध्यानम्

हृदि देवीं ध्यायेत् । यथा—

पाथोरुहपीठगतां पाथोधरमेचकां कुटिलदंष्ट्राम् ।
कपिलाक्षित्रितयां घनकुचकुम्भां प्रणतवाञ्छितवदान्याम् ॥
दक्षोर्ध्वतोऽरिखड्गौ मुसलमभीतिं तदन्यतस्तद्वत् ।
शङ्खं खेटहलवरान् करैर्दधानां स्मरामि वार्तालीम् ॥

देव्याः षोडशोपचारपूजा

अथ वक्ष्यमाणेन प्रकारेण देव्यै मनसा पञ्चोपचारानर्पयित्वा, भक्तानुग्रहात्तेजोरूपेण परिणतां ब्रह्मरन्ध्रं प्रापप्य, वहन्नासापुटद्वारा निर्गतां कुसुमगर्भिते निजाञ्जलौ सन्निहितां तां मूर्तौ मूलविद्यया आवाह्य, आवाहिता भवेत्यादिरीत्या तत्तन्मुद्राप्रदर्शनपूर्वकम् आवाहन संस्थापन-संनिधापन-सन्निरोधन-सम्मुखीकरणा-वगुण्ठनादीनि विधाय, वन्दनधेनुयोनिमुद्राश्च प्रदर्शयेत् । ततः ऐं ग्लौं ऐं नमो भगवति वार्तालि वार्तालि हृदयाय नमः इत्यादिकान् प्रागुक्तान् षडङ्गमन्त्रान् २ अन्धे अन्धिनि नमः इत्यादिकान् पञ्चाङ्गमन्त्रांश्च न्यासोक्तभङ्ग्या देव्याः तत्तदङ्गे कुसुमेन विन्यस्य, ऐं ग्लौं वाराह्यै पाद्यं कल्पयामि नमः इत्यादिरीत्या देव्यै पाद्यार्घ्याचमनीयस्नानवासोगन्धपुष्पधूपदीपनीराजनच्छत्रचामर युगलदर्पणनैवेद्यपानीयताम्बूलाख्यान् षोडशोपचारान् कृत्वा, नैवेद्याङ्गत्वेन पूर्वोत्तरापोशनकरप्रक्षालनगण्डूषाचमनीयानि च प्रदद्यात् । नैवेद्ये त्रिकोणवृत्तचतुरस्रमण्डलकरणम्, मूलेन प्रोक्षणम्, वं इति धेनुमुद्रया चामृतीकरणं मूलेन सप्तवारमभिमन्त्रणं , प्राणादिमुद्राप्रदर्शनञ्च विधेयम् ।

देवीतर्पणम्

अथ मूलान्ते वार्तालीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नम इति वामकरतत्त्वमुद्रासन्दष्टद्वितीयशकलगृहीतक्षीरबिन्दुभिस्सह दक्षकरो-

पात्तकुसुमक्षेपैः देवीं दशवारं सन्तर्प्य, पूर्वोक्तानां षडङ्गमन्त्रणा मन्ते––हृदयशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, शिरःशक्ति श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, शिखाशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, कवचशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, नेत्र शक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, अस्त्रशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति क्रमेण देव्यङ्गे अग्नीशासुरवायुकोणेषु मौलौ प्रागादिदिक्षु च षडङ्गानि सम्पूज्य ।

ओघत्रययजनम्

पृष्ठतः प्रागपवर्गरेखात्रये दक्षिणसंस्थाक्रमेण गुर्वोघत्रयं यजेत् । यथा––

ऐं ग्लौं परप्रकाशानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, परमेशानन्द, परशिवानन्द, (परसिद्धानन्द इति पाठान्तरं) कामेश्वर्यम्बानन्द, मोक्षानन्द, कामानन्द, अमृतानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति दिव्यौघः ।

ऐं ग्लौं ईशानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, तत्पुरुषानन्द, अघोरानन्द, वामदेवानन्द, सद्योजातानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति सिद्धौघः ।

ऐं ग्लौं पञ्चोत्तरानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, परमानन्द, सर्वज्ञानन्द, सर्वानन्द, सिद्धानन्द, गोविन्दानन्द, शङ्करानन्द नाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति मानवौघः ।

आवरणार्चनम्

अङ्गाद्यावरणान्तानामर्चनप्रकारस्तु पूर्वोक्त एव ।

त्र्यस्रे देव्यग्रकोणमारभ्य प्रादक्षिण्यक्रमेण––

एं ग्लौं जम्भिनीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, मोहिनी, स्तम्भिनीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति प्रथमावरणम् ।

पञ्चारे—

ऐं ग्लौं अन्धिनीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, रुन्धिनी, जम्भिनी, मोहिनी, स्तम्भिनीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति द्वितीयावरणम् ।

षटकोणस्य कोणमूलेषु—

ऐं ग्लौं आ क्षा ई ब्राह्मीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, ई ला ई माहेश्वरी, ऊ हा ई कौमारी, ऋ सा ई वैष्णवी, ऐ शा ई इन्द्राणी, औ वा ई चामुण्डाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति सम्पूज्य तस्यैव कोणाग्रेषु मध्ये च—

ऐं ग्लौं य म र यूं यां यीं यूं यैं यौं यः याकिनि जम्भय जम्भय मम सर्वशत्रूणां त्वग्धातुं गृह्ण गृह्ण अणिमादि वशं कुरु कुरु स्वाहा याकिनीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

२ र म र यूं रां रीं रूं रैं रौं रः राकिनि जम्भय जम्भय मम सर्वशत्रूणां रक्तधातुं पिब पिब अणिमादि वशं कुरु कुरु स्वाहा राकिनी श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

२ ल म र यूं लां लीं लूं लैं लौं लः लाकिनि जम्भय जम्भय मम सर्वशत्रूणां मांसधातुं भक्षय भक्षय अणिमादि वशं कुरु कुरु स्वाहा लाकिनीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

२ ड म र यूं डां डीं डूं डौं डः डाकिनि जम्भय जम्भय मम सर्व शत्रूणां मेदोधातुं ग्रस ग्रस अणिमादि वशं कुरु कुरु स्वाहा डाकिनी श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

२ क म र यूं कां कीं कूं कैं कौं कः काकिनि जम्भय जम्भय मम सर्वशत्रूणां अस्थिधातुं भञ्जय भञ्जय अणिमादि वशं कुरु कुरु स्वाहा काकिनीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

२ स म र यूं सां सीं सूं सैं सौं सः साकिनि जम्भय जम्भय मम सर्वशत्रूणां मज्जाधातुं गृह्ण गृह्ण अणिमादि वशं कुरु कुरु स्वाहा साकिनीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

२ ह म र यूं हां हीं हूं हैं हौं हः हाकिनि जम्भय जम्भय मम सर्वशत्रूणां शुक्रधातुं पिब पिब अणिमादि वशं कुरु कुरु स्वाहा हाकिनी श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति धातुनाथानिष्ट्वा,

षडरस्य दक्षवामपार्श्वयोः क्रमेण--

ऐं ग्लौं क्रोधिनीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

२ स्तम्भिनीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः । तत्रैव--

२ स्तम्भनमुसलायुधाय नमः ।

२ आकर्षणहलायुधाय नमः ।

षडराद् बहिः देव्याः पुरतः--

ऐं ग्लौं क्षौं क्रौं चण्डोच्चण्डाय नमः इति तृतीयावरणम् ।

अष्टदले--

ऐं ग्लौं वार्तालीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, वाराही, वराहमुखी, अन्धिनी, रुन्धिनी, जम्भिनी, मोहिनी, स्तम्भिनीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

तद्बहिः पुरतो देव्याः--

ऐं ग्लौं महामहिषाय देवीवाहनाय नमः इति चतुर्थावरणम् ।

शतपत्रे देवीपुरतोऽष्टत्रिंशद्दलसन्धिषु--

ऐं ग्लौं जम्भिन्यै नमः, इन्द्राय, अप्सरोभ्यः, सिद्धेभ्यः, द्वादशादित्येभ्यः, अग्नये, साध्येभ्यः, विश्वेभ्यो देवेभ्यः, विश्वकर्मणे, यमाय, मातृभ्यः, रुद्रपरिचारकेभ्यः, रुद्रेभ्यः, मोहिन्यै, निर्ऋतये, राक्षसेभ्यः, मित्रेभ्यः, गन्धर्वेभ्यः, भूतगणेभ्यः, वरुणाय, वसुभ्यः, विद्याधरेभ्यः, किन्नरेभ्यः वायवे, स्तम्भिन्यै, चित्ररथाय, तुम्बुरवे, नारदाय, यक्षेभ्यः, सोमाय, कुबेराय, देवेभ्यः विष्णवे, ईशानाय, ब्रह्मणे, अश्विभ्यां, धन्वन्तरये, विनायकेभ्यो नमः ।

तद्बहिः--

ऐं ग्लौं रौं क्षौं क्षेत्रपालय नमः ।

२ सिंहवराय देवीवाहनाय नमः ।

तद्बहिः--

ऐं ग्लौं महाकृष्णाय मृगराजाय देवीवाहनाय नमः इति पञ्चमावरणम् ।

सहस्रारे अष्टधा विभक्ते प्रतिपञ्चविंशत्युत्तरशतदलं प्राग्वत् क्रमेण--

ऐं ग्लौं ऐरावताय नमः, पुण्डरीकाय, वामनाय, कुमुदाय, अञ्जनाय, पुष्पदन्ताय, सार्वभौमाय, सुप्रतीकाय नमः ।

एते दिग्गजाः सुराब्धेर्बहिर्वा प्रागाद्यासु यष्टव्याः । बाह्यप्राकारस्याष्टासु प्रागाद्यासु दिक्षु अध उर्ध्वं च क्रमेण प्राग्वत्--

ऐं ग्लौं क्ष्रौं हेतुकभैरवक्षेत्रपालाय नमः । हेतुकभैरवश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

३ त्रिपुरान्तकभैरवक्षेत्रपालाय नमः । त्रिपुरान्तकभैरवश्री०

३ अग्निभैरवक्षेत्रपालाय नमः । अग्निभैरवश्री०

३ यमजिह्वभैरवपालाय नमः । यमजिह्वभैरवश्री०

३ एकपादभैरवक्षेत्रपालाय नमः । एकपादभैरवश्री०

३ कालभैरवक्षेत्रपालाय नमः । कालभैरवश्री०

३ करालभैरवक्षेत्रपालाय नमः । करालभैरवश्री०

३ भीमरूपभैरवक्षेत्रपालाय नमः । भीमरूपभैरवश्री०

३ हाटकेशभैरवक्षेत्रपालाय नमः । हाटकेशभैरवश्री०

३ अचलभैरवक्षेत्रपालय नमः । अचलभैरवश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति षष्ठावरणम् ।

सर्वा अप्यावरणदेवताः देव्यभिमुखासीनाः, स्वयं च तत्तदभिमुखः पूजयामीति भावयेत् । देवीपुनःपूजादिबलिदानान्तं पूर्ववत् ।

इत्थं षडावरणीमभ्यर्च्य पुनर्देवीं त्रिवारं सन्तर्प्य पुनः षोडशभिरुपचारैरुपचर्य श्रीक्रमोक्तेन विधिना होमं तदन्ते बलिदानं च कुर्यात् । होमद्रव्याणि--

फलत्रयम्--त्रिफला । मुद्गत्रयं--हरितं कृष्णं पीतम् ।

अथ पाणिं प्रक्षाल्य देव्यै पुष्पाञ्जलित्रयं दत्वा प्रदक्षिणनमस्कारोत्तरं जपेत् ।

वाराहीमन्त्रजपः

यथा--

अस्य श्रीवाराहीमहामन्त्रस्य ब्रह्मणे ऋषये नमः इति शिरसि, गायत्र्यै छन्दसे नमः इति हृदये, ऐं ग्लौं बीजाय नमः इति गुह्ये, फट्

शक्तये नमः इति पादयोः, ठः ठः ठः ठः कीलकाय नमः इति नाभौ, मम सर्वाभीष्टसिद्ध्यर्थे विनियोगाय नमः इति करसम्पुटे च न्यस्य, मूलेन त्रिःव्यापकं कृत्वा, अन्धे अन्धिनि नमः इत्यादिभिः पञ्चभिः मन्त्रैः पूर्वोक्तैः अङ्गुष्ठादिकनिष्ठान्तम्, २ ऐं नमो भगवति वार्तालि वार्तालि हृदयाय नमः इत्यादिभिश्च हृदयादिषु न्यासं विधाय, उक्त-प्रकारेण ध्यात्वा, मनसा २ श्रीवाराह्यै लं पृथिव्यात्मकं गन्धं कल्पयामि नमः, २ श्रीवाराह्यै हं आकाशात्मकं पुष्पं कल्पयामि नमः, २ श्री वाराह्यै यं वाय्वात्मकं धूपं कल्पयामि नमः, २ श्रीवाराह्यै रं अग्न्यात्मकं दीपं कल्पयामि नमः, २ श्रीवाराह्यै वं अमृतात्मकं नैवेद्यं कल्पयामि नमः, नैवेद्याङ्गत्वेन च २ श्रीवाराह्यै सं सर्वात्मकं ताम्बूलं कल्पयामि नमः इति पञ्चोपचारानाचर्य, विघ्नदेव्यङ्गोपाङ्गप्रत्यङ्ग सहितं मूलमन्त्रमष्टोत्तरशतवारान् यथाशक्ति वा श्रीक्रमोक्तेन विधिना जपेत्।

स्तं स्तम्भिन्यै नमः इति वाराह्या विघ्नदेवीमन्त्रः। एतं जपारम्भे त्रिवारं जपेत्। मूलमन्त्रश्च न्यासोक्ताष्टखण्डसमष्टिरूपः। लृं वाराही लृं उन्मत्तभैरवीपादुकाभ्यां नमः इति वाराह्यङ्गं लघुवाराही। ओं ह्रीं नमो वाराहि घोरे स्वप्नं ठः ठः स्वाहा इति तदुपाङ्गं स्वप्नवाराही। ऐं नमो भगवति महामाये पशुजनमनश्चक्षुस्तिरस्करणं कुरु कुरु हुँ फट् स्वाहा इति तत्प्रत्यङ्गं तिरस्करिणी। एतान् त्रीन् मन्त्रान् मूलजपान्ते तद्दशांशं जपेत्। पुनः न्यासध्यानादि कृत्वा जपं निवेद्य स्तुवीत।

वाराहीस्तोत्रम्

यथा—

कुवलयनिभा कौशेयार्धोरुका मुकुटोज्ज्वला
हलमुसलिनी सद्भक्तेभ्यो वराभयदायिनी।
कपिलनयना मध्ये क्षामा कठोरघनस्तनी
जयति जगतां मातः सा ते वाराहमुखी तनुः॥१॥

तरति विपदो घोरा दूरात्परिह्रियते भय-
स्खलितमतिभिर्भूतप्रेतैः स्वयं व्रियते श्रिया ।
क्षपयति रिपूनीष्टे वाचां रणे लभते जयं
वशयति जगत्सर्वं वाराहि यस्त्वयि भक्तिमान् ॥२॥

स्तिमितगतयस्सीदद्वाचः परिच्युतहेतयः
क्षुभितहृदयास्सद्यो नश्यद्दृशो गलितौजसः ।
भयपरवशा भग्नोत्साहाः पराहतपौरुषाः
भगवति पुरस्त्वद्भक्तानां भवन्ति विरोधिनः ॥३॥

किसलयमृदुर्हस्तः क्लिश्येत कन्दुकलीलया
भगवति महाभारः क्रीडासरोरुहमेव ते ।
तदपि मुसलं धत्से हस्ते हलं समयद्रुहां
हरसि च तदाघातैः प्राणान हो तव साहसम् ॥४॥

जननि नियतस्थाने त्वद्वामदक्षिणपार्श्वयोः
मृदुभुजलतामन्दाक्षेपप्रणीततचमारे ।
सततमुदिते गुह्याचारद्रुहां रुधिरासवै
रुपशमयतां शत्रून् सर्वानुभे मम दैवते ॥५॥

हरतु दुरितं क्षेत्राधीशः स्वशासनविद्विषां
रुधिरमदिरामत्तः प्राणोपहारबलिप्रियः ।
अविरतचटत्कुर्वद्दंष्ट्रास्थिकोटिरटन्मुखो
भगवति स ते चण्डोच्चण्डः सदापुरतः स्थितः ॥६॥

क्षुभितमकरैर्वीचीहस्तोपरुद्धपरस्परै
श्चतुरुदधिभिः क्रान्ता कल्पान्तदुर्ललितोदकैः ।
जननि कथमुत्तिष्ठेत् पातालसर्पबिलादिला
तव तु कुटिले दंष्ट्राकोटी न चेदवलम्बनम् ॥७॥

तमसि बहुले शून्याटव्यां पिशाचनिशाचार
प्रथमकलहे चोरव्याघ्रोरगद्विपसङ्कटे ।
क्षुभितमनसः क्षुद्रस्यैकाकिनोऽपि कुतो भयं
सकृदपि मुखे मातस्त्वन्नाम सन्निहितं यदि ॥८॥

विदितविभवं हृद्यैः पद्यैर्वराहमुखीस्तवं
सकलफलदं पूर्णं मन्त्राक्षरैरिममेव यः ।
पठति स पटुः प्राप्नोत्यायुश्चिरं कवितां प्रियां
सुतसुखधनारोग्यं कीर्तिं श्रियं जयमुर्वराम् ।।९।।

इत्यनुग्रहाष्टकम्

देवि क्रोडमुखि त्वदङ्घ्रिकमलद्वन्द्वानुषक्तात्मने
मह्यं द्रुह्यति यो महेशि मनसा कायेन वाचा नरः ।
तस्याद्य त्वदयोग्रनिष्ठुरहलाघातप्रभूतव्यथा
पर्यस्यन्मनसो भवन्तु वपुषः प्राणाः प्रयाणोन्मुखाः ।।१।।

देवि त्वत्पदपद्मभक्तिविभवप्रक्षीणदुष्कर्मणि
प्रादुर्भूतनृशंसभावमलिनां वृत्तिं विधत्ते मयि ।
यो देही भुवने तदीयहृदयान्निर्गत्वरैर्लोहितैः
सद्यः पूरयसे कराब्जचषकं वाञ्छाफलैर्मामपि ।।२।।

चण्डोच्चण्डमखण्डदुष्टहृदयप्रोक्षिप्तरक्तच्छटा—
हालापानमदाट्टहासजनिताटोपप्रतापोत्कटम् ।
मातर्मत्परिपन्थिनामपहृतैः प्राणैस्त्वदङ्घ्रिद्वय
ध्यानोद्दामरवैर्भवोदयवशात् सन्तर्पयामि क्षणात् ।।३।।

वाराहि व्यथमानमानसगलत्संज्ञं त्वदाज्ञाबलात्
सोदद्धैर्यमपाकृताद्धचवसितं प्राप्ताखिलार्थाहतिम् ।
क्रन्दद्बन्धुजनं कलङ्कितकुलं कण्ठे व्रणोद्यत्क्रिमिं
पश्यामि प्रतिपक्षमाशु सततं श्रान्तं लुठन्तं पुनः ।।४।।

वाराहि त्वमशेषजन्तुषु पुनः प्राणात्मिका स्पन्दसे
शक्तिव्याप्तचराचरामिह खलु त्वामेतदभ्यर्थये ।
त्वत्पादाम्बुजसङ्गिनो मम सकृत् पापं चिकीर्षन्ति ये
तेषां मा कुरु शङ्करप्रियतमे देहान्तरावस्थितिम् ।।५।।

विश्वाधीश्वरवल्लभे विजयते या त्वं नियत्यात्मिके
भूतानां पुरुषायुषावधिकरी पाकप्रदा कर्मणाम् ।

तां याचे भवतीं किमप्यवितथं योऽस्मद्विरोधी जन-
स्तस्यायुर्मम वाञ्छितावधि भवेन्मातस्तवैवाज्ञया ।।६।।
मातस्सम्यगुपासितुं जडमतिस्त्वां नाद्य शक्नोम्यहं
यद्यप्यञ्चितदेशिकाङ्घ्रिकमलानुक्रोशपात्रस्य मे ।
जन्तुः कञ्चन चिन्तयत्यकुशलं यस्तस्य तद्वैशसं
भूयाद्देवि विरोधिनो मम च ते श्रेयः पदासङ्गिनः ।।७।।
श्यामां तामरसारुणत्रिणयनां सोमार्धचूडां जग-
त्त्राणव्यग्रहलामुदग्रमुसलामत्रस्तमुद्रावतीम् ।
ये त्वां रक्तकपालिनीं शिववरारोहे वराहाननां
भावे सन्दधते कथं क्षणमपि प्राणन्ति तेषां द्विषः ।।८।।

इति निग्रहाष्टकम्

ततो बृन्दाराधनं, गुरुसन्तोषणं, शक्तिवटुकपुजाञ्च कुर्यात् । यथा—

योगिनीवीरयुग्मसमुदायात्मकं बृन्दं गन्धादिभिराराध्य, यथाविभवं श्रीगुरुं सन्तोष्य, समग्रयौवना लक्षणवतीः मदनविवशाः तिस्रः शक्तीर्वटुकञ्चाहूयाभ्यज्य, स्नपयित्वा, मध्ये वार्तालीबुद्ध्यैकां क्रोधिनीस्तम्भिनीबुद्ध्या च द्वे पार्श्वयोरुपवेश्य, चण्डोच्चण्डधिया बटुकं चाग्रे समुपवेश्य, द्वितारीनमः सम्पुटितैः तत्तन्नाममन्त्रैः गन्धादिभिः क्षीरादिभिश्च सर्वैः द्रव्यैः सन्तोष्य, मम श्रीवार्तालीमन्त्रसिद्धिः भूयादिति शक्तीः प्रार्थयेत् । ताश्च प्रसीदन्त्वधिदेवता इति प्रतिब्रूयुः ।

हविःप्रतिपत्तिः

अथ श्रीक्रमोक्तक्रमेण हविःप्रतिपत्तिकर्मादिविशेषार्घ्यविसर्जनान्तं शेषं निर्वर्तयेत् । हविःप्रतिपत्तौ मूलेन तत्त्वत्रयशोधनमेवेति विशेषः ।

मन्त्रसाधनम्

एवं नित्यक्रममाचरन् श्यामाक्रमोक्तेन पुरश्चरणप्रकारेण प्रत्यहं सहस्रसंख्यया लक्षसंख्याकं प्रकृते कलियुगत्वाच्चतुर्गुणितं जपं पुरश्चरणम् कृत्वा तद्दशांशं नारिकेलोदकैः सन्तर्प्य, तद्दशांशं तापिञ्छ-

कुसुमैः तिलैः चुलुकमितैः शतसंख्याकैर्वा हरिद्राखण्डैर्वा तन्त्रान्तरोक्तैः त्रिमध्वक्तैः हेतुमिश्रैश्च जुहुयात्। इह पञ्चधोपचारात् प्राक् महाव्याहृत्यादिषु चाज्येनैव होमः। इतरेषु तापिञ्छादिना। एवं सिद्धमन्त्रः स्वतन्त्रोपास्तौ श्रीक्रमोक्तेन क्रमेण नैमित्तिकार्चनरतः सत्यां कामनायां पूर्वोक्तेनैव क्रमेण तत्तत्काम्यानुगुणं होमं कृत्वा सफल मनोरथ आज्ञासिद्धः सुखी विहरेत् इति शिवम्॥

परापद्धतिः

काल्यकृत्यमाह्निकञ्च

श्रीमान् साधकः कल्ये प्रबुद्धः शयन एव स्थितः श्रोत्राचमनभस्मधारणे विधाय, श्रीक्रमोक्तेन क्रमेण श्रीगुरोर्ध्यानं वक्ष्यमाणया मूलपूर्विकया सामान्यपादुकया सुमुखादिमुद्राप्रदर्शनपूर्वकं वन्दनं च विधाय, वक्षमाणया रीत्या प्राणानायम्य ब्रह्मरन्ध्रसम्बन्धिनि सहस्रदलकमले सुखासीनाया वक्ष्यमाणध्यानोक्तमूर्त्याः शक्तिबीजाभिन्नायाः यशोऽम्बायाः चरणयुगलविगलदमृतरसविसरपरिप्लुतमात्मानं ध्यात्वा मूलं मनसा दशवारमावर्त्य, बहन्नाडी पार्श्वपदमुत्थाय, निर्वर्तितावश्यकः उक्तया भङ्ग्या विहितदन्तधाववनादिस्नानश्च शुचिवासो वसानः विधृतपुण्ड्रः सर्वेण मूलेन त्रिराचम्य द्विः परिमृज्य सकृदुपस्पृश्य चक्षुषी नासिके श्रोत्रे अंसे नाभि हृदयं शिरश्चावमृशेत्।

यागमन्दिरप्रवेशः

एवं त्रिराचम्य, यागमन्दिरमासाद्य, द्वारस्थण्डिलं गोमयेनोपलिप्य, यागगृहञ्च रङ्गवल्लीपुष्पमालिकावितानादिभिश्चालङ्कृत्य द्वारस्य दक्षवामशाखयोः उर्ध्वभागे च क्रमेण——

सौः भद्रकाल्यै नमः, भैरवाय, लम्बोदराय नमः इति तिस्रो द्वारदेवताः सम्पूज्य, अन्तः प्रविष्टः सौः रक्तद्वादशशक्तियुक्ताय दीपनाथाय नमः इति पुष्पाञ्जलिना भूमौ दीपनाथमिष्ट्वा, सपर्यासामग्रीं स्वदक्षिणभागे निधाय, प्रज्ज्वालितदीपो गन्धमाल्यादिभिरलङ्कृतात्मा जातीपत्रफलैलालवङ्गकर्पूराख्यपञ्चति-

क्तेनामोदितवदनः प्रसन्नमनाः स्वास्तीर्णे ऊर्णामृदुनि शुचिनि मूलेन द्वादशवारमभिमन्त्रिते सकृत्प्रोक्षिते चासने सौः आधारशक्तिकमलासनाय नमः इति प्राङ्मुख उदङ्मुखो वा पद्मस्वतिकाद्यन्यतमेना सनेनोपविश्य,सौः समस्तगुप्तप्रकटसिद्धयोगिनीचक्रदेवता श्रीपादुकाभ्यो नमः इति मूर्धनि बद्धाञ्जलिः सौः ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः ऐं ग्लौं ह्स्ख्फ्रें ह स क्ष म ल व र यूं स ह क्ष म ल व र यीं ह्सौः स्हौः अमुकाम्बासहितामुकानन्दनाथश्रीगुरुपादुकां पूजयामीति मन्त्रेण मस्तके निजदेशिकमभिवन्द्य गं गणपतये नमः इति बद्धाञ्जलिः ।

अपसर्पन्तु ते भूता ये भूता भुवि संस्थिताः ।
ये भूता विघ्नकर्तारस्ते गच्छन्तु शिवाज्ञया ॥

इति मन्त्रं सकृदुच्चार्य युगपद्वामपार्ष्णिभूतलत्रिराघातकरास्फोटत्रितयक्रूरदृष्ट्यवलोकनपूर्वकं तालत्रयेण भौमान्तरिक्षदिव्यान् भेदावभासकान् विघ्नानुत्सारयेत् ।

प्राणायामः

अथ श्रीक्रमोक्तेन विधिना भूतशुद्धिमात्मप्राणप्रतिष्ठां च विधाय सौः वर्णपूर्वकं मातृकावर्णैः श्रीक्रमोक्तेन क्रमेण बहिर्मातृकान्यासं कृत्वा, षोडशवारमावृत्तेन मूलेन पूरकं चतुःषष्टिवारमावृत्तेन कुम्भकं द्वात्रिंशद्वारमावृत्तेन रेचकम् इति विंशतिधा षोडशधा दशधा सप्तधा त्रिधा वा प्राणानायम्य ।

अङ्गन्यासः

तेजोरूपदेवीमयं भावयन्नात्मानं मुहुरावृत्तेन सौः नमः इति नमोऽन्तेन मूलेन शिरोमुखहृन्मूलाधारेषु न्यासं विधाय, सर्वाङ्गे च व्यापकं कृत्वा, सौः स् हृदयाय नमः, सौः औ शिरसे स्वाहा, सौः :शिखायै वषट्, सौः स् कवचाय हुम्, सौः औ नेत्रत्रयाय वौषट्, सौः :अस्त्राय फट्, इति मूलमन्त्रावयवैर्द्विरावृत्तैः वर्णषडङ्गं, सर्वेण मूलेन षड्वारमावृत्तेन मन्त्रषडङ्गं च कुर्यात् । इह मूलमन्त्रस्य तृतीयोऽवयवः केवलो विसर्गो न त्वकारविशिष्ट इति च ज्ञेयम् ।

चिदग्नौ सर्वतत्त्वविलापनम्

अथ काकचञ्चूपुटाकृतिना मुखेन बाह्यमनिलमन्तराकृष्य संस्तभ्य, मूलं सप्तविंशतिवारमावर्त्य, वक्ष्यमाणक्षित्यादिशिवान्त षट्त्रिंशत्तत्त्वात्मकं वेद्यं नाभौ मुद्रितं विभाव्य, पुनः प्रोक्तवारं मूलं जप्त्वा, नम इति शिखाबन्धोत्तरं पुनः पूर्ववद् अनिलमापूर्य, तेन सर्वकारणचिद्रूपमग्निमुद्दीप्य, तत्र प्राङ्मुद्रितस्य वेद्यस्य विलयनं भावयित्वा ।

अर्घ्यशोधनम्

श्रीक्रमोक्तेन क्रमेण सामान्यविशेषार्घ्ये आसादयेत् । अत्र चोभयोरप्यर्घ्ययोः प्रवेशरीत्या अन्तरन्तश्चतुरस्रादिबिन्द्वन्तमण्डलकरणम्, अं आत्मतत्त्वाय आधारशक्त्यै वौषडित्याधारस्थापनम्, उं विद्यातत्त्वाय पद्मासनाय वौषडिति पात्रनिधानम्, मं शिवतत्त्वाय सोममण्डलाय नमः इति शुद्धसलिलापूरणम् ।

ब्रह्माण्डखण्डसम्भूतमशेषरससंभृतम् ।
आपूरितं महापात्रं पीयूषरसमावह ॥

इति क्षीरपूरणम्, हृदयशक्तिश्रीपादुकां पूजयामीत्याद्यस्त्रान्तं प्रागुक्तषडङ्गद्वयम्, मूलेन दशधा अभिमन्त्रणम्, चतुर्नवतिमन्त्राभिमन्त्रणाभावश्च विशेषः । ततो विशेषार्घ्यबिन्दुभिः वरिवस्या वस्तूनि सम्प्रोक्ष्य ।

तत्त्वकदम्बस्य हृत्पद्मस्थापनम्

पूर्वं नाभौ मुद्रयित्वा तप्तायोद्रवमिव चिदग्नौ विलापितं षट्त्रिंशत्तत्त्वकदम्बरूपं वेद्यं हृत्सरोजमानीय स्थापयेत् ।

पराचक्रनिर्माणम्

अथ कुसुमक्षेपैः मूलपूर्वकैः वक्ष्यमाणैः मन्त्रैः पराम्बायाश्चक्र रूपमासनं निर्मिमीत । यथा—

सौः पृथ्वीयोगपीठाय नमः, अप्, तेजः, वायु, आकाश, गन्ध, रस, रूप, स्पर्श, शब्द, उपस्थ, पायु, पाद, पाणि, वाक्, घ्राण, जिह्वा,

चक्षुः, त्वक्, श्रोत्र, अहङ्कार, बुद्धि, मनः, प्रकृति, पुरुष, नियति, काल, विद्या, कला, राग, माया, शुद्धविद्या, ईश्वर, सदाशिव, शक्ति शिवयोगपीठाय नमः इत्येवं पराचक्रं निर्माय।

चक्रे देव्याः पूजा

ब्रह्मरन्ध्रे--

अकलङ्कशशाङ्काभा त्र्यक्षा चन्द्रकलावती।
मुद्रापुस्तलसद्बाहा पातु मां परमा कला॥

इति ध्यातां सादाख्यचन्द्रकलारूपां श्रीपराम्बां मूलेन हृदयगते पराचक्रे आवाह्य, मूलान्ते श्रीपराम्बा आवाहिता भव इत्यादिरीत्या तत्तन्मुद्राविधानपूर्वकं आवाहनाद्यवगुण्ठनान्तं कृत्वा, वन्दनधेनुयोनि मुद्राः प्रदर्श्य, मूलेन पुनः पुनरावृत्तेन श्रीपरादेव्यै पाद्यं कल्पयामि नमः इत्यादिरीत्या पाद्यार्घ्याचमनीयस्नानवासोगन्धपुष्पधूपदीपनीराजन छत्रचामरयुगदर्पणनैवेद्यपानीयताम्बूलाख्यान् षोडशोपचारान् विधाय, नैवेद्याङ्गत्वेन पूर्वोत्तरापोशने हस्तप्रक्षालनगण्डूषाचमनीयानि च दद्यात्। नैवेद्याय त्रिकोणवृत्तचतुरस्रमण्डलकरणम्, मूलेन प्रोक्षणम्, वं इति धेनुमुद्रया अमृतीकरणम्, मूलेन सप्तवाराभि-मन्त्रणम्, प्राणादिमुद्राप्रदर्शनञ्चानुष्ठेयम्। ततो वामकरतत्त्वमुद्रा सन्दष्टद्वितयशकलगृहीतक्षीरबिन्दुसहपतितैः दक्षकरोपात्तैः कुसुमैः सौः स् प्रकाशरूपिणीपराभट्टारिकाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, सौः औ विमर्शरूपिणीपराभट्टारिकाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, सौः :प्रकाशविमर्शरूपिणीपराभट्टारिकाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, इति त्रिभिः मन्त्रैः क्रमेण देव्या मूलाधारहृन्मुखेष्वभ्यर्च्य सौः महाप्रकाशविमर्शरूपिणीपराभट्टारिकश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति मन्त्रेण देवीं दशवारं सन्तर्प्य।

देव्याम् अखिलतत्त्वहोमभावनम्

तामेव कालाग्निकोटिदीप्तां ध्यात्वा, तस्यां सौः पृथ्वीं जुहोमि स्वाहा, सौः अपो जुहोमि स्वाहा इत्यादिरीत्या प्राग्वद्विलाप्य हृदये स्थापितं षट्त्रिंशत्तत्त्वकदम्बकं पृथक्-पृथक् मनसा जुहुयात्।

गुर्वोघत्रययजनम्

ततो मूलपूर्विकयोक्तया श्रीगुरुपादुकया मस्तकस्थं श्रीगुरुं त्रिः सम्पूज्य पुनश्चिदग्निमुद्दीप्तं विभाव्य देव्याः पश्चात् प्रागपवर्गे रेखात्रये दक्षिणसंस्थाक्रमेण गुर्वोघत्रयं यजेत्। यथा—सौः पराभट्टारिकादेव्यम्बाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, अघोरानन्दनाथ श्री०, श्रीकण्ठानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति दिव्यौघः।

सौः शक्तिधरानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, क्रोधानन्दनाथ श्री०, त्र्यम्बकानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति सिद्धौघः।

सौः आनन्दानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, प्रतिभादेव्यम्बानन्द, वीरानन्द, संविदानन्द, मधुरादेव्यम्बानन्द, ज्ञानानन्द, श्रीरामानन्द, योगानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति मानवौघः।

बलिदानम्

ततः त्रिकोणवृत्तचतुरस्रमण्डलं कृत्वा ऐं व्यापकमण्डलाय नमः इति पुष्पेणाभ्यर्च्य, अर्धान्नं सलिलपूर्णं सक्षीरोपादिममध्यमञ्च पात्रं निधाय, ओं ह्रीं सर्वविघ्नकृद्भ्यः सर्वभूतेभ्यो हुं फट् स्वाहेति त्रिः पठित्वा बलिं दत्वा, तत्त्वमुद्रास्पृष्टं क्षीरं बल्युपरि निषिच्य, वाम पार्ष्णिघातकरास्फोटौ कुर्वाणः समुदञ्चितवक्त्रो नाराचमुद्रया बलिं भूतैः ग्राहयित्वा , पाणिं प्रक्षाल्य, मानसिकीः प्रदक्षिणनतीः विधाय, देव्यै पुष्पाञ्जलिं दद्यात्।

परामनुजपः

अथ अस्य श्रीपराभट्टारिकामहामन्त्रस्य भैरवाय ऋषये नमः, इति शिरसि, गायत्र्यै छन्दसे नमः इति मुखे, पाराम्बायै देवतायै नमः इति हृदये, सं बीजाय नमः इति गुह्ये, औः शक्तये नम इति पादयोः (कीलकाय नमः इति नाभौ), मम सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगाय नमः इति करसम्पुटे च न्यस्य, मूलेन त्रिर्व्यापकं कृत्वा।

सां अङ्गुष्ठाभ्यां (हृदयाय) नमः, सीं तर्जनीभ्यां नमः (शिरसे स्वाहा), सूं मध्यमाभ्यां नमः (शिखायै वषट्) सैं अनामिकाभ्यां नमः (कवचाय हुं,) सौं कनिष्ठिकाभ्यां नमः (नेत्रत्रयाय वौषट्), सः करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः (अस्त्राय फट्) इति मन्त्रैः कराङ्गन्यासौ कृत्वा ।

अकलङ्केति ध्यात्वा,

सौः परादेव्यै लं पृथिव्यात्मकं गन्धं समर्पयामि, सौः परादेव्यै हं आकाशात्मकं पुष्पाणि पूजयामि, सौः परादेव्यैयं वायव्यात्मकं धूपमाघ्रापयामि, सौः परादेव्यै रं अग्न्यात्मकं दीपं दर्शयामि, सौः परादेव्यै वं अमृतात्मकं नैवेद्यं निवेदयामि, सौः परादेव्यै सं सर्वात्मकं ताम्बूलादि-सर्वोपचारान् समर्पयामि इति षडुपचारैः मनसा अभ्यर्च्य,

मूलं सहस्रं त्रिशतं शतं वा श्रीक्रमोक्तेन विधिना जप्त्वा स्तुवीत ।

परास्तुतिः

यथा—

याऽघोरादिभिरेतैः पारम्पर्यक्रमागतैर्नर्थैः ।
प्रथते तां विश्वमयीं विश्वातीतां स्वसंविदं नौमि ॥१॥

आनन्दचरणकमलामकलङ्कशशाङ्कमण्डलच्छायाम् ।
तन्मण्डालाधिरूढां तत्कलया कलितचित्कलां नौमि ॥२॥

इच्छादिशक्तिशूलाम्बुजमूलां मूलकुण्डलीरूपाम् ।
नित्यामप्यणुरूपामणोश्च महतो महीयसीं नौमि ॥३॥

मौक्तिकमणिगणरुचिरां शशाङ्कनिर्मोकनिर्मलं क्षौमम् ।
निवसानां परमेशीं नमामि सौवर्णसम्पुटान्तःस्थाम् ॥४॥

भक्तजनभेदभञ्जनचिन्मुद्राकलितदक्षपाणितलाम् ।
पूर्णाहन्ताकारणपुस्तकवर्येण रुचिरवामकराम् ॥५॥

सृष्टिस्थितिलयकृद्भिर्नयनाम्भोजैश्शशीनदहनाख्यैः ।
मौक्तिकताटङ्काभ्यां मण्डितमुखमण्डलां परां नौमि ॥६॥

षड्गतिषडूर्मिषडरीन् धिक्कृत्याशु स्वभक्तवर्गस्य ।
कञ्चुकपञ्चकनोदनसञ्चितसंवित्प्रकाशिनीं नौमि ॥७॥

कैवल्यं यान्ति हठात् कटाक्षपातेन तां परां नौमि ।
यः पठतीदं स्तोत्रं पात्रं स भवेच्च पञ्चवर्गस्य ॥८॥

गुरुचरणकमलभाजा सहजानन्देन योगिनाऽभिहितम् ।
अध्वातीतं बुद्ध्वा बुधाः प्रबुद्धाः परं पदं यस्याः ॥९॥

हविःशेषस्वीकरणम्

अथ—

सौः आत्मतत्त्वं शोधयामि नमः स्वाहा ।

सौः विद्यातत्त्वं शोधयामि नमः स्वाहा ।

सौः शिवतत्त्वं शोधयामि नमः स्वाहा ।

इति मन्त्रैः तत्त्वत्रयशोधनपूर्वकं हविःशेषं स्वीकृत्य मूलेन देवीं विसृज्य, तेनैव ब्रह्मरन्ध्रं नीत्वा विशेषार्घ्यपात्रमामस्तकमुद्धृत्य, "आर्द्रं ज्वलति" इति मन्त्रेण तदर्घ्यमात्मनः कुण्डलिन्यग्नौ हुत्वा कामकलात्मकं देवीरूपं भावयन्नात्मानं कृतकृत्यो भवेत् ।

मन्त्रसाधनम्

एवं नित्यक्रमं निर्वर्तयन् श्यामाक्रमोक्तक्रमेण लक्षजपं पुरश्चरणम् कलौ तच्चतुर्गुणितं प्रत्यहमयुतसंख्यया, ग्रहणादिजपप्रत्याम्नायान्वा कृत्वा, होमतर्पणब्राह्मणभोजनानि क्रमेण दशांशतः कुर्यात् । होमद्रव्यस्य तन्त्रान्तरेष्वदर्शनात्, आज्यमेव । ततः सिद्धमनुः काम्यलिप्सुर्यदि श्यामाक्रमोक्तैरेव द्रव्यैः हुत्वा पूर्णमनोरथः सुखी विहरेत् । एतदेकविश्रान्तिमभिलषतोऽप्ययमेवोपास्तिक्रम इति शिवम् ॥

परिशिष्टम्—१

ज्योतिषामपि ज्योतिर्निर्दृश्य दृक्स्वरूपो महान् प्रकाशः शिवः। तद्विज्ञाने ज्ञाने सर्वं विज्ञातं भवति। तस्मिन् दृष्टे सर्वं बाधितं भवति। तस्य नैसर्गिकी स्फुरत्ता विमर्शरूपा शक्तिः, तद्योगादेव विश्वोत्पत्तिस्थितिलयलीलत्वं शिवस्य। तदुक्तं वरिवस्यारहस्ये "स जयति महान् प्रकाशो यस्मिन् दृष्टे न दृश्यते किमपि। कथमिव तस्मिन् ज्ञाते सर्वं विज्ञातमुच्यते वेदे॥ नैसर्गिकी स्फुरत्ता विमर्शरूपास्य वर्तते शक्तिः"। इति। तद्विज्ञानार्थमेव चतुर्दश विद्यास्थानानि। तेष्वपि सारभूता वेदाः तेष्वपि गायत्री। तस्या रूपद्वितयम्। तत्रैकं स्पष्टम्। द्वितीयं परमगोपनीयं श्रीविद्याख्यम्। तदेव कामो योनिः कमलेत्येवं साङ्केतिकैः शब्दैर्वेदोऽपि व्यवहरति।

तत्र कादिविद्यायाः कादिवर्णास्तु स्पष्टाः। हृल्लेखायान्तु व्योमाग्निवामलोचनाबिन्द्वर्धचन्द्ररोधिनीनादनादान्तशक्तिव्यापिका समनोन्मनीति द्वादश संहतिः। बिन्द्वादिनवानां संहतिर्नाद उच्यते। तत्र कामकला (ईकारः) त्रिकोणा (एकारः) च मात्राद्वितयोच्चार्ये। बिन्दुरहितहृल्लेखा मात्रातृतयोच्चार्या। अन्ये स्वरा मात्राकालोच्चार्याः। व्यञ्जनानि तु अर्धमात्रोच्चार्याणि। बिन्दोरपि व्यञ्जनत्वादर्धमात्रैव। "एकमात्रो भवेद्ध्रस्वः द्विमात्रो दीर्घ उच्यते। त्रिमात्रस्तु प्लुतो ज्ञेयो व्यञ्जनन्त्वर्धमात्रकम्"॥ इति वचनादर्ध चन्द्ररोधिन्यादयः पूर्वपूर्वार्धाः बिन्दोरर्धः कालः चन्द्ररोधिन्याः। तस्या अर्धः कालो रोधिन्या इत्येवम्।

कालपरमाणुर्लव उच्यते। तदुक्तम् "नलिनीपत्रसंहत्याः सूक्ष्मसूच्यभिवेधने। दले दले तु यः कालः स कालो लव संज्ञितः"॥ इति। तथा षट्पञ्चाशदुत्तरशतद्वयलवैरेका मात्रा। तथा च बिन्दोरष्टाविंशदुत्तरशतं लवाः। अर्धचन्द्रस्य चतुःषष्टिः। रोधिन्याः द्वात्रिंशत्। नादस्य षोडश। नादान्तस्याष्टौ। शक्तेश्चत्वारः। व्यापिकाया द्वौ। समनाया एको लवः। उन्मनाया नास्त्येव कालः। "अतः सूक्ष्मतमः कालो नोपलभ्यो भृगूद्वह"।

केषाञ्चिन्मतरीत्या द्वादशोत्तरपञ्चशतलवात्मकत्वमेव मात्रायाः स्वरूपम्। ततश्च मात्रायाः द्वादशोत्तरपञ्चशततमो भाग उन्मनाकालः।

प्रथमकूटे अष्टादश वर्णाः, द्वितीये द्वाविंशतिवर्णाः, तृतीयेऽप्यष्टादशैव। तदुक्तं वरिवस्यारहस्ये "प्रथमेऽष्टादश वर्णाः द्वाविंशतिरक्षराणि मध्ये स्युः। प्रथमेन तुल्यमन्त्यं संघातेनाष्टपञ्चाशत्"। इति। संहत्य लवत्रयन्यूना एकत्रिंशन्मात्रा मन्त्रे सम्पद्यन्ते। तत्र प्रथमकूटं प्रलयाग्निनिभं मूलाधारमारभ्यानाहतं यावत्, द्वितीयं कोटिसूर्याभमनाहतमारभ्याज्ञाचक्रं यावत्, तृतीयं कूटं कोटिचन्द्राभं तदारभ्य ब्रह्मरन्ध्रं यावत्, माला मणिवद्वर्णाः क्रमेणोपर्य्युपरि भाव्या आधारोत्थितो नादो गुण इव वर्णमध्ये गतो भाति। इदञ्च स्थानत्रयं बिन्द्वादिरहितकूटत्रयस्यैव। बिन्द्वादिनवकस्य तु स्थितिस्थान रूपाकारानाह वरिवस्यारहस्यकारः "मध्ये फालं विन्दुर्दीप इवाभाति वर्त्तुलाकारः। तदुपरि गतोऽर्धचन्द्रोऽन्वर्थः कान्त्या तथाकृत्या॥ अथ रोधिनी तदूर्ध्वं त्रिकोणरूपा च चन्द्रिका कान्तिः। नादस्तु पद्म रागवत्, दण्डद्वयवर्त्तिनीव सिरा॥ नादान्तस्तडिदाभः स व्यवस्थित बिन्दुयुक्तलाङ्गलवत्। तिर्यग्बिन्दुद्वितये वामोद्गच्छत्सिराकृतिः शक्तिः॥ बिन्दूद्गच्छत् त्र्यस्राकारधरा व्यापिका प्रोक्ता। ऊर्ध्वाधो बिन्दुद्वयसंयुतरेखाकृतिः समना॥ सैवोर्ध्वबिन्दुहीनोन्मना तदूर्ध्वं महाबिन्दुः। शक्त्यादीनान्तु वपुर्द्वादशरविकान्तिपुञ्जाभम्॥" इति।

तथा च--

मूलाधारे क ए, स्वाधिष्ठाने ईल, मणिपूरे ह्रईं अनाहते हसक, विशुद्धौ हल, आज्ञायां ह्रीं सकल, सहस्रारे ह्रीं, बिन्दुः ÷ ◡, अर्धचन्द्रः ◡, रोधिनी ▽ ◡, नादः ०।०, नादान्तः ० ⩗ ◡, शक्तिः ! ०ः व्यापिका ▽ ◡, समना ⁝, उन्मनी । ◡, महाबिन्दुः ०।

मन्त्रवर्णानां कण्ठताल्वादीन्युत्पत्तिस्थानानि आन्तरान् बाह्यांश्च यत्नान् ज्ञात्वा तेषां स्थितिस्थानानि च ज्ञात्वा वर्णानेवमुच्चारयेद्यथा प्राथमिको नादो द्वितीयकूटेन सार्धमुच्चारितो भवेत्। द्वितीयनादस्तु

तृतीयेन कूटेन सार्धमुच्चारितो भवेत् । प्राक्तनयोः बिन्द्वादिनवक-योस्तु सम्मेलनेन तृतीयं यथा तत्संवलितं भवेत्तथोच्चारणीयम् । तृतीयकूटस्थं नादं बिन्द्वादि समनान्तमुच्चारयेत् । एतदुच्चारण मुन्मन्यन्तर्निलीनं विभावयेत् ।

श्रीविद्याया वाग्भवकामराजशक्तिकूटानां व्यष्टिसमष्टिभेदेन चतुर्धा भिन्नानां चत्वारि बीजानि सृष्टिस्थितिसंहारानाख्यारूपाणि भावनीयानि । तान्येव ज्ञातृज्ञानज्ञेयानि तत्सामरस्यञ्च, तान्येवाग्निचक्रसूर्यचक्रसोमचक्राणि ब्रह्मचक्रञ्च, मित्रीशनाथषष्ठीशनाथोड्डीशनाथाश्चर्यानन्दनाथश्च, जाग्रत्स्वप्नसुषुप्तयस्तुरीया च, वामाज्येष्ठारौद्रयः शान्ता च, इच्छाज्ञानक्रिया अम्बिका च, कामेश्वरी वज्रेश्वरीभगमालिन्यो महात्रिपुरसुन्दरी च, आत्मान्तरात्मपरमात्मानो ज्ञानात्मा च, आत्मतत्त्वविद्यातत्त्वशिवतत्त्वानि सर्वतत्त्वञ्च, कामरूपपूर्णगिरिजालन्धराण्योडयानपीठञ्च, प्राग्दक्षिणपश्चिमान्वया उत्तरान्वयश्च, एत एव समयाम्नायपदाभ्याञ्च कथ्यन्ते । स्वयम्भूबाणेतराणि परञ्च, पश्यन्तीमध्यमावैखर्य्यः परा च, एतान्येव पुटधामतत्त्वपीठान्वयलिङ्गमातृकारूपेण चिन्तनीयानीत्यर्थः । तदुक्तं वरिवस्यारहस्ये 'पुटधाम-तत्त्व-पीठान्वय-लिङ्गक-मातृ-तत्समष्टीनां रूपान्तराणि बीजान्यमूनि चत्वारि चिन्तनीयानि' इति ।

सृष्टिस्थितिसंहाराख्यानि त्रिविधान्यपि कर्माणि प्रत्येकमपि त्रिविधानि । तद्यथा—सृष्टिसृष्टिः, सृष्टिस्थितिः, सृष्टिसंहृतिः, एवं स्थितिसृष्टिः, स्थितिस्थितिः, स्थितिसंहृतिश्च ; संहृतिसृष्टिः, संहृतिस्थितिः, संहृतिसंहृतिः । स्वशक्तिभिः सहिता ब्रह्माद्या एतत्कर्मणामधिपतयः । तत्र प्रथमकूटे ककारो ब्रह्मणो रूपम्, त्रिकोणा भारती स्वरूपा, तुर्यः स्वरः विष्णुस्वरूपः, लकारः पृथ्वीस्वरूपः, हकारो रुद्ररूपः, रेफो रुद्राणीस्वरूपः, तुर्यस्वरस्तु शान्ताम्बिकात्मकमिथुन स्वरूपः । द्वितीयकूटे मध्यमहकारं परित्यज्यावशिष्टाक्षरेष्वपि पूर्वोक्तैव रीतिः । तृतीयकूटे तु द्वितीयकूटस्थत्यक्तहकारस्य ब्रह्मरूपत्वं, सकारो भारतीरूपः, शेषाः पूर्ववत् । प्रथमकूटे हृल्लेखान्तर्गतकामकलायां या सपरार्धकला तुरीयबिन्दुरूपा, बिन्दुना मुखं,

बिन्दुद्वयेन कुचौ, सपरार्द्धेन योनिः, सैव वन्हिकुण्डलिनी ; द्वितीयकूटे सैव सूर्यकुण्डलिनी, सैव तृतीयकूटे सोमकुण्डलिनी। बिन्द्वादि नवकसमष्टिरूपो नादो दीपशिखाग्रवर्त्तिकज्जललेखावत्तत एवोत्पद्यते। अनाहतमारभ्योत्थिते नादे त्रैलोक्यमोहनसर्वाशापूरकसंक्षोणचक्रत्रयस्य त्रिविधसृष्टिरूपस्य भ्रूमध्यमारभ्योत्थिते नादे, सर्वसौभाग्यदायक सर्वार्थसाधकसर्वरक्षाकरचक्रत्रयस्य त्रिविधस्थितिरूपस्य बिन्दुस्थान मारभ्योत्थिते नादे, सर्वरोगहरसर्वसिद्धिप्रदसर्वानन्दमयचक्रत्रयस्य त्रिविधसंहृतिरूपस्य च चिन्तनं कार्यम्'।

बाह्येन्द्रियव्यवहाररूपा जागरावस्था, तद्धेतुर्ज्ञानं तृतीयकूटस्थ हृल्लेखास्थे रेफे भावनीयम्। बाह्येन्द्रियानपेक्षान्तःकरणव्यवहाररूपा स्वप्नावस्था, तज्जनकज्ञानरूपः प्रकाशः हृल्लेखास्थया कामकलया बोध्यः। अथापि स्वप्नावस्था गलस्थे द्वितीयकूटस्थे लकारे चिन्त्या, वृत्तिसामान्या भावरूपा अविद्या वृत्तिरूपा वा सुषुप्तिः ललाटस्थाने तृतीयकूटस्थहृल्लेखास्थे बिन्दौ चिन्त्या, चिदभिव्यञ्जक नादस्य वेदनं तुर्यावस्था, तद्धेतुः प्रकाशः अर्धचन्द्ररोधिनी नादेषु भावनीयः। मनोवचनातीतप्रत्यगानन्दघन एव तुर्यातीतावस्था नादान्तादिपञ्चके भाव्या। तार्तीयके रेफस्थाने बिन्दौ रोधिन्यां नादान्तव्यापिकयोः चन्द्रकतुल्यानि पञ्चशून्यानि भाव्यानि। नीरूपं षष्ठं महाशून्यम् उन्मन्यां चिन्त्यम्।

प्राणात्ममानसानां संयोगः प्राणविषुवसंज्ञकः। प्राथमिककूटनादे व्यष्टिसमष्टिभेदेन बीजचतुष्कस्य स्वस्य चैक्येन नाद मयताविभावनं मन्त्रविषुवम्। मूलाधारादिषट्चक्रस्याध ऊर्ध्वं चैकैको ग्रन्थिरिति द्वादश ग्रन्थयः। तद्भेदनमार्गेणैव सुषुम्नानाडी मूलाधाराद्ब्रह्मरन्ध्रं व्याप्नोति। तेनैव मार्गेण नादस्य वर्णपंक्तेश्च नाडीसंयुतत्वेन भावनयोच्चारणं नाडीविषुवम्। तृतीयकूटस्थरेफादिषु सप्तसु स्थानेष्वाधारादारब्धस्य नादस्याभिधानादुत्तरोत्तरक्षणेषु कांस्यतालध्वनिवत् सौक्ष्म्यतारतम्यस्य शक्तौ लयभावनं प्रशान्तविषुवम्। शक्त्यन्तर्गतनादं समनायां लयचिन्तनं शक्तिविषुवम्। समनोर्ध्वं पुनरुज्जीवनस्य सूक्ष्मतमस्य नादस्योन्मन्यां लयः काल-

विषुवम् । अकुलसहस्रारादिकोन्मनान्तप्रदेशसंस्थेषु ककारादि-पून्मनान्तेषु श्रीविद्याकूटालयेषु अयुतोत्तराष्टशतोत्तरसप्तदशत्रुटि पर्यन्तं विद्यावयवस्थानसंलग्नतापूर्वकं नादोच्चारणे कृते सति तत्त्वस्य संविदभेदस्य बोधो भवति, तदिदं तत्त्वविषुवम् । एवं पूर्वोक्तरीत्या पञ्चावस्था षट्शून्यानि सप्तविषुवानि नव चक्राणि मनोरार्थांश्च स्मरतो विद्यावर्णोच्चारणं जपः ।

कामयत इति कः परं ब्रह्म, 'कं ब्रह्मेति' श्रुतेः । कमेरौणादिको डः । जगत्सिसृक्षावान् परमेश्वरस्तत्पदार्थः काम इत्युच्यते । तदेव गायत्र्यास्तदिति शब्दार्थः । एकारस्य त्रिकोणत्वाद्योनिरित्यर्थः । तदेव प्राणिप्रसवकारणम् । त्रिकोणा शक्तिरेकारेण महाभगेन प्रसूते, तस्मा-देकार एव गृह्यते । सवितुरिति तुप्रत्ययान्तप्रथमान्तपदस्य स एवार्थः, पूञ् प्राणिप्रसवे इति धातुस्मरणात् । तच्च सर्वसम्भजनीयत्वात् वरेण्यम् सर्वप्राणिपरप्रेमास्पदम् । अतएव वरेण्यम् इत्यस्यापि स एवार्थः । **'यदेकादशमाधारं बीजं कोणत्रयात्मकम् । ब्रह्माण्डादि कटाहान्तं जगदद्यापि दृश्यते ।।'** इति वामकेश्वरस्मरणात् । ईयते योगिभिः सर्वान्तर्यामितयेति ई । पदानां मध्यवर्तित्वेन तुरीयस्वरेण सर्वान्तर्यामी शिवः । स एव देवस्य भर्ग इत्यनयोरर्थः । सोऽर्ङ्स् इति देवस्येति पदमपि प्रथमान्तमेव । भर्गः शिवः । धत्त इति धीः सर्वाधारः । सर्वान्तर्यामी सर्वाधारः शिव इति देवस्य भर्गो धीरिति गायत्र्याः पदत्रयस्यार्थः । स एव तुरीयस्वरस्यार्थः । 'तस्माद्भर्गो देवस्य धीत्येवमीकारः' इति श्रुतेः । ल इति पृथ्वीबीजस्य ससागरं सभूधरं भूमण्डलमर्थः । भूमण्डलमित्यपि पञ्चभूतोपलक्षणम् । तदपि च मृद्घट इतिवत् परमात्मसामानाधिकरण्येन भूमण्डलोपलक्षित-पञ्चभूतात्मना परिणतं परमात्मतत्त्वमेव ल इत्यस्यार्थः । गायत्र्यां महीति पदस्यापि स एवार्थः । महत्त्वात् काठिन्याच्च मही पृथ्वीति बोध्यते । ह्रीम् इति हकारस्य हृदयमर्थः । तत्र हृदये ईगतौ इट् गतौ इति धातोः ई इत्यस्य वासोऽर्थः । तथा च ह्रीं हृदयागार-वासिनी हृल्लेखा तां माति बोधयतीनि ह्रीम् परमात्मतत्वावभासिनी गुणत्रयातीता निर्गुणब्रह्मस्वरूपा राजराजेश्वरी । धियो यो नः

प्रचोदयात् इति गायत्र्यास्तृतीयपादस्य स एवार्थः। अस्मदादीनां धियो बुद्धीः ध्यानादिरहिते निष्प्रपञ्चे वस्तुनि प्रेरयति-परतत्त्वविषयकज्ञानजननीत्यर्थः। परोरजसेऽसावदोम् इति तुरीयपादस्य गुणत्रयातीतं ब्रह्मैवार्थः। रजसः परं परोरजसे सोः शे इत्यादेशः। रजोऽतीतं निर्मलं निर्गुणमिति यावत्। रजःशब्दस्य गुणत्रयोपलक्षकत्वात्। सावदोम् इत्यस्य सवदोऽवदश्च प्रणवो बोद्धयते। स च वक्तुं शक्यो वक्तुमशक्यश्च। शब्दैः शक्तिमर्यादया न बोध्यः। शक्यतावच्छेदकधर्ममात्रस्य परस्मिन्नभावात्। लक्षणया तु बोध्यते, सत्यज्ञानादिपदशक्यविशिष्टतादात्म्यवत्त्वात्। 'यतो वाचो निवर्तन्ते' 'सर्वे वेदा यत्पदमामनन्ति' इत्यादिश्रुतिभ्यः। अकारोकारमकारैः प्रणवे ब्रह्मविष्णुरुद्रात्मकं ब्रह्मार्थः। हृल्लेखाया अपि तदर्थः। तथा च सर्वजगत्सिसृक्षावान् कामेश्वरः, जगत्कारणरूपा कामेश्वरी, शिवः सर्वान्तिर्यामी सर्वाधारः पञ्चभूताद्यात्मना परिणतः परवस्तु विषयकज्ञानजनको निर्गुणो वेदैर्लक्षणया गम्यः शक्त्या चागम्यः ब्रह्म विष्णुरुद्रात्मक इति प्रथमकुटस्यार्थः। एवं श्रीविद्याया द्वितीयकूटस्थब्रह्मशिववाचिप्रथमहकारस्य गायत्र्यास्ततपदस्य च शिवोऽर्थः, सकारस्य सवितुरित्यस्य च सवितार्थः, ककारस्य वरेण्यमित्यस्य च सर्वसंभजनीयसर्वप्राणिपरप्रेमास्पदमित्यर्थः। द्वितीयहकारस्य भर्गोदेवस्य धी इत्यस्य च सर्वान्तिर्यामिसर्वधारकः शिवोऽर्थः। तृतीयकूटे सकेत्याभ्यां तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीत्यन्तगायत्र्या अर्थ उच्यते। सकारेण कामेश्वरः सर्वजगद्योनिः, ककारेण सर्वधारकः सर्वप्राणिप्रेमास्पदं शिवः, द्वितीयतृतीयकूटयोर्लह्रीं इत्येताभ्यां पूर्वोक्तरीत्या पञ्चभूताद्यात्मना परिणतः परमात्मैवार्थो बोध्यते, उभयत्रापि हृल्लेखाभ्यां गायत्र्याश्चतुर्थचरणार्थो बोध्यते। तथा च त्रिरावृत्तायाश्चतुश्चरणाया गायत्र्या अर्थः पञ्चदश्याः कूटत्रयेण बोध्यते। त्रिपुरोपनिषद्ययमर्थो निरूपितः। देवीभागवते च 'सर्वचैतन्यरूपां तामाद्यां विद्याञ्च धीमहि। बुद्धिं या नः प्रचोदयात्' इति ह्याद्यायाः श्रीविद्याया एव ब्रह्मरूपत्वं प्रतिपादितम्।

एवं प्रकाशविमर्शात्मकस्य तत्त्वस्य प्रकाशांशभूता वामाज्येष्ठा-रौद्रयस्तिस्रः शक्तयो ब्रह्मविष्णुरुद्राः पुरुषाः, तत्समष्टिः शान्तात्मिका शक्तिः तुरीया विमर्शांशभूता। इच्छाज्ञानक्रियास्तिस्रः शक्तयः तद्भार्यात्वेन भारतीपृथ्वीरुद्राण्यः स्त्रीरूपाः प्रसिद्धाः, तत्समष्टय-म्बिकाशक्तिस्तुरीया।

प्रथममिथुनत्रयं ईकारविनिर्मुक्तकूटत्रयस्य क्रमेणार्थः। ईकाराणान्तु तुरीयमिथुनमर्थः। वक्ष्यमाणे शाक्त्येऽर्थे त्वेकैकस्मिन्नपि कूटे रेफान्तवर्णषट्कस्यापि मिथुनत्रयमर्थ इति भेदः। वामेच्छे ब्रह्मभारत्यौ ज्येष्ठाज्ञाने हरिक्षिती। रौद्रीक्रिये शिवापर्णे त्रिभिः कूटैः क्रमान्मिथुनत्रयं वाच्यम्, हृल्लेखास्थैरीकारत्रितयैस्तु तत्समष्टयात्मकं शान्ताम्बिकात्मकं बोध्यम्। वामेच्छाद्याः षडीकार इति सप्तभिरक्षरैः त्रिरावृत्तैरियं विद्या सञ्जाता। तेन तन्मयी वामादिसप्तशक्तीनां समष्टिः परदेवता षट्त्रिंशत्तत्त्वरूपादस्मान्मात्रयापि भिद्यते। मन्त्रे तृतीयवर्णस्य तुर्यस्वरस्य ज्येष्ठाशक्तिवाचकत्त्वेन वामादिषट्कान्तःपातित्वेनावशिष्टानां हृल्लेखास्थानामेव कामकलानाम् ईकारपदेन परामर्शान्न त्रिरावृत्तैरिति संख्याविरोधः।

ककारस्य वामात्रिकोणाया इच्छातुर्यस्वरस्य ज्येष्ठा लकारस्य ज्ञानात् त्रिरावृत्तैर्हृल्लेखास्थैः ईकारै रौद्रीक्रिये सर्वसमष्टिरूपा च।

नच शाक्तार्थेन पौनरुक्त्यम्, तत्र वामादिषट्कं कामकलाया अभिन्नमिति वाक्यार्थः। अत्र तु वामादिकामकलान्तसप्तकाभिन्नो मन्त्रः षट्त्रिंशत्तत्वाभिन्नमात्रभिन्न इत्यर्थ इति भेदात्। अथवा––

शिवशक्तिसमष्टिजन्यत्वात् मन्त्रराजः स्पन्दश्च तद्व्यष्टिरूपौ शिवशक्तिमयौ। तेन जगन्मन्त्रदेवीनामभेदभावनं भावार्थः। तदुक्तं योगिनी हृदये :––. . . 'चलत्ता संस्थितस्य तु। धर्माधर्मस्य वाच्यस्य विषामृतमयस्य च। वाचकाक्षरसंयुक्तेः कथिता विश्वरूपिणी॥ तेषां समष्टिरूपेण, पराशक्ति तु मात्रिकाम्। कूटत्रयात्मिकां देवीं, समष्टिव्यष्टिरूपिणीम्॥ आद्यां शक्ति भावयन्तो भावार्थ इति मन्वते।" इति। तदर्थो वरिवस्यारहस्ये "पराहन्तेत्यादि भावार्थकत्वतलादिवाच्यत्वाद्धर्मः शक्तिर्निर्धर्मकत्वादधर्मःशिवः शक्ति-

रहितस्य शिवस्य स्पन्दनाक्षमत्वाद्भवस्पन्दं प्रति शक्तेः कारणतावच्छेदकत्वात् कारणत्वम्, तेन जननमरणादिक्लेशमयसंसारजनकत्वाद्विषं शक्तिस्तद्विनिर्मोकादमृतं शिवस्तदुभयस्य वाच्यस्य वाचके ये अक्षरे हकाराकाररूपे ताभ्यां व्यस्ताभ्यां तदुभयसमावेशरूपकामकलाक्षरेण चास्य चलत्तासंस्थितस्य नश्वरतायुक्तस्य जगतो मन्त्रराजस्य च सम्यक् परिणामपरिणामिभावेन युक्तेः सम्बन्धादेषा विद्या विश्वरूपिणी एकाकारेणोभयोरभेदात् शिवशक्तिसामरस्यरूपस्य पराशक्त्यादिपदवाच्यस्य कारणस्य कार्याभ्यां विश्व विद्याभ्यामभेदात्" इति ।

ब्रह्मपरिणामभूता सृष्टिर्द्वेधा अर्थमयी शब्दमयी च, चक्रमयी देहमयी चेति । सृष्टिद्वयन्तु बालक्रीडनकार्थे स्थूलगृहसमानाकारत्वेन सूक्ष्मगृहनिर्माणतुल्यमर्थसृष्टचन्तर्गतमेव न ततो भिन्नम् । पूर्वोक्ता द्विविधापि सृष्टिः समकालीनोत्पत्तिका समकालीनाभिवृद्धिशालिनी च यथा बीजांकुरतच्छाये छायादर्शनेन वृक्षानुमितिदर्शनात् । छायायां वृक्षसमानाकारत्वं वृक्षाविनाभावञ्च विनाऽनुपपन्नमिति तद्वयमपि कल्प्यते । तद्वत् शब्दोऽप्यर्थाविनाभूतः, अर्थज्ञानजनकज्ञानविषयत्वात् 'वागार्थाविव सम्पृक्तौ' इति महाकविप्रयोगदर्शनाच्च । तथार्थसमानाकारोऽपि । यावन्तः शब्देऽवयवाः तावन्तोऽर्थे तज्ज्ञाने चाभ्युपेतव्याः । यथा चैत्रस्तण्डुलं पचति इत्यत्र चैत्रपदं सु प्रत्ययः, तण्डुलपदं अम् प्रत्ययः, पचिधातुः ति प्रत्ययश्चेति षडवयवात्मकस्य वाक्यस्य चैत्रः कर्तृत्वम्, तण्डुलः कर्मत्वम्, तेजःसंयोगः कृतिश्चेति विशकलिताः षडर्थाः, तेषां परस्परमभिव्याहारस्य तु परस्परसम्बन्धविशेषोऽर्थः तत्तत्पदार्थविशिष्टा भावनैव वाक्यार्थ इति मीमांसकाः, एवं तज्ज्ञानमपि षट्पदार्थांस्तत्सम्बन्धादींश्च विषयीकुर्वत्तत्समानाकारं भवति, अन्यथा ज्ञानानां परस्परं वैलक्षण्यानुपपत्तेः, अन्तःकरणपरिणाम विशेषरूपे ज्ञाने तत्तदाकारत्वेन परिणतत्वकल्पनसम्भवाच्च । अतएव चैत्रस्तण्डुलं पचतीत्याकारं ज्ञानमिति सकलतान्त्रिकाणां व्यवहारः । अनयोःसृष्टचोर्ज्ञानजनकन्तु मन एव । तच्च शब्दं श्रोत्रद्वारैव गृह्णाति अर्थन्तु कञ्चन चक्षुरादिद्वारेति विशेषः ।

द्वे अपि सृष्टी स्थूलसूक्ष्मसूक्ष्मतरसूक्ष्मतमभेदात् प्रातिस्विकं चतुर्विधे, श्रोत्रमनसोरप्यर्थान्तःपातित्वात् चातुर्विध्यम्। एवञ्च स्थूल-श्रोत्रेण स्थूलशब्दस्य श्रवणात् स्थूलार्थस्य स्थूलमनसा ज्ञानम्, सूक्ष्म श्रोत्रेण सूक्ष्मशब्दश्रवणात् सूक्ष्मार्थस्य सूक्ष्ममनसा ज्ञानम्। श्रोत्रमनसोः सूक्ष्मत्वादिकन्तु शास्त्राभ्यासयोगाभ्यासादिपाटवजन्यम्। 'निर्विचार वैशारद्येऽध्यात्मप्रसादः ऋतम्भरा तत्र प्रज्ञा' इति सूत्रयोरेतत्स्पष्टम्। श्रुतिरपि "चत्वारि वाक् परिमिता पदानि तानि विदुर्ब्राह्मणा ये मनीषिणः। गुहात्रीणि निहिता नेङ्गयन्ति तुरीयं वाचो मनुष्या वदन्ति।"

वैखरी मध्यमा पश्यन्ती परा इति चतुर्विधा वाचः, एतदर्था अपि चतुर्विधा विज्ञेयाः। मस्तकाद्यवयवेन्द्रिये प्राणदशब्दशालित्वं स्थूल-जगदादिव्यक्तौ सद्योजात शिशौ पिपीलिकादौ चेत्यविवादम्। इयाँस्तु भेदः-स्थूले स्थूला अवयवाः सूक्ष्मे तु सूक्ष्माः। तथा च वैखरीरूप-घटपदवाच्यापेक्षया मध्यमादिरूपघटपदैर्वाच्या घटा युक्तिभिः कल्प्याः। ते चार्थाः संकोचं गच्छन्तः केचिदस्पष्टनिखिलावयवकाः, केचित्तु संकुचज्जलूकाकमठादिवत् अस्पष्टकिञ्चिदवयवका अप्यवय-वन्यूनाधिकभावेन परिणामभेदेऽपि द्रव्याभेदस्य मीमाँसकादिभिरप्य-ङ्गीकाराद्। यथायथमूहनीयम्।

चतुर्णां वाचकानां चतुर्भ्यो वाच्येभ्यो भेदा अपि चतुर्विधाः। सृष्टिचतुष्टयस्यापि मूलभूतो बिन्दुर्बीजस्थानापन्नः। तस्मादपि परतः सूक्ष्मतमापेक्षया सूक्ष्मतममपि विशिष्य तद्वाचकत्वादभिन्नशब्दार्थ-रूपं शब्दब्रह्मेत्यादिपदनिर्देश्यं परं ब्रह्मैव। तच्च प्रकाशैकाकारस्य अर्थादत्यन्तभिन्नस्य शब्दब्रह्मेत्यादिपदनिर्देशविशेषस्याभावात् अनि-र्देश्यम् अग्राह्यम् अशब्दम् अस्पर्शम् इत्यपास्तविशेषम्।

वस्तुतः सृष्टिद्वयमूलभूतसूक्ष्मरूपविशेषात्मकत्वाद् अभिन्नशब्दार्थ-रूपं शब्दब्रह्मेत्यादिपदनिर्देश्यं परं ब्रह्मैव। तच्च प्रकाशक-स्वरूपम् 'पटः स्फुरति घटः स्फुरति' इत्यादिप्रत्ययेन पदार्थमात्र स्फुरणस्य तत्तदभिन्नस्यानुभवसिद्धत्वात् प्रकाशः स्फुरति इति प्रत्ययात् प्रकाशस्यापि स्फुरणमवश्यं वाच्यम्। तच्च स्फुरणं शक्तिः प्रकाश-स्फुरणात्मकयोः शिवशक्त्योर्मिलितयोरेव जगत्कारणत्वमन्यतरस्य

तत्त्वानुपपत्तेः। तथा च शुद्धस्य शिवस्य केवलयाः शक्तेर्जगत्कारणत्वं तत्र तत्रोच्यमानं शिवशक्तिरूपस्योभयात्मन एव बोध्यम्।

अहमित्यत्र प्रकाशस्वरूपः शिवस्त्वकारस्तद्वाच्यश्च स्फुरणरूपा शक्तिः हकारस्वरूपा तत्पदवाच्या। तावेतावकारहकारौ परारूपौ सूक्ष्मतमौ। परादिसृष्टिमूलभूतस्य बीजस्थानीयस्य बिन्दुविशेषस्य तु व्यक्ताव्यक्तविलक्षणौ वाचकौ, तस्यापि जनकस्य परब्रह्मणस्तु केवलमव्यक्तावेव शून्यस्वरूपौ वाचकौ। तयोःशून्यस्वरूपत्वादेव विसर्गरूपस्य शून्यद्वयस्य सूक्ष्मयोः अकारहकारयोरिवोच्चारणं भवति। तदुक्तं 'अहमित्येकमद्वैतं यत्प्रकाशात्मविभ्रमः। ककारः सर्ववर्णाग्र्यः प्रकाशः परमः शिवः।।हकारोऽन्त्यः कलारूपो विमर्शाख्यः प्रकीर्त्तितः। अनयोः सामरस्यं यत् परस्मिन्नहमि स्फुटम्। शून्याकाराद् विसर्गान्तात् बिन्दुप्रस्पन्दसंविदः।" इति। योगिनीहृदये च शून्याकारः शून्यमात्ररूपो यो विसर्गान्तः षोडशस्वरान्त्यः तस्मात् बिन्दुविशेष उत्पन्न इति तदर्थः। विसर्गस्य अव्यक्तहकारतुल्यत्वेनाकारस्यापि तत्र सत्त्वेन षोडशस्वरकीर्त्तनम्। तेन अकारहकारावेव शून्याकारे कीर्त्तितौ वेदितव्यौ।

यथा कश्चित् पुरुषः उत्पत्स्यमानपुत्राद्यदृष्टवशात् उत्पादनेच्छा विशिष्टः स्वीयामुत्पादनशक्तिं भार्यामवलोक्य स्वार्धाङ्गिन्यां स्वयमन्तःप्रविशति शुक्ररूपेण 'आत्मा वै पुत्र नामासि' इति श्रुतेः प्रवेश्यमानस्य स्वभिन्नत्वात् स्थूलतरभेदाक्रान्तत्वाच्च नाभेदभानम्। ततस्तस्य शुक्रस्यान्तःशोणितबिन्दुरूपेण भार्या प्रविशति। तेन च स बिन्दुरुच्छूनो भवति। स एष वटोदुम्बरादिबीजस्थानीयः। तस्मादंकुर विशेषाद्युत्पत्तिक्रमेण कालान्तरे पुत्राद्युत्पत्तिः।

यथा वा सूर्याभिमुखदर्पणे तदन्तःप्रविष्टकिरणात् उभयकिरण संकलनरूपस्तेजोबिन्दुविशेषः कुड्यादौ प्रादुर्भवति तथा प्राण्यदृष्टवशात् स्वान्तःसंहृतविश्वसिसृक्षया प्रकाशरूपं ब्रह्म स्वीयां शक्तिमवलोकयितुं तदभिमुखीभूय तदन्तस्तेजोरूपेण प्रविश्य शुक्रबिन्दु भावमयते। ततस्तं बिन्दुं रक्तरूपा शक्तिः प्रविशति। तेन सम्मिश्र बिन्दुरुच्छूनो भवति। तत्र च हार्दकलारूप एकः पदार्थविशेषो

भवति। स च बिन्दुः समष्टिरूपेणैकः स्फुटशिवशक्तिसामरस्यनामा कामो रविरग्नीषोमात्मक इत्यादिशब्दैर्व्यवह्रियते। व्यष्टिरूपेण द्वयं तत्र शुक्लइन्दू रक्तोऽग्निरिति बिन्दुद्वयात्मकत्वात् विसर्ग इति च व्यवह्रियते। अतएव च रवे रात्रौ, अग्नौ अमावास्यायाम् चन्द्रे च प्रवेशस्य श्रुतिसिद्धत्वात् समष्टिबिन्दो रवित्वमेवञ्च कामाख्यो बिन्दुर्विसर्गो हार्दकला चेति त्र्यवयवक एकः पदार्थोऽणादिप्रत्याहारवत् कामकालेत्युच्यते। इदमेव समस्तसृष्टिबीजम्। अतएव अकारहकारयोर्मध्ये सर्ववर्णपाठः। ककारस्य लकाररूपत्वात्, क्षकारस्य क्षयो रूपत्वात् न तद्बहिर्भावः। एतन्मूलभूतं ब्रह्म तु तुरीयबिन्दुरित्युच्यते। तद्रूपाभ्यां शून्यस्वरूपाभ्याम् अकारहकाराभ्याम् उत्पन्ना कामकला व्यक्ताव्यक्तविलक्षणा अहम्पदवाच्या अकारहाकारोभयात्मकत्वं शिवशक्तिद्वयरूपत्वञ्चाहम्पदस्य निष्कृष्टोऽर्थः।

तज्जन्यानां सूक्ष्मादिस्थूलान्तानाम् अखिलसृष्टीनाम् अहम्पदवाच्यत्वम्। यथा उदुम्बरपदवाच्यबीजाज्जनितानां परस्परविलक्षणानामपि पर्णकाष्ठकुसुमफलकृमीणाम् सर्वेषामुदुम्बरत्वाम् उदुम्बरपर्णमुदुम्बरकृमिः इत्यादि व्यवहारात्। तथा च "ब्रह्म वा इदमग्र आसीत् तत् आत्मानमेवावेत् अहं ब्रह्मास्मीति।", (बृहदरण्यकोपनिषदि) 'त्वं वा अहम्, अहं वै त्वम्,' (ऐतरेयोपनिषद्) अस्मच्छब्दस्य सर्वनामताऽप्यत एव हंसः सोऽहमित्यादिरूपेण पूर्णा अहम्भावनारूपा उपासना प्रसिद्धा। अहमिति समाहारद्वन्द्वसमासः। 'अहमेव इदं सर्वं" इति श्रुतेश्च। विरूपाक्षपञ्चाशिकायां, "स्वपरावभासनक्षम आत्मा विश्वस्य यः प्रकाशोऽसौ। अहमिति स एक उक्तोऽहन्तास्थितिरीदृशी तस्य।" एतादृशस्य अहम्पदार्थस्य यथा अहमिति पदं वाचकं तथा उत्तमपुरुषस्यैकवचनमपि वाचकम्। तस्य च परस्मैपदात्मनेपदभेदेन द्वैविध्येऽपि तिपः इटश्च इकारत्वेनानुगमात् इत्वेन अनुगमात् इत्वमेव शक्ततावच्छेदकम्। अन्यायश्चानेकशब्दत्वमितिन्यायात् तस्य च धातूत्तरत्वेनोक्तं पुरुषत्वादिना वा उपस्थितिः पदार्थस्मारकत्वे तन्त्रम्। ए र्णलादावपि लुप्तस्य स्मरणम् तदभावे शक्तिभ्रमाद्बोधः। तत्र च अकारहकारयोरदर्शनेऽपि शास्त्रप्रामाण्यात्

सूक्ष्मरूपौ तौ स्त इति स्वीकार्यम् । तस्यैव च हार्दकलायोगे दीर्घताऽपि सम्पद्यते इति तुरीयस्वरस्य कामकलारूपत्वं मन्त्ररहस्यविद्भिः प्रतिपाद्यते । तदुक्तं योगिनीहृदये—"**मध्यबिन्दुविसर्गान्तः सकारस्थानमये परे । कुटिलारूपके तस्याः प्रतिरूपं वियत्कला ।।**" इति । **मध्य बिन्दुः** कामाख्यः तस्य तुरीयबिन्दुविसर्गमध्यपातित्वात् समष्टेर्व्यष्टिमध्य एवान्तर्गतत्वाच्च विसर्गो व्यष्टिरूपं बिन्दुद्वयं तयोरन्तर्मध्ये सम्यक् चैतन्यात्मनावस्थानम् । तन्मये तत्प्रधाने परे चरमे अकारहकाररूपे अक्षरे मातृकाणां क्रमेण पाठे चरमत्वात् हकारस्य व्युत्क्रमेण पाठे त्वकारस्य चरमत्वात् । किञ्च इमे अक्षरे कुटिलारूपके कुटिले अकुलकुले कुण्डलिन्यै तयो रूपान्तरे तस्यास्तयोः कुण्डलिन्योः इत्यर्थः । वियत्पदेन शून्याकारत्वात् कामः प्रतिपाद्यते । कलापदेन हार्दकलावत्त्वात् विसर्गः, यतः कामविसर्गयोः कुण्डलिनीप्रतिबिम्बरूपत्वं, ततः कुण्डलिन्यभिन्नाकारहकाररूपत्वं संभवतीति भावः इति वरिवस्यारहस्ये तद्व्याख्या । एवमकारहकारैकाररूपो कामकला । तद्भूते मन्त्रे विजातीयाक्षरवत्त्वंन्यथानुपपत्त्यापि तयोर्गर्भे सूक्ष्मरूपेणान्येषां वर्णानामर्थसृष्टेश्चावस्थान सिद्धति । यथा वटबीजरूपे संपुटे पर्णकाष्ठादेः । यथा च वटबीजानां स्फोटेनैवांकुराद्युत्पत्तिरिति बीजस्य पूर्वोत्तरार्धयोर्वियोगे इत्यविवादम् । तच्चार्धद्वयं महति वृक्षे कस्मिन् भागेऽस्तीति तु दुर्ज्ञेयम् । एवं मन्त्रांशेऽपि अकारहकारयोरवस्थितयोः परिज्ञानाय संकेतभाषयोक्तं योगिनीहृदये—'मध्य**प्राणप्रथारूपस्पन्दव्योम्नि स्थिता पुनः । मध्यमे मन्त्रपिण्डे तु तृतीये पिण्डके पुनः । राहुकूटाद्वयस्फूर्जत्इति. . .।।**' तदर्थोपि वरिवस्यारहस्ये कलाकामयोर्मध्यस्य विसर्गस्य यः प्राणश्चैतन्यं तस्य प्रथा पृथुत्वेन श्रूयमाणता स्थूलतेति यावत् । तद्रूपं यत् स्पन्दव्योम हकारः, स्पन्दते उत्पद्यते इति स्पन्दः स्पन्दो व्योम यस्मादिति व्युत्पत्तेः । हकाराद्व्योम संभूतम् इत्युक्तेरिति केचित् । मध्यात्मको विसर्गाभिन्नो यः प्राणो हकारस्तस्य प्रथारूपो यः स्पन्दः स्थूलरूपा सृष्टिरित्यर्थः, तद्रूपं व्योम हकार इत्यर्थो युक्तः । हः शिवो गगनः प्राण इति मातृकाकोशात् । मध्यम इत्यस्य द्विरन्वयः । तत्रैकपदं मन्त्रपिण्डेन सह सामानाधिकरण्येनान्वेति,

अपरं वैयधिकरण्येन, मध्यमकूटस्य मध्यमव्यञ्जने द्वितीयहकार इत्यर्थः द्वितीयगेषु सप्तसु व्यञ्जनेषु तस्य चतुर्थत्वेन मध्यमत्वात् तत्र स्थिता स्त्रीलिङ्गाच्छक्तिर्विशेष्या। तृतीयकूटे तु सकारेऽकारो मूलवीजीय इत्याह।

राहुकुटेऽतिलघुषोढान्यासान्तर्गतग्रहन्यासे राहोः शषसहाख्यवर्ण-चतुष्टयसहितस्य वक्त्रे न्यासः। वक्त्रेशादिचतुर्वर्णैः सहितं 'राहुमेव च' इतिवचनात् तेन शादिचतुष्कं राहुकूटम्। तत्र द्वयभिन्नोऽद्वयस्तृतीयः साकारस्तस्मिन् स्फूर्जत् शोभमानं नपुंसकलिङ्गबलात् ब्रह्म विशेष्यं शिव इत्यर्थः। तथा च अकारहकारौ परस्पराश्लिष्टौ शून्याकारौ प्रकाशस्फुरणात्मकशिवशक्तिस्वरूपौ वेदान्तवेद्यं ब्रह्म। तदेव विश्व-सिसृक्षया स्वार्धाशक्तिं विलोकयद् बिन्दुर्भवति। तमिन्दुरूपं शक्तिस्तु रक्तबिन्दुतया प्रविशति। एतत्पिण्डद्वितयं विसर्गसंज्ञं हकारचैतन्यं मिश्रस्तु तत्समष्टिः। कामाख्यो रविरकार- चैतन्यम्। एषाऽहं-पदतुर्यस्वरकामकलादिशब्दनिर्देश्या वागर्थसृष्टि- बीजम्। तेनाहन्तामयं विश्वं भवति। अन्त्यप्रथमे मध्यचतुर्थे मन्त्रेऽपि तौ व्यक्तौ। तेनाम्बामनुजगतामभेद एवात्र भावार्थः।

कामकलाविमर्शेऽपि--

अन्तर्लीनविमर्शः प्रकाशमात्रतनुः पूर्णाहंभावभावनागर्भितो महेशो विश्वोत्पत्त्यादिकृत्यपञ्चककारणम्। शक्तिश्च शिवादिषट्त्रिंशत्तत्त्व-मयी सर्वप्रपञ्चात्मिका तदुत्तीर्णा च। शिवस्य जगन्निर्मातृत्वं तया शक्त्या विना नोपपद्यते। तत्र प्रकाशकस्वभावस्यत रमशिवरवेः किरण-समूहः विस्फुरणशक्तिरूपे विशदे विमर्शदर्पणे प्रतिफलति यथा लोके सूर्याभिमुखस्थितदर्पणतले सूर्यकिरणप्रतिफलनानन्तरं। निकटगते कुड्ये सूर्यकिरणप्रतिहततेजोविन्दुः प्रत्यक्षं प्रपद्यते, तथैव प्रकाश-स्वरूपपरमेश्वरस्य दर्पणवत्स्वरूपविमर्शसम्बन्धे जाते महाबिन्दुः पूर्णोऽहमित्येवंरूपः परमेश्वरः प्रकाशते। सितशोणविन्दुयुगलकामे-श्वरीरूपं दिव्यमिथुनम्। तदेव वागर्थसृष्टिहेतुः। परमेश्वरः स्वाङ्ग-भूताखिलप्रपञ्चविलयात्मकविमर्शशक्तिमनुप्रविश्य बिन्दुभावं मन्यते।

ततो विमर्शशक्तिरपि स्वान्तर्गतप्रकाशमयं बिन्दुमनुप्रविशति। ततश्च बिन्दुरुत्पन्नो भवति। तस्माद्विन्दोर्नादात्मिका समस्ततत्त्वगर्भिणी जीवरूपा बालाग्रवत्सूक्ष्मरूपिणी भवति। बिन्दुनादस्वरूपयोस्तयोः प्रकाशविमर्शयोरहमिति शरीरं भवति। विमर्शो रक्तविन्दुरूपतां प्रकाशः शुक्लबिन्दुरूपतां भजति। उभयोर्मेलने मिश्ररूपं सर्वतेजोमयं परमात्मस्वरूपं भवति। तदेव सितशोणविन्दुसमरसीभूतो मिश्रबिन्दुरुच्यते। अग्नीषोमरूपिणी विमर्शशक्तिः। तदुभयभूतकामेश्वराविनाभूता महात्रिपुरसुन्दरी बिन्दुसमष्टिरूपा कामकला प्रोच्यते। निर्विशेषप्रकाशस्वरूपरविरस्या मुखं, शशिहुताशनरूपबिन्दुयुगलं तस्याः स्तनद्वयं, तत्समरसीभावो योनिः। तदुक्तम्——**मिहिरबिन्दुमुखीं तदधोलसच्छशिहुताशनबिन्दुयुगस्तनीम्। हसपरार्धकलारचनास्पदां भजतनित्यमिमां परदेवताम्॥ 'एकारोर्ध्वगतो बिन्दुमुखं भानुरधो गतौ। स्तनौ दहनशीतांशू योनिर्हार्धकला भवेत्॥''**

वर्णपदमन्त्ररूपा वाक्कला तत्त्वभुवनात्मा अर्थः। तावेतौ वागर्थौ नित्यसंपृक्तौ प्रकाशविमर्शात्मकौ ताभ्यामेव षडध्वात्मकसर्वप्रपञ्चोत्पत्तिश्रवणात्। कामकलारूपायास्त्रिपुरसुन्दर्या एव मातृ-मान-मेय-पुट-धाम-पीठ-शक्ति-चक्रादिरूपेणाविर्भाव इति कामकलाविलासे विशदम्। उपरिछिन्नानन्ततेजोराशिमयी अनन्तकोटियोगिनीबृन्दसमाराधिता नित्यनिरवधिकातिशयानन्दमयात्मसाम्राज्यसम्पदभिमानशालिनी महात्रिपुरसुन्दरी यदा चक्राकारेण परिणमते, तदा तस्यास्तेजःपुञ्जात्मकदेहस्य किरणरूपाणामवयवानां तत्तदावरणदेवतारूपे परिणतिर्भवति। तदेतत्सर्वमुक्तं कामकलाविलासे——'सेयं परा महेशी चक्राकारेण परिणमेत यदा। तद्देहावयवानां परिणतिरावरणदेवताः, सर्वाः आसीनाः बिन्दुमये चक्रे सा त्रिपुरसुन्दरी देवी कामेश्वरांकनिलया कलया चन्द्रस्य कल्पितोत्तंसा। पाशांङ्कुशेक्षुचापप्रसूनशरपञ्चकाञ्चितस्वकरा॥ बालारूणारुणाङ्गी शशिभानुकृशानुलोचनत्रितया॥'

सम्प्रदायार्थस्तु——

व्योमवाय्वग्निजलभूमिबीजैः ह, क, र, स, ल वर्णैर्युक्तत्वादियं विद्या पञ्चभूतमयी। तदुक्तम्——**"हकाराद्व्योम सम्भूत ककारात्तु**

प्रभञ्जनः। रेफादग्निः सकाराच्च जलतत्वस्य सम्भवः।। लकारा-त्पृथिवी जाता तस्माद्विश्वमयी च सा।" इति। यद्यपि प्रकाशविमर्श-सामरस्यात्मकवस्तुविशेषस्यैव शब्दार्थसृष्टिजनकत्वमविशिष्टं, तथापि प्रकाशांशस्यार्थसृष्टौ विमर्शांशस्य शब्दसृष्टौ जनकत्वं, तयोः परस्परसापेक्षत्वेनैव स्वस्वकार्यजनकत्वस्य श्रुतिस्मृतिसिद्धत्वात्तथा च विमर्शशक्तेर्हंकार उत्पन्नः ततः प्रकाशाद्व्योम ततो विमर्शात्ककारः, ततः प्रकाशाद्वायुः, ततो विमर्शाद्रेफस्ततः प्रकाशादग्निः, ततो विमर्शा-त्सकारः, ततः प्रकाशाज्जलम्, ततो विमर्शाल्लकारः, ततः प्रकाशा-त्पृथिवी इत्येवंक्रमेण पञ्चमहाभूतोत्पत्तौ सत्यामपि हकारवद्विमर्श-विशिष्टप्रकाशस्यैव व्योम प्रति कारणत्वात्कारणतावच्छेदकस्य हकारे सिद्धे विनिगमनाविरहात्कारणत्वमपि सिद्धयति, एवमेव ककारादि-ष्वपि। नच यद्यप्येवं हकारादेर्वाय्यादिकं प्रत्यपि करणत्वापत्तिरिति वाच्यम्, तेषामन्यथासिद्धत्वात्, पारम्पर्येण तत्त्वेऽपि दोषाभावाच्च।

ननु तर्हि विद्यायां पञ्चभूतात्मकं वर्णपञ्चकमेवास्तु किमधिकै-र्वर्णैरितिचेन्न ; व्योमादीनां पञ्चचतुस्त्रिद्व्येकंशब्दादिगुणात्मकत्वेन पञ्चदशार्णानामुपपत्तेः, व्योम्नि पंचभूतगाः पञ्चविधाः शब्दाः, वायौ वाय्वादिगताश्चतुर्विधाः स्पर्शाः, तेजसि त्रिविधानि रूपाणि, जले द्वौ रसौ, भूमावेकविधो गन्धः। पञ्चदशभिर्गुणैः पञ्चदशानां वर्णनामभेदः। अथवा विद्यायां मायात्रये हकारत्रयं मध्यकूटे च द्वौ हकारौ तैः पञ्चभिः पञ्चशब्दाः बोध्यन्ते। तदुक्तम्—'व्योमबीजैस्तु-विद्यास्थैर्लक्षयेच्छब्दपञ्चकम् इति। अतएव भावार्थप्रकरणे हका-रस्य शक्तिवाचकत्वेऽप्यत्र शब्दलक्षकत्वानुपपत्यभावः, गङ्गायां घोष-मत्स्यौ इत्यादौ वृत्तिद्वयस्यापीष्टत्वात्। अथवा तत्र शिवशक्त्यात्मक मूलबीजात्मकयोरकारहकारयोः सूक्ष्मतमं रूपमिह तु वैखर्य्यात्मकयोः स्थूलरूपयोरर्थान्तरपरत्वमुच्यते। तथा च मध्यमहकारेध्वन्यंशः परब्रह्म-वाचकः वर्णांशस्तु शब्दलक्षकः। सर्वेष्वपि वर्णेषु वर्णांशध्वन्यंशौ परस्परसंसृष्टौ कत्वादिवर्णधर्माणां तारत्वमन्द्रत्वषड्जत्वादिध्वनिधर्मा-णाञ्च सर्ववर्णेष्वनुभूयमानत्वात् ध्वन्यालम्बनत्वेनैव तत्तद्वर्णानामेकैक-रूपत्वेऽपि देवदत्तयज्ञदत्ताद्युच्चारितवर्णानां वैलक्षण्यप्रतीत्युपपत्तिः।

मायास्थैस्त्रिभिस्तृतीयाक्षररूपेण च चतुर्भिरीकारैश्चतुर्विधाः स्पर्शा बोध्याः। अत्र पक्षे न ककारैः स्पर्शा बोध्याः। तदुक्तम्—**महामया,त्रयेणापि कारणेन च बिन्दुना। वाय्वग्निजलभूमीनां स्पर्शानाञ्च चतुष्टयम्। उत्पन्नं भावयेद्देवि स्थूलसूक्ष्मविभेदतः॥**' इति। बिन्दुनेति कामकलाचतुष्कस्यापि विशेषणम्। त्रिविधं रूपं मायान्तर्गतैस्त्रिरेफैर्जन्यते। "रूपाणां त्रितयं तद्वत्त्रिभी रेफैर्विभावितम्' इति। सकार-द्वयेन रसद्वयम्, विद्यास्थैश्चन्द्रबीजैस्तु स्फूलः सूक्ष्मो रसः स्मृत इति- वचनात्।

चन्द्रबीजैः सकारैः स्थूलो व्यापको जलागतः, सूक्ष्मः व्याप्यो भूगतो रसश्च बोध्येते। चन्द्रबीजैरिति बहुवचनमविवक्षितम्, विद्यायां सकारद्वयस्यैव सत्त्वात्। हादिविद्यायान्तु सकारत्रयस्य सत्वेन तत्रामृतगतोऽप्येषः रस इति। तेन रसत्रयं बोध्यते। लकारस्तु गन्धबोधकः वसुन्धरागतोगन्धस्तल्लिपिर्गन्धवाचिका' इतिवचनात्।

न च विद्यायां लकारत्रयमित्येकेन गन्धबोधोपपत्तावितरयोर्वैयर्थ्यमिति वाच्यम्, भुवनत्रयेण सह वाच्यवाचकसम्बन्धाल्लकारत्रयस्योपपत्तेः। ये यद्यज्जनकास्तेषां तेषां त एवार्था इत्यस्यापवादोऽपि विद्यास्थैः ककारैस्त्रिभिः अशुद्धमिश्रशुद्धाः अधमा मध्यमा उत्तमाः साधकाः प्रोच्यन्ते। तत्र भेदैकदृष्टयः शिवाहंभावनाहीनाः कर्मैकरताः प्रथमाः। सपक्वमलकर्माणः सूक्ष्मपुर्यष्टकसम्बन्धशालिनः कर्मज्ञानमार्गयोः साधारणा द्वितीयाः निरस्तभेदाः सर्वत्र—शिवैकदृष्टयः तृतीयाः। तदुक्तम्—'**अशुद्धमिश्रशुद्धानां प्रमातॄणां परं वपुः। क्रोधीशस्त्रितयेनास्य विद्यास्थेन प्रकाश्यते॥** इति।

द्वितीयतृतीयवर्णौ हृल्लेखात्रयञ्च मुक्त्वाऽवशिष्टेषु दशाक्षरेषु अकारा दश भवन्ति। ते च जीवराशिबोधकाः। एकेनापिबोधसम्भवेऽपि दशभिरभिधानं जीवानामानन्त्यबोधनाय। विद्यायाः प्राणभूत एकादशस्वरः एकारः प्राणवाचकः तदुक्तम्—'**श्रीकण्ठदशकं तद्वदव्यक्तस्य हि वाचकम्। प्राणभूतः स्थितो देवि तद्वदेकःवशः स्वरः एक सन्नेव पुरुषो बहुधा जायते हि सः।**' इति। इह श्रीकण्ठा अकाराः। अव्यक्तो जीवः। बिन्दुभिः त्रिभिः सरुद्रेश्वरसदाशिवा बोद्ध्यन्ते।

रुद्रपदेनात्र तेजस्तत्त्वं बोध्यते । ततः पुरुषनियतिकालरागविधाकला-मायानां परिग्रहः । **'पुरुषादिकमायान्तं तेजस्तत्वं महेश्वरि'** इति स्वच्छन्दसंग्रहोक्ते । शान्तिः प्रकृतिः शुद्धविद्या च नादत्रितयेन बोध्यन्ते अर्धचन्द्राद्युन्मनान्तं वर्णाष्टकं नादपदेनोच्यते । तत्राद्यत्रितयेन शान्तिः प्रकृतिः शुद्धविद्या बोध्यन्ते । एवं व्योमबीजपञ्चकेन चतसृभिः कामकलाभिः द्वाभ्यां चन्द्रबीजाभ्यां त्रिभी रेफैस्त्रिभिर्लकारैः त्रिभिः ककारैः त्रिभिर्बिन्दुभिः त्रिभिर्नादैः श्रीकण्ठदशकेनैकेन एकादशस्वरेण इति संहत्य सप्तत्रिंशत्पदानि तेषां षट्त्रिंशत्तत्वानि तत्त्वातीतमेकं परं ब्रह्म चार्थः । तानि च तत्त्वानि शिवः, शक्ति सदाशिवः, ईश्वरः, शुद्धविद्या, माया कला, विद्या, रागः, कालः, नियतिः, पुरुषः प्रकृतिः, अहंकारः, बुद्धिर्मनः, श्रोत्रं, त्वक्, चक्षुः जिह्वा, घ्राणम्, वाक्, पाणिः, पादः, पायुः, उपस्थः, शब्दः, स्पर्शः, रूपं, रसः, गन्धः, आकाशः, वायुः, तेजः, आपः, पृथ्वीत्येतानि । तत्र शिवशक्तिशुद्धविद्या प्रकृतयः विन्द्वर्थाः । सदाशिवादिपुरुषान्ताः नव नादार्थाः । शब्दा-दय आकाशादयश्च श्रोत्रादयो वागादयश्च पञ्च पञ्च हकारादेरर्थाः । अहंकारादित्रितयं तु ककारत्रयस्यार्थः । एकादशस्वरस्य तत्त्वा-तीतं ब्रह्मार्थः । यद्यपि हकारादेः शब्दाद्यर्थकत्ववत् इन्द्रियाद्यर्थकत्वं नोक्तम् तथापि स्वरव्यञ्जनभेदेन सप्तत्रिंशत्प्रभेदिनी । **'सप्तत्रिंशत्प्र भेदेन षट्त्रिंशत्तत्त्वरूपिणी । तत्त्वातीतस्वभावात्र विद्यैषा भाव्यते मया ।'** इति वचनबलात्तथा कल्पनीयम् ।

यत्तुसप्तत्रिंशद्वर्णानां सप्तत्रिंशति तत्त्वेषु क्रमेण शक्तिरस्त्वित्याहु-स्तन्न, हकारादौ क्लृप्तशक्तित्यागस्य शक्त्यन्तरस्वीकारस्य चापत्तेः । एकस्याऽनेकार्थत्वं तु न दोषः, एक शक्तिरन्यत्र लक्षणेति सुवचत्वात् न च युगपत्तिद्वयविरोधः, एतद्वचनबलादेव सप्तत्रिंशत्त्वस्य शक्त-तावच्छेदकत्वाङ्गीकारेण पूर्ववत्तस्यादोषत्वात् । प्रमाणप्रमितत्वाविशे-षादनेकार्थत्वस्यापि हर्यादिपदवदविरोधाच्च । क्लृप्तशक्तिपरित्या-गस्तु सर्वथाऽप्रामाणिकः । यद्यपि पूर्वं विद्यायामष्टपञ्चाशद्वर्णा उक्ताः, कथमिह सप्तत्रिंशत्त्वेन गण्यन्त इति भवत्याशंका, तथा व्यवस्याः संख्यायाः पदगतत्वेनोपपत्तिर्वाच्या ।

ननु विभक्त्यन्तस्यैव पदत्वात्कथमिह पदभाक्त्वमितिचेन्न, अर्थवत्त्वेन प्रत्यक्षरं प्रातिपदिकसंज्ञायां सुबुत्पत्तौ सुपां सुलुगिति लोपस्वीकारेण विभक्त्यन्तरूपपदसत्त्वात्। नचैवं ककारेषु जश्त्वापत्तिरिति वाच्यम्, कितिमिति इत्यादिज्ञापकैकाक्षरपदे तदनित्यताया ज्ञापनात्। एवञ्च सर्वतत्त्वतत्त्वातीतवस्तुप्रतिपादकत्वात् सर्वस्वरूपेयं विद्या। यतोऽन्यजनकयोर्भेदाभावात् वाच्यस्य वाचकेनापि भेदाभाव इति ब्रह्मणि जगतोऽभेदः। जगति च विद्याभेद इति सम्प्रदायार्थः।

परमशिवस्य निष्कलता तदितरसर्वपदार्थाभाव तदितरस्य सर्वस्यापि दुःखजनकत्वात्। 'द्वितीयाद्वै भयं भवतीति श्रुतेरिति प्रथमकूटार्थः। तेन सह गुरोरभेदभावनादाढर्येन तदभेदः सिद्धचतीति द्वितीयकूटार्थः। तत्करुणातः स्वकृताव्यभिचरितभक्तिपूर्वकदृढतर सेवासम्पादितप्रसादजन्यगुरुकरुणाकरम्बितकटाक्षनिरीक्षणबलात् स्वस्मिन्नपि साधके ब्रह्माभेदः सिध्यतीति तृतीयकूटार्थः। स्वस्य गुरुद्वारा शिवगर्भे प्रवेशसम्पादकत्वादेतज्ज्ञानस्य विषयः शिवगुर्वात्मैक्यं निगर्भार्थपदवाच्यम्।

"गणेशग्रहनक्षत्र योगिनीराशिरूपिणीम्।
देवीं मन्त्रमयीं नौमि मातृकापीठरूपिणीम्॥"

भगवत्या गणेशादिषट्कात्मत्वमुक्तम्। तत्र निरुपमतेजोमय्याः स्वस्या मरीचिरूपाणामावरणदेवतानामीशत्त्वात् श्रीराजराजेश्वरी त्रिपुराम्बैव गणेशीत्युच्यते। ताश्च देवता एकादशोत्तरशतसंख्याकाः, तन्त्रभेदेनान्या अपि प्रतिपादिताः। इच्छाज्ञानक्रियेति शक्तित्रयसमष्टिरूपत्वात् गुणत्रयाढचत्वाद् अनिलेन्दुरविनेत्रत्वान्नवभिर्योगात् पराम्बैव ग्रहरूपोच्यते। इन्द्रियदशकेनान्तःकरणचतुष्केण शब्दस्पर्शादिवचनादानादिविषयदशकेन गुणत्रयसाम्यावस्थारूपया प्रकृत्या सुखदुःखमोहमूलैः सत्त्वरजस्तमोभिर्गुणैः पुरुषेण च सदाविंशतिसंख्याकत्वान्नक्षत्ररूपत्वमप्पम्यायाः। इन्द्रियादिनिरुक्तसप्तविंशतितत्त्वरूपेण पराम्बाया एव प्राकट्यम् इति सप्तविंशतिसंख्यातौल्येन नक्षत्ररूपत्वम्। अमृतादितत्तद्देवतोपलक्षकैः षोडशस्वरैः, कालरात्र्याद्युपलक्षकैः कादिठान्तैर्द्वादशवर्णैः, डामर्य्याद्युपलक्षकैः डादिफान्तै-

र्दशवर्णैः, वन्धिन्याद्युपलक्षकैः बादिलान्तैः षड्भिः, वरदाद्युपलक्षकैः वादिशान्तैश्चतुर्भिः, हंसवतीक्षामवत्योरुपलक्षकाभ्यां द्वाभ्यां हक्षाभ्यां वर्णाभ्यां वेष्टिताभिरमृताद्यावृताभिर्डाकिनी-राकिनी-लाकिनी-काकिनी-साकिनी-हाकिनीभिः त्वगसृङ्मांसमेदोऽस्थिमज्जाधिपतिभि-र्विशुद्ध्यनाहतमणिपूरस्वाधिष्ठानमूलाधाराज्ञाचक्राणां तत्तद्देवतावर्ण-शक्तिसमानसंख्याकतत्तदीयदलनिविष्टतावत्तावत्संख्याकदेवीसंवृतानां-कर्णिकासु निविष्टाभिर्घटितविग्रहा त्रिपुराम्बा योगिनीत्युच्यते ।

पञ्चभिर्नाग-कूर्म-कृकल-देवदत्त-धनञ्जयैः, पञ्चभिः प्राणापान-व्यानोदानसमानैर्जीवात्मपरमात्मभ्याञ्च द्वादशात्मकत्वाद्राशिरूपिणी पराम्बापीठानां गणेशादिसमानसंख्याकत्वात्तदात्मकत्वोक्त्यैव तदा-त्मकत्वोक्तिः ।

यथा भगवती श्रीगणेशादिरूपिणी तथैव श्रीविद्यापि गणेशादि-रूपिणी । अकारादिषोडशस्वरात्मकं शक्तिकूटं, कादितान्ताक्षरात्मकं कामराजकूटम्, थकारादिसान्ताक्षरात्मकं वाग्भवकूटम् । व्यष्टि-समष्टिभेदेन परादिवाक्चतुष्टयञ्चैतत् । तथाच शब्दगणस्येशत्वाद्-गणेशरूपिणी श्रीविद्या ।

बिन्दुनादविनिर्मुक्तमेकं कूटम्, बिन्दुरूपञ्चैकम्नादरूपञ्चैकम् । तथैव प्रतिकूटं त्रयं त्रयमिति बिन्दुत्रयनादत्रयतदन्यत्रयैः कूटत्रये नवत्वयोगाद्ग्रहत्वं विद्यायाः ।

सम्प्रदायार्थप्रकरणे पञ्चदश्यां सप्तत्रिंशद्वर्णा उक्ताः । तेषु दशाकाराणां स्वव्यञ्जनैरपार्थक्येन गणनात् दशसंख्याया बाधे सप्त-विंशतिरवशिष्यन्ते । तेन नक्षत्रात्मकत्वं सिद्धं विद्यायाः । तदुक्तम्—

"हृल्लेखात्रयसंयुक्तैस्तिथिसंख्यैस्तथाक्षरैः ।
अन्यैर्द्वादशभिर्वर्णैरेषा नक्षत्ररूपिणी ।। इति ।

हकाररेफकामकला बिन्दुनादैर्हृल्लेखायाम् एकैकस्यां पञ्चा-क्षराणि, तिसृषु पञ्चदशाक्षराणि—'क ए ई ल ह स क ह ल सकलं' इति सम्मेलनेन सप्तविंशत्यक्षराणि सम्पद्यन्ते । तिसृभिर्हृल्लेखाभिःतद्र-हितैः त्रिभिः कूटैश्चेति षड्भिर्योगात् श्रीविद्या योगिनी सम्पद्यते ।

तिसृणां हृल्लेखनां पूर्ववर्णैर्लकारैरपार्थक्येन गणनात् द्वादश संख्याकावयवशालित्वाद्राशिरूपाऽप्येषा। एवं गणेशादिषट्कत्वस्य विद्यायां देव्यभेदसाधकत्वे स्थितेऽपि विद्यायां देवीरूपान्तरत्वस्य वचनबलात् सिद्धत्वेन तदभेदाद्गणेशादिरूपता।

एवं चक्रराजेऽपि गणेशादित्वम्। चतुरस्राभिस्तिसृभिर्वर्तुलाभिस्तिसृभिः रेखाभिश्चतुर्विंशतिदलैः पञ्चचत्वारिंशत्कोणैर्घटनाच्चक्रे गणेशत्वम्। त्रैलोक्यमोहनाद्यैः सर्वानन्दमयान्तैर्नवभिश्चक्रैर्ग्रहत्वं चक्रराजे। वृत्तत्रय धरणीत्रयमन्वस्राणां विभज्य गणनेन विंशतिः, सप्तभि- रितरैस्त्रैलोक्यमोहनसर्वसौभाग्यदायकातिरिक्तैश्चक्रराजे सप्तविंशति संख्यायोगान्नक्षत्ररूपत्वम्। बिन्दुत्रिकोणवसुकोणाः संहृतिचक्रम्, द्वे दशारे चतुर्दशारञ्च स्थितिचक्रम्, अवशिष्टं सृष्टिचक्रमित्येतत्त्रिप्रकारत्वं चक्रसंकेते स्पष्टम्। तथाच—स्थितिसंहृतिचक्रे द्वे द्वे पद्मे वसुषोडशदले वृत्तमेकं, भूगृहञ्चैकमिति षड्भिर्योगाच्छ्रीचक्रं योगिनीरूपम्।

स्वाभिमुखाग्रत्रिकोणानि शक्तय उच्यन्ते। तानि पञ्च पराङ्मुखाग्रत्रिकोणान्यनला उच्यन्ते। तानि चत्वारि बिन्दुः पद्मद्वयगर्भितं वृत्तं भूगृहञ्चेति द्वादशसंख्यैर्घटनाच्चक्रस्य राशिरूपताऽपि। चक्रस्य विद्याक्षरजन्यत्वात्तदभेदस्य सिद्धत्वात्तेन हेतुनाऽपि चक्रराजस्य गणेशादिरूपत्वम्, देव्या रूपान्तरत्वाच्च तद्रूपता सद्धचति। पीठरूपतापि गणेशादीनां पञ्चानां मेलनेन पञ्चपञ्चाशत् संख्यासम्पत्तेः। यदपि मातृकासंख्याकानि पीठानि मातृकाश्चैकपञ्चाशत्संख्याकाः पीठानि कामरूपादिच्छायाच्छत्रान्तान्येकपञ्चाशत्संख्याकानि, तथापि ओ (ओड्याण) जा (जालन्धर) पू (पूर्णगिरि) का (कामगिरि) नां पीठानां प्राधान्येन पुनर्गणनात् पञ्चपञ्चाशत्संख्याकानि पीठानि सम्पद्यन्ते। गणेशादीनाञ्च सम्मेलनेन पञ्चपञ्चाशत्संख्या समाद्यते। तत्र गणेशः एकः, ग्रहा नव, नक्षत्राणि सप्तविंशतिः, योगिन्यः षट्, राशयो द्वादशेति। वरिवस्या रहस्ये तदुक्तं विस्तरेण—

"यावन्मातृकमुदितान्येकसमेतानि पञ्चाशत्पीठानि पुनर्गणितान्यो, जा, पू, कानि चत्वारि गणपग्रहभादीनां शशि-निधि-

तारतुसंख्यानां मेलनतः पीठानि ज्ञेयान्येतेषु पञ्च पञ्चाशत्।"
इति।

चक्रराजस्य विद्याक्षरजन्यत्वं कथमित्युच्यते—कत्रितयात् ईकाराच्च महाबिन्दुमयं सदाशिवासनं जायते। तदुक्तम्—

"इच्छाज्ञानक्रियारूप,मादनत्रयसयुतम्।
सदाशिवासनं देवि महाबिन्दुमयं परम्॥"

तदर्थस्तु—इच्छादयस्त्रिः शक्तयो रूप्यन्ते जन्यन्ते यस्मात् स ईकारः मादनान्तककाराणां त्रयञ्चेत्येताभ्यां संयुतं जनितं महाबिन्दुमयं सदाशिवासनं ब्रह्मविष्णुरुद्रेश्वराः पादाः, फलकं सदाशिवः, तादृशसर्वानन्दमयं चक्रम्। अथवा इच्छाज्ञानाक्रियारूपाश्च ते माद-नाश्च त्रयञ्चेति द्वन्द्वः। अत्र त्रयब्देन बिन्दुत्रयात्मकत्वादीकारो ग्राह्यः। सर्वथाऽपि ककारत्रयात् ईकाराच्च बिन्दूत्पत्तिः सर्वसिद्धिप्रदसर्वरोगहराख्यचक्रद्वयमपि मिलित्वा नवयोन्यात्मकं भवति। तच्च तिसृभिर्लज्जाभिर्जातम्। अत्र यद्यपि हकाररेफईकारबिन्दुनादैश्च हृल्लेखत्रयस्य सम्मेलने पञ्चदशाक्षराणि भवन्ति। तथापि बिद्वादीनां ईकारैः सह मेलने प्रतिहृल्लेखं हकारो रेफ ईकारश्चेति त्रयमेवेति नवाक्षरसमूहेनैव नवयोन्यात्मकस्य चक्रद्वयस्य जनिः सर्वरक्षाकरसर्वार्थसाधक सर्वसौभाग्यदायकाख्यं स्थितिचक्रत्रितयं तिसृभिः शक्तिभिः त्रिभिरनलैर्हकारद्वयेनैकादशस्वरेण च समुत्पन्नम्। तदुक्तम्:—

"मण्डलत्रययुक्तन्तु चक्रं शश्यनलात्मकम्।
व्योमबीजत्रयेणैव ॥

अत्र मण्डलत्रयेति दशारद्वयंचतुर्दशारञ्चेत्यभिप्रेतम्। व्योमबीजत्रयेण इत्यत्र व्योमबीजे त्रयञ्चेति विग्रहः। त्रयपदेन कोणत्रयात्मकत्वात् एकारः, बीजपदेन हकारौ च ग्राह्यौ। अथवा-व्योमनी च बीजञ्चेति विगृह्य व्योमनीति हकारद्वयं, बीजपदेन एकारः, तस्य ब्रह्माण्डकटाहं प्रति बीजभूतत्वात्। हादिपक्षे तु ।व्योमबीजत्रयेणेति हकारत्रययेव ग्राह्यम् इति न व्याख्याक्लेशः। सर्वसंक्षोभणसर्वाशापरिपूरके सकाराभ्यां जनिते। उक्तञ्च सरोरुहद्वयञ्च शाक्तैः।

शाक्तैः सकाराभ्यामित्यर्थः। अक्षीणि इतिवत् बहुवचनम्। लकारैश्चतुरस्राणि जनितानि इति विद्याक्षरैश्चक्रजनिः। देवताविद्याचक्रत्रितयेन गुरोरभेदः। तेन गणेशादिषड्रूपः श्रीगुरुः, तत्प्रसादेन स्वयं साधकोऽपि षड्रूपः।

'देव्या देहो यथा प्रोक्तो गुरुदेहस्तथैव च।
तत्प्रसादाच्च शिष्योंऽपि तद्रूपः सम्प्रकाशते॥'

इत्युक्तत्वात्। अत्र यद्यपि गणपदस्य समुदायार्थकस्य समुदायिसापेक्षत्वेन समुदायिना देवताक्षररेखाणां भेदे तद्भेदस्यावश्यिकत्वं नक्षत्रत्वादेरपि संख्यामात्रस्यानुगमकत्वेऽपि संख्यावतां विरुद्धधर्माधिकरणत्वेन भेदस्य संख्यावतां सम्मतत्वेन भिन्नाभिन्नत्वात्तेन च नैकस्यापि धर्मस्याभेदव्यापक-तेति कथमभेदः स्यादितीयं शंका समुदेति, तथापि वचनबलादेव समुदायिनां संख्यावताञ्चाभेदस्य सिद्धत्वात् समाधानम्। उपक्रमादिनिर्णीततात्पर्य्यकस्य शब्दस्य प्रत्यक्षादिनिखिलप्रमाणेभ्योऽपि बलवत्तायाश्चन्द्रप्रादेशिकत्वभ्रमादावन्यत्र चौपनिषदैर्बहुतरं साधि-तत्वात्। इत्थं त्रिपुराम्बा विद्या चक्रं गुरुः स्वयञ्चेति पञ्चानामपि भेदाभावो मन्त्रस्य कौलिकोऽर्थः।

सर्वरहस्यार्थ उच्यते—ककारादिभिर्द्वादशभिरानुलोम्येन मकारादिभिः प्रतिलोम्येन द्वादशभिश्च युक्ताः सूर्यस्य तापिन्यादयो द्वादश कलाः, षोडशभिः स्वरैर्युक्ताः सोमस्यामृतादयः षोडशकलाः, यकारादिभिर्दशवर्णैर्युक्ता वन्हेर्धुम्राचिरादिकलाः। एवंरविशशिवह्नि कलाभिराकीर्णैः पञ्चाशद्भिर्वर्णैरभिन्नाकुलकुण्डलिनीबिसतन्तुतनीयसी विद्युत्पुञ्जप्रख्या मूलाधारस्थपद्मकर्णिकास्थश्रृङ्गाटकरूपात्रिकोणादुपरि बिन्दुरूपं ज्योतिर्लिङ्गमावेष्टच सार्धत्रिवलयाकारेणाधोमुखी समुपविष्टा योगमर्य्यादया योगिभिरूर्ध्वमुखतयोत्थाप्यते। सा चोत्थिता मूलाधारानाहताज्ञाचक्रेषु वह्निसूर्यासोममण्डलानि भित्वा योम्नि ललाटोर्ध्वप्रदेशे विद्यमानस्य चिच्छशिमण्डलस्याधोमुखसहस्रारकर्णिकारूपस्य मध्ये स्थितयाऽकुलकुण्डलिन्या संगम्य ततोऽमृतपूरं स्रावयित्वा डाकि-

न्यादिमण्डलान्याप्लावयन्ती स्वयमपि तत्पानमत्ता भूत्वा पुनस्तेनैव सुषुम्नामार्गेण परावृत्य स्वस्थाने सुखं स्वपिति। सर्वमेतद्योगगम्यम्। अन्येषान्तु परोक्षज्ञानगोचर एव ईदृश्याः कुण्डलिन्याः मातुर्विद्यायाः स्वस्य चाभेद इति रहस्यरूपोऽर्थः।

महातत्त्वार्थः प्राच्यते—जातिगुणक्रियासम्बन्धादिशून्ये वाचामगोचरे सर्वेन्द्रियागम्ये मनसोऽप्यविषये वेदान्तमहातात्पर्यविषये शिवादिक्षित्यन्तषट्त्रिंशत्तत्वातीते महतो महीयसि तथैवाणोरणीयसि निरुक्तलक्षणव्योम्नोऽप्युपरि स्थितिमति उपासनार्थकल्पितस्थानविशेषेणोपलक्षिते विश्वाधिष्ठाने स्वप्रकाशे चित्सुखस्वरूपे परे ब्रह्मणि स्वात्मा नियोज्यः प्रत्यक् चैतन्याभिन्नपरब्रह्मावबोधेन भेदकाज्ञाननिवर्तनद्वारा तदात्मनावस्थितिर्विधेया 'ब्रह्म वेद ब्रह्मैव भवति' इति श्रुतेः सकलतत्व मूलभूतत्वादयं महातत्त्वार्थ उच्यते।

नामार्थशब्दरूपाथौ चेच्यते—तत्तद्वर्णार्थात्तद्वर्णस्वरूपा च श्रीविद्येत्येव नामार्थशब्दरूपार्थौ। विद्यायामष्टपञ्चाशद्वर्णाः सप्तत्रिंशद्वर्णाःपञ्चाशद्वर्णा विभिन्नरीत्या गृह्यन्ते। सर्वेषां ब्रह्मवाचकत्वेन। सामानाधिकरण्येनान्वयः। पक्षत्रयेऽपि ककारादीनामन्यतमस्य ब्रह्मवाचकत्वादन्येषां वर्णानां वैयर्थपरिहारस्तु विश्वप्रकाशकोशादिरीत्या तत्तदक्षराणामनेकार्थवाचकत्वेन योग्यतानुसारेणार्थकरणात्कार्यः। भूयोऽपि पथ्यं वक्तव्यम् इति रीत्या केषुचित्स्थलेषु पौनरुक्त्यं न दोषः। एवञ्च सर्वेषामक्षराणां तत्तद्वाचकत्वेन रूढ्यैव प्रत्यक्षरं सोर्लोपस्यावश्यकत्वेन प्रातिपदिकमात्रावशेषाद्वोपासकजनेषु प्रसिद्धत्वाद्वा सम्भाव्यत्वाद्वा पारिभाषिकार्थरूपत्वाद्वा परिपक्वार्थरूपत्वाद्वा नामार्थ इति संज्ञा।

ननु ककारादिस्वरूपत्वं नामतः शब्दाभिन्नत्वम्। तथा च न स ककारस्यार्थः, शब्दस्वरूपे शक्त्यभावात्। नहि घटमानय इत्यादौ घटशब्दस्यानयनक्रियान्वयः। अतएव न शब्दार्थयोरभेदपक्षोऽपि युज्यते। वह्न्यादिशब्दोच्चारणे मुखदाहाद्यापत्तेश्चेति चेन्न, शब्दस्य स्वस्व-रूपेऽपि शक्तेस्तन्त्रवार्त्तिकादावुक्तत्वात्। भर्तृहरिणाप्युक्तम्—

'ग्राह्यत्वे ग्राहकत्वञ्च द्वे शक्ती तेजसो यथा तथैव सर्वशब्दानामेते पृथगवस्थिते। तथा ककारादिवर्णरूपेत्यादिमन्त्रार्थः। अत्र शब्दस्वरूपस्यैवार्थत्वेन वर्णनाच्छब्दरूपार्थोऽयमिति व्यपदिश्यते' इति।

नामैकदेशार्थो यथा 'ककाररूपा कल्याणी' इत्यादिना त्रिशत्यां पञ्चदशाक्षर्या एकैकनामाक्षरमादितः कृत्वा तादृशनामानि प्रत्यक्षरं विंशतिरुक्तानि। तान्येव त्रीणि शतानि भवन्ति। तानि च मन्त्राक्षराणामर्थप्रकाशनार्थं प्रवृत्तानि। तथा च ककारस्य 'ककाररूपा कल्याणी कल्याणगुणशीलिनीत्यादयो विंशतिरर्थाः। तेषु प्रसिद्धकोषव्याकरणादिरीत्या शक्तेरभावादेतद्बलादेव कल्पनस्यार्थापत्तिशरणत्वात्। नामैकदेशे नामग्रहणमिति भीमो भीमसेनः, सत्या सत्यभामा इत्यादौ प्रसिद्धम्। तत्र च ककारादिनाम्नामानन्त्यात्ककारस्याप्यनन्तार्थत्वे प्राप्तेऽयं नियमः––एत एवार्था नान्य इति। तेषु च प्रत्यक्षरं प्रथमनाम्नां नामार्थशब्दार्थरूपार्थाभ्यां पौनरुक्त्यादिहैकोनविंशतिरेवार्था विवक्षिताः। तथा च नामैकदेशार्थोऽप्येकोनविंशतिविधः सम्पन्नः।

शाक्तार्थो द्विविधः––अवयवार्थः शक्तिसमूहार्थश्चेति। तत्रावयवार्थो नाम देव्या अवयवानां वर्णनम्। विद्यायां वाक्कूटेन क किरीटमारभ्य कण्ठाधःपर्यन्तविग्रहः प्रतिपाद्यः, कामराजकूटेन कण्ठाधः कटिपर्यन्तविग्रहः प्रतिपाद्यः, शक्तिकूटेन कटयधः पादाग्रान्तो देहः प्रतिपाद्यः। तत एव वाच्यवाचकयोरभेदविवक्षयोक्तं सहस्रनामसु 'श्रीमद्वाग्भवकूटैकस्वरूपमुखपंकजा। कण्ठाधः कटिपर्य्यन्तमध्यकूटस्वरूपिणी। शक्तिकूटैकतापन्नकटयधोभागधारिणी। मूलमन्त्रात्मिका मूलकूटत्रयकलेवरा' इति।

शक्तिसमूहार्थः––वेधोभारत्यौ, माधवलक्ष्म्यौ, रुद्रपार्वत्यौ रेफान्तवर्णषट्कस्यार्थाः। हृल्लेखायां हकाररेफयोविभज्य गणनात् प्रथमकूट कामकलायाः प्राक्षड्वर्णाः भवन्ति, ब्रह्माद्याः सकला अपि कामकला एव, न ततः पृथक्। तत एव ईकारेण सामानाधिकरण्यं, प्रत्यक्षरं विद्यमानानां सुपां लोपः, वाक्ये संहिताया अविवक्षणात्। ईकारेण सह न सन्धिः। प्रथमकूटस्य यावानर्थः तावानेव द्वितीयतृतीयकूटयोररप्यर्थः। परं द्वितीयकूटमध्यस्थो हकारः तृतीयकूटस्य

प्रथमभागे सकारात्पूर्वं योजनीयः। तेन तयोरपि कूटयोः प्रातिस्विकं रेफान्ता वर्णाः षडेव भवन्ति। ततश्चोक्तरीत्यैवार्थवर्णनम्। अत्र प्रत्यक्षरमेकैकत्र शक्तिः तेन शक्तानामक्षराणामर्थः शाक्तार्थः।

कादिविद्यायां ककारास्त्रयः, हकारौ द्वौ, तेषां शिव एवार्थः, लकारास्त्रयः, सकारौ द्वौ तेषां शक्तिरर्थः। अतएव कामबीजे ककार-लकारयोर्योगः, परा प्रासादे हकारसकारयोर्योगः, शुद्धयोरन्योः द्वितीय-तृतीययोरपि शक्तिरर्थः। हृल्लेखाया उभयसामरस्यात्मकं परब्रह्मै-वार्थः तत्रत्यव्योमाग्नितुरीयस्वरबिन्दुभिः क्रमेण प्रकाशग्रामसामरस्य-तादात्म्यापन्नब्रह्मैवार्थो बोध्यः। त्रिशत्यां तथैवोक्तम्—

'कत्रयं हृदयञ्चैव शैवो भागः प्रकीर्तितः।
शेषाणि शक्त्यक्षराणि ह्रींकार उभयात्मकः।। इति।

समस्तार्थः—कन्यते प्रकाश्यतेऽनेनेति कं प्रकाशकत्वं ककार-स्यार्थः। औणादिकडप्रत्ययेन निष्पन्नम्। ईयते अधीयतेऽनेनेति ए बुद्धिः। इङ् अध्ययने इति धातुरधिपूर्वोऽपि प्रकृत आर्षत्वात् तद्विमोकः, क्विपि कृते कित्वेऽपि गुणः, अध्ययनकरणं बुद्धिः। कर्मधारयेण प्रकाश-माना बुद्धिरिति तयोरर्थः। ईयते व्याप्नोतीति ई। सर्वत्रासन्धिरार्षः। तस्य लहरी आधिक्यम्। हकारोत्तरवर्तिनोऽकारस्यलोपे लह्री। माङ्-माने इति धातोः क्विपि णिचि टिलोपे म् इति रूपम्। तथा च तन्नि-र्माणम् मकारार्थः। प्रकाशमानसूक्ष्ममतिव्यापनाधिक्यनिर्माणं प्रथम-कूटार्थः। हन्यतेऽनेनेति हं शौर्यम्। सीयते सूयते इति वा सं द्रव्यम्, स्यतेः सुनोतेर्वा। काम्यते इति कम् स्रक्चन्दनवनितादिकम्। हानं हः हसकानां हः आहाङ् गतौ तस्य लहर्याधिक्यम्। ईयते इति ई कीर्तिः। लह्री इत्यनेन प्रश्लिष्टः तन्निर्मातीति म्। तथा च शौर्यधनस्रक्-चन्दनवनितादिप्राप्त्यतिशयस्य कीर्तेश्च निर्माणमिति द्वितीयकूटार्थः। कूटद्वयस्य द्वन्द्वः। एते निर्माणे सम्यक् कलयतीति सकला। समिति मकारलोपः। हरति निखिलं जगदिति ह्र सर्वजगत्संहर्त्री। ई दीप्तौ इति दीप्त्यर्थक ईकारश्च तत्र प्रश्लिष्टः। सृष्टिस्थितिदीप्ति-कर्तृत्वं तदर्थः। हकारेकारयोः कर्मधारये यणि ह्रीः उपलक्षणविधया

पञ्चकृत्यकर्त्रीत्यर्थः। अथवा हरति सर्वं विषयीकरोतीति हृ क्विप् आगमस्थानित्वात् न तुक्। तच्च दहराकाशम्। तत्र ईयते प्रकाशते इति ह्री निर्माणार्थकः मकारः। तेन ह्रीकारपदान्तस्य कर्मधारयः। मकारास्यानुस्वारत्वम्। चरमकूटे त्वनुस्वार एव विशेष्यः। ततश्च प्रकाशमानसूक्ष्मबुद्धिव्यापनशौर्यधनस्त्रीयशसामाधिक्यकर्तृ, निखिलजगत्सृष्ट्यादिकर्तृ दहराकाशवर्ति नादरूपं चिद्रूपं ब्रह्मेति समस्तमन्त्रार्थः सिद्धः।

स्यतेरन्तकर्मवाचकत्वेऽप्यत्रोपभोगार्थकत्वम्। अध्ययनार्थकस्ये ङोऽत्र तद्विमोकः। हरीत्यत्राकारलोपः। निर्माणार्थकस्य माङ्-माने इत्यस्यानुस्वारत्वादिकम्। धातोर्बह्वर्थत्वात् बाहुलकत्वात् पृषोदरादित्वात् आकृतिगणत्वात् उणादिकल्पनात् छान्दसत्वात् सर्वमुपपादनीयम्। तदुक्तं वरिवस्यारहस्ये 'धातोर्बह्वर्थत्वाद्बहुलग्रहणात् पृषोदरादित्वात्। आकृतिगणपाठेन स्वेच्छानुगुणादिकल्पनतः॥ छन्दसि सर्वविधीनां वैकल्पिकतावशादमुष्य मनोः। सिद्धैःकथितेऽर्थेऽस्ति वैयाकरणानुशासनानुमतिः'॥ अयमेवार्थः किञ्चिद्वि- स्तरेणान्यैराचार्यैरुक्तः। तथाहि—

कन्यन्ते प्रकाश्यन्ते शब्दार्थजालानि अनेनेति क। कनयतीति वा क। कन्दीप्तौ इति स्मरणात् आर्षत्वात् प्रगृह्यत्वेन प्रकृतिभावः। ईयते स्मर्यते अधीयते वा सर्वा वेदशास्त्रादिकला अनेनेति ए। इक्-स्मरणे इङ् अध्ययने इत्यस्मादौणादिके विचि वेरपृक्तस्येति व लोपे गुणे निपातत्वात् प्रगृह्यत्वेन प्रकृतिभावः। क च ए च कए। शब्दार्थजालावभासिनी वेदादिशास्त्राध्ययनस्मरणप्रयोजिका बुद्धिः। ईयते व्याप्नोतीति ई। ईङ् गताविति क्विपि नियतत्वात् प्रकृतिभावः। व्यापिनीत्यर्थः। लहरीत्यस्यपरोक्षतया ल ह्रीत्युक्तम्। 'परोक्षप्रिया इव हि देवाः'। इति श्रुतेः। सर्वप्रकाशकबुद्धिव्यापिनी लहरी ल ह्री त्यधिक्यमर्थः। मीयते इति माङ् माने शब्दे च इत्यस्मात् क्विपि परोक्षश्रुत्या लुप्ताकारत्वेन वा अनुस्वारत्वम्। तस्य निर्माणमर्थः। तथा च क ए ई ल ह्रीं शब्दार्थावद्योतकवेदादिशास्त्राध्ययनस्मरणप्रयोजक बुद्धिव्यापनाधिक्ययुक्ता स्वप्रकाशा संवित्। अनेन धर्मात्मिकपुरुषार्थ-

साधनब्रह्मवर्चसा असमृद्धिनिवृत्तिसम्यग्बुद्धिनिर्मितिरुक्ता। एतेनैव वाक्प्रवृत्तिजालनिमित्तत्वात् वाग्भवकूटत्वं ब्राह्मणवर्णोपास्यगायत्रीसारत्वञ्चोक्तम्। इष्टदेवताप्रकाशनात्मकत्वेन वाग्जालप्रवर्तकत्वादृग्वेदात्मकत्वम्।

हन्यते तापत्रयमनेनेति हः। तथा च शत्रुरोगादिलौकिकस्य दुष्कृतजन्यस्यामुष्मिकस्य च तापस्य निवृत्तिरुक्ता। सीयन्ते उपभुज्यन्ते सर्वधनकनकवाहनभूम्यादिसम्पत्प्रचया अनेनेति सः। स्यतेः सुनोतेर्वा अन्प्रत्यये सकलराजपरिच्छदजालमुच्यते। काम्यन्ते स्रक्चन्दनवनितादिविषयभोगा अनेनेति क ऐहिकामुष्मिकसकलविषयभोग उक्तः। हीयते प्राप्यते इति हः। ओहाङ्गतावित्यस्य रूपम्। हसानां हः। हसकहः तापनिवृत्त्यर्थकामभोगानां प्राप्तिः। तस्या लहरी आधिक्यम्। ईयते प्रकाश्यते कीर्तिजालं दिगन्तेषु अनेनेति ईः। गुणसन्ततिः। ई दीप्तावित्यस्य रूपम्। हसकहलह्रीश्च ईश्च हसकलह्यः। तासां निर्मात्री स्वप्रकाशा संवित्। धातूनामनेकार्थत्वात्। निर्माणार्थकान्मा धातोरनुस्वारस्य निष्पत्तिः। अनेनार्थकामपुरुषार्थनिर्मितिरुच्यते। तस्मादेवास्य कामराजकूटत्वं क्षत्रियवर्णोपास्यमानत्रिष्टुप्छन्दःसारत्वम्। स्वकीयाभीष्टसाधककर्मजातविधायकत्वाद्यजुर्वेदात्मकत्वम्। सकलह्री सकलाभिरवयवैः शिवादितत्त्वैः चतुःषष्टिकलाभिर्वा सहिता सकला। सम्यक्कलयतीति वा सकला। हरतीति ह्रीः संहृतिशक्तिः। हृञ् हरणे धातोः इ प्रत्यये वाहुल्याद्गुणाभावेन यणादेशः। ईयते प्रकाश्यते सर्वं जगत् अनयेति ई सृष्टिशक्तिः। इन्दति सर्वेषां नियन्तृत्वे वर्तते इति इः स्थितिशक्तिः। इदि परमैश्वर्ये इत्यस्मात्क्विपि व्यञ्जनलोपे रूपसिद्धिः। ह्रीश्च ईश्च इश्च ह्रीः सवर्णदीर्घः। संहृतिसृष्टिस्थितिशक्तिः। अथवा हरति विहरति इति ह्रीः। धातूनामनेकाथत्वात् हरतेर्विहरणार्थात् इन् प्रत्यये ह्रीः। यद्वा ह इति क्विबन्तः लुप्तसकारशब्दः प्रपञ्चसंहृतिवाचकः। ई प्रकाशः आत्मैक्यगमनम्। ह्री सकलप्रपञ्चदेहेन्द्रियादिकं द्रवीकृत्य प्रकाशरूपैक्यगमकमित्यर्थः।

26

अथवा ई इत्यनेन हृत्पुण्डरीकदहराकाशस्थदीपशिखामध्ये स्थितो बोधात्मकप्रकाशस्वरूपपरमात्मैव विवक्षितः । 'तस्याः शिखाया मध्ये परमात्मा व्यवस्थितः' । सकला च सा ह्ली च सकल ह्ली । इष्यते अत्यन्ताभीष्टत्वेन विरिञ्च्यादिचेतनवर्गैरिति ई । । निरतिशयानन्द-रूपाचितिः । व्यञ्जनलोपादिभिः सिद्धिः । तस्य प्रमितिरनुस्वाररूपेण लुप्ताकारेण मकारेण माधातुनिष्पन्नेन बोध्यते । तथा च स्वप्रकाश-निरतिशयानन्दस्वरूपब्रह्मात्मसाक्षात्कारजननीत्यर्थः । लक्षणया स्वप्रकाशपरमानन्दरूपिणीत्यपि । सकल ह्ली शिवादिसर्वतत्त्वात्मि-काभिः कलाभिः चतुःषष्टिकलाभिश्च सहिता सृष्टिस्थितिसंहृति-कारिणी सर्वनियामिका सर्वेश्वरी निरतिशयानन्दरूपिणी राजराजेश्वरी श्रीमत्सिंहासनेश्वरी त्रिपुराम्बा विवक्षिता । अथवा ह्ली च तत् ईं च ह्लीं । सकलञ्च तत् ह्लीञ्च सकल ह्लीं । सकलहृदाकाशवर्तिदीपशिखान्त-र्गतनिरतिशयानन्दानुभवप्रकाशिका नादात्मिकाचिच्छक्तिः । अथवा म् इति नादानुकारि अव्ययम् । अनेन नादात्मकशुद्धचैतन्यरूपता उच्यते । अनेन मोक्षसाधननादलययोगानन्दानुभव उक्तः । तस्मादेव शक्ति-कूटत्वम् । चित्तनिरोधप्रधानत्वं वैश्योपास्यजगतीच्छन्दः सारत्वं च । सामवेदस्य गानप्रधानत्वेन नादविलीनचित्तत्वाद् योगस्य सामवेदात्म-कत्वम् ।

मन्त्रार्थः क ए ई ल ह्लीं ह स क ह ल ह्लीञ्च सम्यक्कलयतीति कएईलह्लीं हसकहलह्लीं सकलह्लीं ।

सर्वस्य मन्त्रस्यायमर्थः—शब्दार्थप्रकाशकवेदादिशास्त्राध्ययन-स्मरणप्रयोजकबुद्धिव्यापनलहरीयुक्तया स्वप्रकाशसंविदा अनिष्टनि-वारणभोगभोग्यादिप्राप्त्याधिक्यकीर्तिजालप्रयोगकगुणसन्तति रचयित्री सर्वतत्त्वसर्वकलाधिष्ठात्री विश्वोत्पत्तिस्थितिसंहृतिजनकसर्वैश्वर्योपेत-निरतिशयानन्दानुभवप्रकाशिका निरतिशयानन्दात्मकदहराकाशस्थ-परमात्मस्वरूपिणीस्वप्रकाशाचिच्छक्तिः ।

श्रयति-शक्तिरूपेण शिवमिति श्रीः । श्रीयते सर्वैर्गुणैरिति वा । श्रीयते सेव्यते परशिवेनापि या सा श्रीः । तां माति बोधयतीति । ह्रीं इति मायाबीजं हृल्लेखाया बोधकम् । क्लीं इति कामबीजं सर्वार्थे

प्रापकम् । ऐं इति वाग्भवबीजं सर्वार्थद्योतकम् । सौरिति ब्रह्मविद्या स्वरूपिण्याः पराया बोधकम् । प्रणवः वाच्यार्थलक्ष्यार्थभेदेन सगुण-निर्गुणवेदान्तवेद्यपरतत्त्वबोधकम् । पुनश्च ह्रीं इति सर्वशक्ति-सर्वाधिष्ठानब्रह्मबोधकम् श्रीमिति सर्वैश्वर्यसर्वमाधुर्यतदधिष्ठान-बोधकम् । प्रतिलोमक्रमेणेमान्येव बीजानि पञ्चदश्याः परस्तात् सान्तिबीजैः सहितं कूटत्रयं षोडशी सम्पद्यते। सगुणार्थश्च कः प्रजापतिः, एकारो विष्णुः । तदुत्तरवर्तिनमकारं प्रश्लिष्य ईशस्तदर्थो ग्राह्यः । ईड्यते इति ईड्। एतस्य ऋग्वेदात्मकत्वात् अज्द्वयमध्यगतस्य डकारस्य स्थानै लकार आदेशः । 'अग्निमीले पुरोहितमित्यादि'वत् । द्वयोश्चास्य-स्वरयोर्मध्यमेत्य सम्पद्यते स डकारो लकार इति प्रातिशाख्यम् । तत-एव द्वितीयतृतीयकूटयोर्यजुःसामात्मकत्वञ्च । यद्यपि कामो योनिः कमला वज्रपाणिरित्यत्र वज्रपाणिशब्देन लकार एवोद्धृतः तथापि ललयोरभेदाभिप्रायेणादोषः । क्वचिच्चभिखण्डीगतास्त्रयोऽपिमोहा-र्णपदेन- लकारा एवोद्धृताः । ह्रीं इति विशेष्यम् । नपुंसकं नाम ब्रह्मलक्षकम् । तेन विधिहरिगिरिशैरीड्यं ब्रह्मेति प्रथमकू-टार्थः । हसः हास्यम् अर्श आदित्वादचि हसो हास्ययुक्तः को मुखं यस्य, अथवा हासस्यानन्दजन्यत्वात् आनन्दे हसपदस्य लक्षणा । कश्च हश्च कहौ चन्द्रसूर्यौ लौ नेत्रे यस्य तत् कहलम् । 'मुखे सूर्येऽपि कःस्मृतः' 'हः कोपे वरुणे चन्द्रे' 'इन्द्रे लोचने लः स्यात्' इत्येकाक्षरनि-घण्टुः । हसकहलपदयोः कर्मधारयः । प्रकाशकत्वाच्चिद्रूपता । ततो हसद्वदनं रवीन्दुनेत्रम् आनन्दचिद्रूपं वा विधिहरिगिरिशेड्यत्वे हेतू हसत्वकहलत्वे तेनामितानन्दं चिद्ब्रह्मेतिद्वितीयकूटार्थः । यतः प्रसन्नवदनं रवीन्दुनेत्रं आनन्दचिद्रूपं ब्रह्मातो विरिञ्च्यादिवन्द्यम् सकलकलाभिः सहितं सकलं ह्रीं ब्रह्मेति तृतीयकूटार्थः । गुणगण-कथनाद्विद्यायाः सगुणार्थः ।

महावाक्यार्थः—विधिहरिशिवबोधकाः कए अ (प्रश्लिष्टाकारः) एते वर्णाः सृष्टिस्थितिभङ्गजनकदेवतावाचकत्वात् तल्लक्षकाः । नामैकदेशन्यायेन ईश्वरवाचीकारः सदाशिववाचको डकारः (लकारः) ताभ्यां तिरोधानानुग्रहौ लक्षितौ । एतेन 'यतो वा इमानि

भूतानि जायन्ते' इत्यादि श्रुतिषूक्तं ब्रह्मणस्तटस्थलक्षणमिहोक्तम्। तेन सृष्टिस्थितिलयतिरोधानानुग्रहपञ्चकृत्यकारणं ब्रह्मेति प्रथमकूटार्थः। हस आनन्दः कँ सत्यं हं अनन्तं लं ज्ञानं 'सखा कश्च बुधैःप्रोक्तः' इति कोशात्। सखिवाचकस्य ककारस्य सखित्वमाप्तत्वं यथार्थवक्तृत्वमिति रीत्या सत्यमर्थः। हकारस्य व्योमबीजत्वात्तस्यानन्तत्वादानन्त्यमर्थः। लोचनवाचित्वाल्लकारस्य ज्ञानमर्थः। एतेन स्वरूपलक्षणं ब्रह्मद्वितीयकूटार्थः। एवं ब्रह्म तटस्थस्वरूपलक्षणयुगेन निर्णीय तदभेदो जीवगणे तृतीयकूटेनोच्यते। सकलपदं जीवपरम्। शक्तिबीजं ब्रह्मपरम्। सामानाधिकरण्यात् लक्षितशुद्धयोरभेदो बोध्यते। यथा 'तत्त्वमसीति' महावाक्ये तत्त्वंपदार्थयोरेकविभक्तिकत्वरूपसामानाधिकरण्याद् अभेदो बोध्यते। स च वाच्यार्थयोरसम्भवात् भागत्यागलक्षणया लक्ष्यपदार्थयोरभेदो बोध्यते। तथैवात्र तत्पदवाच्यः सृष्टयादिकृत्यपञ्चकजनकः स एव यतो वा इमानीति श्रुत्युक्तः। लक्ष्यार्थस्तु सर्वकृत्यातीतं निर्विशेषं ब्रह्म। तदपि 'सत्यं ज्ञानमनन्तं' ब्रह्मेत्यत्रोक्तम्। एवं त्वंपदवाच्यार्थो जाग्रदाद्यवस्थापञ्चकविशिष्टः। स च तद्यथास्मिन्नाकाशे श्येनो वा सुपर्णो वा विपरिपत्य श्रान्तः संहत्य पक्षौ संलयायैव ध्रियतएवमेवायं पुरुष एतस्मा अन्नाय धावति तद्यथा महामत्स्य इत्यादिभिरुक्तः। लक्ष्यार्थस्तु अवस्थातीतं ब्रह्म तदपि योऽयं विज्ञानमयः प्राणेषु- हृद्यन्तर्ज्योतिः पुरुषः, न दृष्टेर्द्रष्टारं पश्येः इत्याद्युक्तम्। एवमवान्तरवाक्यैर्वाच्यार्थलक्ष्यार्थयोर्निर्णये सति महावाक्ये लक्ष्यार्थयोरभेदबोधः। प्रकृते तृतीयकूटस्थसकलपदेन कलाभिरवस्थाभिः सहितः इत्यर्थकेन वाच्यार्थस्योक्तावपि लक्ष्यार्थानुक्तेर्न्यूनताभाति तथापि कूटद्वय-वृत्त्या त्वंपदस्य वाच्यार्थलक्ष्यार्थपरत्वेनादोषात्। तृतीयकूटेन सर्वं खल्विदं ब्रह्मेति श्रुत्यर्थो वा बोध्यते। सर्वं जगत् देवीरूपमित्यर्थः। एवं वरिवस्यारहस्ययोगिनीहृदयस्वच्छन्दसंग्रहकामकलाविलासादिरीत्या पञ्चदश्याः षोडश्याश्च संक्षेपेणार्था उक्ता इति तेन श्री राजराजेश्वरी सुप्रीतास्तु।

—०—

परिशिष्टम्–२

।। अथ वाञ्छाकल्पलता प्रारभ्यते ।।

श्रीगुरुभ्यो नमः। श्रीगणेशाय नमः। श्रीक्षेत्रपालाय नमः। श्री सरस्वत्यै नमः। श्रीमत्त्रिपुरसुन्दर्यै नमः। मूलमुच्चार्य। तालत्रयं कृत्वा। मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा।

ओं अस्य श्रीवाञ्छाकल्पलताविद्यागणेशस्य मनोर्नानासूक्तसमूहस्य, आनन्दभैरवगणकाङ्गिरसकश्यपवसिष्ठविश्वामित्रसंवनना ऋषयः, देवीगायत्रीनिचृद्गायत्रीपङ्क्त्यनुष्टुप् निचृत्त्रिष्टुब् जगत्यश्छन्दांसि, श्रीमन्महात्रिपुरसुन्दरी गणपति संवादाग्न्यमृतरुद्रा देवताः, श्रीं बीजम्, ह्रीं शक्तिः, क्लीं कीलकम्, मम श्रीमहागणपति महात्रिपुरसुन्दरी संवादाग्न्यमृतरुद्रप्रसादवाञ्छितार्थफलप्रसिद्धये वाञ्छाकल्पलतोपस्थाने विनियोगः। इतिसंकल्प्य। आनन्दभैरवगणकाङ्गिरसकश्यपवसिष्ठविश्वामित्रसंवननऋषिभ्यो नमः शिरसि, देवी गायत्रीनिचृद्गायत्रीपंक्त्यनुष्टुप्निचृत्त्रिष्टुब्जगतीछन्दभ्यो नमः मुखे, श्रीमन्महात्रिपुरसुन्दरीगणपतिसंवादाग्न्यमृतरुद्रदेवताभ्यो नमः हृदये, श्रीं बीजायनमो नाभौ, ह्रीं शक्तयेनमोगुह्ये, क्लीं कीलकायनम आधारे, इति न्यस्य मूलेन व्यापकं चरेत्। ओं श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गँ क ए ई ल ह्रीं गणपतये हसकहलह्रीं वरवरदसकलह्रीं सर्वजनंमेवशमानय स्वाहा। इति त्रिचत्वारिंशदर्णोमनुः। ऐं क्लींसौः श्रीमत्त्रिपुरसुन्दरी ११ ह्रीं सर्वज्ञायै ह्रां गाँ ब्रह्मात्मने अङ्गुष्ठाभ्यां नमः। ऐँ ११ ह्रीं नित्यतृप्तायै ह्रीं गीं विष्ण्वात्मने तर्जनीभ्यां स्वाहा। ऐँ ११ ह्रीं अनादिबोधितायै ह्रूँ गूँ रुद्रात्मने मध्यमाभ्यां वषट्। ऐँ ११ ह्रीं स्वतन्त्रायै ह्रैँ गैँ ईश्वरात्मने अनामिकाभ्यां हुम्। ऐँ ११ ह्रीं नित्यमलुप्तायै ह्रौं गौं सदाशिवात्मने कनिष्ठिकाभ्यां वौषट्। ऐँ ११ ह्रीं अनन्तायै ह्रः गः सर्वात्मने करतलकरपृष्ठाभ्यां फट्। एवं हृदयादिन्यासं विधाय पुनर्मूलेन त्रिर्व्याप्य ध्यायेत्। यथा—

हेमाद्रौ हेमपीठस्थितिममरगणैरीड्यमानां विराजत्—
पुष्पेष्विक्ष्वासिपाशांकुशकरकमलां रक्तवेषातिरक्ताम् ।
दिक्षूद्यद्भिश्चतुर्भिर्मणिमयकलशैः पञ्चशक्त्यैकविद्याम्,
स्वस्थांक्लृप्ताभिषेकां भजत भगवतीं भूतिदामन्त्ययामे ।।१।।
बीजापूरगदेक्षुकार्मुकरुचा चक्राब्जपाशोत्पल—
ब्रीह्यग्रस्वविषाणरत्नकलशप्रोद्यत्कराम्भोरुहः ।
ध्येयोवल्लभया सपद्मकरया, श्लिष्टो ज्वलद्भूषया,
विश्वोत्पत्तिविपत्तिसंस्थितिकरो विघ्नेश इष्टार्थदः ।।२।।
धवलनलिनराजच्चन्द्रमध्ये निषण्णम्,
करधृतवरपाशं साभयंसांकुशञ्च ।
अमृतवपुषमिन्दुक्षीरवर्णं त्रिनेत्रम्,
प्रणमत सुरवन्द्यं मङ्क्षुसंवादयन्तम् ।।३।।
स्फुटितनलिन संस्थं मौलिबद्धेन्दुरेखा—
गलदमृतरसार्द्रं चन्द्रबह्न्यर्कनेत्रम् ।
स्वकरकलितमुद्रावेदपाशाक्षमालम्,
स्फटिकरजतमुक्तागौरमीशं नमामि ।।४।।
(मुद्रा ज्ञानमुद्रेत्यर्थः(। इतिध्यात्वा, मुद्राः प्रदर्श्य

श्रीमन्महात्रिपुरसुन्दरी महागणपतिसंवादाग्न्यमृतरुद्रेभ्यः लं पृथिव्यात्मकं गन्धं समर्पयामि नमःइति अंगुष्ठकनिष्ठिकाभ्याम् । श्रीमन्महात्रिपुरसुन्दरी महागणपतिसंवादाग्न्यमृतरुद्रेभ्यः हं आकाशात्मकं पुष्पं समर्पयामि नमः इति तर्जन्यङ्गुष्ठाभ्याम् । श्रीमन्महात्रिपुरसुन्दरीमहागणपतिसंवादाग्न्यमृतरुद्रेभ्यः यं वाय्वात्मकं धूपं समर्पयामि नमः इति अङ्गुष्ठतर्जनीभ्याम् । श्रीमन्महात्रिपुरसुन्दरी महागणपतिसंदाग्न्यमृतरुद्रेभ्यः रं वह्न्यात्मकंदीपंसमर्पयामि नमः इतिअङ्गुष्ठमध्यमाभ्याम् श्रीमन्महात्रिपुरसुन्दरीमहागणपतिसंवादाग्न्यमृतरुद्रेभ्यः वं अमृतात्मकं नैवेद्यं समर्पयामि नमः इति अङ्गुष्ठानामिकाभ्याम् । श्रीमन्महात्रिपुरसुन्दरीमहागणपतिसंवादाग्न्यमृतरुद्रेभ्यः सं सर्वात्मकं सर्वोपचारं समर्पयामि नमः इति संहताभिः सर्वाङ्गलीभिः दद्यात् । एवं मानसोपचारैः संपूज्य गुरुः देवतात्मनामैक्यंभावयित्वा रात्रौ अन्त्ययामे

सूर्योदयात्पूर्वं शनैः शनैः जपेत्। यथा--ॐ ऐं श्रीं ह्रीं लं क्लीं ग्लौं गं गुगुरीं कएईलह्रींहसकहलह्रीं सकलह्रीं ऐं क्लीं सौः २९। यदद्यकच्चवृत्रहन्नुदगा अभिसूर्य सर्वं तदिन्द्र ते वशे २३। गं क्षिप्र प्रसादनाय गणपतये वर वरद आँ ह्रीं क्रों सर्वंजनं मे वशमानयस्वाहा सौः क्लीं ऐं ३६ ॥ १॥ ॐ ऐं..सौः २९। तत्सवितुर्वरेण्यम्भर्गोदेवस्य धीमहि धियो यो नः प्रचोदयात् २३। गं ऐं ३६॥२॥ ॐऐं..सौः२९। त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम्। उर्वारुकमिव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय मामृतात् ३२। गं..ऐं ३६॥३॥ ॐऐं..सौः २९। जातवेदसे सुनवामसोममरातीयतो निदहाति वेदः। सनःपर्षदति दुर्गाणि विश्वा नावेवसिन्धुं दुरितात्यग्निः ४३। गं...ऐं ३६ ॥४॥ ॐ ऐं...सौः २९। समानो मन्त्रः समितिः समानी समानं मनः सहचित्तमेषाम्। समानं मन्त्रमभिमन्त्रये वः समानेन वोहविषा जुहोमि ४४। गं... ऐं ३६॥५॥ ॐ ऐं...सौः २९। सं समिद्युवसेवृषन्नग्ने विश्वान्यर्य आ इलस्पदे समिध्यसे स नो वसून्याभर ३०। गं...ऐं ३६ ॥६॥ ॐ ऐं...सौः २९। समानो...जुहोमि ४४॥ गं...ऐं ३६॥७॥ ॐ ऐं...सौः २९। जात...त्यग्निः ४३॥ गं..ऐं ३६॥८॥ ॐ ऐं...सौः २९। त्र्यम्ब...मृतात् ३३॥ गं...ऐं ३६ ॥९॥ ॐ ऐं...सौः २९। तत्स...यात् २३॥ गं...ऐं ३६ ॥१०॥ ॐ ऐं...सौः २९। यदद्य...वशे २३ ॥गं... ऐं ३६ ॥११॥ ॐ ऐं...सौः २९। गणानांत्वा गणपतिंहवामहे कविंकवीनामुपमश्रवस्तमम्। ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पत आनः शृण्वन्नूतिभिः सीदसादनम् ४८॥ गं...ऐं ३६ ॥१२॥ ॐ भूः

ॐ भूः भद्रं नो अपिवातय मनः। ॐ ह्रीं वं ठं अमृतरुद्राय आं ह्रीं क्रीं प्रतिकूलं मे नश्यत्वनुकूलं मे वशमानय वशमानय स्वाहा ॥१३॥

दमयन्तीनलाभ्यांचनमस्कारं करोम्यहम्।
अविवादो भवेदत्र कलिदोषप्रशान्तिदः॥
ऐकमत्यं भवेदेषांब्राह्मणानाम् पृथग्धियाम्।
निर्वैरिता च जायेत संवादाग्ने! प्रसीद मे॥

इति प्रथमः पर्यायः

ॐ ऐँ...सौः २६। यदद्य...वशे २३ ।। गं...ऐँ ३६ ।।१।। ॐ ऐँ...सौः २६ । तत्स...यात् २३ ।। गं...ऐँ ३६ ।।२।। ॐ ऐँ...सौः २६। त्र्यम्ब...मृतात् ३२ ।। गं...ऐँ...३६।।३।। ॐ ऐँ...सौः २६ । जात...त्यग्निः ।।४३।।गं...ऐँ ३६ ।।४।। ॐ ऐँ...सौः २६ । समा...होमि ४४ ।। गं...ऐँ ३६।।५।। ॐ ऐँ...सौः २६ । संगच्छध्वं संवदध्वं सं वो मनांसि जानताम् । देवाभागं यथा पूर्वे संजानाना उपासते ३२।। गं...ऐँ ३६ ।।६।। ॐ ऐँ...सौः २६ । समा...होमि ४४ ।। गं...ऐँ ३६ ।।७।। ॐ ऐँ... सौः २६ जात...त्यग्निः ४३ ।। गं...ऐँ ३६ ।।८।। ॐ ऐँ...सौः २६। त्र्यम्ब...मृतात् ३२।। गं...ऐँ ३६ ।।६।। ॐ ऐँ...सौः २६। तत्स...यात् २३ ।।गं...ऐँ ३६ ।।१०।। ॐ ऐँ...सौः २६। यदद्य...वशे २३ ।गं...ऐँ २३ ।। गं...ऐँ ३६।।११।। ॐ ऐँ...सौः २६। अग्नेमन्युं प्रतिनुदन् परेषामदब्धो गोपाः परिपाहि नस्त्वम् । प्रत्यञ्चोयन्तु निगुतः पुनस्ते मैषां चित्तं प्रबुधांविनेशत् ४३ ।। गं...ऐँ ३६ ।।१२।।

ॐ भुवः मरुतामोजसे स्वाहा ।।१३।। ॐ ह्लीं वं ठं अमृतरुद्राय आं ह्लीं क्रों प्रतिकूलं मेनश्यत्वनूकूलं मे वशमानय वशमानय स्वाहा ।।

दमयन्तीनलाभ्यां च नमस्कारं करोम्यहम् ।
अविवादो भवेदत्र कलिदोष प्रशान्तिदः ।।
ऐकमत्यंभवेदेषां ब्राह्मणानां पृथग्धियाम् ।
निर्वैरिता च जायेत संवादाग्ने प्रसीद मे ।।

इति द्वितीयः पर्यायः

ॐ ऐँ...सौः २६। यदद्य...वशे २३।। गं...ऐँ ३६।।१।। ॐ ऐँ...सौः २६ । तत्स...यात् २३।। गं...ऐँ३६।।२।। ॐ ऐँ...सौः २६। त्र्यम्ब...मृतात् ३२ ।। गं...ऐँ ३६।।३।। ॐ ऐँ...सौः २६ ।। जात...त्यग्निः ४३ ।। गं ...ऐँ ३६।।४।। ॐ ऐँ...सौः २६ । समा...होमि ४४ ।। गं...एँ ३६।।५।। ॐ एँ...सौः २६ । समा...होमि ४४ ।। गं...एँ ३६ ।।६।।

ॐ ऐं. . सौः २९ । समा. . होमि ४४।।७।। ॐ ऐं. . सौः २९। जात. . त्यग्निः ४३ ।। गं. . . ऐँ ३६।।८।। ॐ ऐँ . . सौः २९ । त्र्यम्ब. . . मृतात् ३२।। गं. . . ऐँ ३६।।९।। ॐ ऐं. . . सौः २९ । तत्स. . . यात् २३.।। गं. . . ऐँ ३६।।१०।। ॐ ऐँ. . . सौः २९ । यदद्य. . . वशे २३ ।।गं. . . ऐँ ३६।।११।। ॐ ऐँ . . . सौः २९ । यो मामग्ने भागिनं सन्त यथाभागं चिकीर्षति । अभागमग्ने तं कुरु मामग्ने भागिनं कुरु स्वाहा ३५।। गं. . . ऐँ ३६।।१२।।

ॐस्वः इन्द्रो विश्वस्य राजति ।।१३।। ॐ ह्रीं वं ठं अमृतरुद्राय आँ ह्रीं क्रों प्रतिकूलं मे नश्यत्व-नुकूलं मे वशमानय वशमानय स्वाहा ।

दमयन्तीनलाभ्याञ्चनमस्कारं करोम्यहम् ।
अविवादोभवेदत्र कलिदोष प्रशान्तिदः ।।
ऐकमत्यं भवेदेषां ब्राह्मणानां पृथग्धियाम् ।
निर्वैरिता च जायेत संवादाग्ने प्रसीद मे ।।

इति तृतीयः पर्यायः

ॐ ऐँ . . . सौः २९ । यदद्य. . . वशे २३ ।। गं. . . ऐँ ३६।।१।। ॐ ऐँ. . . सौः २९ । तत्स. . . यात्२३।। गं. . . ऐँ ३६।।२।। ॐ ऐँ. . . सौः २९ । त्र्यम्ब. . . मृतात् ३२।।गं. . ऐँ ३६।।३।। ॐ ऐँ. . सौः २९ । जात. . . त्यग्निः ४३।। गं. . . ऐँ ३६।।४।। ॐ ऐँ . . . सौः २९ । समा. . होमि ४४।। गं. . ऐँ ३६।।५।। ॐ ऐँ. . सौः २९ । समानी व आकूति समाना हृदयानि वः । समानमस्तु वो मनो यथा वः सुसहासति ३१।। गं. . ऐँ ३६।।६।। ॐ ऐँ. . सौः २९। समा. . होमि ४४।। गं. . ऐँ ३६।।७।। ॐ ऐँ. . सौः २९ । जात. . त्यग्निः ४३।। गं. . ऐँ. . ३६।।८।। ॐ ऐ. . ँसौः २९। त्र्यम्ब. . मृतात् ३२।। गं. . ऐँ. . ३६।।९।। ॐ ऐँ. . सौः २९। तत्स. . यात् २३।। गं. . ऐँ ३६।।१०।। ॐ ऐँ. . . सौः २९ । यदद्य. . . वशे २३ ।। गं. . ऐँ ३६ ।।११।। ॐ ऐँ. . सौः २९ । अजैष्माद्यासनायचाभूमा-

नागसो वयम् जाग्रत्स्वप्नः संकल्पः पापो यं द्विष्मस्त्तं स ऋच्छतु यो नो द्वेष्टि तमृच्छतु ४० ।। गं . . .ऐँ ३६।।१२।।

ॐ भूर्भुवः स्वः शन्नोअस्तु द्विपदे शंचतुष्पदे ।।१३।। ॐ ह्लीं वं ठं अमृतरुद्राय आँ ह्लीं क्रों प्रतिकूलं मे नश्यत्वनुकूलं मे वशमानय वशमानय स्वाहा ।

दमयन्तीनलाभ्याञ्च नमस्कारं करोम्यहम् ।
अविवादोभवेदत्र कलिदोषप्रशान्तिदः ।।
ऐकमत्यं भवेदेषां ब्राह्मणानां पृथग्धियाम् ।
निर्वैरिता च जायेत संवादाग्ने प्रसीद मे ।।

इति चतुर्थः पर्यायः

इति जपित्वा, गुह्यातिगुह्यगोप्त्रीत्वं गृहाणास्मत्कृतं जपम् ।
सिद्धिर्भवतु देवेशि, त्वत्प्रसादान्महेश्वरि ।।

इति जपं निवेदयेत् ।।

एवं प्रत्यहं निशान्ते चतुर्वारं पठेत् ।। सर्वैश्वर्यं भवति ।। सर्ववेदान्तफलमश्नुते । इतिशम् ।।

।। इतिवाञ्छाकल्पलताप्रयोगः समाप्तः ।।

अथ श्रीवाञ्छाकल्पता—विधानम्

प्रजपेदिष्टसिद्ध्यर्थं विद्याग्रहणसंयुतः ।
तद्भवेद् वेदिकामन्त्रः भेदेनेत्यर्थविद्यया ।।
अष्टवारं जपेन्नित्यं सर्वाभीष्टमवाप्नुयात् ।
जपेत् षोडशसाहस्रं तर्पणाहुतियोगतः ।।२।।
श्रीविद्यायास्तुसाधर्म्यं साधयेत्साधितोमनुः ।
पुरश्चर्याविधानेन साधकः सर्वदा जपेत् ।।३।।
तत्सर्वं लभते नित्यं वाञ्छाकल्पलतामनोः ।
इत्येतत्कथितं गुह्यं भुक्तिमुक्तिप्रदायकम् ।।४।।
जपेत्षोडशसाहस्रं षट्साहस्रमथापि वा ।
पायसेन हुनेद्देवि नारिकेलफलैस्तिलैः ।।५।।

असाध्यं साधयेल्लोके अवश्यंवशमाप्नुयात् ।
किमत्रबहुनोक्तेन सर्वान्कामानवाप्नुयात् ।।६।।

(इति कुमारसंहितायाम्)

(तन्त्रान्तरे)

वाञ्छाकल्पलतायास्तु न होमो न च तर्पणम् ।
स्मरणादेवसिद्धिःस्यात् यदिच्छति हि तद्भवेत् ।।१।।
एकावृत्त्या वशेलक्ष्मीः पञ्चावृत्त्या वशं जगत् ।
दशावृत्त्या तथा विष्णुरुद्रशक्तिर्भवेदिह ।।२।।
सार्वभौमःशतावृत्त्या भवत्येव न संशयः ।

(प्रयोगपारिजातात्)

आवर्तनत्रयाल्लक्ष्मीः पञ्चावृत्त्यावशं जगत् ।
दशावृत्त्या शिवादीनाम् देवानां शक्तिभाग्भवेत् ।।१।।
लक्षावृत्त्या सार्वभौमः दरिद्रोऽपि न संशयः ।
नार्थवादोऽथर्वणस्य वसिष्ठवचनं यथा ।।२।।
एतज्जपस्यकालस्तु रात्रौयामत्रयावधि ।
रात्रेश्चतुर्थप्रहरात् तथा सूर्योदयावधि ।।३।।

दैवात् प्रमादाद्वा एकस्मिम् दिने जपलोपे सति अनशनेन वाञ्छाकल्पलतामन्त्रस्य अष्टोत्तरशतावृत्तिपाठाः कर्तव्याः ।

इतिशम्

परिशिष्टम्–३

श्रीमत्त्रिपुरसुन्दरीमानसपूजास्तोत्रम्

मम न भजन शक्तिः पादयोस्ते न भक्तिः
न च विषयविरक्तिर्ध्यानयोगे न सक्तिः ।
इति मनसि सदाहं चिन्तयन्नाद्यशक्ते
रुचिरवचनपुष्पैरर्चनं सञ्चिनोमि ।।१।।
व्याप्तं हाटकविग्रहैर्जलधरैरारूढदेवव्रजैः
पोतैराकुलितान्तरंमणिधरैर्भूमीधरैर्भूषितम् ।
आरक्तामृतसिन्धुमुद्धुरचलद्वीचीचलव्याकुल-
व्योमानं परिचिन्त्यसन्ततमहोचेतःकृतार्थीभव ।।२।।
तस्मिन्नुज्ज्वलरत्नजालविलसत्कान्तिच्छटाभि स्फुटं
कुर्वाणंवियदिन्द्रचापनिचयैराच्छादितं सर्वतः ।
उच्चैःश्रृङ्गनिषण्णदिव्यवनिताबृन्दाननप्रोल्लस-
द्गीताकर्णननिश्चलाखिलमृगं द्वीपं नमस्कुर्महे ।।३।।
जातीचम्पकपाटलादिसुमनस्सौरभ्यसम्भावितं
ह्रींकारध्वनिकण्ठकोकिलकुहूप्रोल्लासिचूतद्रुमम् ।
आविर्भूतसुगन्धिचन्दनवनं दृष्टिप्रियं नन्दनं
चञ्चच्चञ्चलचञ्चरीकचटुलं चेतश्चिरं चिन्तय ।।४।।
परिपतितपरागैः पाटलक्षोणिभागो
विकसितकुसुमोच्चैःपीतचन्द्रार्करश्मिः ।
अलिशुकपिकराजीकूजितैः श्रोत्रहारी
स्फुरतु हृदि मदीये नूनमुद्यानराजः ।।५।।
रम्यद्वारपुरप्रचारतमसां संहारकारिप्रभ-
स्फूर्जत्तोरणभारहारकमहाविस्तारहारद्युते ।
क्षोणीमण्डलहेमहारविलसत्संसारपारप्रद-
प्रोद्यद्भक्तमनोविहारकनकप्राकार तुभ्यं नमः ।।६।।

उद्यत्कान्तिकलापकल्पितनभः स्फूर्जद्वितानप्रभः
सत्कृष्णागरुधूपवासितवियत्काष्ठान्तरे विश्रुतः ।
सेवायातसमस्तदैवतगणैरासेव्यमानोऽनिशं
सोऽयं श्रीमणिमण्डपोऽनवरतं मच्चेतसि द्योतताम् ॥७॥

क्वापिप्रोद्भटपद्मरागकिरणव्रातेन सन्ध्यायितं
कुत्रापिस्फुटविस्फुरन्मरकतद्युत्यातमिस्रायितम् ।
मध्यालम्बिविशालमौक्तिकरुचाज्योत्स्नायितं कुत्रचि-
न्मातः श्रीमणिमन्दिरं तव सदा वन्दामहे सुन्दरम् ॥८॥

उत्तुङ्गालयविस्फुरन्मरकतप्रोद्यत्प्रभामण्डला-
न्यालोक्यांकुरितोत्सवैर्नवतृणाकीर्णस्थलीशंकया ।
नीतोवाजिभिरुत्पथं बत रथस्सूतेन तिग्मद्युते-
र्वल्गावल्गितहस्तमस्तशिखरं कष्टैरितः प्राप्यते ॥९॥

मणिसदनसमुद्यत्कान्तिधारानुरक्ते
वियति चरमसंध्याशंकिनो भानुरथ्याः ।
शिथिलितगतकुप्यत्सूतहुंकारनादैः
कथमपि मणिगेहादुच्चकैरुच्चलन्ति ॥१०॥

भक्त्या किन्नु समर्पितानि बहुधा रत्नानि पाथोधिना
किंवारोहणपर्वतेन सदनं यैर्विश्वकर्माऽकरोत् ।
आज्ञातं गिरिजे कटाक्षकलया नूनं त्वया तोषिते
शंभौ नृत्यतिनागराजफणिना कीर्णामणिश्रेणयः ॥११॥

विदूरमुक्तवाहनैर्विनम्रमौलिमण्डलै-
र्निबद्धहस्तसम्पुटैःप्रयत्नसंयतेन्द्रियैः ।
विरिञ्चिविष्णुशंकरादिभिर्मुदातवाम्बिके
प्रतीक्ष्यमाणनिर्गमो विभातिरत्नमण्डपः ॥१२॥

ध्वनन्मृदङ्गकाहलः प्रगीतकिन्नरीगणः
प्रनृत्तदिव्यकन्यकः प्रवृत्तमङ्गलक्रमः ।
प्रकृष्टसेवकव्रजः प्रहृष्टभक्तमण्डलो
मुदे ममास्तु सन्ततं त्वदीयरत्नमण्डपः ॥१३॥

प्रवेशनिर्गमाकुलैः स्वकृत्यरत्नमानसै-
र्बहिःस्थितामरावलीविधीयमान भक्तिभिः ।
विचित्रवस्त्रभूषणैरुपेतमङ्गनाजनैः
सदा करोतु मङ्गलं ममेह रत्नमण्डपः ।।१४।।

सुवर्णरत्नभूषितैर्विचित्रवस्त्रधारिभिः
गृहीतहेमयष्टिभिर्निरुद्धसर्वदैवतैः ।
असंख्यसुन्दरीजनैः पुरःस्थितैरधिष्ठितो
मदीयमेतु मानसं त्वदीयतुङ्गतोरणः ।।१५।।

इन्द्रादींश्च दिगन्तरान्सहपरीवारानथो सायुधान्
योषिद्रूपधरान्स्वदिक्षु निहितान्सञ्चिन्त्यहृत्पंकजे ।
शंखे श्रीवसुधारया वसुमतीयुक्तश्च पद्मं स्मरन्
कामं नौमि रतिप्रियं सहचरं प्रीत्यावसन्तं भजे ।।१६।।

गायन्तीः कलवीणयातिमधुरं हुंकारमातन्वतीः
द्वाराभ्यासक्तस्थितीरिह सरस्वत्यादिकाः पूजयन् ।
द्वारे नौमि मदोन्मदं सुरगणाधीशंमदेनोन्मदां
मातङ्गीमसिताम्बरां परिलसन्मुक्ताविभूषांभजे ।।१७।।

कस्तूरिकाश्यामलकोमलाङ्गीं कादम्बरीपानमदालसाङ्गीम् ।
वामस्तनालिङ्गितरत्नवीणां मातङ्गकन्यां मनसा स्मरामि ।।

विकीर्णचिकुरोत्करे विगलिताम्बराडम्बरे
मदाकुलितलोचने विमलभूषणोद्भासिनी ।
तिरस्करिणि तावकं चरणपङ्कजं चिन्तयन्
करोमि पशुमण्डलीमलिकमोहदुग्धाशयाम् ।।१९।।

प्रमत्तवारुणीरसैर्विघूर्णमानलोचनाः
प्रचण्डदैत्यसूदनाः प्रविष्टभक्तमानसाः ।
उपोढकज्जलच्छविच्छटाविराजिविग्रहाः
कपालशूलधारिणीः स्तुवे त्वदीयदूतिकाः ।।२०।।

स्फूर्जन्नव्ययवांकुरोपलसिताभोगैः पुरःस्थापितैः
दीपोद्भासिशरावशोभितमुखैः कुम्भैर्नवैः शोभिता ।

स्वर्णाबद्धविचित्ररत्नपटलीचञ्चत्कपाटश्रिया
युक्तं द्वारचतुष्टयेन गिरिजे वन्दे मणीमन्दिरम् ।।२१।।

आस्तीर्णारुणकम्बलासनयुतं पुष्पोपहारान्वितं
दीप्तानेकमणिप्रदीपसुभगं राजद्वितानोत्तमम् ।
धूपोद्गारिसुगन्धिसम्भ्रममिलद्भृङ्गावलीगुञ्जितं
कल्याणं वितनोतु मेऽनवरतं श्रीमण्डपाभ्यन्तरम् ।।२२ ।।

कनकरचिते पञ्चप्रेतासनेन विराजिते
मणिगणचिते रक्तश्वेताम्बरास्तरणोत्तमे ।
कुसुमसुरभौ तल्पे दिव्योपधानसुखावहे
हृदयकमले प्रादुर्भूतां भजे परदेवताम् ।।२३।।

सर्वाङ्गस्थितिरम्यरूपरुचिरां प्रातः समभ्युत्थितां
जृम्भामञ्जुमुखाम्बुजां मधुमदव्याघूर्णदक्षत्रयाम् ।
सेवायातसमस्तसन्निधिसखीस्सम्मानयतीं दृशा
सम्पश्यन् परदेवतां परमहो मन्ये कृतार्थं जनुः ।।२४।।

उच्चैस्तोरणवर्तिवाद्यनिवहध्वाने समुज्जृम्भिते
भक्तैर्भूमिविलग्नमौलिभिरलं दण्डप्रणामे कृते ।।
नानारत्नसमूहनद्धकथनस्थालीसमुद्भासितां
प्रातस्ते परिकल्पयामि गिरिजे नीराजनामुज्ज्वलाम् ।।२५।।

पाद्यं ते परिकल्पयामि पदयोरर्घ्यं तथा हस्तयोः
सौधीभिर्मधुपर्कमम्ब मधुरं धाराभिरास्वादय ।
तोयेनाचमनं विधेहि शुचिना गाङ्गेन मत्कल्पितं
साष्टाङ्गं प्रणिपातमीशदयिते दृष्ट्या कृतार्थीकुरु ।।२६।।

मातः पश्य मुखाम्बुजं सुविमले दत्ते मया दर्पणे
देवि स्वीकुरु दन्तधावनमिदं गङ्गाजलेनान्वितम् ।
सुप्रक्षालितमाननं विरचयन्स्निग्धाम्बरप्रोञ्छनं
द्रागङ्गीकुरु तत्त्वमम्ब मधुरं ताम्बूलमास्वादय ।।२७।।

निधेहि मणिपादुकोपरि पदाम्बुजं मज्जनालयं
व्रज शनैः सखीकृतकराम्बुजालम्बनम् ।

महेशि करुणानिधे तव दृगन्तपातोत्सुकान्
विलोकय मनागमूनुभयसंस्थितान्दैवतान् ।।२८।।

हेमरत्नवरणेन वेष्टितं विस्तृतारुणवितानशोभितम् ।
सज्जसर्वपरिचारिकाजनं पश्य मज्जनगृहं मनो मम ।।२९।।

कनककलशजालस्फाटिकस्नानपीठाद्यु-
पकरणविशालं गन्धमत्तालिमालम् ।
स्फुरदरुणवितानं मञ्जुगन्धर्वगानं
परमशिवमहेले मज्जनागारमेहि ।।३०।।

पीनोत्तुङ्गपयोधराः परिलसत्सम्पूर्णचन्द्रानना
रत्नस्वर्णविनिर्मिताः परिलसत्सूक्ष्माम्बरप्रावृताः ।
हेमस्नानघटीस्तथा मृदुपटीरुद्वर्तनं कौसुमं
तैलं कङ्कतिकां करेषु दधतीर्वन्देऽम्बते दासिकाः ।।३१

तत्रस्फाटिकपीठमेत्य शनकैरुत्तारितालङ्कृति
र्नीचैरुज्झितकञ्चुकोपरिहिता रक्तोत्तरीयाम्बरा ।
वेणीबन्धमपास्य कङ्कतिकया केशप्रसादं मना-
क्कुर्वाणा परदेवता भगवती चित्ते ममद्योतताम् ।।३२।।

अभ्यङ्गं गिरिजे गृहाण मृदुना तैलेन सम्पादितं
काश्मीरैरगरुद्रवैर्मलयजैरुद्वर्तनं कारय ।
गीते किन्नरकामिनीभिरभितोवाद्ये मुदा वादिते
नृत्यन्तीमिह पश्यदेवि पुरतो दिव्याङ्गनामण्डलीम् ।।३३।।

कृतपरिकरबन्धास्तुङ्गपीनस्तनाढ्या
मणिनिवहनिबद्धा हेमकुम्भीर्दधानाः ।
सुरभिसलिलनिर्यद्गन्धलुब्धालिमालाः
सविनयमुपतस्थुस्सर्वतःस्नानदास्यः ।।३४।।

उद्गन्धैरगरुद्रवैस्सुरभिणा कस्तूरिकावारिणा
स्फूर्जत्सौरभयक्षकर्दमजलैः काश्मीरनीरैरपि ।
पुष्पाम्भोभिरशेषतीर्थसलिलैः कर्पूरपाथोभरैः
स्नानं ते परिकल्पयामि गिरिजे भक्त्यातदङ्गीकुरु ।।३५।।

प्रत्यङ्गं परिमार्जयामि सुचिना वस्त्रेण संप्रोञ्छनं
कुर्वे केशकलापमायततरं धूपोत्तमैर्धूपितम् ।
आलीबृन्दविनिर्मितां यवनिकामास्थाय रत्नप्रभं
भक्तत्राणपरे महेशगृहिणि स्नानाम्बरं मुच्यताम् ॥३६॥

पीतं ते परिकल्पयामि निबिडं चण्डातकं चण्डिके
सूक्ष्मं स्निग्धमुरीकुरुष्व वसनं सिन्दूरपूरप्रभम् ।
मुक्तारत्नविचित्रहेमरचनाचारुप्रभाभास्वरं
नीलं कञ्चुकमर्पयामि गिरिशप्राणप्रिये सुन्दरि ॥३७॥

विलुलितचिकुरेणच्छादितांसप्रदेशे
मणिनिकरविराजत्पादुकान्यस्तपादे ।
सुललितमवलम्ब्य द्राक्सखीमंसदेशे
गिरिशगृहिणि भूषामण्डपाय प्रयाहि ॥३८॥

लसत्कनककुट्टिमस्फुरदमन्दमुक्तावली
समुल्लसितकान्तिभिः कलितशक्रचापव्रजे ।
महाभरणमण्डपे निहितहेमसिंहासनं
सखीजनसमावृतं समधितिष्ठ कात्यायनि ॥३९॥

स्निग्धं कङ्कतिकामुखेन शनकैस्संशोध्यकेशोत्करं
सीमन्तं विरचय्य चारु विमलं सिन्दूररेखान्वितम् ।
मुक्ताभिर्ग्रथितालकां मणिचितैस्सौवर्णसूत्रैःस्फुटं
प्रान्ते मौक्तिकगुच्छकोपलतिकां ग्रथ्नामि वेणीमिमाम् ॥४०॥

विलम्बिवेणीभुजगोत्तमाङ्गस्फुरन्मणिभ्रान्तमुपानयन्तम् ।
स्वरोचिषोल्लासितकेशपाशं महेशि चूडामणिमर्पयामि ॥४१॥

त्वामाश्रयद्भिः कब्ररीतमिस्रैर्बन्दीकृतं द्रागिवभानुबिंबम्
मृडानि चूडामणिमादधानं वन्दामहे तावकमुत्तमाङ्गम् ॥४२॥

स्वमध्यनद्धहाटकस्फुरन्मणिप्रभाकुलं
विलम्बिमौक्तिकच्छटाविराजितं समन्ततः ।
निबद्धलक्षचक्षुषा भवेन भूरि भावितं
समर्पयामि भास्वरं भवानि फालभूषणम् ॥४३॥

मीनाम्भोरुहखञ्जरीटसुषमा विस्तारविस्मारके
कुर्वाणे किल कामवैरिमनसः कन्दर्पबाणप्रभाम् ।
माध्वीपानमदारुणेऽतिचपले दीर्घे दृगम्भोरुहे
देविस्वर्णशलाकयोर्जितमिदं दिव्याञ्जनं दीयताम् ।।४४।।

मध्यस्थारुणरत्नकान्तिरुचिरां मुक्तामुगोद्भासितां
दैवाद्भार्गवजीवमध्यगरवेर्लक्ष्मीमधः कुर्वतीम् ।
उत्सिक्ताधरबिम्बकान्तिविसरैर्भौमोभवन्मौक्तिकां
मद्दत्तामुररीकुरुष्व गिरिजे नासाविभूषामिमाम् ।।४५।।

उडुकृतपरिवेषस्पर्द्धया शीतभानो-
रिव विरचितदेहद्वन्द्वमादित्यबिम्बम् ।
अरुणमणिसमुद्यत्प्रान्तविभ्राजिमुक्तं
श्रवसि परिनिधेहि स्वर्णताटङ्कयुग्मम् ।।४६।।

मरकतवरपद्मरागहीरोत्थितगुलिकात्रितयावनद्धमध्यम् ।
विततविमलमौक्तिकञ्च कण्ठाभरणमिदं गिरिजे समर्पयामि ।।
नानादेशसमुत्थितैर्मणिगणप्रोद्यत्प्रभामण्डल-
व्याप्तैराभरणैर्विराजितगलां मुक्ताच्छटालङ्कृताम् ।४७।।

मध्यस्थारुणरत्नकान्तिरुचिरां प्रान्तस्थमुक्ताफला-
व्रातामम्ब चतुष्किकां परशिवे वक्षःस्थले स्थापय ।।
अन्योन्यं प्लावयन्ती सततपरिचलत्कान्तिकल्लोलजालैः
कुर्वाणामज्जदन्तःकरणविमलतां शोभितेव त्रिवेणी ।।४८।।

मुक्ताभिः पद्मरागैर्मरकतमणिभिर्निर्मिता दीप्यमानैः
नित्यं हारत्रयी ते परशिवरसिके चेतसिद्योततां नः ।।४९।।

करसरसिजनाले विस्फुरत्कान्तिजाले
विलसदमलशोभेचञ्चदीशाक्षिलोभे ।
विविधमणिमयूखोद्भासितं देविदुर्गे
कनककटकयुग्मं बाहुयुग्मे निधेहि ।।५०।।

व्यालम्बमानसितपट्टकगुच्छशोभि
स्फूर्जन्मणीघटितहारविरोचमानम् ।

मातर्महेशमहिले तव बाहुमूले
केयूरकद्वयमिदं विनिवेदयामि ।।५१।।

विततनिजमयूखैर्निर्मितामिन्द्रनीलैः
विजितकमलनालालीनमत्तालिमालाम् ।
मणिगणखचिताभ्यां कङ्कणाभ्यामुपेतां
कलय वलयराजीं हस्तमूले महेशि ।।५२।।

नीलपट्टमृदुगुच्छशोभिताबद्धनैकमणिजालमञ्जुलाम् ।
अर्पयामि वलयात्पुरःसरे विस्फुरत्कनकतैतृपालिकाम् ।।५३।।

आलवालमिव पुष्पधन्वना बालविद्रुमलतासु निर्मितम् ।
अंगुलीषु विनिधीयतां शनैरंगुलीयकमिदं मदर्पितम् ।।५४।।

विजितहरमनोभूमत्तमातङ्गकुम्भ-
स्थलविलुलितकूजत्किङ्किणीजालतुल्याम् ।
अविरतकलनादैरीशचेतो हरन्तीं
विविधमणिनिबद्धां मेखलामर्पयामि ।।५५।।

व्यालम्बमानवरमौक्तिकगुच्छशोभि
विभ्राजिहाटकपुटद्वयरोचमानम् ।
हेम्ना विनिर्मितमनेकमणिप्रबन्धं
नीवीनिबन्धनगुणं विनिवेदयामि ।।५६।।

विनिहतनवलाक्षापङ्कबालातपौघे
मरकतमणिराजीमञ्जुमञ्जीरघोषे ।
अरुणमणिसमुद्यत्कान्तिधाराविचित्र
स्तवचरणसरोजे हंसकः प्रीतिमेतु ।।५७।।

निबद्धशितिपट्टकप्रवरगुच्छसंशोभितां
कलक्वणितमञ्जुलां गिरिशचित्तसंमोहिनीम् ।
अमन्दमणिमण्डली विमलकान्तिकिम्मीरितां
निधेहि पदपङ्कजे कनकघुङ्घुरुमम्बिके ।।५८।।

विस्फुरत्सहजरागरञ्जिते शिञ्जितेन कलितां सखीजनैः ।
पद्मरागमणिनूपुरद्वयीमर्पयामि तव पादपङ्कजे ।।५९।।

पादाम्बुजमुपासितं परिगतेन शीतांशुना
कृतां तनु परस्परामिव दिनान्तरागारुणाम् ।
महेशि नवयावकद्रवभरेण शोणीकृतां
नमामि नखमण्डलीं चरणपङ्कजस्थां तव ।।६०।।

आरक्तश्वेतपीतस्फुरदुरुकुसुमैश्चित्रितां पट्टसूत्रैः
देवस्त्रीभिः प्रयत्नादगरुसमुदितैर्धूपितां दिव्यधूपैः ।
उद्यद्गन्धान्धपुष्पन्धयनिवहसमारब्धझङ्कारगीतां
चञ्चत्कल्हारमालां परिशिवरसिके कण्ठपीठेऽर्पयामि ।।

गृहाण परमामृतं कनकपात्रसंस्थापितं
समर्पयमुखाम्बुजे विमलवीटिकामम्बिके ।
विलोकय मुखाम्बुजं मुकुरमण्डले निर्मले
निधेहि मणिपादुकोपरि पदाम्बुजं सुन्दरि ।।६२।।

आलम्ब्य स्वसखीं करेण शनकैस्सिंहासनादुत्थिता
कूजन्मन्दमरालमञ्जुलगतिप्रोल्लासिभूषाम्बरा ।
आनन्दप्रतिपादकैरुपनिषद्वाक्यैःस्तुतावेधसा
मच्चित्ते स्थिरतामुपैतु गिरिजा यान्ती सभामण्डपम् ।।६३।।

चलन्त्यामम्बायां प्रचलति समस्ते परिजने
सवेगं संयाते कनकलतिकालङ्कृतिभरे ।
समन्तादुत्तालस्फुरितपदसम्पातजनितैः
झणत्कारैस्तारैर्झणझणितमासीन्मणिगृहम् ।।६४।।

चञ्चद्वेत्रकराभिरङ्गविलसद्भूषाम्बराभिः पुरो-
यान्तीभिः परिचारिकाभिरमरव्राते समुत्सारिते ।
रुद्धे निर्जरसुन्दरीभिरभितः कक्षान्तरे निर्गतं
वन्दे नन्दितशम्भु निर्मलचिदानन्दैकरूपं महः ।।६५।।

वेधाः पादतले पतत्ययमसौ विष्णुर्नमत्यग्रतः
शम्भुर्देहि दृगञ्चलं सुरपतिं दूरस्थमालोकय ।
इत्येवं परिचारिकाभिरुदिते सम्माननां कुर्वती
दृग्द्वन्द्वेन यथोचितं भगवती भूयाद्विभूत्यै मम ।।६६।।

मन्दंचारणसुन्दरीभिरभितो यान्तीभिरुत्कण्ठया
नामोच्चारणपूर्वकं प्रतिदिशं प्रत्येकमावेदितान् ।
वेगादक्षिपथं गतान् सुरगणानालोकलन्ती शनै-
र्दित्सन्ती चरणाम्बुजं पथिजगत्पायान्महेशप्रिया ।।६७।।

अग्रे केचन पार्श्वयोः कतिपये पृष्ठे परे प्रस्थिता
आकाशे समवस्थिताः कतिपये दिक्षुस्थिताश्चापरे ।
सम्मर्दं शनकैरपास्य पुरतो दण्डप्रणामान्मुहुः
कुर्वाणाः कतिचित्सुराः गिरिसुते दृक्पातमिच्छन्ति ते ।।६८।।

अग्रे गायति किन्नरी कलपदं गन्धर्वकान्ताश्शनै-
रातोद्यानि च वादयन्ति मधुरं सव्यापसव्यस्थिताः ।
कूजन्नूपुरवादमञ्जु पुरतो नृत्यन्ति दिव्याङ्गना
गच्छन्तः परितः स्तुवन्ति निगमस्तुत्यां विरिञ्चादयः ।।६९ ।।

कस्मैचित्सुचिरादुपासितमहामन्त्रौघसिद्धिं क्रमा-
देकस्मै भवनिःस्पृहाय परमानन्दस्वरूपां गतिम् ।
अन्यस्मै विषयानुरक्तमनसे दीनाय दुःखापहं
द्रव्यं द्वारसमाश्रिताय ददतीं वन्दामहे सुन्दरम् ।।७०।।

नम्रीभूय कृताञ्जलिप्रकटितप्रेमप्रसन्नानने
मन्दं गच्छति सन्निधौ सविनयात्सोत्कण्ठमोघत्रये ।
नानामन्त्रगणं तदर्थमखिलं तत्साधनं तत्फलं
व्याचक्षाणमुदग्रकान्ति कलये यत्किञ्चिदाद्यं महः ।।७१।।

तव दहनसदृक्षैरीक्षणैरेव चक्षु-
र्निखिलपशुजनानां भीषयद्भीषणास्यम् ।
कृतवसति परेश प्रेयसि द्वारि नित्यं
शरभमिथुनमुच्चैर्भक्तियुक्तो नतोऽस्मि ।।७२।।

कल्पान्ते सरसैकदासमुदितानेकार्कतुल्यप्रभां
रत्नस्तम्भनिबद्धकाञ्चनगुणस्फूर्जद्वितानोत्तमाम् ।
कर्पूरागरुगर्भवर्तिकलिकाप्राप्तप्रदीपावलीं
श्रीचक्राकृतिमुल्लसन्मणिगणांवन्दामहे वेदिकाम् ।।७३।।

स्वस्थानस्थितदेवतागणवृते बिन्दौ मुदास्थापितं
नानारत्नविराजिहेमविलसत्कान्तिच्छटादुर्दिनम् ।
चञ्चत्कौसुमतूलिकासनयुतं कामेश्वराधिष्ठितं
नित्यानन्दनिदानमम्ब सततं वन्दे च सिंहासनम् ।।७४।।

वदद्भिरभितो मुदा जय जयेति वृन्दारकैः
कृताञ्जलिपरम्परा विदधती कृतार्था दृशा ।
अमन्दमणिमण्डलीखचितहेमसिंहासनं
सखीजनसमावृतं समधितिष्ठ दाक्षायणि ।।७५।।

कर्पूरादिकवस्तुजातमखिलं सौवर्णभृङ्कारकं
ताम्बूलस्य करण्डकं मणिमयं चैलाञ्चलं दर्पणम् ।
विस्फूर्जन्मणिपादुके च दधतीः सिंहासनस्याभितः
तिष्ठन्तीः परिचारिकास्तव सदा वन्दामहे सुन्दरि ।।७६।।

त्वदमलवपुरुद्यत्कान्तिकल्लोलजालैः ।
स्फुटमिव दधतीभिर्बाहुविक्षेपलीलाम् ।
मुहुरपि च विधूते चामरग्राहिणीभिः
सितकरकरशुभ्रे चामरे चालयामि ।।७७।।

प्रान्तस्फुरपद्विमलमौक्तिकगुच्छजालं
चञ्चन्महामणिविचित्रितहेमदण्डम् ।
उद्यत्सहस्रकरमण्डलचारुहेम-
च्छत्रं महेशमहिले विनिवेशयामि ।।७८।।

उद्यत्तावकदेहकान्ति पटलीसिन्दूरपूरप्रभा-
शोणीभूतमुदग्रलोहितमणिच्छेदानुकारिच्छवि ।
दूरादादरनिर्मिताञ्जलिपुटैरालोक्यमानं सुर-
व्यूहैःकाञ्चनमातपत्रमतुलं वन्दामहे सुन्दरम् ।।७९।।

सन्तुष्टां परमामृतेन विलसत्कामेश्वराङ्कस्थितां
पुष्पौघैरभिपूजितां भगवतीं त्वां वन्दमाना मुदा ।
स्फूर्जत्तावकदेहरश्मिकलनाप्राप्तस्वरूपा भिदाः
श्रीचक्रावरणस्थितास्सविनयं वन्दामहे देवताः ।।८०।।

आधारशक्त्यादिकमाकलय्य
मध्ये समस्ताधिकयोगिनीञ्च ।
मित्रेशनाथादिकमत्र नाथ-
चतुष्टयं शैलसुते नतोऽस्मि ॥८१॥

त्रिपुरासुधार्णवासनमारभ्य त्रिपुरमालिनीं यावत् ।
आवरणाष्टकसंस्थितमासनषट्कं नमामि परमेशि ॥८२॥

ईशाने गणपं स्मरामि विचरद्विघ्नान्धकारच्छिदं
वायव्ये वटुकञ्च कज्जलरुचिं व्यालोपवीतान्वितम् ।
नैऋत्ये महिषासुरप्रमथिनीं दुर्गाञ्चसम्पूजय-
न्नाग्नेयेऽखिलभक्तरक्षणपरं क्षेत्राधिनाथं भजे ॥८३॥

उड्डयाणजालन्धरकामरूपपीठानिमान्पूर्णगिरिप्रसक्तान् ।
त्रिकोणदक्षाग्रिमसव्यभागमध्यस्थितान् सिद्धिकरान्नमामि ॥८४॥

लोकेशः पृथिवीपतिर्निगदितो विष्णुर्जलानां प्रभुः
तेजोनाथ उमापतिश्च मरुतामीशस्तथाचेश्वरः ।
आकाशाधिपतिस्सदाशिव इति प्रेताभिधामागता-
नेतांश्चक्रबहिःस्थितान्सुरगणान्वन्दामहे सादरम् ॥८५॥

तारानाथकलाप्रवेशनिगमव्याजाद्गतासुप्रथं
त्रैलोक्ये तिथिषु प्रवर्तितकलाकाष्ठादिकालक्रमम् ।
रत्नालंकृतिचित्रवस्त्रललितं कामेश्वरीपूर्वकम्
नित्याषोडशकं नमामि लसितं चक्रात्मनोरन्तरे ॥८६॥

हृदि भावितदैवतं प्रयत्नाभ्युपदेशानुगृहीतभक्तसङ्घम् ।
स्वगुरुक्रमसंज्ञचक्रराजस्थितमोघत्रयमानतोऽस्मिमूर्ध्ना ॥८७॥

हृदयमथशिरःशिखाखिलाद्ये कवचमथो नयनत्रयञ्च देवि ।
मुनिजनपरिचिन्तितं तथास्त्रं स्फुरतु सदा हृदये षडङ्गमेतत् ॥८८॥

त्रैलोक्यमोहनमिति प्रथिते तु चक्रे
चञ्चद्विभूषणगणत्रिपुराधिवासे ।
रेखात्रयेस्थितवतीरणिमादिसिद्धी-
र्मुद्रानमामि सततं प्रकटाभिधास्ताः ॥८९॥

सर्वाशापरिपूरके वसु दलद्वन्द्वेन विभ्राजिते
विस्फूर्जत्त्रिपुरेश्वरीनिवसतौ चक्रेस्थिता नित्यशः ।
कामाकर्षणिकादयो मणिगणभ्राजिष्णुदिव्याम्बरा
योगिन्यः प्रदिशन्तुकांक्षितफलं विख्यातगुप्ताभिधाः ।।९०।।

महेशि वसुभिर्दलैर्लसति सर्वसंक्षोभणे
विभूषणगणस्फुरत्त्रिपुरसुन्दरीसद्मनि ।
अनङ्गकुसुमादयो विविधभूषणोद्भासिता
दिशन्तु मम कांक्षितं तनुतराश्च गुप्ताभिधाः ।।९१।।

लसद्युगदशारके स्फुरति सर्वसौभाग्यदे
शुभाभरणभूषितत्रिपुरवासिनीमन्दिरे ।
स्थिता दधतु मङ्गलं सुभगसर्वसंक्षोभिणी-
मुखास्सकलसिद्धयो विदितसम्प्रदायाभिधाः ।।९२।।

बहिर्देशारे सर्वार्थसाधके त्रिपुराश्रयाः ।
कुल कौलाभिधाः पान्तु सर्वसिद्धिप्रदायिकाः ।।९३।।

अन्तःशोभिदशारकेऽतिललिते सर्वादिरक्षाकरे
मालिन्या त्रिपुराद्यया विरचितावासे स्थितं नित्यशः ।
नानारत्नविभूषणं मणिगणभ्राजिष्णु दिव्याम्बरं
सर्वज्ञादिकशक्तिबृन्दमनिशं वन्दे निगर्भाभिधम् ।।९४।।

सर्वरोगहरेऽष्टारे त्रिपुरासिद्धयान्वितें ।
रहस्ययोगिनीर्नित्यं वशिन्याद्या नमाम्यहम् ।।९५।।

चूताशोकविकासिकेतकरजः प्रोद्भासिनीलाम्बुज-
प्रस्फूर्जन्नवमल्लिकासमुदितैः पुष्पैः शरन्निर्मितान् ।
रम्यं पुष्पशरासनं सुललितं पाशं तथा चांकुशम् ।
वन्दे तावकमायुधं परशिवे चक्रान्तराले स्थितम् ।।९६।।

त्रिकोण उदितप्रभे जगति सर्वसिद्धिप्रदे
युते त्रिपुरयाम्बया स्थितवती च कामेश्वरी ।
तनोतु मम मङ्गलं सकलशर्म वज्रेश्वरी
करोतु भगमालिनी स्फुरतु मामके चेतसि ।।९७।।

सर्वानन्दमये समस्तजगतामाकांक्षिते बैन्दवे
भैरव्या त्रिपुराद्यया विरचितावासे स्थिता सुन्दरी ।
आनन्दोल्लसितेक्षणा मणिगणभ्राजिष्णु भूषाम्बरा
विस्फूर्जद्वदना परापररहः सा पातु मां योगिनी ॥९८॥

उल्लसत्कनककान्तिभासुरं सौरभस्फुरणवासिताम्बरम् ।
दूरतः परिहृतं मधुव्रतैरर्पयामि तव देवि चम्पकम् ॥९९॥
वैरमुद्धतमपास्य शम्भुना मस्तके विनिहितं कलाच्छलात् ।
गन्धलुब्धमधुपाश्रितं सदा केतकीकुसुममर्पयामि ते ॥१००॥
चूर्णीकृतं द्रागिव पद्मजेन त्वदाननस्पर्धिसुधांशुबिम्बम् ।
समर्पयामिस्फुरमञ्जलिस्थं विकासिजातीकुसुमोत्करंते ॥१०१॥

अगरुबहलधूपाजस्रसौरभ्यरम्यां
मरकतमणिराजीराजिहारिस्रगाभाम् ।
दिशिविदिशिविसर्पद्गन्धलुब्धालिमालां
वकुलकुसुममालां कण्ठपीठेऽर्पयामि ॥१०२॥

ईकारोर्द्धगबिन्दुराननमधो बिन्दुद्वयञ्चस्तनौ
त्रैलोक्ये गुरुगम्यमेतदखिलं हार्दञ्च रेखात्मकम् ।
इत्थं कामकलात्मिकां भगवतीमन्तस्समाराधयः-
न्नानन्दाम्बुधिमज्जने प्रलभतामानन्दथुं सज्जनः ॥१०३॥

धूपं तेऽगरुसम्भवं भगवती प्रोल्लासिगन्धोद्धुरं
दीपंञ्चैव निवेदयामि महसा हार्दान्धिकारच्छिदम् ।
रत्नस्वर्णविनिर्मितेषु परितः पात्रेषु संस्थापितं
नैवेद्यं विनिवेदयामि परमानन्दात्मिकेसुन्दरि ॥१०४॥

जातीकोरकतुल्यमोदनमिदं सौवर्णपात्रेस्थितं
शुद्धान्नं शुचि मुद्गमाषचणकोद्भूतास्तथा सूपकाः ।
प्राज्यं माहिषमाज्यमुत्तममिदं हैयङ्गवीनं पृथक्-
पात्रेषु प्रतिपादितं परशिवे तत्सर्वमङ्गीकुरु ॥१०५॥

शिम्बीसूरणशाकबिम्बबृहतीकूष्माण्डकोशातकी-
वृन्ताकानि पटोलकानि मृदुना संसाधितान्यग्निना ।

सम्पन्नानि च वेसवारविसरैर्दिव्यानि भक्त्या कृता-
न्यग्रे ते विनिवेदयामि गिरिजे सौवर्णपात्रव्रजे ।।१०६।।

निम्बूकार्द्रकचूतकन्दकदली कौशातकीकर्कटी-
धात्री बिल्वकरीरकैर्विरचितान्यानन्दचिद्विग्रहे ।
राजीभिः कटुतैलसैन्धवहरिद्राभिःस्थितान्पातये
सन्धानानि निवेदयामि गिरिजे भूरिप्रकाराणि ते ।।१०७।।

सितयाञ्चितलड्डुकव्रजान्मृदुपूपान्मृदुलाश्च पूरिकाः ।
परमान्नमिदं च पार्वती प्रणयेन प्रतिपादयामि ते ।।१०८।।
दुग्धमेतदनले सुसाधितं चन्द्रमण्डलनिभं तथा दधि ।
फाणितं शिखरिणीं सितासितां सर्वमम्ब विनिवेदयामि ते।।१०९।।

अग्रे ते विनिवेद्य सर्वममितं नैवेद्यमङ्गीकृतं
ज्ञात्वा तत्त्वचतुष्टयं प्रथमतो मन्ये सुतृप्तां ततः ।
देवीं त्वां परिशिष्टमम्ब कनकामत्रेषु संस्थापितं
शक्तिभ्यः समुपाहरामि सकलं देवेशि शम्भुप्रिये ।।११०।।

वामेनस्वर्णपात्रीमनुपमपरमान्नेन पूर्णां दधाना-
मन्येन स्वर्णदर्वीं निजजनहृदयाभीष्टदां धारयन्तीम् ।
सिन्दूरारक्तवस्त्रां विविधमणिलसद्भूषणां मेचकाङ्गीं
तिष्ठन्तीमग्रतस्ते मधुमदमुदितामन्नपूर्णां नमामि ।।१११।।

पंक्त्योपविष्टान्परितस्तुचक्रं शक्त्यास्वयालिङ्गितवामभागान् ।
सर्वोपचारैःपरिपूज्य भक्त्या तवाम्बिके पारिषदान्नमामि ।।११२।।
परमामृतमत्तसुन्दरीगणमध्यस्थितमर्कभासुरम् ।
परमामृतघूर्णितेक्षणं किमपि ज्योतिरुपास्महे परम् ।।११३।।

दृश्यते तव मुखाम्बुजं शिवे श्रूयते स्फुटमनाहतध्वनिः ।
अर्चने तव गिरामगोचरे न प्रयाति विषयान्तरं मनः ।।
त्वन्मुखाम्बुजविलोकनोल्लसत्प्रेमनिश्चलविलोचनद्वयीम् ।।११४।।
उन्मनीमुपगतां सभामिमां भावयामि परमेशि तावकीम् ।।११५।।
चक्षुः पश्यतु नेह किञ्चन परं घ्राणं न वा जिघ्रतु
श्रोत्रं हन्त शृणोतु न त्वगपि न स्पर्शं समालम्बताम् ।

जिह्वा वेत्तु नवा रसं मम परं युष्मत्स्वरूपामृते
नित्यानन्दविघूर्णमाननयने नित्यं मनो मज्जतु ।।११६।।

यस्त्वां पश्यति पार्वति प्रतिदिनं ध्यानेन तेजोमयीं
मन्ये सुन्दरि तत्त्वमेतदखिलं वेदेषु निष्ठां गतम् ।
यस्तस्मिन्समये तवार्चनविधावानन्दसान्द्राशयो
यातोऽहं तदभिन्नतां परशिवे सोऽयं प्रसादस्तव ।।११७।।

गणाधिनाथं बटुकञ्च योगिनीः क्षेत्राधिनाथश्च विदिक्चतुष्टये ।
सर्वोपचारैःपरिपूज्यभक्तितो निवेदयामो बलिमुक्तयुक्तिभिः।।११८

वीणामुपान्ते खलु वादयन्त्यै निवेद्य शेषं खलु शेषिकायै ।
सौवर्णभृङ्गारविनिर्गतेन जलेन शुद्धाचमनं विधेहि ।।११६।।

ताम्बूलं विनिवेदयामि विलसत्कर्पूरकस्तूरिका-
जातीपूगलवङ्गचूर्णखदिरै र्भक्त्या समुल्लासितम् ।
स्फूर्जद्रत्नसमुद्गकप्रणिहितं सौवर्णपात्रे स्थितै-
र्दीपैरुज्ज्वलमन्नचूर्णरचितैरारातिकं गृह्यताम् ।।१२०।।

काचिद्गायति किन्नरी कलपदं वाद्यं दधानोर्वशी-
रम्भा नृत्यति केलिमञ्जुलपदं मातः पुरस्तात्तव ।
कृत्यं प्रोज्झ्य-सुरस्त्रियो मधुमदव्याघूर्णमानेक्षणं
नित्यानन्दसुधाम्बुधिं तव मुखं पश्यन्ति हृष्यन्ति च ।।१२१।।

ताम्बूलोद्भासिवक्त्रैस्त्वदमलवदनालोकनोल्लासिनेत्रै-
श्चक्रस्थैः शक्तिसङ्घैः परिहृतविषयासङ्गमाकर्ण्यमानम् ।
गीतज्ञाभिः प्रकामं मधुरसमधुरं वादितं किन्नरीभिः
वीणाझङ्कारनादं कलय परशिवानन्दसन्धानहेतोः ।।१२२।।

अर्चाविधौ ज्ञानलवोऽपि दूरे दूरेतदापादकवस्तुजातम् ।
प्रदक्षिणीकृत्य ततोऽर्चनं ते पञ्चोपचारात्मकमर्पयामि ।।१२३।।

यथेप्सितमनोगतप्रकटितोपचारार्चितां
निजावरणदेवतागणवृतां सुरेशस्थिताम् ।
कृताञ्जलिपुटो मुहुः कलितभूमिरष्टाङ्गकै-
र्नमामि भगवत्यहं त्रिपुरसुन्दरि त्राहि माम् ।।१२४।।

विज्ञप्तीरवधेहि मे सुमहता यत्नेन ते सन्निधिं
प्राप्तं मामिह कान्दिशीकमधुना मातर्न दूरीकुरु ।
चित्तं त्वत्पद भावने व्यभिचरेद्दृग्वाक्च मे जातु चे-
त्तत्सौम्ये स्वगुणैर्बधान न यथा भूयो विनिर्गच्छति ॥१२५॥

क्वाहं मन्दमतिःक्वचेदमखिलैरेकान्तभक्तैःस्तुतं
ध्यातं देवि तथापि ते स्वमनसा श्रीपादुकापूजनम् ।
कादाचित्कमदीयचिन्तनविधौ सन्तुष्टया शर्मदं
स्तोत्रं देवतया तया प्रकटितं मन्ये मदीयानने ॥१२६॥

नित्यार्चनमिदं चित्ते भाव्यमानं सदा मया ।
निबद्धं विविधैःपद्यैरनुगृह्णातु सुन्दरी ॥१२७॥

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यस्य श्रीगोविन्दभगवत्पूज्यपाद-शिष्यस्य श्रीमच्छङ्करभगवतःकृतौ त्रिपुरसुन्दरीमानसपूजास्तोत्रं समाप्तम्

परिशिष्टम्–४

अथ श्रीमज्जगद्‌गुरु श्रीशंकराचार्य विरचितं

श्रीबालात्रिपुरसुन्दरीमानसपूजास्तोत्रम्

ओं उषसि मागधमंगलगायनैर्झटिति जागृहि जागृहि जागृहि ।
अतिकृपार्द्रकटाक्षनिरीक्षणैर्जगदिदं जगदम्ब सुखीकुरु ।।१।।

कनकमयवितर्दि शोभमानं दिशि-दिशि पूर्णसुवर्णकुम्भयुक्तम् ।।
मणिमयमण्डपमध्यमेहिमातर्मयि कृपया हि समर्चनं गृहीतुम् ।।२।।

कनककलशशोभमानशीर्षं जलधरचुम्बितसमुल्लसत्पताकं ।।
भगवतितवसन्निवासहेतोर्मणिमयमन्दिरमेतदर्पयामि ।।३।।

तपनीयमयीसतूलिका कमनीयामृदुलोत्तरच्छदा ।।
नवरत्नविभूषिता मया शिविकेयं जगदम्बतेऽर्पिता ।।४।।

कनकमयवितर्दिस्थापिते तूलिकाढ्ये-
विविधकुसुमकीर्णे कोटिबालार्कवर्णे ।।
भगवति रमणीये रत्नसिंहासनेऽस्मिन्-
उपविश दपयुग्मं हेमपीठे निधेहि ।।५।।

मणिमयमौक्तिकनिर्मितं महान्तं कनकस्तम्भमयेन युक्तं ।।
कमनीयतमं भवानि तुभ्यं नवमुल्लोचमहं समर्पयामि ।।६।।

दूर्वयासरसिजान्वितबिष्णुक्रान्तया च सहितं कुसुमाढ्यं ।
पद्मयुग्मसदृशे पदयुग्मे पाद्यमेतदुररीकुरु मातः ।।७।।

गन्धपुष्पयवसर्षपदूर्वासम्मितं तिलकुशाक्षतमिश्रम् ।।
हेमपात्रनिहितं सहरत्नैरर्घ्यमेतदुररी कुरुमातः ।।८।।

जलजद्युतिनाकरेण जातीफलकंकोललवंगगन्धयुक्तैः ।।
अमृतैरमृतैरिवाहृतैभगवत्याचमनं विधीयताम् ।।९।।

निहितः कनकस्यसम्पुटे पिहितोरत्नपिधानकेन सः ।।
तदयं भवतीकरेऽर्पितोमधुपर्को भवति प्रगृह्यताम् ।।१०।।

एतच्चम्पकतैलमेवविविधैर्पुष्पैर्मुहुर्वासितं ।।
न्यस्तं रत्नमयेसुवर्णचषकेभृङ्गैर्भ्रमद्भिर्वृतम् ।।
सानन्दंसुरसुन्दरीभिरहितोहस्तैर्धृतं यन्मया ।
केशेषुभ्रमरप्रभेषु सकलेष्वंगेषुचालिप्यताम् ।।११।।

मातःकुङ्कुमपङ्कनिर्मितमिदं देहे तवोद्वर्तनम् ।।
भक्त्याहङ्कलयामि हेमरजसा सम्मिश्रितं केसरम् ।।
केशानामलकैर्विशोध्य विशदान् कस्तूरिकाद्यन्वितम् ।
स्नानं ते नवरत्नकुम्भसहितैः संवासितोष्णोदकैः ।।१२।।

दधिदुग्धघृतैःसमाक्षिकैः सितयाशर्करया समन्वितैः ।
स्नपयामितवाहमादृतो जननि त्वां पुनरुष्णवारिभिः ।।१३।।

एलोशीरसुवासितै सुकुसमैर्गङ्गादितीर्थोदकै
र्माणिक्यामलमौक्तिकामृतयुतैः स्वच्छैः सुवर्णोदकैः ।।
मंत्रान् वैदिकतान्त्रिकान् परिपठन् सानन्दमत्त्यादरात् ।
स्नानंते परिकल्पयामि जननि स्नेहात्त्वमंगीकुरु ।।१४।।

वालार्कद्युतिदाडिमीयकुसुमप्रस्पर्धिसर्वोत्तमम् ।
मातस्त्वं परिधेहि दिव्यवसनं भक्त्या मया कल्पितम् ।।
मुक्ताभिर्ग्रथितं सकञ्चुकमिदं स्वीकृत्य पीतप्रभं ।
तप्तस्वर्णसमानवर्णबहुलं प्रावर्णमङ्गीकुरु ।।१५।।

नवरत्नयुते मयार्पिते कमनीये तपनीयपादुके-
सविलासमिदं पदद्वयं कृपया देवि तयोर्निधीयताम् ।।१६।।

बहुभिरगरूधूपैः सादरं धूपयित्वा ।
भगवति तव कैशान् कंकतैर्मार्जयित्वा ।।
सुरभिररविन्दैश्चम्पकैश्चार्चयित्त्वा ।।
झटितिकनकसूत्रैर्जूटमावेष्टयामि ।।१७।।

सौवीराञ्जनमिदमम्बचक्षुषोस्ते विन्यस्तं कनकशलाकया मया यत् ।
तन्नूनंमलिनमपित्त्वदक्षिसंगात् ब्रह्मेन्द्राद्यभिलषणीयतामियाय ।।१८।।

मञ्जीरे पदयोर्निधाय रुचिरे विन्यस्य काञ्चीं कटौ ।
मुक्ताहारमुरोजयोरनुपमां नक्षत्रमालांगले ।।

केयूराणि भुजेषु रत्नवलयश्रेणीः करेषुक्रमात् ।
ताटंके तव कर्णयोर्विनिदधे शीर्षे च चूड़ामणिम् ।।१९।।

धम्मिल्ले तव देवि हेमकुसुमान्याधाय भालस्थले ।
मुक्ताराजिविराजिहेमतिलकं नासापुटे मौक्तिकम् ।।
मातर्मौक्तिकजालिकाञ्चकुचयोः सर्वाङ्गुलीषूर्मिकाः ।
कट्यां काञ्चनकिंकिणीर्विनिदधे रत्नावतंसं श्रृतौ ।।२०।।

मातर्भालतले तवातिबिमले काश्मीरकस्तूरिका ।
कर्पूरागुरुभिः करोमि तिलकं देहेङ्गरागं ततः ।।
वक्षोजादिषु यक्षकर्दमरसैः सिक्तांचपुष्पद्रवैः ।
पादौ कुंकुमलेपनादिभिरहं सम्पूजयामि क्रमात् ।।२१।।

रत्नाक्षतैस्त्वां परिपूजयामि मुक्ताफलैश्चारुरुचैर्विचित्रैः ।
अखण्डितैर्देवियवादिभिर्वाकाश्मीरपङ्काङ्कितताण्डुलैर्वा ।।२२।।
जननि चम्पकतैलमिदं पुरो मृगमदोयमयं पटवासकः ।।
सुरभिगन्धमिदं च चतुःसमम् सपदि सर्वमिदं प्रतिगृह्यताम् ।।२३।।
सीमन्ते ते भगवति मया सादरं न्यस्तमेतत् ।
सिन्दूरं मेहृदयकमले देवि हर्षं तनोतु ।।
वालादित्त्यद्युतिरिव सदा लोहिता यस्य कान्ति ।
रन्तर्ध्वान्तं हरतु सकलंचेतसा चिन्तयामि ।।२४।।

मन्दारकुन्दकरवीरलवंगपुष्पै ।
स्त्वांदेवि सन्ततमहं परिपूजयामि ।।
जातीजपाबकुलचम्पककेतकादि-
नानाविधानि कुसुमानि च तेऽर्पयामि ।।२५।।

मालतीबकुलहेमपुष्पिकाकाञ्चनारकरवीरचम्पकैः ।
कर्णिकारगिरिकर्णिकादिभिः पूजयामि जगदम्बते वपुः ।।२६।।
पारिजातशतपत्रपाटलैर्मल्लिकाबकुलचम्पकादिभिः ।
अम्बुजैश्चकुसुमैश्च सादरं पूजयामि जगदम्ब ते वपुः ।।२७।।

लाक्षासम्मिलितैःशिलारसयुतैः श्रीवामसम्मिश्रितैः ।
कर्पूराकलितैः सितामधुद्युतैर्गोसर्पिषालोडितैः ।।

श्रीखण्डागुरुगुग्गुलप्रभृतिभिर्नानाविधैर्वस्तुभिः ।
धूपं ते परिकल्पयामि जननि त्वं धूपमङ्गीकुरु ।।२८।।

रत्नालंकृतहेमपात्रनिहितैर्गोसर्पिषोद्दीपितैः ।
दीपैर्दीर्घतरान्धकार विधुरैर्बालार्ककोटिप्रभैः ।।
आतम्रज्वलदुज्वलज्वलनवद्रत्नप्रदीपैःसदा ।
मातस्त्वामहमादरादनुदिनं नीराजयाम्यु च्चकैः ।।२९।।

महतिकनकपात्रे स्थापयित्वा विशालान्-
डमरुसदृशरूपान् पक्वगोधूमदीपान् ।।
बहुधृतमथ तेषु न्यस्य दीपैरकम्पैः
भुवन जननिकूर्वे नित्यमारान्त्रिकन्ते ।।३०।।

सविनयमथ दत्त्वा जानुयुग्मं धरायां-
सपदि शिरसिधृत्वापात्रमारात्त्रिकस्य ।
मुखकमलसमीपे तेम्बसार्धत्रिवारं-
भ्रमयति मयि भूयात् ते कृपाद्रः कटाक्षः ।।३१।।

मातस्त्वां दधिदुग्धपायसमहाशाल्यन्नसन्तानकान्-
सूपापूपसिताघृतैसवटकैः सक्षौद्रम्भाफलैः
एलाजीरकहिंगुनागरनिशाकौस्तुम्बरीसंयुतैः-
शाकैःसाकमहं सुधाधिकरसैः सन्तर्पयाम्यर्पयन् ।।३२।।

सापूपसूपदधिदुग्धसिताधृतानि सुस्वादुभक्ष्यपरमान्नपुरःसराणि ।
साकोल्लसन्मरिचजीरकवल्लिकानि भक्ष्याणि भुंक्ष्व जगदम्ब मयार्पितानि

क्षीरमेतदिदमुत्तमोत्तमम्प्राज्यमाज्यमिदमुज्वलं मधु-
मातरेंतदमृतोपमं त्वया संभ्रमेण परिपीयातां मुहुः ।।३४।।

उष्णोदकैः पाणियुगं मुखञ्च प्रक्षाल्य मातः कलधौतपात्रे ।
कर्पूरमिश्रेण सकुंकुमेन हस्तौ समुद्वर्तय चन्दनेन ।।३५।।

अतिशीरमुशीरवासितं तब पाणौ च मया निवेदितं ।।
पटपूतमिदं जितामृतं शुचिगंगामृतमम्ब पीयताम् ।।३६।।

आताम्ररम्भाफलसंयुतानि द्राक्षाफलाक्षोटसमन्वितानि ।।
सनारिकेलानि सदाडिमानि फलानि ते देवि समर्पयामि ।।३७।।

कलिङ्गकोशातकसंयुतानि जम्बीरनारङ्गसमन्वितानि ।।
सबीजपूराणि सदाडिमानि फलानि ते देवि समर्पयामि ।।३८।।

कर्पूरेण युतैर्लवङ्गसहितैःकंकोलचूर्णान्वितैः
सुस्वादुक्रमुकैः सगौरखदिरैःसुस्निग्धजातीफलैः ।।
मातःकेतकिपत्रपाण्डुरुचिरैस्ताम्बूलवल्लीदलैः ।।
सानन्दं मुखमण्डनार्थमतुलं ताम्बूलमंगीकुरु ।।३९।।

एलालवंगादिसमन्वितानि कंकोलकर्पूरविमिश्रितानि ।।
ताम्बूलवल्लिदलसंयुतानि फलानि ते देवि समर्पितानि ।।४०।।

ताम्बुलवल्लीदलनिर्जितहेमवर्णं-
स्वर्णाक्तपूगफलमौक्तिकचूर्णयुक्तम् ।।
रत्नस्थलीस्थितमिदं खदिरेण सार्धं
ताम्बूलमम्बवदनाम्बुरुहे गृहाण ।।४१।।

अथबहुमणिमिश्रैर्मौक्तिकैस्त्वां विकीर्य-
त्रिभुवनकमनीयैः पूजयित्त्वा च वस्त्रैः ।
मिलितविविधमुक्तां दिव्यमाणिक्ययुक्तां-
जननि कनकवृष्टिं दक्षिणां ते र्पयामि ।।४२।।

मातः कांचनदण्डमण्डितमिदं पूर्णेन्दुविम्बप्रभं-
नानारत्नविशोभिहेमकलशं लोकत्रयाह्लादकं ।।
भास्वन्मौक्तिकजालिकापरिवृतं प्रीत्यात्महस्तेधृतं-
छत्रन्ते परिकल्पयामि शिरसि त्वष्ट्रा स्वयं निर्मितम् ।।४३।।

शरदिन्दुमरीचिगौरवर्णैर्मणियुक्तैर्विलसत्सुवर्णदण्डैः ।।
जगदम्बविचित्रचामरैस्त्वामहमानन्दभरेण बीजयामि ।।४४।।

मार्त्तण्डमण्डलनिभोजगदम्ब योयं-
भक्त्या मया मणिमयो मुकुरोऽर्पितस्ते ।।
पूर्णेन्दुविम्बरुचिरं वदनं स्वकीय-
मस्मिन् विलोकय विलोलविलोचने त्वं ।।४५।।

इन्द्रादयो नतिनतैर्मुकुटप्रदीपै-
र्नीराजयन्ति सततं तव पादपीठम् ।।

तस्मादहं तव शरीरमशेषमेतन्
नीराजयामि जगदम्ब सहस्रदीपैः ।।४६।।

प्रियगतिरतितुङ्गो रत्नपल्लाणयुक्तः-
कनकमयविभूषःस्निग्धगम्भीरघोषः ।।

भगवति कलितोयं वाहनार्थं मयाते-
तुरगशतसमेतो वायुवेगस्तुरंगः ।।४७।।

मधुकरवृतकुम्भोन्यस्तसिन्दूररेणुः-
कनककलितघण्टःकिंकिणीशोभिकण्ठः ।।

श्रवणयुगलचञ्चच्चामरोमेघतुल्यो-
जननि तव मुदेस्यान्मत्तमातंग एषः ।।४८।।

द्रुततरतुरगैर्विराजमानं,मणिमयचक्रचतुष्टयेन युक्तं ।।
कनकमयमहं वितानवन्तं भगवति ते हि रथं समर्पयामि ।।४९।।

हयगजरथपत्तिशोभमानं दिशि दिशि दुंदुभिमेघनादयुक्तं ।।
अभिनवचतुरंगसैन्यमेतत् भगवति भक्तिभरेण तेऽर्पयामि ।।५०।।

परिधीकृतसप्तसागरं बहुसम्पत्सहितं मयाम्बते ।।
विपुलं धरणीतलाभिधं प्रबलं दुर्गमिदं सर्मपितम् ।।५१।।

शतपत्रयुतैः स्वभावशीतैरतिसौरभ्ययुतैः परागपीतैः ।
भ्रमरीमुखरीकृतैरनेकैर्व्यंजनैस्त्वां जगदम्ब बीजयामि ।।५२।।

भ्रमविलुलितलोलकुन्तलालिर्विगलितमाल्यविकीर्णरङ्गभूभिः ।।
इयमतिचतुरानटीनटन्तीत्तव हृदये मुदमातनोतुमातः ।।५३।।

मुखचलनविलासलोलवेणीविलसितनिर्णितलोलभृङ्गमाला ।।
युवजनसुखकारिचारुलीला भगवति ते पुरतो नटन्तिवाला ।।५४।।

रुचिरकुचतटीनां नाटचकाले नटीनां-
प्रतिगृहमथ तत्र प्रत्यहं प्रादुरासीत् ।।

धिमिकि धिमिकि धिद्धी धिद्धी धिद्धेति धिद्धी-
धिकिति धिकिति तत्थै त्थै यथेथेति शब्दः ।।५५।।

भ्रमदलिकुलतुल्यालोलधम्मिल्लभारा-
स्मितमुखकमलोद्यद् दिव्यलावण्यपूरा ।।

अभिनवनववेषा वारयोषानटन्ती-
परभृतकलकण्ठी देविमोदन्तनोतु ।।५६।।

डमरुडिण्डिमझर्झरझल्लरी मृदुरवार्द्रघटार्द्रघटादयः ।
झटितिझंकृतिभिर्जगदम्बिके बहुदयं हृदयं सुखयन्तु ते ।।५७।।

विपञ्चीषु सप्तस्वरान् वादयन्त्य-
स्तवद्वारि गायन्ति गन्धर्वकन्याः ।।
क्षणं सावधानेन चित्तेन मातः-
समाकर्णय त्वं मया प्रार्थितासि ।।५८।।

अतिशयकमनीयैर्नर्त्तनैर्नर्त्तकीनां-
झटिति च रमयित्त्वा चेत एवं त्वदीयम् ।।
स्वयमहमपिचित्रैर्नृत्त्यवादित्रगीतै-
र्भगवति भवदीयं मानसं रञ्जयामि ।।५९।।

तव देवि गुणानुवर्णने चतुरा नो चतुराननादय-
तदिहैकमुखेषु जन्तुषु तवनं कस्तव कर्त्तुमीश्वरः ।।६०।।

पदे पदे या परिपूजकेभ्यः सद्योश्वमेधादिफलन्ददाति ।।
तां सर्वपापक्षयहेतुभूतां प्रदक्षिणां ते परितः करोमि ।।६१।।

रक्तोत्पलारक्तलताप्रभाभ्यां ध्वजोर्ध्वरेखा कुलिशाङ्किताभ्यां ।।
अशेषवृन्दारकवन्दिताभ्यां नमो भवानीपदपङ्कजाभ्याम् ।।६२।।

चरणनलिनयुग्मं पङ्कजैः पूजयित्त्वा-
कनककमलमालां कण्ठदेशेर्पयित्त्वा ।।
शिरसि विनिहितोयं रत्नपुष्पाञ्जलिस्ते-
हृदयकमलमध्ये देविहर्षन्तनोतु ।।६३।।

अथ मणिमयमञ्चकाभिरामे द्युतिमतिपुष्पवितानराजमाने ।।
प्रसरदगरूधूपैर्धूपितेऽस्मिन् भगवति वासगृहेस्तु ते निवासः ।।६४।।

एतास्मिन्मणिखचिते सुवर्णपीठे त्रैलोक्याभयवरदौ निधायपादौ ।।
विस्तीर्णे मृदुलतरच्छदेऽस्मिन्पर्यङ्के कनकमये निषीद मातः ।।६५।।

तव देविसरोजचिन्हयोःपदयोर्निर्जितपद्मरागयोः ।।
अतिरक्ततरैरलक्तकैःपुनरुक्तां रचयामि रक्तताम् ।।६६।।

अथ मातरुशीरवासितं निजताम्बूलरसेन राजितम् ।।
तपनीयमये हि पात्रके मुखगण्डूषजलं विधियताम् ।।६७।।

क्षणमथ जगदम्ब मञ्चकेऽस्मिन् मृदुतरतूलिकया विराजमाने ।
अतिमहतिमुदा निजेच्छया त्वं सुखशयनं कुरु मां हृदि स्मरन्ती ६८।

मुक्तांकुन्देन्दुगौरां मणिमयमुकुटां रत्नताटङ्कयुक्ता-
मक्षस्रक्पुष्पहस्तामभयवरकरां चन्द्रचूड़ां त्रिनेत्राम् ।।
नानालंकारयुक्तां सुरमुकुटलसद्द्योतितस्वर्णपीठाम्,
सानन्दां सुप्रसन्नां त्रिभुवनजननीं चेतसा चिन्तयामि ।।६९।।

एषा भक्त्या तव विरचिता या मया देवि पूजा-
स्वीकृत्यैनां सपदि सकलां मेऽपराधान् क्षमस्व ।
न्यूनं यत्यत्तव करुणया पूर्णतामेतु सद्यः
सानन्दस्मे हृदयकमले तेऽस्तु नित्यं निवासः ।।

पूजामिमां पठेत् प्राज्ञः पूजाकर्तुमनीश्वरः ।
पूजाफलमवाप्नोति वाञ्छितार्थांश्च बिन्दति ।
प्रत्यहं भक्तियुक्तो यः देविपूजामिमां पठेत् ।
वाग्वादिन्याः प्रसादेन वत्सरात्स कविर्भवेत् ।।

सम्पूर्णम्

परिशिष्टम्—५

श्रीविद्यासर्वस्वभूताः षडाम्नायमन्त्राः

श्रीनाथादिगुरुत्रयं गणपतिं पीठत्रयं भैरवं
सिद्धौघं वटुकत्रयं पदयुगं दूतीक्रमं मण्डलम् ।
वीरान्द्व्यष्ट चतुष्कषष्टिनवकं वीरावलीपञ्चकं
श्रीमन्मालिनिमन्त्रराजसहितं वन्दे गुरोर्मण्डलम् ।।

वन्दे गुरुपदद्वन्द्वमवाङ्मनसगोचरम् ।
रक्तशुक्लप्रभामिश्रमतर्क्यं त्रैपुरं महः ।।

गुरुपादुकामनुमुच्चार्य सुमुखादिपञ्चमुद्राः प्रदर्श्य गणपतिमूलेन महगणपतिं प्रणमेत् ।

अथ पूर्वाम्नायः ।

तत्र त्रैलोक्यमोहनसर्वाशापरिपूरकसर्वसंक्षोभणाख्ये सृष्टिचक्रे पूर्वाम्मायदेवतां मुक्तापत्रच्छायायामुपविष्टां पद्मरागारुणां मुक्ताभरणवस्त्रमाल्यानुलेपनां पाशाङ्कुशवराभयकरां रक्तमुकुटार्पितचन्द्रलेखां ध्यात्वा—

गुरुमण्डलम् ।

१—गुरुः—ॐ ऐं ह्रीं श्रीं, ऐं क्लीं सौः, हंसः शिवः सोहं हस्ख्फ्रें हसक्षमलवरयूं ह्सौः, सहक्षमलवरयीं स्हौः, हंसः शिवः सोहं, स्वरूपनिरूपणहेतवे श्रीगुरवे नमः । अमुकानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि नमः ।।

२—परमगुरुः—ॐ ऐं ह्रीं श्रीं, ऐं क्लीं सौः, सोहं हंसः शिवः, हस्ख्फ्रें हसक्षमलवरयूं ह्सौः, सहक्षमलवरयीं स्हौः, सोहं हंसः शिवः, स्वच्छप्रकाशविमर्शहेतवे श्रीपरमगुरवे नमः । अमुका-नन्दनाथ-श्रीपादुकां पूजयामि नमः ।।

३—परमेष्ठिगुरुः—ॐ ऐं ह्रीं श्रीं, ऐं क्लीं सौः, हंसः शिवः सोहं हंसः, ह्स्ख्फ्रें हसक्षमलवरयूं ह्सौः, सहक्षमलवरयीं स्हौः, हंसः

शिवः सोहं हंसः, स्वात्मारामपञ्चरविलीनतेजसे श्री परमेष्ठिगुरवे नमः। अमुका-नन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि नमः॥

४—गणपतिः—ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतये वर वरद सर्वजनं मे वशमानय स्वहा। महागणपतिश्रीपा०

५—पीठत्रयं—

(क) ४ ऐं क्लीं सौः अं आं सौः कामगिरिपीठब्रह्मात्मशक्त्यै नमः। कामगिरिपीठब्रह्मात्मशक्तिश्रीपा०

(ख) ४ ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः पूर्णगिरिपीठविष्ण्वात्मशक्त्यै नमः। पूर्णगिरिपीठविष्ण्वात्मशक्तिश्रीपा०

(ग) ४ ऐं क्लीं सौः श्रीं ह्रीं ऐं जालन्धरपीठरुद्रात्मशक्त्यै नमः। जालन्धरपीठरुद्रात्मशक्तिश्रीपा०

देवताः।

६—शुद्धविद्या—४ ऐं ईं औः। शुद्धविद्याम्बाश्री०

७—बाला—

४ ऐं क्लीं सौः सौः क्लीं ऐं। बालात्रिपुरसुन्दर्यम्बा०

८—द्वादशार्धा—

४ हसकलरडैं हसकलरडीं हसकलरडौः। द्वादशार्धाम्बा०

९—मतङ्गिनीमन्त्राः—

(क) ४ ॐ ह्रीं हसन्ति हसितालापे मातङ्गि परिचारिके। मम भयविघ्नापदां नाशं कुरु कुरु ठ ठ हुं फट् स्वाहा। श्रीहसन्तीश्यामलाम्बाश्री०

(ख) ४ ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः ओं नमो भगवति श्रीमातङ्गीश्वरि सर्वजनमनोहारि सर्वमुखरञ्जिनि क्लीं ह्रीं श्रीं सर्वराजवशंकरि सर्वस्त्रीपुरुषवशंकरि सर्वदुष्टमृगवशंकरि सर्वसत्ववशंकरि सर्वलोकवशङ्करि राजानं मे वशमानय स्वाहा। सौः क्लीं ऐं श्रीं ह्रीं ऐं। श्रीराजश्यामलाम्बाश्री०

(ग) ४ ॐ नमो भगवते महाशुकाय त्रिभुवनालंकाराय राजमदमर्दनाय शीघ्रं राजानं मे वशमानय स्वाहा। श्रीशुकश्यामलाम्बा श्री०

(घ) ४ ॐ ऐं ॐ नमो भगति शां शारिके सकलकलाकोविदे विद्यां बोधय बोधय स्वाहा। श्रीशारिकाश्यामलाम्बा०

(ङ) ४ ॐ नमो भगवत्यै वीं वीणायै मम संगीतविद्यां प्रयच्छ स्वाहा। श्रीवीणाश्यामलाम्बा०

(च) ४ ॐ नमो भगवते व्यं वेणवे मम साहित्यविद्यां प्रयच्छ स्वाहा। श्रीवेणुश्यामलाम्बा०

(छ) ४ ऐं नमः उच्छिष्टचाण्डालि मातङ्गि सर्वजनवशंकरि स्वाहा। श्रीलघुश्यामलाम्बा०

१०––गायत्री––

४ ॐ भूर्भुवस्सुवः। तत्सवितुर्वरेण्यं––प्रचोदयात्। गायत्र्यम्बा०

११––गणपतिमन्त्राः––

(क) ४ ॐ श्रीं ह्रीं ग्लौं गणपतये सर्वकार्यसिद्धिं कुरु कुरु स्वाहा। क्षिप्रगणपति०

(ख) ४ ॐ श्रीं ह्रीं सर्वकार्यविघ्नप्रशमनाय सर्वराजवश्यकराय सर्वस्त्रीपुरुषाकर्षणाय सर्वलोकवशीकरणाय ग्रां ह्रीं क्रों हुं फट् स्वाहा। सिद्धगणपति०

(ग) ४ ॐ ग्लौं नवनीतगणपतये सर्वजनान्मे वशमानय स्वाहा। नवनीतगणपति०

(घ) ४ ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं ऐं वद वद वाग्वादिनि सिद्धगणपतये गीं भगवति स्वाहा। शक्तिगणपति०

(ङ) ॐ हस्तिमुखाय लम्बोदराय उच्छिष्टाय महात्मने ग्रां क्रों ह्रीं क्लीं ग्लौं गं घे घे उच्छिष्टाय स्वाहा। उच्छिष्टगणपति०

(च) ४ ग्रों गं ग्रों। एकाक्षरीगणपति०

१२––कार्तिकेयमन्त्राः––

(क) ४ ॐ ऐं क्षं क्षं कुमाराय नमः। कुमारश्रीपा०

(ख) ४ ॐ ह्रीं श्रीं सं सुब्रह्मण्याय वैरिधैर्यं चलय चलय स्वाहा। सुब्रह्मण्य०

(ग) ४ ॐ ह्रीं श्रीं क्लीं सौः स्कन्दाय नमः स्कन्द०

१३—मृत्युंजयमनुः—४ ॐ हौं जुं सः। मृत्युंजय०

१४—नीलकण्ठमनुः—४ ॐ फ्रों न्त्रीं ठः। नीलकण्ठ०

१५—त्र्यम्बकमनुः—

४ त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम्। उर्वारुकमिव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय मामृतात्। त्र्यम्बक०

१६—जातवेदोमनुः—

४ ॐ वैश्वानर जातवेद इहावह लोहिताक्ष सर्वकर्माणि साधय साधय स्वाहा। जातवेद०

१७—प्रत्यङ्गिरामनुः—

(क) ४ ॐ आं ह्रीं क्रों ॐ नमः कृष्णवसने सिंहवदने महाभैरवि ज्वलज्ज्वालाजिह्वे करालवदने प्रत्यङ्गिरे क्ष्म्रों। ओं नमो नारायणाय। घृणिस्सूर्य आदित्यों। सहस्रार हुं फट्। अव ब्रह्मद्विषो जहि। ब्राह्मीप्रत्यङ्गिरा०

(ख) ४ ॐ ह्रीं खें फ्रें भक्षज्ज्वालाजिह्वे करालवदने कालरात्रि प्रत्यङ्गिरे क्षों क्ष्म्रौं ह्रीं नमस्तुभ्यं हन हन, मां रक्ष रक्ष, मम शत्रून् भक्षय भक्षय हुं फट् स्वाहा। नारायणीप्रत्यङ्गिरा०

(ग) ४ श्रीं ह्रीं ॐ नमः कृष्णवसने सहस्रसिंहिनि सहस्रवदने कालरात्रि प्रत्यङ्गिरे परसैन्यपरकर्मविध्वंसिनी परमन्त्रोत्सादिनि सर्वभूतदमनि सर्वदेहान्बन्ध बन्ध सर्वविद्यां छिन्धि छिन्धि क्षोभय क्षोभय परतन्त्राणि स्फोटय स्फोटय सर्वश्रृङ्खलान् त्रोटय त्रोटय ज्वलज्ज्वालाजिह्वे करालवदने प्रत्यङ्गिरे ह्रीं नमः। रौद्रीप्रत्यङ्गिरा०

(घ) ४ यां कल्पयन्ति नोऽरयः क्रूरां कृत्यां वधूमिव। तां ब्रह्मणापन्निर्णुद्मः प्रत्यक्कर्तारमृच्छतु॥ उग्रकृत्याप्रत्यङ्गिरा०

(ङ) ४ ज्वलज्ज्वालाजिह्वे करालदंष्ट्रे प्रत्यङ्गिरे क्षीं ह्रीं हुं फट्। अथर्वणभद्रकालीप्रत्यङ्गिरा०

१८—४ तत्पुरुषाय विद्महे महादेवाय धीमहि तन्नो रुद्रः प्रचोदयात्। अकाररूपाय सृष्टिकर्त्रे ब्रह्मणे नमः। ब्रह्म०

१९—४ ह्स्त्रैं हस्क्लरीं ह्स्त्रौः। पूर्वाम्नायसमयविद्येश्वर्युन्मोदिनी देव्याम्बा०

२०—४ मूलं गुरुत्रयगणपतिपीठत्रयसहितायै शुद्धविद्यादिसमयविद्येश्वरीपर्यन्तचतुर्विंशतिसहस्रदेवतापरिसेवितायै कामगिरिपीठस्थितायै पूर्वाम्नायसमष्टिरूपिण्यै श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्यै नमः। श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीश्रीपादुकां पूजयामि नमः॥

इति पूर्वाम्नायः।

अथ दक्षिणाम्नायः।

चतुर्दशारद्विदशारात्मके स्थितिचक्रे दक्षिणाम्नायदेवतामुद्यत्सूर्यसहस्राभां नानालंकारभूषितां रक्तवस्त्रानुलेपनां वामाद्यूर्ध्वयोस्तदाद्यधःस्थयोः करयोः पाशाङ्कुशपुस्तकाक्षमालाधरां ध्यात्वा—

गुरुमण्डलम्।

१—भैरव :—

(क) ४ फ्रें फट् फां फीं ह्लीं श्रीं महामन्थानभैरवश्रीपा०

(ख) ,, ,, खचक्रभैरव०

(ग) ,, ,, फट्कारभैरव०

(घ) ,, ,, एकात्मानन्दभैरव०

(ङ) ४ फ्रें फट् फां फीं ह्लीं श्रीं रविभक्षणभैरवश्रीपा०

(छ) ४ ,, ,, नमोनिर्मलभैरव०

(ज) ४ ,, ,, डमरभास्करभैरव०

२—सिद्धौघ :—

(क) ४ ह्लीं श्रीं सौः ग्रां महादुर्मनाम्बासिद्धश्रीपा०

(ख) ४ ,, सुन्दर्यम्बासिद्ध०

(ग) ४ ,, विश्वदलनाम्बासिद्ध०

(घ) ४ ,, कपालिकाम्बासिद्ध०
(ङ) ४ ,, वडबाम्बासिद्ध०
(च) ४ ,, भीमाम्बासिद्ध०
(छ) ४ ,, करालयाम्बासिद्ध०
(ज) ४ ,, खराननाम्बासिद्ध०
(झ) ४ ,, शालिनाम्बासिद्ध०

३—वटुकत्रयं—

(क) ४ ॐ ह्रीं श्रीं हुं फट् स्कन्दवटुकश्रीपा०
(ख) ४ ,, ,, चित्रवटुक०
(ग) ४ ,, ,, विरिञ्चिवटुक०

४—पदयुगं—

(क) ४ हसकलह्रीं हसकहलह्रीं सकलह्रीं। प्रकाशपादुकाश्री०
(ख) ४ हसकल हसकहल सकलह्रीं। विमर्शपादुका श्रीं०

५—सौभाग्यविद्या—

४ ऐं क-५ क्लीं ह-६ सौः स-४। सौभाग्यविद्याम्बा०

६—बगलामनुः—

४ ॐ ह्लीं बगलामुखि सर्वदुष्टानां वाचं मुखं पदं स्तम्भय जिह्वां कीलय बुद्धिं विनाशय ह्लीं ॐ स्वाहा। बगलामुखी०

७—वाराहीमनुः—

४ ऐं ग्लौं ऐं नमो भगवति वार्तालि वार्तालि वाराहि वाराहि वराहमुखि वराहमुखि अन्धे अन्धिनि नमः। रुन्धे रुन्धिनि नमः। जम्भे जम्भिनि नमः। मोहे मोहिनि नमः। स्तम्भे स्तम्भिनि नमः। सर्वदुष्टप्रदुष्टानां सर्वेषां सर्ववाक्चित्तचक्षुर्मुखगतिजिह्वा-स्तम्भनं कुरु कुरु शीघ्रं वश्यं ऐं ग्लौं ठः ठः ठः ठः हुं अस्त्राय फट्। श्रीवाराह्यम्बा०

८—वटुकमनुः—

४ॐ ह्रीं वं वटुकाय आपदुद्धारणं कुरु कुरु वं वटुकाय ह्रीं ॐ स्वाहा। आपदुद्धारणवटुक०

९—तिरस्करिणीमनुः—

४ ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः ॐ नमो भगवति तिरस्करणि महामाये महानिद्रे सकलपशुजनमनश्चक्षुश्श्रोत्रतिरस्करणं कुरु कुरु स्वाहा सौः क्लीं ऐं श्रीं ह्रीं ऐं। तिरस्करण्यम्बा०

१०—महामाया—४ ॐ ह्रीं ईं ॐ नमो भगवति महामाये मनोमये जगत्क्षोभिणि वर वरदे सर्वजनं मोहय मोहय ईं ह्रीं ॐ स्वाहा। श्रीमहामाया०

११—अघोरमनुः—

४ ह्रां ह्रीं ह्रूं अघोरेभ्योऽथ घोरेभ्यो घोरघोरतरेभ्यः। सर्वेभ्यः सर्वशर्वेभ्यो नमस्ते अस्तु रुद्ररूपेभ्यः। ह्रैं ह्रौं ह्रः अघोराय स्वाहा। अघोरेभ्योऽथ घोरेभ्यो घोरघोरतरेभ्यः। सर्वेभ्यः सर्वशर्वेभ्यो नमस्ते अस्तु रुद्रेरूपेभ्यः स्वहा। कं कं हं क्षं सं हं ग्रीं ग्रीं प्रत्यक्ष प्रत्यक्ष ह्रूं ह्रीं ह्रां सं हुं फट् स्वाहा। अघोर०

१२—शरभमनुः—

(क) ४ ॐ नमो भगवते प्रलयकालाग्निरुद्राय दक्षाध्वरध्वंसकाय महाशरभाय मम शत्रुच्छेदनं कुरु कुरु स्वाहा। श्रीशरभेश्वर०

(ख) ४ खें खां खं फट् प्राणग्रहसि प्राणग्रहसि हुं फट्। सर्वशत्रुसंहारकाय शरभसाल्वाय पक्षिराजाय हुं फट् स्वाहा। शरभेश्वरी०

१३—भेतालमनुः—४ छ्रां छ्रीं छ्रूं छ्रैं छ्रौं छ्रः ऐं ह्रीं क्लीं झां परेतभूताधिपतये महापिशाचकापालाय झां झोटिंगदमनाय अधिपाय भो भो भेतालाय तुभ्यं नमस्स्वाहा। भताल०

१४—खड्गरावणमनुः—४ ॐ ह्रीं क्लीं खं भूतेश ह्रीं ह्रां खड्गरावणाय नमः। खड्गरावण०

१५—वीरभद्रमनुः—

४ ॐ क्लीं ग्रीं वीरभद्र जय जय नमः स्वाहाः। वीरभद्र०

१६—रौद्रमनुः—४ ॐ नमो भगवते रुद्राय। रुद्र०

१७—शास्तृमनुः—

४ ह्रीं हरिहरपुत्राय पुत्रलाभाय शत्रुनाशनाय मदगजवाहनाय महाशास्त्रे प्रत्यक्षवेलायुधाय वर वरद सर्वजनं मे वशमानयस्वाहा। श्रीशास्तृ०

१८—पाशुपतास्त्रमनुः—

४ ॐ श्लीं पशु हुं फट् । पाशुपतास्त्र०

१९—ब्रह्मास्त्रमनुः—

४ ॐ आं ह्ल्रीं क्रों ग्लौं हुं ऐं क्लीं ह्रीं श्रीं बगलामुखि आवेशयावेशय आं ह्ल्रीं क्रों ब्रह्मास्त्ररूपिणि एह्येहि आं ह्ल्रीं क्रों मम हृदये आवहावह संनिधि कुरु कुरु आं ह्ल्रीं क्रों मम हृदये सुखं चिरं तिष्ठतिष्ठ आं ह्ल्रीं क्रों हुं फट् स्वाहा । ब्रह्मास्त्र०

२०—वायव्यास्त्रमनुः—

४ आवायव्ययावायव्या व्यायवाया व्ययवाआ । औवर्यिव्ययावायव्या व्यायवायाव्ययर्वाऔ । ओं हन हन हुंफट् स्वाहा । वायव्यास्त्र०

१२—भैरवमन्त्राः—

(क) ४ ॐ नमो भगवते उग्रभैरवाय सर्वविघ्नान्नाशय नाशय हुं फट् स्वाहा । उग्रभैरव०

(ख) ॐ ह्रीं आं अङ्गभैरव (देवदत्त) कोपशमनं कुरु कुरु स्वाहा । अङ्गभैरव०

(ग) ४ ह्लूं ह्रीं क्लीं अघोरभैरवाय (देवदत्तं) मोहय स्वाहा । अघोरभैरव०

(घ) ४ ॐ नमो भगवते महाभीमभैरवाय लोकभयङ्कराय सर्वशत्रुसंहारकाय हुं (देवदत्तं) ध्वंसय ध्वंसय स्वाहा । भीमभैरव०

(घ) ४ वं रं ह्लूं ॐ नमो भगवते विजयभैरवाय सर्वशत्रुविनाशनाय विबुधवाहनाय नररुधिरमांसभक्षणाय (देवदत्तं) उच्चाटयोच्चाटय हुं ताडय ताडय भस्मीकुरु भस्मीकुरु स्वाहा । विजयभैरव०

(ङ) ४ ॐ ह्लीं स्प्रं रक्तभैरवाय शवकपालमालालंकृताय नवाम्बुदश्यामाय एह्येहि शीघ्रं एहि मां पाहि एं ऐं आगामिकार्यं वद वद अखिलोपाधि हर हर सौभाग्यं देहि मे स्वाहा। रक्तभैरव०

(च) ४ ॐ श्रीं ह्लीं क्लीं ॐ नमो भगवते स्वर्णाकर्षण भैरवाय प्रणताभीष्टपरिपूरणाय एह्येहि करुणानिधे मह्यं हिरण्यं दापय दापय शीघ्रं दापय दापय श्रीं ह्लीं क्लीं स्वाहा। स्वर्णाकर्षणभैरव०

२२—दक्षिणामूर्तिमन्त्राः—

(क) ४ ॐ नमो भगवते दक्षिणामूर्तये मह्यं मेधां प्रज्ञां प्रयच्छ स्वाहा। मेधादक्षिणामूर्ति०

(ख) ४ ॐ नमो भगवते दक्षिणामूर्तयेमह्यं श्रियं प्रज्ञां प्रयच्छ स्वाहा। लक्ष्मीदक्षिणामूर्ति०

(ग) ४ ॐ अः नमःशिवाय अः ॐ। कीर्तिदक्षिणामूर्ति०

(घ) ४ ॐ ज्ञां नमश्चिन्मयमूर्तये ज्ञानं देहि स्वाहा। ज्ञानदक्षिणामूर्ति०

(ङ) ४ ॐ श्रीं सौः श्रीसाम्बशिवाय तुभ्यं स्वाहा। साम्बदक्षिणामूर्ति०

(च) ४ ॐ ओं ह्लीं ॐ दक्षिणामूर्तये सर्वसाध्यमेधां समुत्कर्षय स्वाहा। वीरदक्षिणामूर्ति०

(छ) ४ ओंकारसंहारमूर्तये नमः। संहारदक्षिणामूर्ति०

(ज) ४ ॐ नमो भगवते दक्षिणामूर्तये त्रिणेत्राय त्रिकालज्ञानाय सर्वशत्रुघ्नाय सर्वापस्मारविदारणाय दारय दारय मारय मारय भस्मीकुरु भस्मीकुरु एह्येहि हुं फट्। अपस्मारनिवर्तकदक्षिणामूर्ति०

२३—४ अघोरेभ्योऽथ घोरेभ्यो घोरघोरतरेभ्यः। सर्वेभ्यः सर्वशर्वेभ्यो नमस्ते अस्तु रुद्ररूपेभ्यः॥ उकाररूपाय स्थितिकर्त्रे विष्णवे नमः। विष्णुश्री०

२४—४ ऐं ह्रीं ऐं क्लिन्ने क्लिन्नमदद्रवे कुले ह्सौः। दक्षिणाम्नाय-समयविद्येश्वरीभोगिनीदेव्यम्बा०

४ मूलं भैरवाष्टकनवसिद्धौघवटुकत्रयपदयुगसहितायै सौभाग्य विद्यादिसमयविद्येश्वरीपर्यन्तत्रिंशत्सहस्रदेवतापरिसेवितायै पूर्णगिरिपीठस्थितायै दक्षिणाम्नायसमष्टिरूपिण्यै श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्यै नमः। श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीश्रीपादुकां पूजयामि नमः॥

इति दक्षिणाम्नायः

अथ पश्चिमाम्नायः

नवयोनिचक्रे सहस्राराख्ये पश्चिमाम्नायाधिदेवतां पञ्चमुण्डासनां बालार्कसहस्रप्रभां मुण्डमालाधरां रक्तवस्त्राभरणानुलेपनां वामाद्यूर्ध्वतदाद्यधः पाशाङ्कुशाभयवरकरां त्रिणेत्रां ध्यात्वा—

गुरुमण्डलम्

१—दूत्यः

(क) ४ ऐं ऐं सौः ह्रीं श्रीं सौः योन्यम्बादूतीश्रीपा०
(ख) ४ ,, ,, योनिसिद्धनाथाम्बादूती०
(ग) ४ ,, ,, महायोन्यम्बादूती०
(घ) ४ ,, ,, महायोनिसिद्धनाथाम्बादूती
(ङ) ४ ऐं ऐं सौः ह्रीं श्रीं सौः दिव्ययोन्यम्बादूती०
(च) ४ ,, ,, दिव्ययोनिसिद्धनाथाम्बा-
(छ) ४ ,, ,, शङ्खयोन्यम्बादूती०
(झ) ४ ,, ,, शङ्खयोनिसिद्धानाथाम्बादूती
(त) ४ ,, ,, पद्मयोन्यम्बादूती०
(थ) ४ ,, ,, पद्मयोनिसिद्धनाथाम्बादूती०

२—कण्डलं—

(क) ४ ह्रीं श्रीं ऐं ह्रीं श्रीं क्लीं ह्रीं श्रीं सौः वह्निमण्डल०
(ख) ४ ,, ,, ,, सूर्यमण्डल०
(घ) ४ ,, ,, ,, सोममण्डल०

३—वीरद्वयष्टकं—

(क) ४ ह्लीं श्रीं फट् फां फ्रें सृष्टिवीरभैरवश्री०

(ख) ४ ,, ,, स्थितिवीरभैरव०

(ग) ४ ,, ,, संहारवीरभैरव०

(घ) ४ ,, ,, रक्तवीरभैरव०

(ङ) ४ ,, ,, यमवीरभैरव०

(च) ४ ,, ,, मृत्युवीरभैरव०

(छ) ,, ,, भद्रवीरभैरव०

(ज) ४ ,, ,, परमार्कवीरभैरव०

(झ) ४ ,, ,, मार्ताण्डवीरभैरव०

(ञ) ,, ,, कालाग्निरुद्रभैरव०

४—चतुःषष्ठिसिद्धाः—

४ ऐं श्रीं ह्लीं क्लीं श्रीं ह्लीं सौः श्रीं ह्लीं मङ्गलानाथश्रीपा०

४-९ चौण्डिकानाथ०
ज्येष्ठानाथ०
कन्तुकिनाथ०
पटहानाथ०
कूर्मानाथ०
धनदानाथ०
गन्धानाथ०
गगनानाथ०
मतङ्गानाथ०
चम्पकानाथ०
कैवर्तानाथ०
मातङ्गगमनानाथ०
सूर्यभक्षानाथ०
नभोभक्षानाथ०
स्रौतिकानाथ०
रूपिकानाथ०
दंष्ट्रानाथ०

४-९ धूम्राक्षानाथ०
ज्वालानाथ०
गान्धारानाथ०
गगनेश्वरानाथ०
मायानाथ०
महामायानाथ०
नित्यानाथ०
शान्तानाथ
विश्वानाथ०
कामानाथ०
उमानाथ०
श्रियानाथ०
सुभगानाथ०
विद्यानाथ०
महाविद्यानाथ०
अमृतानाथ०
चन्द्रानाथ०

४-६	अन्तरिक्षानाथ०	४-६	महामनानाथ०
	सिद्धानाथ०		सुन्दरानाथ०
	श्रद्धानाथ०		विश्वेश्वरानाथ०
	अनन्तानाथ०		कालानाथ०
	शम्बरानाथ		महाकालानाथ०
	उल्कानाथ०		अभयानाथ०
	त्रैलोक्यनाथ०		विकारानाथ०
	भीमानाथ०		महाविकारानाथ०
	राक्षसीनाथ०		सर्वगानाथ०
	मलिनानाथ०		सृगालानाथ०
	प्रचण्डानाथ०		पूतनानाथ०
	अनङ्गानाथ०		शर्वरीनाथ०
	त्रिविधानाथ०		व्योमानाथ०
	अनभिहितानाथ०		पूर्णानाथ०
	नन्दिनाथ०		(चतुःषष्टिनाथ०)

देवताः ।

५—लोपामुद्रामनुः—

४ हसकलह्रीं हसकहलह्रीं सकलह्रीं । लोपामुद्राम्बाश्री०

६—भुवनेश्वरीमनुः—४ श्रीं ह्रीं श्रीं । भुवनेश्वर्यम्बा०

७—अन्नपूर्णामनुः—४ ह्रीं श्रीं क्लीं ॐ नमोनमो भगवत्यन्नपूर्णे ममाभिलषितमन्नं देहि स्वाहा । अन्नपूर्णाम्बा०

८—कामकलामनुः—४ अं आं — —लं क्षं ईं । कामकलाम्बा०

९—सुदर्शनमनुः— ४ ॐ सहस्रार हुं फट् । सुदर्शन०

(क) ४ श्रीं ह्रीं ॐ सुदर्शनचक्राय रिपुचित्तं भ्रामय भ्रामय स्वाहा । सुदर्शन०

१०—वैनतेयमनुः—

(क) ४ ॐ क्षि क्षिप स्वाहा । महागरुडश्री०

(ख) ४ ॐ नमो भगवते श्रीमन्महागरुडाय अमृतकोशोद्भवाय वज्रनखवज्रतुण्डपक्षालंकृतशरीराय श्रीमन्महागरुड विषं हुं फट् स्वाहा। गरुड०

(ग) ४ वं क्षं क्षिप स्वाहा। गरुड०

११—कार्तवीर्यमनुः—४ ॐ फ्रों छ्रीं क्लीं ब्लूं आं ह्रीं क्रों श्रीं हुं फट् स्वाहा। कार्तवीर्यार्जुनाय नमः। कार्तवीर्यार्जुन०

१२—नृसिंहमनुः—४ ॐ क्ष्रौं ईं हं उग्रं वीरं महाविष्णुं ज्वलन्तं सर्वतोमुखम्। नृसिंहं भीषणं भद्रं मृत्युमृत्युं नमाम्यहम्। हं ईं क्ष्रौं ओं। मन्त्रराजनृसिंह०

१३—नामत्रयमनुः—४ अच्युताय नमः। अनन्ताय नमः। गोविन्दाय नमः। नामत्रय०

१४—राममन्त्राः—

(क) ४ ॐ रां रामाय नमः। राम०

(ख) ४ ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं नित्यशुद्धबुद्धाय रामाय परब्रह्मणे नमः राम०

१५—सीतामन्त्रः—४ ॐ श्रीं सीतायै स्वाहा। सीतादेवी०

१६—गोपालमन्त्राः—

(क) ४ क्लीं कृष्णाय गोविन्दाय गोपीजनवल्लभाय स्वाहा राजगोपाल०

(ख) ४ अन्नरूप रसरूप नमो नमः। अन्नाधिपतये ममान्नं प्रयच्छ स्वाहा। गोपालश्री०

(ग) ४ ॐ क्लीं कृष्ण कृष्ण हरे कृष्ण सर्वज्ञ त्वं प्रसीद मे। रमारमण विश्वेश विद्यामाशु प्रयच्छ मे। क्लीं ॐ। गोपाल०

(घ) ४ क्लीं देवकीसुत गोविन्द वासुदेव जगत्पते। देहि मे तनयं कृष्ण शरणागतवत्सल। संतानगोपाल०

(ङ) ४ क्लीं कृष्ण क्लीं। गोपाल०

१७—सौरमनुः—४ ॐ ह्रीं घृणिस्सूर्य आदित्यों। सूर्य०

32

१८––धन्वन्तरिमनुः––४ ॐ नमो भगवते धन्वन्तरये अमृतकलश-हस्ताय सर्वामयविनाशनाय त्रिलोकनाथाय विष्णवे स्वाहा। धन्वन्तरि०

१९––इन्द्रजालिमनुः––

(क) ॐ ह्रीं ईं ॐ नमो भगवति महामाये मनोमये जगत्क्षोभिणी वर वरदे सर्वजनं मोहय मोहय ईं ह्रीं स्वाहा। इन्द्रजालिमायामहादेवी०

(ख) ४ वं सं झ्रं झ्रं जुं रं ह्रीं श्रीं मों भगवति चित्रविद्ये महामाये अमृतेश्वरि एह्येहि प्रसन्नवदने अमृतं प्लावय अनलं शीतलं कुरु कुरु सर्वविषं नाशय ज्वरं हन-हन पैत्योन्मादं मोचय मोचय आज्योष्णं शमय शमय सर्वजनं मोहय मोहय मां पालय पालय मों श्रीं ह्रीं रं जुं झ्रं झ्रं सं वं स्वाहा। इन्द्रजालि०

२०––इन्द्रादिसुरमन्त्राः––

(क) ४ ॐ लं यतइन्द्र भयामहे ततो नो अभयं कृधि मघवञ्छग्धि तव तन्न ऊतये विद्विषो विमृधो जहि। लं ॐ इन्द्राय नमः। इन्द्रश्री०

(ख) ४ ॐ रं इद्धादुलूक आपप्ततु हिरण्याक्षो अयोमुखः रक्षसां दूत आगतः तमितो नाशयाग्ने। रं ॐ अग्नये नमः। अग्नि०

(ग) ४ ॐ क्रों ह्रीं आं वैवस्वताय धर्मराजाय भक्तानुग्रहकृते नमः। यम०

(घ) ४ ॐ नमो विचित्राय धर्मलेखकाय यमबाहिकाधारिणे यमलवरयूं जन्मसंपत्प्रलयं कथय स्वाहा। चित्रगुप्त०

(ङ) ४ क्षं निर्ऋतये नमः। निर्ऋति०

(च) ४ वं वरुणाय नमः। वरुण०

(छ) ४ यं वायवे नमः। वायु०

(ज) (१) ४ ॐ श्रीं यक्षाय कुबेराय वैश्रवणाय धनधान्याधिपतये धनधान्यसमृद्धिं मे देहि दापय स्वाहा। कुबेर०

(२) ४ ॐ श्रीं ॐ ह्रीं श्रीं ह्रीं क्लीं वित्तेश्वराय नमः। कुबेर०

(झ) ४ ॐ हं ॐ नमो भगवते रुद्राय हं ॐ। रुद्र०

२१—इन्द्राक्षीमनुः—

(क) ४ ॐ ऐं ध्रीं ह्रीं हुं दुं लं श्रीं ईं इन्द्राक्षि रक्ष रक्ष मम शत्रुन् दुःखग्रन्थिं स्फोटय स्फोटय मम अरीन् भञ्जय-भञ्जय मम मनोग्रन्थिं शरीरग्रन्थिं घातय घातय हुं फट् स्वहा। सुरनायिका-इन्द्राक्षीश्री०

(ख) ४ ॐ श्रीं छ्राँ ऐं क्लीं सौः ॐ नमो भगवति इन्द्राक्षि भूतभविष्यद्वर्तमानकालवादिनि प्रपञ्चकारिणि अमुकं मे कार्यं कथय सौः क्लीं ऐ छ्राँ श्रीं ॐ स्वाहा। सर्ववादिनी-इन्द्राक्षी०

२२—दत्तात्रेयमन्त्राः—

(क) ४ आं ह्रीं क्रों ऐं क्लीं सौः श्रीं ग्लौं द्रां। दत्तात्रेय०

(ख) ४ ॐ ह्रीं द्रां दत्तात्रेयाय नमः द्रां ह्रीं ॐ। दत्तात्रेय०

(ग) ४ ॐ ह्रीं द्रां दत्तात्रेय हरे कृष्ण उन्मत्तानन्ददायक। दिगम्बरमुने बालपिशाचज्ञानसागर। द्रां ह्रीं ॐ। दत्तात्रेय०

२३—द्वादशाक्षरीमनुः—

४ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय। वासुदेव०

२४—अष्टाक्षरीमनुः—

४ ॐ नमो नारायणाय। नारायण०

२५—४ सद्योजातं प्रपद्यामि सद्योजाताय वै नमो नमः।
भवे भवे नातिभवे भवस्व मां भवोद्भवाय नमः॥
मकाररूपाय संहारकर्त्रे रुद्राय नमः। रुद्रश्री०

२६—४ ह्स्रैं ह्स्रीं ह्स्रौः ह्स्ख्फ्रें भगवत्यम्बे हसक्षमलवरयूं ह्स्ख्फ्रें अघोरमुखि छ्राँ छ्रीं किणि किणि विच्चे ह्स्रौः ह्स्ख्फ्रें ह्स्रौः पश्चिमाम्नायसमयविद्येश्वरीकुञ्चिकादेव्यम्बाश्री०

४ मूलं दशदूतीमण्डलत्रयवीरदशकचतुःषष्टिसिद्धनाथसहितायै लोपामुद्रादिसमयविद्येश्वरीपर्यन्तद्विसहस्रदेवतापरिसेवितायै जालन्धरपीठस्थितायै पश्चिमाम्मायसमष्टिरूपिण्यै श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्यै नमः। श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीश्रीपादुकाम् पूजयामि नमः ॥

इति पश्चिमाम्नायः।

अथ उत्तराम्नायः

समष्टिचक्रे उत्तराम्नायदेवतां कुब्जकालीं पञ्चमुण्डासनां बन्धूककुसुमरूपाणां तादृशवस्त्राभरणानुलेपनां चन्द्रचूडां मुण्डमाला-धरां त्रिणेत्रां वामोर्ध्वादितदधोऽन्तं पुस्तकाक्षमालावराभयकरां ध्यात्वा—

गुरुमण्डलम्।

१—नवमुद्राः—

४ द्रां सर्वसंक्षोभिणीमुद्राश्री०। ४ द्रीं सर्वविद्राविणीमुद्रा०। ४ क्लीं सर्वाकर्षिणीमुद्रा०। ४ ब्लूं सर्ववशंकरीमुद्रा०। ४ सः सर्वोन्मादिनीमुद्रा०। ४ क्रों सर्वमहांकुशामुद्रा०। हस्ख्फ्रें सर्वखेचरीमुद्रा०। ४ ह्सौः सर्वबीजमुद्रा०। ४ ऐं सर्वयोनिमुद्रा०

२—वीरावलीपञ्चकमनुः—

४ ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः लं ब्रह्मवीरावलीश्री०
,, ,, वं विष्णुवीरावली०
,, ,, रं रुद्रवीरावली०
,, ,, यं ईश्वरवीरावली०
,, ,, हं सदाशिववीरावली०

देवताः।

३—तुरीयमनुः—४ हसकल हसकहल सकलह्रीं। तुरीयाम्बा०

४—महार्धमनुः—४ ऐं ईं औः क-५ ह-६-स-४ सं सृष्टिनित्ये स्वाहा हं स्थितिपूर्णे नमः, रं महासंहारिणि कृशे चण्डकालि फट्, रं हस्ख्फ्रें महानाख्ये अनन्तभास्करि महाचण्डकालि फट्, रं महा-संहारिणि कृशे चण्डकालि फट्, हं स्थितिपूर्णे नमः, सं सृष्टिनित्ये स्वाहा। महार्धाम्बा।०

४ आं ह्रीं क्रों एहि परमेश्वरि स्वाहा। अश्वारूढाम्बा०

६—मिश्राम्बामनुः—४ ऐं। मिश्राम्बा०

७—वाग्वादिनीमनुः—

४ ऐं वद वद वाग्वादिनि स्वाहा। वाग्वादिन्यम्बा०

८—दुर्गामनुः—

(क) ४ ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं दुं उत्तिष्ठ पुरुषे किं स्वपिषि भयं मे समुपस्थितं, यदि शक्यमशक्यं वा तन्मे भगवति शमय शमय स्वाहा। वनदुर्गाम्बाश्री०

(ख) ४ .ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं क्ष्रौं दुं ज्वल ज्वल शूलिनि दुष्टग्रह हुं फट् स्वाहा। शूलिनीदुर्गाम्बा०

(ग) ४ ॐ ह्रीं दुं जातवेदसे सुनवाम सोममरातीयतो निदहाति वेदः। स नः पर्षदतिदुर्गाणि विश्वा नावेव सिन्धुं दुरितात्यग्निः। दुं ह्रीं ओं। जातवेदोदुर्गाम्बा०

(घ) ४ ॐ ह्रीं दुं दुर्गां देवीँ शरणमहं प्रपद्ये दुं ह्रीं ॐ। शान्तिदुर्गाम्बा०

(ङ) ४ ॐ ह्रां ह्रीं सौः ऐं श्रीं क्षं दुं शबरिदुर्गायै क्रों अमलवरयूं आदिशक्तिस्वरूपिणि अक्षरमये रक्षःकुलनाशनि मां रक्ष रक्ष मम शत्रून् विदारय विदारय रोगान् भस्मीकुरु भस्मीकुरु कृत्रिमान् दह दह प्राणान् वह वह आभिचारिकान् नाशय नाशय सर्वं मां रक्ष रक्ष शबरिदुर्गायै हुं फट् स्वाहा। शबरिदुर्गाम्बा०

(च) ४ ह्रां ह्रीं सौः ग्लौं ऐं श्रीं ज्वलदुर्गे एह्येहि स्फुर प्रस्फुर आदिविष्णुसोदरि अस्त्रज्वलदुर्गे आवेशयावेशय। ज्वल-

दुर्गाय विद्महे जाज्वल्यमानाय धीमहि। तन्नो बड़बानलः प्रचोदयात्। वमलवरयूं ज्वलदुर्गास्त्रे हुं फट् स्वाहा। ज्वलदुर्गाम्बा०

(छ) ४ खं चिटि चिटि चाण्डालि महाचाण्डालि अमुकं मे वशमानय स्वाहा। लवणदुर्गाम्बाश्री०

(ज) ४ ॐ क्रों ह्लीं आं दुं दुर्गे एह्येहि आवेशयावेशय ह्लीं दुं दुर्गे आं ह्लीं क्रों ओं हुं फट् स्वाहा। दीपदुर्गाम्बा०

(झ) ४ ॐ श्रीं ह्लीं कटुके कटुपत्रके असुभगे आसुरि रक्तवसने अथर्वणदुहितः अघोरे घोरकर्मकारिके अमुकस्य प्रस्थितस्य साध्यस्य गतिं दह दह उपविष्टस्य गुदं दह दह प्रसुप्तस्य मनो दह दह प्रबुद्धस्य हृदयं दह दह हन हन पच पच नामरूपं दह दह तावद्दह तावत्पच यावन्मे वशमागच्छति तावन्मे वशमानय स्वाहा। असुरदुर्गाम्बा०

९—कालीमनुः—

४ क्रीं क्रीं क्रीं हुं हुं हुं ह्लीं ह्लीं ह्लीं दक्षिणकालिके ह्लीं ह्लीं ह्लीं हुं हुं हुं क्रीं क्रीं क्रीं स्वाहा। दक्षिणकालिकाम्बा०

१०—चण्डीमनुः—

४ ऐं ह्लीं क्लीं चामुण्डायै विच्चे। चण्डिकापरमेश्वरी०

११—नकुलीमनुः—

४ ओष्ठापिधाना नकुली दन्तैः परिवृता पविः, सर्वस्यै वाच ईशाना चारु मामिह वादयेत्। नकुलीवाग्देवता०

१२—पुलिन्दिनीमनुः—

४ ॐ ईं नमो भगवति शारदादेव्यत्यन्तामलभोज्यं देहि देहि आगच्छ आगच्छ आगन्तुकं हृदि संस्थं कार्यं सत्यं ब्रूहि ब्रूहि पुलन्दिनि ईं ॐ स्वाहा। पुलिन्दिन्यम्बाश्री०

१३—रेणुकामनुः—

४ क्लीं नमो भगवति रक्तपञ्चमि रेणुकादेवि हन हन पच पच अखिलजगन्मे वशं कुरु-कुरु स्वाहा क्लीं। रेणुकाम्बा०

१४—लक्ष्मीमनुः—

४ ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं महालक्ष्मि एह्येहि सर्वसौभाग्यं देहि मे स्वाहा। महालक्ष्म्यम्बा०

१५—वगीशामनुः—४ सं सरस्वत्यै नमः। वागीशा०

१६—मातृकामनुः—

४ ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं अं आं———————लं क्षं क्लीं ह्रीं श्रीं ॐ। मातृकाम्बा०

१७—स्वयंवरामनुः—

४ ॐ ह्रीं योगिनि योगिनि योगेश्वरि योगाभयंकरि सकलस्थावरजङ्गममुखहृदयं मम वशमाकर्षयाकर्षय स्वाहा। स्वयंबराम्बा०

१८—४ वामदेवाय नमो ज्येष्ठाय नमः श्रेष्ठाय नमो रुद्राय नमः कालाय नमः कलविकरणाय नमो बलविकरणाय नमो बलाय नमो बलप्रमथनाय नमः सर्वभूतदमनाय नमो मनोन्मनाय नमः। अर्धमात्राकाराय तिरोधानकर्त्रे ईश्वराय नमः। ईश्वरश्री०

१९—४ ह्स्ख्फ्रें महाचण्डयोगीश्वरि कालिके फट्। उत्तराम्नायसमयविद्येश्वरिकालिकादेव्यम्बा०

४ मूलं नवमुद्रापञ्चवीरावलीसहितायै तुर्याम्बादिसमयविद्ये-श्वरी पर्यन्त-द्विसहस्रदेवतापरिसेवितायै ओड्याणपीठस्थितायै उत्तराम्नायसमष्टिरूपिण्यै श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्यै नमः। श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीश्रीपादुकां पूजयामि नमः॥

इत्युत्तराम्नायः।

पंचदशीपक्षे चतुराम्नायः षोडषीपक्षे तु षडाम्नायः

अथ ऊर्ध्वाम्नायः।

अमृतार्णवमध्योद्यत्स्वर्णद्वीपे मनोरमे।
कल्पवृक्षवनान्तःस्थे नवमाणिक्यमण्डपे॥
नवरत्नमयश्रीमत्सिंहासनगताम्बुजे।
त्रिकोणान्तःसमासीनं चन्द्रसूर्यायुतप्रभम्॥

अर्धाम्बिकासमायुक्तं प्रविभक्तविभूषणम् ।
कोटिकन्दर्पलावण्यं सदा षोडशवार्षिकम् ।।
मन्दस्मितमुखाम्भोजं त्रिनेत्रं चन्द्रशेखरम् ।
दिव्याम्बरस्रगालेपं दिव्याभरणभूषितम् ।।
पानपात्रं च चिन्मुद्रां त्रिशूलं पुस्तकं करैः ।
विद्यासंसदि बिभ्राणं सदानन्दमुखेक्षणम् ।।
महाषोढोदिताशेषदेवतागणसेवितम् ।
एवं चित्ताम्बुजे ध्यायेदर्धनारीश्वरं शिवम् ।।
पुंरूपं वा स्मरेद्देवि स्त्रीरूपं वा विचिन्तयेत् ।
अथवा निष्कलं ध्यायेत्सच्चिदानन्दलक्षणम् ।
सर्वतेजोमयं ध्यायेत्सचराचरविग्रहम् ।।

गुरुमण्डलम्

१—मालिनीमन्त्राः—

४ ऐं ह्लीं श्रीं अं आं ±±± लं क्षं श्रीं ह्लीं ऐं मालिन्यम्बा०

२—मन्त्रराजः—४ ह्लां ह्लीं हुं फट् । मन्त्रराजश्री०

देवताः ।

३—पराषोडशी—

४ श्रीं सौः क्लीं ऐं ह्लीं श्रीं ह्रीं ओं सकलह्रीं हसकहलह्रीं कएईलह्रीं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः । पराषोडश्यम्बा०

४—पराभट्टारिकामनुः—४ सौः । पराभट्टारिकाम्बाश्री०

५—पराशांभवमनुः—

४ ऐं ह्लीं श्रीं ह्स्ख्फ्रें ह्सौः अहमहं अहमहं ह्सौः ह्स्ख्फ्रें श्रीं ह्रीं ऐं । पराशाम्भव०

६—पराशांभवी—

४ ह्स्ख्फ्रें ह्लीं सौः श्रीं हुं । पराशाम्भव्यम्बा०

७—प्रासादः—

(क) ४ ह्सौः । प्रासादपराम्बा०

(ख) ४ स्हौँ । पराप्रासादाम्बा०

८—दहरं—४ हं सं रं ईं । दहरविद्याम्बा०

९—हंसः—४ हंसः । हंसश्री०

१०—महावाक्यं—

४ प्रज्ञानं ब्रह्म, अहं ब्रह्मास्मि, तत्त्वमसि, अयमात्मा ब्रह्म। महावाक्याम्बा०

११—पञ्चाक्षरी—

(क) ४ ॐ नमः शिवाय। शिवपञ्चाक्षर्यम्बा०

(ख) ४ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। शक्तिपञ्चाक्षर्यम्बा०

१२—तारकं—४ ॐ ह्रीं। तारक०

१३—४ ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिपति-ब्रह्मणोधिपतिर्ब्रह्मा शिवो मे अस्तु सदाशिवों। मन्त्रातीतस्वरूपायानुग्रहकर्त्रे सदाशिवाय नमः। सदाशिवश्री०

१४—मखपरयघच् महिचनडयङ् गंशफर्। ऊर्ध्वाम्नायसमयविद्येश्वर्यम्बाश्री०

४ मूलं श्रीमन्मालिनिमन्त्रराजगुरुमण्डलसहितायै पराम्बादिसमयविद्येश्वरीपर्यन्त-अशीतिसहस्रदेवतापरिसेवितायै शाम्भवपीठस्थितायै ऊर्ध्वाम्नायसमष्टिरूपिण्यै श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्यै नमः। श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीपराभट्टारिकाश्रीपादुकां पूजयामि नमः॥

इत्यूर्ध्वाम्नायः।

अथ अनुत्तराम्नायः।

गुरुमण्डलम्।

१—महापादुका—

४ ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः ऐं ग्लौं ह्स्ख्फ्रें हसक्षमलवरयूं सहक्षमलवरयीं ह्सौं स्हौः। श्रीविद्यानन्दनाथात्मकचर्यानन्दनाथश्रीमहापादुकां पूजयामि नमः।

२—संप्रदायपादुका—

४ श्रीं ह्रीं क्लीं अमृतवर्षिणीपादुकापरमेश्वरी वौषट्। संप्रादयपादुका०

३—कादिविद्यागुरुपरम्परा—

४ परप्रकाशानन्दनाथ०
४ परशिवानन्दनाथ०
४ पराशक्त्याम्बा०
४ कौलेश्वरानन्दनाथ०
४ शुक्लदेव्यम्बा०
४ कुलेश्वरानन्दनाथ०
४ कामेश्वर्यम्बा०
४ भोगानन्दनाथ०
४ क्लिन्नानन्दनाथ०
४ समयानन्दनाथ०
४ सहजानन्दनाथ०
४ गगनानन्दनाथ०
४ विश्वानन्दनाथ०
४ विमलानन्दनाथ०
४ मदनानन्दनाथ०
४ भुवनानन्दनाथ०
४ लीलाम्बा०
४ स्वात्मानन्दनाथ०
४ प्रियानन्दनाथ०

४ कामराजचरणाः—

४ ऐं ह्रीं श्रीं योऽहमस्मि ब्रह्माहमस्मि अहमस्मि ब्रह्माहमस्मि सोहं। स्वच्छप्रकाशपरिपूर्णपरापरमहाप्रकाशपरिपूर्णानन्दनाथश्री०

४ ऐं क-५ हंसः। रक्तचरणश्रीपादुकां पूजयामि नमः।
„ „ रक्तचरणाम्बा „
४ क्लीं ह-६ सोहं। शुक्लचरण „
„ „ शुक्लचरणाम्बा „
४ सौः स-४ हंसःसोहं। मिश्रचरण „
„ „ मिश्रचरणाम्बा „
४ ऐं क-५ क्लीं ह- ६ सौः स-४ हंसःशिवः सोहं निर्वाणचरणश्री०
„ „ „ निर्वाणचरणाम्बा०

देवताः।

५—पञ्चाम्बाः—

४ आदिनाथव्योमातीताम्बाश्रीपादुकां पूजयामि नमः।
४ आदिनाथव्योमेश्वर्यम्बा „
४ अनामयानन्दनाथव्योमगाम्बा „
४ अनन्तानन्दनाथव्योमचारिण्यम्बा „
४ चिदाभासव्योमस्थाम्बा „

६—नवनाथमन्त्राः—

४ हं उन्मन्याकाशानन्दनाथश्रीपादुका पूजयामि नमः
४ सं समाकाशानन्दनाथश्री ,,
४ क्षं व्यापकाकाशानन्दनाथश्री ,,
४ मं शक्त्याकाशानन्दनाथश्री ,,
४ लं ध्वन्याकाशानन्दनाथश्री ,,
४ वं ध्वनिमात्राकाशानन्दनाथश्री ,,
४ रं इन्द्वाकाशानन्दनाथश्री ,,
४ यं चिदाकाशानन्दनाथश्री ,,
४ ऊं व्यस्ताकाशानन्दनाथश्री ,,
४ हसक्षमलवरयऊं समस्ताकाशानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि नमः ।

७—मूलविद्याः—

(क) ४ ह्रीं स्वच्छप्रकाशपरिपूर्णपरापरमहासिद्धविद्याकुलयोगिनी ह्रीं । ह्रींमूलविद्याम्बा०

(ख) ४ हसौः स्वात्मानं बोधय बोधय स्हौः ँ । प्रासादपरामूलविद्याम्बा०

(ग) ४ ऐं ब्लूं क्लिन्ने क्लेदिनि महामदद्रवे क्लीं क्लेदय क्लां क्लीं मोहय मोहय क्लीं नमः स्वाहा । अतिरहस्ययोगिनीमूलविद्याम्बा०

(घ) ४ हंसः स्वच्छप्रकाशपरिपूर्णानन्दपरमहंसपरमात्मने स्वाहा ह्सौः ह्स्क्ष्म्र्यं । शाम्भवीमूलविद्याम्बा०

(ङ) ह्रीं नित्यस्फुरणचैतन्यानन्दमयी महाबिन्दुव्यापकमातृकास्वरूपिणी ऐं ह्रीं श्रीं ईं । हृल्लेखामूलविद्याम्बा०

(च) ४ ऐं ह्रीं श्रीं स्वच्छप्रकाशात्मिके ह्रीं कुलमहामालिनि ऐं कुलमहामातृके ह्रीं ऐं समयविमले श्रीं । समयविमलामूलविद्याम्बा०

(छ) ४ हंसः स्वच्छप्रकाशपरिपूर्णपरापरमहाप्रकाशात्मिके कुलकुण्डलिनी आज्ञासिद्धिमहाभैरवि आत्मानं बोधय-बोधय अम्बे भगवति ह्रीं हुँ । परबोधिनीमूलविद्याम्बा०

(ज) ४ ओं मोक्षं कुरु कुरु। कौलपञ्चाक्षरीमूलविद्याम्बा०

(झ) ४ हसकलह्रीं हसकहलह्रीं सकलह्रीं। चैतन्यमूलविद्याम्बा०

(ञ) ४ ऐं शुद्धसूक्ष्मनिराकारनिर्विकल्पपरब्रह्मस्वरूपिणी क्लीं परमानन्दशक्ति सौः। शाम्भवानन्दनाथानुत्तरकौलिनीमूलविद्याम्बा०

(ट) ४ हंसस्सोहं स्वच्छानन्दपरमहंसपरमात्मने स्वाहा। गुरूत्तमविमर्शिनीमूलविद्याम्बा०

(ठ) ४ अनामाख्यव्योमातीतानन्दनाथपरापरव्योमातीतव्योमेश्वर्यम्बायै नमः। अनामाख्यमूलविद्याम्बा०

(ड) ४ ऐं ईं ऊं। संकेतसारमूलविद्याम्बा०

(ढ) ४ ह्रीं भगवति विच्चे वाग्वादिनि क्लीं महाहृदयमातङ्गिनि ऐं क्लिन्ने ब्लूं स्त्रीं। अनुत्तरवाग्वादिनीमूलविद्याम्बा०

८—पञ्चदशाक्षरी—

४ क-१५। पञ्चदशाक्षरीब्रह्मविद्याम्बा०

९—महाषोडशी—

४ श्रींह्रींक्लींऐंसौः ओंह्रींश्रीं क५ ह-६ स-४ सौःऐंक्लीं ह्रींश्रीं महाषोडश्यम्बा०

१०—पूर्तिविद्या—

४ हसकल हसकहल सकलह्रीं सर्वानन्दमयबैन्दवचक्रे परब्रह्मस्वरूपिणी - परामृतशक्ति-सर्वमन्त्रेश्वरी-सर्वयन्त्रे-श्वरी-सर्वतन्त्रेश्वरी-सर्ववीरेश्वरी-सर्वयोगीश्वर-सकलजगदधिष्ठानदेवतायै-श्रीमहापूर्तिविद्यायै नमः। श्रीमहापूर्तिविद्याम्बा०

११—षडाधारविद्यामनुः—

४ सां हंसः मूलाधाराधिष्ठानदेवतायै साकिनीसहितगणनाथस्वरूपिण्यै नमः। गणनाथरूपिण्यम्बा०

४ कां सोहं स्वाधिष्ठानाधिष्ठानदेवतायै काकिनीसहितब्रह्मस्वरूपिण्यै नमः। ब्रह्मस्वरूपिण्यम्बा०

४ लां हंसः सोहं मणिपूरकाधिष्ठानदेवतायै लाकिनी सहित-विष्णुस्वरूपिण्यै नमः। विष्णुस्वरूपिण्यम्बा०

४ रां हंसश्शिवस्सोहं अनाहताधिष्ठानदेवतायै राकिणीसहित-सदाशिवस्वरूपिण्यै नमः। सदाशिवस्वरूपिण्यम्बा०

४ डां सोहं हंसश्शिवः विशुद्धयधिष्ठानदेवतायै डाकिनीसहित-जीवेश्वरस्वरूपिण्यै नमः। जीवेश्वरस्वरूपिण्यम्बा०

४ हां हंसश्शिवस्सोहं सोहं हंसश्शिवः आज्ञाधिष्ठानदेवतायै परमात्मस्वरूपिण्यै नमः। परमात्मस्वपिण्यम्बा०

१२–(क) ४ ऐं क्लीं सौः श्रीं ह्लीं क्लीं क-५ ह-६ स-४ ह-५ ह-६ स-४ हसकल हसकहल सकलह्लीं क्लीं ह्लीं श्रीं श्रीं सौः क्लीं श्रीं ह्लीं ऐं प्रकाशचरणाभ्यां नमः। प्रकाशचरणश्री०

(ख) ४ ऐं क्लीं सौः श्रीं ह्लीं क्लीं क-५ ह-६ स-४ ह-५ ह-६ स-४ हसकल हसकहल सकलह्लीं क्लीं ह्लीं श्रीं श्रीं सौः क्लीं श्रीं ह्लीं ऐं विमर्शचरणाभ्यां नमः विमर्शचरणश्री०

१३—४ भगवति च्चिे महामाये मातङ्गिनि ब्लूं अनुत्तरवाग्वादिनि ह्स्ख्फ्रें हस्ख्फ्रें ह्सौः। अनुत्तरशाङ्कर्यम्बा०

४ मूलं परिपूर्णानन्दनाथादिनवनाथसहितायै चतुर्दशमूल-विद्याद्यनुत्तरशाङ्कर्यन्तानन्तदेवतापरिसेवितायै अनुत्तराम्नाय-समष्टिरूपिण्यै श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्यै नमः। श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीपरा-भट्टारिकाश्रीपादुकां पूजयामि नमः।

इत्यनुत्तराम्नायः।

॥ इति षडाम्नायाः ॥

परिशिष्टम् ८

त्रैलोक्यमोहनकवचम्

श्रीदेव्युवाच—

श्रीमन्त्रिपुरसुन्दर्या या या विद्याः सुदुर्लभाः ।
कृपया कथिताः सर्वाः श्रुताश्चाधिगता मया ।।
प्राणनाथाधुना ब्रूहि कवचं मन्त्रविग्रहम् ।
त्रैलोक्यमोहनं चेति नामतः कथितं पुरा ।
इदानीं श्रोतुमिच्छामि सर्वार्थकवचं स्फुटम् ।।

ईश्वर उवाच—

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि सुन्दरि प्राणवल्लभे ।
त्रैलोक्यमोहनं नाम सर्वविद्यौघविग्रहम् ।।
यद्धृत्वा दानवान्विष्णुर्निर्जघान मुहुर्मुहुः ।
सृष्टि वितनुते ब्रह्मा पद्धृत्वा पठनाद्यतः ।।
संहर्ताहं यतो देवि देवेशो वासवो यतः ।
धनाधिपः कुबेरोऽपि यतः सर्वे दिगीश्वराः ।।
न देयं यदशिष्येभ्यो देयं शिष्येभ्य एव च ।
अभक्तेभ्योऽपि पुत्रेभ्यो दत्त्वा मृत्युमवाप्नुयात् ।।
श्रीमत्त्रिपुरसुन्दर्याः कवचस्य ऋषि शिवः ।
छन्दो विराट् देवता च श्रीमत्त्रिपुरसुन्दरी ।।
धर्मार्थकाममोक्षेषु विनियोगः प्रकीर्तितः ।।

शिरो मे वाग्भवं पातु 'कएईलह्रीं' रूपकम् । 'हसकलह्रीं' ललाटं पातु कामेश्वरी मम । 'हकहलह्रीं' दृशौ मे पातु कामेश्वरी सदा । 'कहऐंलह्रीं' श्रुती मे सदा पातु तुरीयकम् । 'हकलसह्रीं' पंचमं पातु जिह्वां च पञ्चमी । 'कएईलह्रीं हसकलह्रीं हकहलह्रीं कहऐंलह्रीं हकलसह्रीं' वदनं सदा पातु पञ्चकूटा तु पञ्चमी ।।१।।

'कएईलह्रीं घ्राणं मे पातु वाग्भवसंज्ञकम् । 'हसकहलह्रीं कण्ठं पातु कामेशसंज्ञकम् । 'सकलह्रीं शक्तिकूटं स्कन्धौ पातु सदा मम । 'कएईलह्रीं हसकहलह्रीं सकलह्रीं मे । कामेनोपासिता विद्या कक्षदेशे सदावतु ।।२।।

क्लीं ह्लीं श्रीं ऐं सौः ओं ह्लीं श्रीं ऐं क्लीं सौः श्रीं ह्लीं क्लीं ऐं सौः ।
कामादिषोडशी पातु भुजौ त्रिपुरसुन्दरी ।।३।।

ओं क्लीं ह्लीं श्रीं ऐं क्लीं सौः श्रीं ह्लीं क्लीं स्त्रीं ऐं क्रौं क्रीं श्रीं हुं, ।
तारादिषोडशी पातु मणिबन्धद्वयं मम ।।४।।

'श्रीं ह्लीं क्लीं ऐं सौः ओं ह्लीं श्रीं ऐं क्लीं सौः सौः ऐं क्लीं ह्लीं श्रीं
रमादिषोडशी पातु करौ त्रिपुरसुन्दरी ।।५।।

'ह्लीं ह्सौः ओं ऐंह्लींश्रीं ऐंक्लींसौः स्त्रींक्रों ऐंह्लींहूंहूं श्रीं'।
मायादिषोडशी ख्याता हृदयं परिरक्षतु ।।६।।

'ऐं ह्लीं श्रीं क्लीं सौः ऐं क्लींसौः सौः क्लीं ऐं सौः क्लीं श्रीं ह्लीं ऐं'
वागादिषोडशी पातु स्तनौ मे सुन्दरी परा ।।७।।

'कएश्रीं हसकलह्लीं क्लीं हसकहलह्लीं सौः सकलह्लीं' नख (२०)
वर्णा पार्श्वौ पात्वपराजिता ।।८।।

'ह्लीं ह्सौं स्हौं ह्लीं स्हौं ह्सौं क्लीं हसकहलह्लीं ह्लीं ह्लीं सौः
सौः हह सकहलह्लीं क्लीं ह्सौं स्हौं ह्लीं' स्हौं ह्सौं ह्लीं मे
सुन्दरीयं समाख्याता महापुरुषपूजिता । महागुह्यस्वरूपा च केवलानन्द-
चिन्मयी । एकत्रिंशद्वर्णरूपा कटिदेशं सदावतु ।।९।।

'हसकलह्लीं मे पृष्ठं कूटं वाग्भवसंज्ञकम् । 'हसकहलह्लीं' कुक्षि
कामकूटं सदावतु । वक्षस्थलं शक्तिकूटं 'सकलह्लीं' सदावतु । 'हस-
कलह्लीं हसकहलह्लीं सकलह्लीं' मे । लोपामुद्रा पञ्चदशी मध्यदेशं
सदावतु ।।१०।।

'कहएईलह्लीं' नाभिं 'हकएईलह्लीं' कटिम् । सक्थिनी मे सदा
पातु 'सकएईलह्लीं' सदा । ,कहएईलह्लीं हकएईलह्लीं सकएईलह्लीं'
मे । मानवी विद्या सर्वतः परिरक्षतु ।।११।।

'सहकएईलह्लीं' मे ऊरुयुग्मं सदावतु । 'सहकहएईलह्लीं' गुह्यं
पातु सदा मम । 'हसकएईलह्लीं' तु जानुनी पातु मे सदा । 'सहएईलह्लीं
सहकहएईह्लीं हसकएईलह्लीं' मम । जलजे भयसंघाते सर्वतः
परिरक्षतु ।।१२।।

'हसकएईलह्लीं' मे गुल्फयुग्मं सदावतु । 'हसकहएईलह्लीं पादौ
पातु सदा मम । 'सहकएईलह्लीं' मे प्रपदौ मे पातु सर्वदा । 'हस-

कएईलह्रीं हसकहएईलह्रीं सहकएईलह्रीं' सदा कुबेरेण प्रपूजिता। द्वाविंशत्यक्षरी विद्या सर्वाङ्गे मे सदावतु ॥

'कएईलह्रीं' प्राच्यां मां त्रिपुरा परिरक्षतु। 'हसगहलह्रीं' पातु वह्निकोणे निरन्तरम्। 'सहसकलह्रीं' याम्यां पातु मां सर्वसिद्धिदा। 'कएईलह्रीं हसकहलह्रीं सहसकलह्रीं' विद्यागस्त्यसेव्या च चक्रस्था मां सदावतु ॥१४॥

'सएईलह्रीं' च नित्यं नैर्ऋत्यां मां सदावतु। 'सहकहलह्रीं' पातु प्रतीच्यां मे द्वितीयकम्। 'सकलह्रीं' तु वायव्ये सदा मां परिरक्षतु। 'सएईलह्रीं सहकहलह्रीं सकलह्रीं तु। नन्द्याराधितविद्येयं सर्वाङ्गं मे सदावतु ॥१५॥

'हसकलह्रीं' वायव्ये 'सहकलह्रीं' उत्तरे। 'सकहलह्रीं' ईशान्ये सुन्दरी पातु मां सदा। 'हसकलह्रीं सहकलह्रीं सकहलह्रीं मां। ऊर्ध्वं रक्षतु मे नित्यं सूर्यपूज्या महोदया ॥१६॥

'कएईलह्रीं हसकहलह्रीं सकलह्रीं मे। सर्वाङ्गं वै शक्रपूज्या सततं परिरक्षतु ॥१७॥

'कएईलह्रीं हकहलह्रीं हसकलह्रीं च। ब्रह्माणी मां सदा पायाच्छ्रीमित्रिपुरसुन्दरी ॥१८॥

'हसकलह्रीं हसकहलह्रीं सकलह्रीं च। 'हसकलहसकहल-सकलह्रीं शाङ्करी। चतुष्कूटा महाविद्या पाताले मां सदावतु ॥

'हसकलह्रीं आधारं। 'हसकहलह्रीं लिङ्गे। 'सकलह्रीं' पातु नाभिं। 'सहकलह्रीं' हृदये। 'सहकहलह्रीं' कण्ठं। 'सहस-कलह्रीं' नाभ्याम्। 'हसकलह्रीं हसकहलह्रीं सकलह्रीं। सहकलह्रीं सहकलह्रीं सहसकलह्रीं।' मनोभवा सदा पातु रससंख्या महाप्रभा। षट्कूटा वैष्णवी विद्या पातु माँ सुन्दरी परा ॥२०॥

'कएईलह्रीं हसकहलह्रीं सकलह्रीं' च। दुर्वासिसा प्रपूज्या मां दिक्षु विद्या सदावतु ॥२१॥

'कहएईलह्रीं हलएईलह्रीं सकएईलह्रीं'। क्रोधेन पूजिता देवी विदिक्षु परिरक्षतु ॥२२॥

'हसकलह्रीं हसकहहलह्रीं सकलह्रीं'। महाज्ञानमयी विद्या षोडशी मां सदावतु ॥२३॥

'श्रीं ह्लीं क्लीं ऐं सौः ॐ ह्लीं श्रीं ऐं क्लीं सौः सौः ऐं क्लीं ह्रीं श्रीं'।
सर्वाङ्गं मे सदा पातु बीजरूपा च षोडशी ॥२४॥
मतान्तरे—
श्रीं ह्लीं क्लीं ऐं सौः ॐ ह्लीं श्रीं कएईलह्लीं हसकहलह्लीं सकलह्लीं सौः ऐं क्लीं ह्लीं श्रीं। सर्वाङ्गं मे सदा पातु पूर्णरूपा तु षोडशी ॥२४॥
'ॐ क्लीं ह्लीं श्रीं ऐं क्लीं सौः कएईलह्लीं हसकहलह्लीं सकलह्लीं स्त्रीं ऐं क्रों क्रीं ईं हुं महादेवी। श्रीमहाषोडशी पूर्णा प्रथिता भुवनत्रये। ज्ञानेन मृत्युशमनी शिरस्था सर्वतोऽवतु। श्रीमहाषोडशी पूर्णा महादेवेन पूजिता। यस्या विज्ञानमात्रेण मृत्योर्मृत्युर्भवेत्स्वयम् ॥२५॥
'ऐं कएईलह्लीं क्लीं हसकहलह्लीं सौः सकलह्लीं सोहं हौं हंसः ह्लीं सकलह्लीं सोः हसकहलह्लीं क्लीं कएईलह्लीं ऐं ब्रह्मस्वरूपिणी। अष्टादशाक्षरी विद्या परमानन्दचिद्घना। नेत्र वेदा (४२) त्मकैर्वर्णैर्युता मां सर्वतोऽवतु ॥२६॥

इति ते कथितं देवि ब्रह्मविद्याकलेबरम्।
त्रैलोक्यमोहनं नाम कवचं ब्रह्मरूपकम् ॥
सप्तकोटिमहाविद्यास्तन्त्रेषु कथिताः प्रिये।
तासां सारात्सारतरा याश्च विद्याः सुगोपिताः ॥
बहुनात्र किमुक्तेन श्रीमहाषोडशी परा।
प्रकाशिता मया देवि यां पृच्छसि पुनः पुनः ॥
महाविद्यामयं ब्रह्मकवचं मन्मुखोदितम्।
गुरुमभ्यर्च्य विधिवत्कवचं प्रपठेत्ततः ॥
देवीमभ्यर्च्य विधिवत्पुरश्चर्यां समाचरेत्।
अष्टोत्तरशतं जप्त्वा दशांशं हवनादिकम् ॥
ततः सुसिद्धकवचः पुण्यात्मा मदनोपमः।
मन्त्रसिद्धिर्भवेत्तस्य पुरश्चर्यां विना ततः ॥
वक्त्रे तस्य वसेद्वाणी कमला निश्चला गृहे।
पुष्पाञ्जल्यष्टकं दत्त्वा मूलेनैव पठेत्सकृत् ॥
दशवर्षसहस्राणां पूजायाः फलमाप्नुयात्।
आत्मानं तन्मयं कृत्वा यः पठेत्कवचं परम् ॥

यं यं पश्यति वै शीघ्रं तस्य दासो भवेद्ध्रुवम् ।
विलिख्य भूर्जे घुटिकां स्वर्णस्थां धारयेद्यदि ।
कण्ठे वा यदि वा बाहौ स कुर्याद्दासवज्जगत् ।।
त्रिलोकीं क्षोभयत्येव त्रैलोक्यविजयी भवेत् ।
तद्गात्रं प्राप्य शस्त्राणि महास्त्रादीनि पार्वति ।
माल्यानि कुसु मानीव सुखदानि भवन्ति हि ।।
इदं कवचमज्ञात्वा यो जपेत्सुन्दरीं पराम् ।
नवलक्षं प्रजप्त्वापि तस्य विद्या न सिध्यति ।।
स शस्त्रघातमाप्नोति सोऽचिरान्मृत्युमाप्नुयात् ।
इदमेव परं यस्माद्भुक्तिमुक्तिप्रदायकम् ।
तस्मात्सर्वप्रयत्नेन पठनीयं मुमुक्षुभिः ।।

भूवेश्मगत्रिवृतषोडशनागशक्र-
दिग्युग्मवस्वनलकोणगबिन्दुमध्ये ।
सिंहासनोपरिगतारकपीठमध्ये
प्रोत्फुल्लपद्मनिलयां त्रिपुरां भजेऽहम् ।।

इति रुद्रयामले गौरीश्वरसंवादे श्रीराजराजेश्वरीश्रीमहात्रिपुरसुन्दर्या-
स्त्रैलोक्यमोहनाख्यकवचम् ।

अस्य कवचस्य तूत्कीलनम्——,,ओं हसकलह्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं सकलह्रीं क्लीं क्लीं क्लीं श्रीं श्रीं श्रीं क्रीं क्रीं क्रीं रुद्रसूच्यग्रेण मूलविद्या- शापमुत्कीलयोत्कीलय स्वाहा ।। इति ।।

खड्गमाला ।

अस्य श्रीशुद्धशक्तिसंबुद्ध्यन्तमालामहामन्त्रस्य, उपस्थेन्द्रियाधिष्ठायिवरुणादित्यऋषये नमः । गायत्रीच्छन्दसे नमः । सात्त्विकककारभट्टारकपीठस्थितशिवकामेश्वराङ्कनिलयायै कामेश्वरीललिता महाभट्टारिकायै देवतायै नमः ।

ऐं बीजं, क्लीं शक्ति, सौः कीलकं, खड्गसिद्धौ विनियोगः ।

ह्रां इत्यादिना करहृदयादिन्यासः ।

ध्यानम्—

तादृशं खड्गमाप्नोति येन हस्तस्थितेन वै ।
अष्टादशमहाद्वीपसम्राड्भोक्ता भविष्यति ।।

लमित्यादि पञ्चपूजा ।

ऐं ह्रीं श्रीं श्रों नमस्त्रिपुरसुन्दरि (१२) हृदयदेवि शिरोदेवि शिखादेवि कवचदेवि नेत्रदेव्यस्त्रदेवि (३७) कामेश्वरि भगमालिनि नित्यक्लिन्ने भेरुण्डे वह्निवासिनि महावज्रेश्वरि शिवादूति त्वरिते कुलसुन्दरि नित्ये नीलपताके विजये सर्वमङ्गले ज्वालामालिनि चित्रे महानित्ये (१०२) परमेश्वरपरमेश्वरि मित्रीशमयि षष्ठीशमय्युड्डीशमयि चर्यानाथमयि लोपामुद्रामय्यगस्त्यमयि कालतापनमयि धर्माचारमयि मुक्तकेशीश्वरमयि दीपकलानाथयमयि विष्णुदेवमयि प्रभाकरदेवमयि तेजोदेवमयि मनोजदेवमयि कल्याणदेवमयि रत्नदेवमयि वासुदेवमयि (२१७) श्रीरामानन्दमय्यणिमासिद्धे लघिमासिद्धे महिमासिद्ध ईशित्वसिद्धे वशित्वसिद्धे प्राकाम्यसिद्धे भुक्तिसिद्ध इच्छासिद्धे प्राप्तिसिद्धे सर्वकामसिद्धे (२७१) ब्राह्मि माहेश्वरि कौमारि वैष्णवि वाराहि माहेन्द्रि चामुण्डे महालक्ष्मि (२९६) सर्वसंक्षोभिणि सर्वविद्राविणि सर्वाकर्षिणि सर्ववशंकरि सर्वोन्मादिनि सर्वमहाङ्कुशे सर्वखेचरि सर्वबीजे सर्वयोने सर्वत्रिखण्डे त्रैलोक्यमोहनचक्रस्वामिनि प्रकटयोगिनि (३६५) कामाकर्षिणि बुद्ध्याकर्षिण्यहंकाराकर्षिणि शब्दाशब्दाकर्षिणि स्पर्शाकर्षिणि रूपाकर्षिणि रसाकर्षिणि गन्धाकर्षिणि चित्ताकर्षिणि धैर्याकर्षिणि स्मृत्याकर्षिणि नामाकर्षिणि बीजाकर्षिण्यात्माकर्षिण्यमृताकर्षिणि शरीराकर्षिणि सर्वाशापरिपूरकचक्रस्वामिनि (४५९) गुप्तयोगिन्यनङ्गकुसुमेऽनङ्गमेखलेऽनङ्गमदनेऽनङ्गमदनातुरेऽनङ्गरेखेऽनङ्गवेगिन्यनङ्गाङ्कुशेऽनङ्गमालिनि सर्वसंक्षोभणचक्रस्वामिनि गुप्ततरयोगिनि (५२२) सर्वसंक्षोभिणि सर्वविद्राविणि सर्वाकर्षिणि सर्वाह्लादिनि सर्वसंमोहिनि सर्वस्तम्भिनि सर्वजृम्भिणि सर्ववशंकरि सर्वरञ्जिनि सर्वोन्मादिनि सर्वार्थसाधिनि सर्वसंपत्तिपूरणि सर्वमन्त्रमयि सर्वद्वन्द्वक्षयंकरि सर्वसौभाग्यदायकचक्रस्वामिनि संप्र-

दाययोगिनि (६२४) सर्वसिद्धप्रदे सर्वसंपत्प्रदे सर्वप्रियंकरि सर्वमङ्गलकारिणि सर्वकामप्रदे सर्वदुःखविमोचिनि सर्वमृत्युप्रशमनि सर्वविघ्ननिवारिणि सर्वाङ्गसुन्दरि सर्वसौभाग्यदायिनि सर्वार्थसाधकचक्रस्वामिनि कुलोत्तीर्णयोगिनि (७१२) सर्वज्ञे सर्वशक्ते सर्वैश्वर्यप्रदे सर्वज्ञानमयि सर्वव्याधिविनाशिनि सर्वाधारस्वरूपे सर्वपापहरे सर्वानन्दमयि सर्वरक्षास्वरूपिणि सर्वेप्सितप्रदे सर्वरक्षाकरचक्रस्वामिनि निगर्भयोगिनि (७८६) वशिनि कामेश्वरि मोदिनि विमलेऽरुणे जयिनि सर्वेश्वरि कौलिनि सर्वरोगहरचक्रस्वामिनि रहस्ययोगिनि (८३१) बाणिनि चापिनि पाशिन्यङ्कुशिनि महाकामेश्वरि महावज्रेश्वरि महाभगमालिनि महाश्रीसुन्दरि सर्वसिद्धिप्रदचक्रस्वामिन्यतिरहस्ययोगिनि (८८६) श्रीश्रीमहाभट्टारिके सर्वानन्दमयचक्रस्वामिनि परापररहस्ययोगिनि (६१५) त्रिपुरे त्रिपुरेशि त्रिपुरसुन्दरि त्रिपुरवासिनि त्रिपुराश्रीस्त्रिपुरमालिनि त्रिपुरासिद्धे त्रिपुराम्ब महात्रिपुरसुन्दरि (६६१) महामहेश्वरि महामहाराज्ञि महामहाशक्ते महामहागुप्ते महामहाज्ञप्ते महामहानन्दे महामहास्पन्दे महामहाशये महामहाश्रीचक्रनगरसम्राज्ञि नमस्ते त्रिः स्वाहा श्रीं ह्रीं ऐं ।। १०३१

एकत्रिंशदधिकसहस्राक्षराणि । इति खड्गमाला ।

परिशिष्टम् ६

श्री ललितासहस्रनामावलिः

ओं–ऐं–ह्रीं–श्रीं

ओं श्रीमात्रे नमः
श्रीमहाराज्ञ्यै
श्रीमत्सिंहासनेश्वर्यै
चिदग्निकुण्डसंभूतायै
देवकार्यसमुद्यतायै
उद्यद्भानुसहस्राभायै

ओं चतुर्बाहुसमन्वितायै नमः
रागस्वरूपपाशाढ्यायै
क्रोधाकारांकुशोज्ज्वलायै
मनोरूपेक्षुकोदण्डायै १०
पञ्चतन्मात्रसायकायै

ॐ निजारुणप्रभापूरमज्जद्ब्रह्माण्डमण्डलायै नमः
चम्पकाशोकपुन्नागसौगन्धिकलसत्कचायै
कुरुविन्दमणिश्रेणीकनत्कटीरमण्डितायै
अष्टमीचन्द्रविभ्राजदलिकस्थलशोभितायै
मुखचन्द्रकलङ्काभमृगनाभिविशेषकायै
वदनस्मरमाङ्गल्यगृहतोरणचिल्लिकायै
वक्त्रलक्ष्मीपरीवाहचलन्मीनाभलोचनायै
नवचम्पकपुष्पाभनासादण्डविराजितायै
ताराकान्तितिरस्कारिनासाभरणभासुरायै २०
कदम्बमञ्जरीक्लृप्तकर्णपूरमनोहरायै
ताटङ्कयुगलीभूततपनोडुपमण्डलायै
पद्मरागशिलादर्शपरिभाविकपोलभुवे
नवविद्रुमबिम्बश्रीन्यक्कारिदशनच्छदायै
शुद्धविद्यांकुराकारद्विजपंक्तिद्वयोज्ज्वालायै
कर्पूरवीटिकामोदसमाकर्षद्दिगन्तरायै
निजसंल्लापमाधुर्यविनिर्भर्त्सितकच्छप्यै
मन्दस्मितप्रभापूरमज्जात्कामेशमानसायै

ॐ अनाकलितसादृश्यचिबुकश्रीविराजितायै नमः
कामेशबद्धमाङ्गल्यसूत्रशोभितकन्धरायै ३०
कनकाङ्गदकेयूरकमनीयभुजान्वितायै
रत्नग्रैवेयचिन्ताकलोलमुक्ताफलान्वितायै
कामेश्वरप्रेमरत्नमणिप्रतिपणस्तन्यै
नाभ्यालवालरोमालिलताफलकुचाद्वयायै
लक्ष्यरोमलताधारतासमुन्नेयमध्यमायै
स्तनभारदलन्मध्यपट्टबन्धवलित्रयायै
अरुणारुणकौसुम्भवस्त्रभास्वत्कटीतटयै
रत्नकिङ्किणिकारम्यरशनादामभूषितायै
कामेशज्ञातसौभाग्यमार्दवोरुद्वयान्वितायै
माणिक्येमकुटाकारजानुद्वयविराजितायै ४०
इन्द्रगोपपरिक्षिप्तस्मरतूणाभजङ्घिकायै
गूढगुल्फायै
कूर्मपृष्ठजयिष्णुप्रपदान्वितायै
नखदीधितिसञ्छन्ननमज्जनतमोगुणायै
पदद्वयप्रभाजालपराकृतसरोरुहायै
शिञ्जानमणिमञ्जीरमण्डितश्रीपदाम्बुजायै

ॐ मरालीमन्दगमनायै नमः
महालावण्यशेवधये
सर्वारुणायै
अनवद्याङ्ग्यै ५०
सर्वाभरणभूषितायै
शिवकामेश्वराङ्कस्थायै
शिवायै
स्वाधीनवल्लभायै

ॐ सुमेरुमध्यशृङ्गस्थायै
श्रीमन्नगरनायिकायै
चिन्तामणिगृहान्तस्थायै
पञ्चब्रह्मासनस्थितानै
महापद्माटवीसंस्था
कदम्बवनवासिन्यै ६०
सुधासागरमध्यस्थायै
कामाक्ष्यै
(कामदायिन्यै)

देवर्षिगणसंघातस्तूयमानात्मवैभवायै
भण्डासुरवधोद्युक्तशक्तिसेनासमन्वितायै

ॐ सम्पत्करीसमारूढसिंधुरव्रजसेवितायै नमः
अश्वारूढाधिष्ठिताश्वकोटिकोटिभिरावृतायै
चक्रराजरथारूढसर्वायुधपरिष्कृतायै
गेयचक्ररथारूढमन्त्रिणीपरिसेवितायै
किरिचक्ररथारूढदण्डनाथपुरस्कृतायै ७०
ज्वालामालिनिकाक्षिप्तवह्निप्राकारमध्यगायै
भण्डसैन्यवधोद्युक्तशक्तिविक्रमहर्षितायै
नित्यापराक्रमाटोपनिरीक्षणसमुत्सुकायै
भण्डपुत्रवधोद्युक्तबालाविक्रमनन्दितायै
मन्त्रिण्यम्बाविरचितविषङ्गवधतोषितायै
विशुक्रप्राणहरणवाराहीवीर्यनन्दितायै
कामेश्वरमुखालोककल्पितश्रीगणेश्वरायै
महागणेशनिर्भिन्नविघ्नयन्त्रप्रहर्षितायै
भण्डासुरेन्द्रनिर्मुक्तशस्त्रप्रत्यस्त्रवर्षिण्यै
करांगुलिनखोत्पन्ननारायणदशाकृत्यै ८०
महापाशुपतास्त्राग्निनिर्दग्धासुरसैनिकायै
कामेश्वरास्त्रनिर्दग्धसभाण्डासुरशून्यकायै
ब्रह्मोपेन्द्रमहेन्द्रादिदेवसंस्तुतवैभवायै
हरनेत्राग्निसंदग्धकामसंजीवनौषध्यै
श्रीमद्वाग्भवकूटैकस्वरूपमुखपङ्कजायै
कण्ठाधः कटिपर्यन्तमध्यकूटस्वरूपिण्यै
शक्तिकूटैकतापन्नकट्यधोभागधारिण्यै

ॐ मूलमन्त्रात्मिकायै
मूलकूटत्रयकलेबरायै
कुलामृतैकरसिकायै ९०
कुलसंकेतपालिन्यै
कुलाङ्गनायै
कलान्तस्थायै
कौलिन्यै

ॐ कुलयोगिन्यै
अकुलायै
समयान्तस्थायै
समयाचारतत्परायै
मूलाधारैकनिलयायै
ब्रह्मग्रन्थिविभेदिन्यै १००
मणिपूरान्तरुदितायै

ॐ विष्णुग्रन्थिविभेदिन्यै नमः
आज्ञाचक्रान्तरालस्थायै
रुद्रग्रन्थिविभेदिन्यै
सहस्राराम्बुजारूढायै
सुधासाराभिवर्षिण्यै
तटिल्लतासमरुच्यै
षट्चक्रोपरिसंस्थितायै
महासक्त्यै
कुण्डलिन्यै ११०
बिसतन्तुतनीयस्यै
भवान्यै
भावनागम्यायै
भवारण्यकुठारिकायै
भद्रप्रियायै
भद्रमूर्तये
भक्तसौभाग्यदायिन्यै
भक्तिप्रियायै
भक्तिगम्यायै
भक्तिवश्यायै
भयापहायै
शाम्भव्यै
शारदाराध्यायै
शर्वाण्यै
शर्मदायिन्यै
शांकर्यै
श्रीकर्यै
साध्व्यै
शरच्चन्द्रनिभाननायै
शातोदर्यै १३०

ॐ शान्तिमत्यै नमः
निराधारायै
निरञ्जनायै
निर्लेपायै
निर्मलायै
नित्यायै
निराकारायै
निराकुलायै
निर्गुणायै
निष्कलायै १४०
शान्तायै
निष्कामायै
निरुपप्लवायै
नित्यमुक्तायै
निर्विकारायै
निष्प्रपञ्चायै
निराश्रयायै
नित्यशुद्धायै
नित्यबुद्धायै
निरवद्यायै १५०
निरन्तरायै
निष्कारणायै
निष्कलङ्कायै
निरुपाधये
निरीश्वरायै
नीरागायै
रागमथन्यै
गिर्मदायै

ॐ मदनाशिन्यै नमः
निश्चिन्तायै १६०
निरहंकारायै
निर्मोहायै
मोहनाशिन्यै
निर्ममायै
ममताहन्त्र्यै
निष्पापायै
पापनाशिन्यै
निष्क्रोधायै
क्रोधशमन्यै
निर्लोभायै १७०
लोभनाशिन्यै
निःसंशयायै
संशयघ्नचै
निर्भवायै
भवनाशिन्यै
निर्विकल्पायै
निराबाधायै
निर्भेदायै
भेदनाशिन्यै
निर्नाशायै । १८०
मृत्युमथन्यै
निष्क्रियायै
निष्परिग्रहायै
निस्तुलायै
नीलचिकुरायै
निरपायायै
निरत्ययायै

ॐ दुर्लभायै नमः
ओं दुर्गमायै
दुर्गायै १९०
दुःखहन्त्र्यै
सुखप्रदायै
दुष्टदूरायै
दुराचारशमन्यै
दोषवर्जितायै
सर्वज्ञायै
सान्द्रकरुणायै
समानाधिकवर्जितायै
सर्वशक्तिमय्यै
सर्वमङ्गलायै २००
सद्गतिप्रदायै
सर्वेश्वर्यै
सर्वमय्यै
सर्वमन्त्रस्वरूपिण्यै
सर्वमन्त्रात्मिकायै
सर्वतन्त्ररूपायै
मनोन्मन्यै
महेश्वर्यै
महादेव्यै
महालक्ष्म्यै २१०
मृडप्रियायै
महारूपायै
महापूज्यायै
महापातकनाशिन्यै
महामायायै
महासत्त्वायै

ॐ महाशक्त्यै नमः
महारत्यै
महाभोगायै
महैश्वर्यायै २२०
महावीर्यायै
महाबलायै
महाबुद्ध्यै
महासिद्ध्यै
महायोगीश्वरेश्वर्यै
महातन्त्रायै
महामन्त्रायै
महायन्त्रायै
महासनायै
महायागक्रमाराध्यायै २३०
महाभैरवपूजितायै
महेश्वरमहाकल्पमहाताण्डव-
(साक्षिण्यै)
महाकामेशमहिष्यै
महात्रिपुरसुन्दर्यै
चतुः षष्टयुपचाराढयायै
चतुःषष्टिकलामय्यै
महाचतुः षष्टिकोटियोगिनी-
गणसेवितायै
मनुविद्यायै
चन्द्रविद्यायै
चन्द्रमण्डलमध्यगायै २४०
चारुरूपायै
चारुहासायै
चारुचन्द्रकलाधरायै

ॐ चराचरजगन्नाथायै
चक्रराजनिकेतनायै नमः
पार्वत्यै
पद्मनयनायै
पद्मरागसमप्रभायै
पञ्चप्रेतासनासीनायै
पञ्चब्रह्मस्वरूपिण्यै २५०
चिन्मय्यै
परमानन्दायै
विज्ञानघनरूपिण्यै
ध्यानध्यातृध्येयरूपायै
धर्माधर्मविवर्जितायै
विश्वरूपायै
जागरिण्यै
स्वपन्त्यै
तैजसात्मिकायै
सुप्तायै
प्राज्ञात्मिकायै
तुर्यायै
सर्वावस्थाविवर्जितायै
सृष्टिकर्त्र्यै
ब्रह्मरूपायै
गोप्त्र्यै
गोविन्दरूपिण्यै
संहारिण्यै
रुद्ररूपायै
तिरोधानकर्यै २७०
ईश्वर्यै
सदाशिवायै

ॐ अनुग्रहदायै
पञ्चकृत्यपरायणायै नमः
भानुमण्डलमध्यस्थायै
भैरव्यै
भगमालिन्यै
पद्मासनायै
भगवत्यै
पद्मनाभसहोदर्यै
उन्मेषनिमिषोत्पन्नविपन्नभुव-
(नावल्यै)
सहस्रशीर्षवदनायै
सहस्राक्ष्यै २७०
सहस्रपदे
आब्रह्मकीटजनन्यै
वर्णाश्रमविधायिन्यै
निजाज्ञारूपनिगमायै
पुण्यापुण्यफलप्रदायै
श्रुतिसीमन्तसिन्दूरीकृतपादा-
ब्जधूलिकायै
सकलागमसंदोहशुक्तिसंपुट-
मौक्तिकायै
पुरुषार्थप्रदायै :
पूर्णायै २८०
भोगिन्यै
भुवनेश्वर्यै
अम्बिकायै
अनादिनिधनायै
हरिब्रह्मेन्द्रसेवितायै
नारायण्यै

ॐ नादरूपिण्यै
नामरूपविवर्जितायै ३००
ह्रींकार्यै नमः
ह्रींमत्यै
हृद्यायै
हेयोपादेयवर्जितायै
राजराजार्चितायै
राज्ञ्यै
रम्यायै
राजीवलोचनायै
रञ्जन्यै
रमण्यै
रस्यायै
रणत्किङ्किणिमेखलायै
रमायै
राकेन्दुवदनायै
रतिरूपायै
रतिप्रियायै
रक्षाकर्यै
राक्षसघ्न्यै
रामायै
रमणलम्पटायै
काम्यायै
कामकलारूपायै
कदम्बकुसुमप्रियायै
कल्याण्यै
जगतीकन्दायै
करुणारससागरायै
कलावत्यै

ॐ कलालापायै
कान्तायै
कादम्बरीप्रियायै नमः ३३०
वरदायै
वामनयनायै
वारुणीमदविह्वलायै
विश्वाधिकायै
वेदवेद्यायै
विन्ध्याचलनिवासिन्यै
विधात्र्यै
वेदजनन्यै
विष्णुमायायै
विलासिन्यै ३४०
क्षेत्रस्वरूपायै
क्षेत्रेश्यै
क्षेत्रक्षेत्रज्ञपालिन्यै
क्षयवृद्धिविनिर्मुक्तायै
क्षेत्रपालसमर्चितायै
विजयायै
विमलायै
वन्द्यायै
वन्दारुजनवत्सलायै
वाग्वादिन्यै ३५०
वामकेश्यै
वह्निमण्डलवासिन्यै
भक्तिमत्कल्पलतिकायै
पशुपाशविमोचन्यै
संहृताशेषपाषण्डायै
सदाचारप्रवर्तिकायै

ॐ तापत्रयाग्निसन्तप्तसमाह्ला-
दनचन्द्रिकायै
तरुण्यै नमः
तापसाराध्यायै
तनुमध्यायै
तमोपहायै
चित्यै
तत्पदलक्ष्यार्थायै
चिदेकरसरूपिण्यै
स्वात्मानन्दलवीभूतब्रह्माद्या-
(नन्दसन्तत्यै)
परायै
प्रत्यक्चितीरूपायै
पश्यन्त्यै
परदेवतायै
मध्यमायै ३७०
वैखरीरूपायै
भक्तमानसहंसिकायै
कामेश्वरप्राणनाड्यै
कृतज्ञायै
कामपूजितायै
शृङ्गाररसम्पूर्णायै
जयायै
जालन्धरस्थितायै
ओड्याणपीठनिलयायै
बिन्दुमण्डलवासिन्यै ३८०
रहोयागक्रमाराध्यायै
रहस्तर्पणतर्पितायै
सद्यःप्रसादिन्यै

ॐ विश्वसाक्षिण्यै
साक्षिवर्जितायै
षडङ्गदेवतायुक्तायै
षाड्गुण्यपरिपूरितायै नमः
नित्यक्लिन्नायै
निरुपमायै
निर्वाणसुखदायिन्यै
नित्यषोडशिकारूपायै
श्रीकण्ठार्धशरीरिण्यै
प्रभावत्यै
प्रभारूपायै
प्रसिद्धायै
परमेश्वर्यै
मूलप्रकृत्यै
अव्यक्तायै
व्यक्ताव्यक्तस्वरूपिण्यै
व्यापिन्यै ४००
विविधाकारायै
विद्याविद्यास्वरूपिण्यै
महाकामेशनयनकुमुदाह्लाद-
(कौमुद्यै)
भक्तहार्दतमोभेदभानुमद्भानु-
संतत्यै
शिवदूत्यै
शिवाराध्यायै
शिवमूर्त्यै
शिवंकर्यै
शिवप्रियायै
शिवपरायै

ॐ शिष्टेष्टायै
शिष्टपूजितायै
अप्रमेयायै
स्वकाशायै
मनोवाचामगोचरायै नमः
चिच्छक्त्यै
चेतनारूपायै
जडशक्त्यै
जडात्मिकायै
गायत्र्यै ४२०
व्याहृत्यै
संध्यायै
द्विजबृन्दनिषेवितायै
तत्त्वासनायै
तस्मै
तुभ्यं
अय्यै
पञ्चकोशान्तरस्थितायै
निःसीममहिम्ने
नित्ययौवनायै ४३०
मदशालिन्यै
मदघूर्णितरक्ताक्ष्यै
मदपाटलगण्डभुवे
चन्दनद्रवदिग्धाङ्ग्यै
चाम्पेयकुसुमप्रियायै
कुशलायै
कोमलाकारायै
कुरुकुल्लायै
कुलेश्वर्यै

ॐ कुलकुण्डलायै
कौलमार्गतत्परसेवितायै
कुमारगणनाथाम्बायै
तुष्टयै
पुष्टयै नमः
मत्यै
धृत्यै
शान्त्यै
स्वस्तिमत्यै
कान्त्यै
नन्दिन्यै ४५०
विघ्ननाशिन्यै
तेजोवत्यै
त्रिनयनायै
लोलाक्षीकामरूपिण्यै
मालिन्यै
हंसिन्यै
मात्रे
मलयाचलवासिन्यै
सुमुख्यै
नलिन्यै ४६०
सुभ्रुवे
शोभनायै
सुरनायिकायै
कालकण्ठयै
कान्तिमत्यै
क्षोभिण्यै
सूक्ष्मरूपिण्यै
वज्रेश्वर्यै

ॐ वामदेव्यै
वयोवस्थाविवर्जितायै ४७०
सिद्धेश्वर्यै
सिद्धविद्यायै
सिद्धमात्रे नमः
यशस्विन्यै
विशुद्धचक्रनिलयायै
आरक्तवर्णायै
त्रिलोचनायै
खट्वाङ्गादिप्रहरणायै
वदनैकसमन्वितायै
पायसान्नप्रियायै ४८०
त्वक्स्थायै
पशुलोकभयङ्कर्यै
अमृतादिमहाशक्तिसंवृतायै
डाकिनीश्वर्यै
अनाहताब्जनिलयायै
श्यामायै
वदनद्वयायै
द्रंष्ट्रोज्ज्वलायै
अक्षमालादिधरायै
रुधिरसंस्थितायै ४९०
कालरात्र्यादिशक्त्योघवृतायै
स्निग्धौदनप्रियायै
महावीरेन्द्रवरदायै
राकिण्यम्बास्वरूपिण्यै
मणिपूराब्जनिलयायै
वदनत्रयसंयुतायै
वज्रादिकायुधोपेतायै

ॐ डामर्यादिभिरावृतायै
रक्तवर्णायै
मांसनिष्ठायै ५००
गुडान्नप्रीतमानसायै
समस्तभक्तसुखदायै नमः
लाचिन्यम्बास्वरूपिण्यै
स्वाधिष्ठानाम्बुजगतायै
चतुर्वक्त्रमनोहरायै
शूलाद्यायुधसम्पन्नायै
पीतवर्णायै
अतिगर्वितायै
मेदोनिष्ठायै
मधुप्रीतायै ५१०
वन्दिन्यादिसमन्वितायै
दध्यन्नासक्तहृदयायै
काकिनीरूपधारिण्यै
मूलाधाराम्बुजारूढायै
पञ्चवक्त्रायै
अस्थिसंस्थितायै
अंकुशादिप्रहरणायै
वरदादिनिषेवितायै
मुद्गौदनासक्तचित्तायै
साकिन्यम्बास्वरूपिण्यै ५२०
आज्ञाचक्राब्जनिलयायै
शुक्लवर्णायै
षडाननायै
मज्जासंस्थायै
हंसवतीमुख्यशक्ति-
(समन्वितायै)

ॐ हरिद्रान्नैकरसिकायै
हाकिनीरूपधारिण्यै
सहस्रदलपद्मस्थायै
सर्ववर्णोपशोभितायै
सर्वायुधधरायै ५३०
शुक्लसंस्थितायै नमः
सर्वतोमुखुख्यै
सर्वौदनप्रीतचित्तायै
याकिन्यम्बास्वरूपिण्यै
स्वाहायै
स्वधायै
अमत्यै
मेधायै
श्रुत्यै
स्मृत्यै ५४०
अनुत्तमायै
पुण्यकीर्त्यै
पुण्यलभ्यायै
पुण्यश्रवणकीर्तनायै
पुलोमजार्चितायै
बन्धमोचन्यै
बर्बरालकायै
विमर्शरूपिण्यै
विद्यायै
वियदादिजगत्प्रसवे
वियदादिजगत्प्रसवे ५५०
सर्वव्याधिप्रशमन्यै
सर्वमृत्युनिवारिण्यै
अग्रगण्यायै

ॐ अचिन्त्यरूपायै
कलिकल्मषनाशन्यै
कात्यायन्यै
कालहन्त्र्यै
कमलाक्षनिषेवितायै
ताम्बूलपूरितमुख्यै नमः
दाडिमीकुसुमप्रभायै ५७०
मृगाक्ष्यै
मोहिन्यै
मुख्यायै
मृडान्यै
मित्ररूपिण्यै
नित्यतृप्तायै
भक्तनिधये
नियन्त्र्यै
निखिलेश्वर्यै
मैत्र्यादिवासनालभ्यायै ५७०
महाप्रलयसाक्षिण्यै
पराशक्त्यै
परानिष्ठायै
प्रज्ञानघनरूपिण्यै
माध्वीपानालसायै
मत्तायै
मातृकावर्णरूपिण्यै
महाकैलासनिलयायै
मृणालमृदुदोर्लतायै
महनीयायै
महनीयायै ५८०
दयामुर्त्यै

ॐ महासाम्राज्यशालिन्यै
आत्मविद्यायै
महाविद्यायै
श्रीविद्यायै
कामसेवितायै
श्रीषोडशाक्षरीविद्यायै नमः
त्रिकूटायै
कामकोटिकायै
कटाक्षकिङ्करीभूतकमला-
कोटिसेवितायै ५९०
शिरः स्थितायै
चन्द्रनिभायै
भालस्थायै
इन्द्रधनुः प्रभायै
हृदयस्थायै
रविप्रख्यायै
त्रिकोणान्तरदीपिकायै
दाक्षायण्यै
दैत्यहन्त्र्यै
दक्षयज्ञविनाशिन्यै
दरान्दोलितदीर्घाक्ष्यै
दरहासोज्ज्वलन्मुख्यै
गुरुमूर्त्यै
गुणनिधये
गोमात्रे
गुहजन्मभुवे
देवेश्यै
दण्डनीतिस्थायै
दहराकाशरूपिण्यै

ॐ प्रतिपन्मुख्यराकान्ततिथिमण्डलपूजितायै ६१०
कलात्मिकायै
कलानाथायै
काव्यालापविनोदिन्यै
सचामररमावाणीसव्यदक्षिणसेवितायै नमः
आदिशक्त्यै
अमेयायै
आत्मने
परमायै
पावनाकृतये
अनेककोटिब्रह्माण्डजनन्यै
दिव्यविग्रहायै
क्लींकार्यै
केवलायै
गुह्यायै
कैवल्यपददायिन्यै
त्रिपुरायै
त्रिजगद्वन्द्यायै
त्रिमूर्त्यै
त्रिदशेश्वर्यै
त्र्यक्षर्यै ६३०
दिव्यगन्धाढ्यायै
सिन्दूरतिलकाञ्चितायै
उमायै
शैलेन्द्रतनयायै
गौर्यै
गन्धर्वसेवितायै

ॐ विश्वगर्भायै
स्वर्णगर्भायै
अवरदायै
वागधीश्वर्यै ६४०
ध्यानगम्यायै
अपरिच्छेद्यायै नमः
ज्ञानदायै
ज्ञानविग्रहायै
सर्ववेदान्तसंवेद्यायै
सत्यानन्दस्वरूपिण्यै
लोपामुद्रार्चितायै
लीलाक्लृप्तब्रह्माण्डमण्डलायै
अदृश्यायै
दृश्यरहितायै ६५०
विज्ञात्र्यै
वेद्यवर्जितायै
योगिन्यै
योगदायै
योग्यायै
योगानन्दायै
युगन्धरायै
इच्छाशक्तिज्ञानशक्तिक्रियाशक्तिस्वरूपिण्यै
सर्वाधारायै
सुप्रतिष्ठायै ६६०
सदसद्रूपधारिण्यै
अष्टमूर्त्यै
अजाजैत्र्यै
लोकयात्राविधायिन्यै

ॐ एकाकिन्यै नमः
भूमरूपायै
निर्द्वैतायै
द्वैतवर्जितायै
अन्नदायै
वसुदायै नमः ६७०
वृद्धायै
ब्रह्मात्मैक्यस्वरूपिण्यै
बृहत्यै
ब्राह्मण्यै
ब्राह्म्यै
ब्रह्मानन्दायै
बलिप्रियायै
भाषारूपायै
बृहत्सेनायै
भावाभावविवर्जितायै ६८०
सुखाराध्यायै
शुभकर्यै
शोभनासुलभागत्यै
राजराजेश्वर्यै
राज्यदायिन्यै
राज्यवल्लभायै
राजत्कृपायै
राजपीठनिवेशितनिजाश्रितायै
राज्यलक्ष्म्यै
कोशनाथायै ६९०
चतुरङ्गबलेश्वर्यै
साम्राज्यदायिन्यै
सत्यसन्धायै

ॐ सागरमेखलायै
दीक्षितायै
दैत्यशमन्यै
सर्वलोकवशंकर्यै
सर्वार्थदात्र्यै
सावित्र्यै नमः
सच्चिदानन्दरूपिण्यै ७००
देशकालापरिच्छिन्नायै
सर्वगायै
सर्वमोहिन्यै
सरस्वत्यै
शास्त्रमय्यै
गुहाम्बायै
गुह्यरूपिण्यै
सर्वोपाधिविनिर्मुक्तायै
सदाशिवपतिव्रतायै
सम्प्रदायेश्वर्यै ७१०
साधुने
यै
गुरुमण्डलरूपिण्यै
कुलोत्तीर्णायै
भगाराध्यायै
मायायै
मधुमत्यै
मह्यै
गणाम्बायै
गुह्यकाराध्यायै ७२०
कोमलाङ्ग्यै
गुरुप्रियायै

ॐ स्वतन्त्रायै
सर्वतन्त्रेश्यै
दक्षिणामूर्तिरूपिण्यै
सनकादिसमाराध्यायै
शिवज्ञानप्रदायिन्यै
चित्कलायै नमः
आनन्दकलिकायै
प्रेमरूपायै
प्रियंकर्यै
नामपारायणप्रीतायै
नन्दिविद्यायै
नटेश्वर्यै
मिथ्याजगदधिष्ठानायै
मुक्तिदायै
मुक्तिरूपिण्यै
लास्यप्रियायै
लयकर्यै
लज्जायै ७४०
रम्भादिवन्दितायै
भवदावसुधावृष्टयै
पापारण्यदवानलायै
दौर्भाग्यतूलवातूलायै
जराध्वान्तरविप्रभायै
भाग्याब्धिचन्द्रिकायै
भक्तचित्तकेकिघनाघनायै
रोगपर्वतदम्भोलये
मृत्युदारुकुठारिकायै
महेश्वर्यै ७५०
महाकाल्यै

ॐ महाग्रासायै
महाशनायै
अपर्णायै
चण्डिकायै
चण्डमुण्डासुरनिषूदिन्यै
क्षराक्षरात्मिकायै नमः
सर्वलोकेश्यै
विश्वधारिण्यै
त्रिवर्गदात्र्यै ७६०
सुभगायै
त्र्यम्बकायै
त्रिगुणात्मिकायै
स्वर्गापवर्गदायै
शुद्धायै
जपापुष्पनिभाकृतये
ओजोवत्यै
द्युतिधरायै
यज्ञरूपायै
प्रियव्रतायै ७७०
दुराराध्यायै
दुराधर्षायै
पाटलीकुसुमप्रियायै
महत्यै
मेरुनिलयायै
मन्दारकुसुमप्रियायै
वीराराध्यायै
विराड्रूपायै
विरजायै नमः
विश्वतोमुख्यै ७८०

ॐ प्रत्यग्रूपायै
पराकाशायै
प्राणदायै
प्राणरूपिण्यै
मार्तण्डभैरवाराध्यायै
मन्त्रिणीन्यस्तराज्यधुरे नमः
त्रिपुरेश्यै
जयत्सेनायै
निस्त्रैगुण्यायै
परात्परायै ७९०
सत्यज्ञानानन्दरूपायै
सामरस्यपरायणायै
कपर्दिन्यै
कलामालायै
कामदुघे
कामरूपिण्यै
कलानिधये
काव्यकलायै
रसज्ञायै
रसशेवधये ८००
पुष्टायै
पुरातनायै
पूज्यायै
पुष्करायै
पुष्करेक्षणायै
परस्मै ज्योतिषे
परस्मै धाम्ने
परमाणवे
परात्परायै

ॐ पाशहस्तायै ८१०
पाशहन्त्र्यै
परमन्त्रविभेदिन्यै
मूर्तायै
अमूर्तायै
अनित्यतृप्तायै नमः
मुनिमानसहंसिकायै
सत्यव्रतायै नमः
सत्यरूपायै
सर्वान्तर्यामिण्यै
सत्यै ८२०
ब्रह्माण्यै
ब्रह्मणे
जनन्यै
बहुरूपायै
बुधार्चितायै
प्रसवित्र्यै
प्रचण्डायै
आज्ञायै
प्रतिष्ठायै
प्रकटाकृतये ८३०
प्राणेश्वर्यै
प्राणदात्र्यै
पञ्चाशत्पीठरूपिण्यै
विशृङ्खलायै
विविक्तस्थायै
वीरमात्रे
वियत्प्रसुवे
मुकुन्दायै

ॐ मुक्तिनिलयायै
मूलविग्रहरूपिण्यै ८४०
भावज्ञायै
भवरोगघ्न्यै
भवचक्रप्रवर्तिन्यै
छन्दः सारायै नमः
शास्त्रसारायै
शास्त्रसारायै
मन्त्रसारायै
तलोदयै
उदारकीर्तये
उद्दामवैभवायै
वर्णरूपिण्यै ८५०
जन्ममृत्युजरातप्तजन-
विश्रान्ति-दायिन्यै
सर्वोपनिषदुद्धुष्टायै
शान्त्यतीतकलात्मिकायै
गम्भीरायै
गगनान्तस्थायै
गर्वितायै
गानलोलुपायै
कल्पनारहितायै
काष्ठायै
अकान्तायै ८६०
कान्तार्धविग्रहायै
कार्यकारणनिर्मुक्तायै
कामकेलितरङ्गितायै
कनत्कनकताटङ्कायै
लीलाविग्रहधारिण्यै

ॐ अजायै
क्षयविनिर्मुक्तायै
मुग्धायै
क्षिप्रप्रसादिन्यै
अन्तर्मुखसमाराध्यायैनमः ८७०
बहिर्मुखसुदुर्लभायै
त्रय्यै
त्रिवर्गनिलयायै
त्रिस्थायै
त्रिपुरमालिन्यै
निरामयायै
निरालम्बायै
स्वात्मारामायै
सुधासृत्यै
संसारपङ्कनिर्मग्नसमुद्धरण-
पण्डितायै ८८०
यज्ञप्रियायै
यज्ञकर्त्र्यै
यजमानस्वरूपिण्यै
धर्माधारायै
धनाध्यक्षायै
धनधान्यविवर्धिन्यै
विप्रप्रियायै
विप्ररूपायै
विश्वभ्रमणकारिण्यै
विश्वग्रासायै ८९०
विद्रुमाभायै
वैष्णव्यै
विष्णुरूपिण्यै

ॐ अयोनये
योनिनिलयायै
कूटस्थायै
कुलरूपिण्यै नमः
वीरगोष्ठीप्रियायै
वीरायै
नैष्कर्म्यायै ६००
नादरूपिण्यै
विज्ञानकलनायै
कल्यायै
विदग्धायै
बैन्दवासनायै
तत्त्वाधिकायै
तत्त्वमय्यै
तत्त्वमर्थस्वरूपिण्यै
सामगानप्रियायै
सौम्यायै ६१०
सदाशिवकुटुम्बिन्यै
सव्यापसव्यमार्गस्थायै
सर्वापद्विनिवारिण्यै
स्वस्थायै
स्वभावमधुरायै
धीरायै
धीरसमर्चितायै
चैतन्यार्घ्यसमाराध्यायै
चैतन्यकुमप्रियायै
सदोदितायै ६२०
सदातुष्टायै
तरुणादित्यपाटलायै

ॐ दक्षिणादक्षिणाराध्यायै
दरस्मेरमुखाम्बुजायै
कौलिनीकेवलायै
अनर्घ्यकैवल्यपददायिन्यै नमः
स्तोत्रप्रियायै
स्तुतिमत्यै
श्रुतिसंस्तुतवैभवायै
मनस्विन्यै ६३०
मानवत्यै
महेश्यै
मङ्गलाकृत्यै
विश्वमात्रे
जगद्धात्रे
विशालाक्ष्यै
विरागिण्यै
प्रगल्भायै
परमोदारायै
परमोदायै ६४०
मनोमय्यै
व्योमकेश्यै
विमानस्थायै
वज्रिण्यै
वामकेश्वर्यै
पञ्चयज्ञप्रियायै
पञ्चप्रेतमञ्चाधिशायिन्यै
पञ्चम्यै
पञ्चभूतेश्यै
पञ्चसङ्ख्योपचारिण्यै ६५०
शाश्वत्यै

ॐ शाश्वतैश्वर्यायै
शर्मदायै
शम्भुमोहिन्यै
धरायै नमः
धरसुतायै
धन्यायै
धर्मिण्यै
धर्मवर्धिन्यै
लोकातीतायै ९६०
गुणातीतायै
सर्वातीतायै
शमात्मिकायै
बन्धूककुसुमप्रख्यायै
बालायै
लीलाविनोदिन्यै
सुमङ्गल्यै
सुखकर्यै
सुवेषाढ्यायै
सुवासिन्यै ९७०
सुवासिन्यर्चनप्रीतायै
अशोभनायै
शुद्धमानसायै
बिन्दुतर्पणसन्तुष्टायै
पूर्वजायै
त्रिपुराम्बिकायै

ॐ दशमुद्रासमाराध्यायै
त्रिपुराश्रीवशंकर्यै नमः
ज्ञानमुद्रायै
ज्ञानगम्यायै ९८०
ज्ञानज्ञेयस्वरूपिण्यै
योनिमुद्रायै
त्रिखण्डेश्यै
त्रिगुणायै
अम्बायै
त्रिकोणगायै
अनघायै
अद्भुतचारित्रायै
वाञ्छितार्थप्रदायिन्यै
अभ्यासातिशयज्ञातायै ९९०
षडध्वातीतरूपिण्यै
अव्याजकरुणामूर्तये
अज्ञानध्वान्तदीपिकायै
आबालगोपविदितायै
सर्वानुल्लङ्घ्यशासनायै
श्रीचक्रराजनिलयायै
श्रीमत्त्रिपुरसुन्दर्यै
श्रीशिवायै
शिवशक्त्यैक्यरूपिण्यै
ललिताम्बिकायै १०००

इति श्री ललितासहस्रनामावलिः संपूर्णा ।।

श्रीललिताष्टोत्तरशत नामावलिः

ओं–ऐं–ह्रीं–श्रीं ।

ॐ रजताचलशृङ्गाग्रमध्यस्थायैनमः
हिमाचलमहावंशपावनायै
शङ्करार्धाङ्गसौन्दर्यशरीरायै
लसन्मरकतस्वच्छविग्रहायै
महातिशयसौन्दर्यलावण्यायै
शशाङ्कशेखरप्राणवल्लभायै
सदापञ्चदशात्मैक्यस्वरूपायै
वज्रमाणिक्यकटककिरीटायै
कस्तूरीतिलकोल्लासिनिटलायै
भस्मरेखाङ्कितलसन्मस्तकायै
विकचाम्भोरुहदललोचनायै
शरच्चाम्पेयपुष्पाभनासिकायै
लसत्काञ्चनताटङ्कयुगलायै
मणिदर्पणसङ्काशकपोलायै
ताम्बूलपूरितस्मेरवदनायै
सुपक्वदाडिमीबीजरदनायै
कम्बुपूगसमच्छायकन्धरायै
स्थूलमुक्ताफलोदारसुहारायै
गिरीशबद्धमाङ्गल्यमङ्गलायै
पद्मपाशांकुशलसत्कराब्जायै
पद्मकैरवमन्दारसुमालिन्यै
सुवर्णकुम्भयुग्माभसुकुचायै

ॐ रमणीयचतुर्बाहुसंयुक्तायै
कनकाङ्गदकेयूरभूषितायै
बृहत्सौवर्णसौन्दर्यवसनायै
बृहन्नितम्बविलसज्जघनायै
सौभाग्यजातशृङ्गारमध्यमायै
दिव्यभूषणसन्दोहरञ्जितायै
पारिजातगुणाधिक्यपटाब्जायै
सुपद्मरागसङ्काशचरणायै
कामकोटिमहापद्मपीठस्थायै
श्रीकण्ठनेत्रकुमुदचन्द्रिकायै
सचामररमावाणीवीजितायै
भक्तरक्षणदाक्षिण्यकटाक्षायै
भूतेशालिङ्गनोद्भूतपुलकाङ्गचै
अनङ्गजनकापाङ्गवीक्षणायै
ब्रह्मोपेन्द्रशिरोरत्नरञ्जितायै
शचीमुख्यामरवधूसेवितायै
लीलाकल्पितब्रह्माण्डमण्डलायै
अमृतादिमहाशक्तिसंवृतायै
एकातपत्रसाम्राज्यदायिकायै
सनकादिसमाराध्यपादुकायै
देवर्षिभिस्तूयमानवैभवायै
कलशोद्भवदुर्वासः पूजितायै

ॐ मत्तेभवक्त्रषड्वक्त्रवत्सलायै नमः
चक्रराजमहायन्त्रमध्यवर्तिन्यै
चिदग्निकुण्डसम्भूतसुदेहायै
शशाङ्कखण्डसम्भूतसुदेहायै
मत्तहंसवधूमन्दगमनायै
वन्दारुजनसन्दोहवन्दितायै
अन्तर्मुखजनानन्दफलदायै
पतिव्रताङ्गनाभीष्टफलदायै
अव्याजकरुणापूरपूरितायै
नितान्तसच्चिदानन्दसंयुक्तायै
सहस्रसूर्यसंयुक्तप्रकाशायै
रत्नचिन्तामणिगृहमध्यस्थायै
हानिवृद्धिगुणाधिक्यरहितायै
सहस्रसूर्यसंयुक्तप्रकाशायै
रत्नचिन्तामणिगृहमध्यस्थायै
हानिवृद्धिगुणाधिक्यरहितायै
महापद्माटवीमध्यनिवासायै
जाग्रत्स्वप्नसुषुप्तीनां
साक्षिभुत्यै
महापापौघपापानां विनाशिन्यै
दुष्टभीतिमहाभीतिभञ्जनायै
समस्तदेवदनुजप्रेरकायै
समस्तहृदयाम्भोजनिलयायै
अनाहतमहापद्ममन्दिरायै
सहस्रारसरोजातवासितायै
पुनरावृत्तिरहितपुरस्थायै
वाणीगायत्रीसन्नुतायै
रमाभूमिसुताराध्यपदाब्जायै
लोपामुद्रार्चितश्रीमच्चरणायै

ॐ सहस्ररतिसौन्दर्यशरीरायै नमः
भावनामात्रसन्तुष्टहृदयायै
सत्यसम्पूर्णविज्ञानसिद्धिदायै
श्रीलोचनकृतोल्लासफलदायै
श्रीसुधाब्धिमणिद्वीपमध्यगायै
दक्षाध्वरविनिर्भेदसाधनायै
श्रीनाथसोदरीभूतशोभितायै
चन्द्रशेखरभक्तार्तिभञ्जनायै
सर्वोपाधिविनि र्मुक्तचैतन्यायै
नामपारायणाभीष्टफलदायै
सृष्टिस्थितितिरोधानसङ्कल्पायै
श्रीषोडशाक्षरीमन्त्रमध्यगायै
अनाद्यन्तस्वयम्भूतदिव्यमूर्त्यै
भक्तहंसपरीमुख्यवियोगायै
मातृमण्डलसंयुक्तललितायै
भण्डदैत्यमहासत्वनाशनायै
क्रूरभण्डशिरश्छेदनिपुणायै
धात्रच्युतसुराधीशसुखदायै
चण्डमुण्डनिशुम्भादिखण्डनायै
रक्ताक्षरक्तजिह्वादिशिक्षणायै
महिषासुरदोर्वीर्यनिग्रहायै ६०
अभ्रकेशमहोत्साहकारणायै
महेशयुक्तनटनतत्परायै
निजभर्तृमुखाम्भोजचिन्तनायै
वृषभध्वजविज्ञानभावनायै
जन्ममृत्युजरारोगभञ्जनायै
विधेयमुक्तविज्ञानसिद्धिदायै
कामक्रोधादिषड्वर्गनाशनायै
राजराजार्चितपदसरोजायै

ॐ सर्ववेदान्तसंसिद्धसुतत्त्वायै नमः
श्रीवीरभक्तविज्ञाननिधनायै
अशेषदुष्टदनुजसूदनायै
साक्षाच्छ्रीदक्षिणामूर्ति-
मनोज्ञायै
हयमेधाग्रसम्पूज्यमहिमायै

ॐ दक्षप्रजापतिसुखेषाढ्यायै नमः
सुमबाणेक्षुकोदण्डमण्डितायै
नित्ययौवनमाङ्गल्यमङ्गलायै
महादेवसमायुक्तशरीरायै
महादेवरतौत्सुक्यमहादेव्यै

।। श्रीललिताष्ठोत्तरशतनामावलिः सम्पूर्णा ।।

ललितात्रिशतीस्तोत्ररत्न नामावलिप्रारम्भः

ॐ ऐं ह्रीं श्रीं- नमः
ककाररूपायै नमः
कल्याण्यै नमः
कल्याणगुणशालिन्यै नमः
कल्याणशैलनिलयायै
कमनीयायै
कलावत्यै नमः
कमलाक्ष्यै
कल्मषघ्न्यै
करुणामृतसागरायै
कदम्बकाननावासायै १०
कदम्बकुसुमप्रियायै
कन्दर्पविद्यायै
कन्दर्पजनकापाङ्गवीक्षणायै
कर्पूरवीटीसौरभ्यकल्लोलित-
ककुप्तटायै
कलिदोषहरायै
कञ्जलोचनायै
कम्रविग्राहायै
कर्मादिमाक्षिण्यै
कारयित्र्यै
कर्मफलप्रदायै २०
एकाररूपायै
एकाक्षर्यै

ॐ एकानेकाक्षराकृत्यै नमः
एतत्तदित्यनिर्देश्यायै
एकानन्दचिदाकृत्यै
एवमित्यागमाबोध्यायै
एकभक्तिमदर्चितायै
एकाग्रचित्तनिर्ध्यातायै
एषणारहितादृतायै
एलासुगन्धिचिकुरायै ३०
एनःकूटविनाशिन्यै
एकभोगायै
एकरसायै
एकैश्वर्यप्रदायिन्यै
एकातपत्रसाम्राज्यप्रदायै
एकान्तपूजितायै
एधमानप्रभायै
एजदनेजज्जगदीश्वर्यै
एकवीरादिसंव्यायै
एकप्राभवशालिन्यै ४०
ईकाररूपिण्यै
ईशित्र्यै
ईप्सितार्थप्रदायिन्यै
ईदृगित्यविनिर्देश्यायै
ईश्वरत्वविधायिन्यै
ईशानादिब्रह्ममय्यै

ॐ ईशित्वाद्यष्टसिद्धिदायै नमः
ईक्षित्र्यै
ईक्षणसृष्टाण्डकोटयै
ईश्वरवल्लभायै ५०
ईडितायै
ईश्वरार्धाङ्गशरीरायै
ईशाधिदेवतायै
ईश्वरप्रेरणकर्यै
ईशताण्डवसाक्षिण्यै
ईश्वरोत्सङ्गनिलयायै
ईतिबाधाविनाशिन्यै
ईहाविरहितायै
ईश्वरशक्त्यै
ईषत्स्मिताननायै
लकाररूपायै
ललितायै
लक्ष्मीवाणीनिषेवितायै
लाकिन्यै
ललनारूपायै
लसद्दाडिमपाटलायै
ललन्तिकालसत्फलायै
ललाटनयनार्चितायै
लक्षणोज्वलदिव्याङ्ग्यै
लक्षकोटचाण्डनायिकायै ७०
लक्ष्यार्थायै
लक्षणागम्यायै
लब्धकामायै
लतातनवे
ललामराजदलिकायै

ॐ लम्बमुक्तालताञ्चितायै नमः
लम्बोदरप्रसवे
लभ्यायै
लज्जाढ्यायै
लयवर्जितायै ८०
ह्रींकाररूपायै
ह्रींकारनिलयायै
ह्रींपदप्रियायै
ह्रींकारबीजायै
ह्रींकारमन्त्रायै
ह्रींकारलक्षणायै
ह्रींकारजपसुप्रीतायै
ह्रींमत्यै
ह्रींविभूषणायै
ह्रींशीलायै ९०
ह्रींपदाराध्यायै
ह्रींगर्भायै
ह्रींपदाभिधायै
ह्रींकारवाच्यायै
ह्रींकारपूज्यायै
ह्रींकारपीठिकायै
ह्रींकारवेद्यायै
ह्रींकारचिन्त्यायै
ह्रीं
ह्रींशरीरिण्यै १००
हकाररूपायै
हलधृत्पूजितायै
हरिणेक्षणायै
हरिप्रियायै नमः

ॐ हराराध्यायै
हरिब्रह्मेन्द्रसवितायै
हयारूढासेवितांघ्रयै
हयमेधसमर्चितायै
हर्यक्षवाहनायै
हंसवाहनायै ८ ११०
हतदानवायै
हत्यादिपापशमन्यै
हरिदश्वादिसेवितायै
हस्तिकुम्भोत्तुङ्गकुचायै
हस्तिकृत्तिप्रियाङ्गनायै
हरिद्राकुङ्कमदिग्धायै
हर्यश्वाद्यमरार्चितायै
हरिकेशसख्यै
हादिविद्यायै
हालामदालसायै १२०
सकाररूपायै
सर्वज्ञायै
सर्वेश्यै
सर्वमङ्गलायै
सर्वकर्त्र्यै
सर्वधात्र्यै
सर्वहंत्र्यै
सनातन्यै
सर्वानवद्यायै
सर्वांगसुन्दर्यै १३०
सर्वसाक्षिण्यै
सर्वात्मिकायै
सर्वसौख्यदात्र्यै नमः

ॐ सर्वविमोहिन्यै
सर्वाधारायै
सर्वगतायै
सर्वाविगुणवर्जितायै
सर्वारुणायै
सर्वमात्रे ।
सर्वाभरणभूषितायै १४०
ककारार्थायै
कालहन्त्र्यै
कामेश्यै
कामितार्थदायै
कामसञ्जीविन्यै
कल्यायै
कठिनस्तनमण्डलायै
करभोरवे
कलानाथमुख्यै
कचजिताम्बुदायै १५०
कटाक्षस्यन्दिकरुणायै
कपालिप्राणनायिकायै
कारुण्यविग्रहायै
कान्तायै
कान्तिधूतजपावल्यै
कलालापायै
कम्बुकण्ठ्यै
करनिर्जितपल्लवायै
कल्पवल्लीसमभुजायै
कस्तूरीतिलकोज्ज्वलायै १६०
हकारार्थयै नमः
हंसगत्यै

ॐ हाटकाभरणोज्ज्वलायै
हारहारिकुचाभोगायै
हाकिन्यै
हल्यवर्जितायै
हरित्पतिसमाराध्यायै
हठात्कारहतासुरायै
हर्षप्रदायै
हविर्भोक्त्र्यै १७०
हार्दसन्तमसापहायै
हल्लीहालास्यसन्तुष्ठायै
हंसमन्त्रार्थरूपिण्यै
हनोपादाननिर्मुक्तायै
हर्षिण्यै
हरिसोदर्यै
हाहाहूहूमुखस्तुत्यायै
हानिवृद्धिविवर्जितायै
हय्यङ्गवीनहृदयायै
हरिकोपारुणांशुकायै १८०
लकाराख्यायै
लतापूज्यायै
लयस्थित्युद्भवेश्वर्यै
लास्यदर्शनसन्तुष्टायै
लाभालाभविवर्जितायै
लंघ्येतराज्ञायै
लावण्यशालिन्यै
लघुसिद्धिदायै
लाक्षारससवर्णाभायै
लक्ष्मणाग्रपूजितायै नमः १९०
लभ्येतरायै

ॐ लब्धभक्तिसुलभायै
लांगलायुधायै
लग्नचामरस्त श्रीशारदापरि-
वीजितायै
लज्जापदसमाराध्यै
लम्पटायै
लकुलेश्वर्यै
लब्धमानायै
लब्धरसायै
लब्धसम्पत्समुन्नत्यै २००
ह्लींकारिण्यै
ह्लींकारादये
ह्लींमध्यायै
ह्लींशिखामणये
ह्लींकारकुण्डाग्रशिखायै
ह्लींकारशशिचन्द्रिकायै
ह्लींकारभास्कररुच्यै
ह्लींकाराम्भोदचञ्चलायै
ह्लीङ्कारकन्दाङ्कुरिकायै
ह्लीङ्कारैकपरायणायै २१०
ह्लींकारदीर्घिकाहंस्यै
ह्लींकारोद्यानकेकिन्यै
ह्लीङ्काराराण्यहरिण्यै
ह्लीङ्कारावालवल्लर्यै
ह्लीङ्कारपञ्चरशुक्यै
ह्लींकाराङ्गणदीपिकायै
ह्लीङ्कारकन्दरासिंह्यै
ह्लींकाराम्बुजभृङ्गिकायै नमः
ह्लीङ्कारसुमनोमाध्व्यै

ॐ ह्लींकारतरुमञ्जर्यै २२०
सकाराख्यायै
समरसायै
सकलागमसंस्तुतायै
सर्ववेदान्ततात्पर्यभूम्यै
सदसदाश्रयायै
सकलायै
सच्चिदानन्दयै
साध्व्यै
सद्गतिदायिन्यै नमः
सनकादिमुनिध्येयायै २३०
सदाशिवकुटुम्बिन्यै
सकलाधिष्ठानरूपायै
सत्त्वरूपायै
समाकृत्यै
सर्वप्रपञ्चनिर्मात्र्यै
समानाधिकवर्जितायै
सर्वोत्तुङ्गायै
सङ्गहीनायै
सद्गुणायै
सकलेष्टदायै २४०
ककारिण्यै
काव्यलोलायै
कामेश्वरमनोहरायै
कामेश्वरप्राणनाड्यै
कामेशोत्संगवासिन्यै
कामेश्वरालिंगितांग्यै
कामेश्वरसुखप्रदायै नमः
कामेश्वरप्रणयिन्यै

ॐ कामेश्वरविलासिन्यै
कामेश्वरतपस्सिद्ध्यै २५०
कामेश्वरमनःप्रियायै
कामेश्वरप्राणनाथायै
कामेश्वरविमोहिन्यै
कामेश्वरब्रह्मविद्यायै
कामेश्वरगृहेश्वर्यै
कामेश्वराह्लादकर्यै
कामेश्वरमहेश्वर्यै
कामेश्वर्यै
कामकोटिनिलयायै
कांक्षितार्थदायै
लकारिण्यै
लब्धरूपायै
लब्धधिये
लब्धवांछितायै
लब्धपापमनोदूरायै
लब्धाहंकारदुर्गमायै
लब्धशक्त्यै
लब्धदेहायै
लब्धैश्वर्यसमुन्नत्यै
लब्धबुद्धये २७०
लब्धलीलायै
लब्धयौवनशालिन्यै
लब्धातिशयसर्वांगसौन्दर्यायै
लब्धविभ्रमायै
लब्धरागायै
लब्धगत्यै नमः
लब्धानानागमस्थित्यै

ॐ लब्धभोगायै
लब्धसुखायै
लब्धहर्षाभिपूजितायै २८०
ह्लींकारमूर्तये
ह्लींकारसौधश्रृङ्गकपोतिकायै
ह्लींकारदुग्धाब्धिसुधायै
ह्लींकाकमलेन्द्रिरायै
ह्लींकारमणिदीपार्चिषे
ह्लींकारतरुशारिकायै
ह्लींकारपेटकमणये
ह्लींकारादर्शबिंबिकायै
ह्लींकारकोशासिलतायै
ह्लींकारास्थाननर्तक्यै २९०
ॐह्लींकारशुक्तिकामुक्तामणयेनमः
ह्लींकारबोधितायै
ह्लींकारमणिसौवर्णस्तंभविद्रुम-
पुत्रिकायै
ह्लींकारवेदोपनिषदे
ह्लींकाराध्वरदक्षिणायै
ह्लींकार नन्दनारामनवकल्प-द्रु
वल्लर्यै
ह्लींकारहिमवद्‌गंगायै
ह्लींकारार्णवकौस्तुभायै
ह्लींकारमन्त्रसर्वस्वायै
ह्लींकारापरसौख्यदायै ३००

ओं, ऐं, ह्लीं, श्रीं, श्रीमद्राजराजेश्वर्यै नमः

समाप्तम्

परिशिष्ट १०

अथ खड्गमाला मन्त्रः

अस्य श्री खड्गमालामन्त्रस्य उपस्थाधिष्ठायिने वरुणादित्यऋषये नमः शिरसि, गायत्रीच्छन्दसे नमः मुखे, ललितादेवतायै नमः हृदये, क ५ बीजाय नमः गुह्ये, ह ६ शक्तये नमः पादयोः, स ४ कीलकाय नमः नाभौ, श्रीललिताप्रसादसिद्धयर्थे पाठे विनियोगः। कूटत्रयद्विरावृत्या करहृदयादिन्यासः।

ध्यानम्

पद्मरागप्रतीकाशां त्रिणेत्रां चन्द्रशेखराम्।
नवरत्नलसद्भूषाभूषितापादमस्तकाम्।।
पाशांकुशौ पुष्पशरान् दधतीं पुण्ड्रचापकम्।
पूर्णतारुण्यलावण्यतरङ्गितकलेवराम्।
स्वसमानाकारवेषकामेशाश्लेषसुन्दराम्।

इति ध्यात्वा मानसैः संपूज्य।

ॐ ऐं ह्रीं श्रीं ओं नमः त्रिपुरसुन्दर्यै नमः
४ ,, हृदयदेव्यै नमः
४ ,, शिरोदेव्यै नमः
४ ,, शिखादेव्यै नमः
४ ,, कवचदेव्यै नमः
४ ,, नेत्रदेव्यै नमः
४ ,, अस्त्रदेव्यै नमः
४ ,, कामेश्वर्यै नमः
४ ,, भगमालिन्यै नमः
४ ,, नित्यक्लिन्नायै नमः
४ ,, भेरुण्डायै नमः
४ ,, वह्निवासिन्यै नमः
४ ,, महावज्रेश्वर्यै नमः
४ ,, शिवदूत्यै नमः
४ ,, त्वरितायै नमः
४ ,, कुलसुन्दर्यै नमः
४ ,, नित्यायै नमः
४ ,, नीलपताकायै नमः

४ ॐ नमः विजयायै नमः
४ ,, सर्वमङ्गलायै नमः
४ ,, ज्वालामालिन्यै नमः
४ ,, चित्रायै नमः
४ ,, महानित्यायै नमः
४ ,, परमेश्वरपरमेश्वर्यै नमः
४ ,, मित्रीशमय्यै नमः
४ ,, षष्ठीशमय्यै नमः
४ ,, उड्डीशमय्यै नमः
४ ,, चर्यानाथमय्यै नमः
४ ,, लोपामुद्रामय्यै नमः
४ ,, अगस्त्यमय्यै नमः
४ ,, कालतापनमय्यै नमः
४ ,, धर्माचार्यमय्यै नमः
४ ,, मुक्तकेशीश्वरमय्यै नमः
४ ,, दीपकलानाथमय्यै नमः
४ ,, विष्णुदेवमय्यै नमः
४ ,, प्रभाकरदेवमय्यै नमः

४ ॐ नमः तेजोदेवमय्यै नमः
४ ,, मनोजदेवमय्यै नमः
४ ,, कल्याणदेवमय्यै नमः
४ ,, रत्नदेवमय्यै नमः
४ ,, वासुदेवमय्यै नमः
४ ,, श्रीरामानन्दमय्यै नमः
४ ,, अणिमासिद्ध्यै नमः
४ ,, लघिमासिद्ध्यै नमः
४ ,, महिमासिद्ध्यै नमः
४ ,, ईशित्वसिद्ध्यै नमः
४ ,, वशित्वसिद्ध्यै नमः
४ ,, प्राकाम्यसिद्ध्यै नमः
४ ,, भुक्तिसिद्ध्यै नमः
४ ,, इच्छासिद्ध्यै नमः
४ ,, प्राप्तिसिद्ध्यै नमः
४ ,, सर्वकामसिद्ध्यै नमः
४ ,, ब्राह्म्यै नमः
४ ,, माहेश्वर्यै नमः
४ ,, कौमार्यै नमः
४ ,, वैष्णव्यै नमः
४ ,, वाराह्यै नमः
४ ,, माहेन्द्र्यै नमः
४ ,, चामुण्डायै नमः
४ ,, महालक्ष्म्यै नमः
४ ,, सर्वसंक्षोभिण्यै नमः
४ ,, सर्वविद्राविण्यै नमः
४ ,, सर्वाकर्षिण्यै नमः
४ ,, सर्ववशङ्कर्यै नमः
४ ,, सर्वोन्मादिन्यै नमः
४ ,, सर्वमहांकुशायै नमः
४ ,, सर्वखेचर्यै नमः
४ ,, सर्वबीजायै नमः
४ ,, सर्वयोन्यै नमः

४ ॐ नमः सर्वत्रिखण्डायै नमः
४ ,, त्रैलोक्यमोहन
चक्रस्वामिन्यै नमः
४ ,, प्रकटयोगिन्यै नमः
४ ,, कामाकर्षिण्यै नमः
४ ,, बुद्ध्याकर्षिण्यै नमः
४ ,, अहङ्काराकर्षिण्यै नमः
४ ,, शब्दाकर्षिण्यै नमः
४ ,, स्पर्शाकर्षिण्यै नमः
४ ,, रूपाकर्षिण्यै नमः
४ ,, रसाकर्षिण्यै नमः
४ ,, गन्धाकर्षिण्यै नमः
४ ,, चित्ताकर्षिण्यै नमः
४ ,, धैर्याकर्षिण्यै नमः
४ ,, स्मृत्याकर्षिण्यै नमः
४ ,, नामाकर्षिण्यै नमः
४ ,, बीजाकर्षिण्यै नमः
४ ,, आत्माकर्षिण्यै नमः
४ ,, अमृताकर्षिण्यै नमः
४ ,, शरीराकर्षिण्यै नमः
४ ,, सर्वाशापरिपूरकचक्र
स्वामिन्यै नमः
४ ,, गुप्तयोगिन्यै नमः
४ ,, अनङ्गकुसुमायै नमः
४ ,, अनङ्गमेखलायै नमः
४ ,, अनङ्गमदनायै नमः
४ ,, अनङ्गमदनातुरायै नमः
४ ,, अनङ्गरेखायै नमः
४ ,, अनङ्गवेगिन्यै नमः
४ ,, अनङ्गांकुशायै नमः
४ ,, अनङ्गमालिन्यै नमः
४ ,, सर्वसंक्षोभणचक्र
स्वामिन्यै नमः

४ ॐ नमः गुप्ततरयोगिन्यै नमः
४ ,, सर्वसंक्षोभिण्यै नमः
४ ,, सर्वविद्राविण्यै नमः
४ ,, सर्वाकर्षिण्यै नमः
४ ,, सर्वाह्लादिन्यै नमः
४ ,, सर्वसम्मोहिन्यै नमः
४ ,, सर्वस्तम्भिन्यै नमः
४ ,, सर्वजृम्भिण्यै नमः
४ ,, सर्ववशङ्कर्यै नमः
४ ,, सर्वरञ्जिन्यै नमः
४ ,, सर्वोन्मादिन्यै नमः
४ ,, सर्वार्थसाधिन्यै नमः
४ ,, सर्वसम्पत्तिपूरण्यै नमः
४ ,, सर्वमन्त्रमय्यै नमः
४ ,, सर्वद्वन्द्वक्षयङ्कर्यै नमः
४ ,, सर्वसौभाग्यदायकचक्र
स्वामिन्यै नमः
४ ,, सम्प्रदाययोगिन्यै नमः
४ ,, सर्वसिद्धिप्रदायै नमः
,, सर्वसम्पत्प्रदायै नमः
,, सर्वप्रियङ्कर्यै नमः
४ ,, सर्वमङ्गलकारिण्यै नमः
४ ,, सर्वकामप्रदायै नमः
४ ,, सर्वदुःखविमोचिन्यै नमः
४ ,, सर्वदुःखप्रशमिन्यै नमः
४ ,, सर्वविघ्ननिवारिण्यै नमः
४ ,, सर्वाङ्गसुन्दर्यै नमः
४ ,, सर्वसौभाग्यदायिन्यै नमः
४ ,, सर्वार्थसाधकचक्र
स्वामिन्यै नमः
४ ,, कुलोत्तीर्णयोगिन्यै नमः

४ ॐ नमः सर्वज्ञायै नमः
४ ,, सर्वशक्त्यै नमः
४ ,, सर्वैश्वर्यप्रदायै नमः
४ ,, सर्वज्ञानमय्यै नमः
४ ,, सर्वव्याधिविनाशिन्यै
नमः
४ ,, सर्वाधारस्वरूपायै नमः
४ ,, सर्वपापहरायै नमः
४ ,, सर्वानन्दमय्यै नमः
४ ,, सर्वरक्षास्वरूपिण्यै नमः
४ ,, सर्वेप्सितप्रदायै नमः
४ ,, सर्वरक्षाकरचक्र
स्वामिन्यै नमः
४ ,, निगर्भयोगिन्यै नमः
४ ,, वशिन्यै नमः
४ ,, कामेश्वर्यै नमः
४ ,, मोदिन्यै नमः
४ ,, विमलायै नमः
४ ,, अरुणायै नमः
४ ,, जयिन्यै नमः
४ ,, सर्वेश्वर्यै नमः
४ ,, कौलिन्यै नमः
४ ,, सर्वरोगहरचक्र
स्वामिन्यै नमः
४ ,, रहस्ययोगिन्यै नमः
४ ,, बाणिन्यै नमः
४ ,, चापिन्यै नमः
४ ,, पाशिन्यै नमः
४ ,, अंकुशिन्यै नमः
४ ,, महाकामेश्वर्यै नमः
४ ,, महावज्रेश्वर्यै नमः
४ ,, महाभगमालिन्यै नमः
४ ,, महाश्रीसुन्दर्यै नमः

४ ॐ नमः सर्वसिद्धिप्रदचक्र स्वामिन्यै नमः
४ ,, परापररहस्य योगिन्यै नमः
४ ,, त्रिपुरायै नमः
४ ,, त्रिपुरेश्यै नमः
४ ,, त्रिपुरसुन्दर्यै नमः
४ ,, त्रिपुरवासिन्यै नमः
४ ,, त्रिपुराश्रियै नमः
४ ,, त्रिपुरमालिन्यै नमः
४ ,, त्रिपुरासिद्धायै नमः
४ ,, त्रिपुराम्बमहात्रिपुर सुन्दर्यै नमः

४ ॐ नमः महामहेश्वर्यै नमः
४ ,, महामहाराज्ञ्यै नमः
४ ,, महामहाशक्त्यै नमः
४ ,, महामहागुप्तायै नमः
४ ,, महामहाज्ञप्तायै नमः
४ ,, महामहानन्दायै नमः
४ ,, महामहास्पन्दायै नमः
४ ,, महामहाशयायै नमः
४ ,, महामहाश्रीचक्रनगर साम्राज्ञ्यै नमस्ते नमस्ते नमस्ते स्वाहा। श्रीं ह्रीं ऐं श्रों श्रीपरदेवतार्पणमस्तु ॥

षडाधारपूजा

४ सां हंसः मूलाधाराधिष्ठानदेवतायै साकिनीसहितगणनाथस्वरूपिण्यै नमः। गणनाथस्वरूपिण्यम्बाश्रीपादुकपूजयामि तर्पयामि नमः।

४ कां सोऽहं स्वाधिष्ठानाधिष्ठानदेवतायै काकिनीसहितब्रह्मस्वरूपिण्यै नमः। ब्रह्मस्वरूपिण्यम्बाश्रीपादुकां पूपूजयामि तर्पयामि नमः।

४ लां हंसस्सोऽहं मणिपूरकाधिष्ठानदेवतायै लाकिनीसहितविष्णुस्वरूपिण्यै नमः। विष्णुस्वरूपिण्यम्बाश्रीपादुकां पूजयासि तर्पयामि नमः।

४ रां हंसश्शिवस्सोऽहं अनाहताधिष्ठानदेवतायै राकिणीसहितसदाशिवस्वरूपिण्यै नमः। सदाशिवस्वरूपिण्याम्बाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः।

४ डां सोऽहं हंसश्शिवः विशुद्ध्यधिष्ठानदेवतायै डाकिनीसहितजीवेश्वरस्वरूपिण्यै नमः। जीवेश्वरस्वरूपिण्यम्बाश्रीपाकां पूजयामि तर्पयामि नमः।

४ हां हंसश्शिवस्सोऽहं हंसश्शिवः आज्ञाधिष्ठानदेवतायै हाकिनीसहितपरमात्म स्वरूपिण्यै नमः। परमात्मास्वरूपिण्यम्बाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः।

अम्नायसमष्टिपूजा

४ ह्स्रैं ह्स्क्लरीं ह्स्रौः पूर्वाम्नायसमयविद्येश्वर्युन्मोदिनीदेव्यम्बाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः।

४ श्रों ह्रीं ऐं क्लिन्ने क्लिन्नमदद्रवे कुले ह्सौः दक्षिणाम्नायसमयविद्येश्वरी भोगिनीदेव्यम्बाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः।

४ ह्स्रैं ह्स्रीं ह्स्रौः ह्स्ख्फ्रें भगवत्यम्बे हसक्षमलवर यूं ह्स्ख्फ्रें अघोरमुखि छ्रां घ्रीं किणि किणि विच्चे ह्स्रौः ह्स्ख्फ्रें ह्स्रौः पश्चिमाम्नायसमयविद्येश्वरीकुब्जिका देव्यम्बा श्री पाकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

४ ह्स्ख्फ्रें महाचण्डयोगीश्वरि कालिके फट् उत्तराम्नायसमयविद्येश्वरीकालिका देव्यम्बाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

४ मखपरयघच् महिचनडयङ् गंशफर् ऊर्ध्वाम्नायसमय विद्येश्वर्यम्बाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

४ भगवति विच्चे महामाये मातङ्गिनि ब्लूं अनुत्तरवाग्वादिनि ह्स्ख्फ्रें ह्स्ख्फ्रैं ह्स्रौः अनुत्तरशाङ्कर्यम्बाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ।

दण्डनाथनामानि

ओं पञ्चम्यै नमः	ओं पोत्रिण्यै नमः
,, दण्डनाथायै नमः	,, शिवायै नमः
,, संकेतायै नमः	,, वार्ताल्यै नमः
,, समयेश्वर्यै नमः	,, महासेनायै नमः
,, समयसंकेतायै नमः	,, आज्ञाचक्रेश्वर्यै नमः
,, वाराह्यै नमः	,, अरिन्ध्यै नमः

मन्त्रिणीनामानि

ओं संगीतयोगिन्यै नमः	ओं वीणावत्यै नमः
,, श्यामायै नमः	,, वैणिक्यै नमः
,, श्यामलायै नमः	,, मुद्रिण्यै नमः
,, मन्त्रनायिकायै नमः	,, प्रियकप्रियायै नमः
,, मन्त्रिण्यै नमः	,, नीपप्रियायै नमः
,, सचिवेशान्यै नम	,, कदम्बेश्यै नमः
,, प्रधानेश्यै नमः	,, कदम्बवनवासिन्यै नमः
,, शुकप्रियायै नमः	,, सदामदायै नमः

ललितानामानि

ओं सिंहासनेश्यै नमः	ओं कामेश्यै नमः
,, ललितायै नमः	,, परमेश्वर्यै नमः
,, महाराज्ञ्यै नमः	,, कामराजप्रियायै नमः
,, वाराङ्कुशायै नमः	,, कामकोटिकायै नमः

ॐ चापिन्यै नमः
,, त्रिपुरायै नमः
,, महात्रिपुरसुन्दर्यै नमः
,, सुन्दरीचक्रनाथायै नमः
,, सम्राज्ञ्यै नमः
,, चक्रिण्यै नमः
,, चक्रेश्वर्यै नमः
,, महादेव्यै नमः
ॐ चक्रवर्तिन्यै नमः
,, महाविद्यायै नमः
,, शिवायै नमः
,, अनङ्गवल्लभायै नमः
,, सर्वपाटलायै नमः
,, कुलनाथायै नमः
,, आम्नायनाथायै नमः
,, सर्वाम्नाय निवासिन्यै नमः
ओं शृङ्गारनायिकायै नमः

देवीमानगणनम्

अथ श्रीदेवीमानगणनमष्टाङ्गं निरूप्यते

युगः परिवृत्तिः वर्षः मासः दिनं नित्या वारः घटिका चेति तान्यष्टाङ्गानि । एतानि जपादेः सपर्यादेश्च संकल्पे क्रमशः, पारायणादेस्तु वार-घटिका-दिन-नित्या-वर्ष-मास-युग-परिवृत्तितः ग्राह्याणि ।

तद्विवेकः—युगाः षट्त्रिंशदकादयः । अकादयो नाम—अकार एकः स्वरः सानुस्वारः, ककारादयः क्षकारान्ताः पञ्चत्रिंशद्व्यञ्जनानि च सानुस्वाराणि*, शिवादि षट्त्रिंशत्तत्त्वाख्यानि ।

*१	अं	शिवतत्त्वम्	१३	ठं	प्रकृतिः	२५	भं	पायु
२	कं	शक्तिः	१४	डं	अहङ्कारः	२६	मं	उपस्थः
३	खं	सदाशिवः	१५	ढं	बुद्धिः	२७	यं	शब्दः
४	गं	ईश्वरः	१६	णं	मनः	२८	रं	स्पर्शः
५	घं	शुद्धविद्या	१७	तं	श्रोत्रम्	२९	लं	रूपम्
६	ङं	माया	१८	थं	त्वक्	३०	वं	रसः
७	चं	कला	१९	दं	चक्षुः	३१	शं	गन्धः
८	छं	अविद्या	२०	धं	जिह्वा	३२	षं	आकाशः
९	जं	रागः	२१	नं	घ्राणः	३३	सं	वायुः
१०	झं	कालः	२२	पं	वाक्	३४	हं	वह्निः
११	ञं	नियतिः	२३	फं	पाणिः	३५	लं	जलम्
१२	टं	पुरुषः	२४	बं	पादः	३६	क्षं	पृथिवी

यथा आँ शिवतत्त्वयुगः, कं शक्तितत्त्वयुगः, खं सदाशिवतत्त्वयुगः इत्यादयः।

प्रतियुगं परिवृत्तयोऽपि षट्त्रिंशदकादयः। यथा अं शिवतत्त्वपरिवृत्तिः, कं शक्ति-तत्त्वपरिवृत्तरिःत्यादयः। एवमन्यत्रापि षट्त्रिंशदकादयः तत्तन्नामाङ्किता ऊह्याः।

प्रतिपरिवृत्ति वर्षा अपि षट्त्रिंशदकादयः।

प्रतिवर्षं मासाः षोडश अकारादि-सानुस्वारस्वरात्मानः।

ते च* अमृतादि चन्द्रकलानामानः, निवृत्यादि सदाशिवकलाख्याना वा, कामेश्वर्यादि महानित्यान्तनित्यानाभानो वा।

*१	अं	अमृतकला	निवृत्तिकला	कामेश्वरी
२	आं	मानदा	प्रतिष्ठा	भगमालिनी
३	इं	पूषा	विद्या	नित्यक्लिन्ना
४	ईं	तुष्टि	शन्ति	भेरुण्डा
५	उं	पुष्टि	इन्धिका	वह्निवासिनी
६	ऊं	रति	दीपिका	महावज्रेश्वरी
७	ऋं	धृति	रेचिका	शिवदूती
८	ॠं	शशिनी	मोचिका	त्वरिता
९	ऌं	चन्द्रिका	परा	कुलसुन्दरी
१०	ॡं	कान्ति	सूक्ष्मा	नित्या
११	एं	ज्योत्स्ना	सूक्ष्मामृता	नीलपताका
१२	ऐं	श्री	ज्ञाना	विजया
१३	ओं	प्रीति	ज्ञानामृता	सर्वमङ्गला
१४	औं	अङ्गदा	आप्यायनी	ज्वालामालिनी
१५	अं	पूर्णा	व्यापिनी	चित्रा
१६	अः	पूर्णामृता	व्योमरूपा	महानित्या

*यथा—अं अमृतकला मासः, अं निवृत्तिकला मासः, अं कामेश्वरी नित्य मासो वा।

प्रतिमासं दिनानि षट्त्रिंशदकादीनि।

प्रतिदिनमेका नित्या। नित्याश्च विसर्जनीयेतरस्वरात्मानः सानुस्वाराः।

कामेश्वर्यादिचित्रान्तनामाङ्कितास्ताः पञ्चदश शुक्ल पक्षेयथाक्रमं चरन्ति। कृष्णपक्षे च विलोमेन। यथा शुक्लपक्षे प्रतिपदि अं शुक्लकामेश्वरी दिननित्या, ततः आं शुक्लभगमालिनी दिननित्या इत्याद्याः, अं शुक्लचित्रादिननित्या इत्यन्ताः। कृष्ण पक्षे च अं कृष्णचित्रा दिननित्या, औं कृष्णज्वालामालिनी दिननित्या इत्याद्याः अं कृष्ण कामेश्वरी दिन नित्या इत्यन्ताः॥

प्रतिमासं वाराश्चत्वारः। प्रतिवारं अ-लृ-क-च-ट-त-प-य-षादि वर्णा दिमाः पुनः पठित प्रथम वार्णान्ताः अनुस्वाराः*प्रकाशानन्द नाथात्मानां नव वासराः। यथा अं-आं-इं-ईं- उं-ऊं-ऋं-ॠं-अं प्रकाशानन्द नाथ वासरः। लृं लॄं एं ऐं ओं औं अं अः लृं विमर्शानन्द नाथ वासरः इत्यादयः।।

---

*१ प्रकाशानन्दनाथ	४ ज्ञानानन्दनाथ	७ स्वभावानन्दनाथ
२ विमर्शानन्दनाथ	५ सत्यानन्दनाथ	८ प्रतिभानन्दनाथ
३ आनन्दानन्दनाथ	६ पूर्णानन्दनाथ	९ सुभगानन्द नाथेति

प्रतिवासरं घटिकाः षष्टिसंख्याकाः अ-ए-च-त-याद्यन्यतमाख्योदयघटिकाद्याः। ताश्च विसर्जनीयस्वररहित मातृकार्णात्मानः क्रमशः पञ्चाशत् पुनः रारब्धा एव दशेति। यथा——अकारघटिका, आकारघटिका इत्यादयः। अकारोदयघटिका एकारोदय घटिका इत्यादयोऽपि।। सर्वाण्येतान्यष्टाङ्गानि सृष्ट्यादितः, तत्तुल्यारम्भकल्पादितो वा साध्यानि।

तत्साधन प्रकारः

व्यपगतवत्सरमण्डल-गुणिता षष्टिर्गजाब्धिसंमिश्रा।
प्रभवादिगताब्दयुता भवति गताब्दः स एव वर्षगण :।।१।।
वर्षगणाः शरतत्वैः स्थितिभिःश्चन्द्राग्निभिः शरक्ष्माभिः।
दिनघटिकापलदण्डैर्गुणितः कल्पादि दिवस गणः।।२।।
दिवसगणस्तिथिदण्डैश्चन्द्रेषुपलैर्भुजङ्गघटिकाभिः।
रहितो दिनद्वयेन च कलिशुद्धदिनं हि भवति वर्षस्य।।३।।
गतमासवाक्ययुक्तं गतदिनसहितं च वर्षशुद्धदिनम्।
गतकलि शुद्ध दिनं स्यात् *शुक्रादिकमिष्टदिवसस्य।।४।।

---

*गणितागतो वारः स्वेष्टवारश्च यदि संगच्छेते तत एव तदिष्टकलिशुद्धदिनं स्पष्टं भवति।

अत्र घटिका दयो यदि दिनार्धमानादधिकाः र्तार्ह तत् शुद्धदिनमेकाधिकं भवति। न्यूनाश्चेत् त्याज्यास्ता एव घटिकादयः।।

मास वाक्यानि——

रङ्केशो मीनलग्नोः	दि०	३०	५५	३२	मेषस्य
विविधकरतनुः		६२	१९	४४	ऋषभस्य
श्रीरतः शूलधेनुः		९३	५९	२२	मिथुनस्य

स्वर्गद्वारोन्मुखा स्युः	१२५	२४	३४	कटकस्य
भुवि चरति मया	१५६	२६	४४	सिंहस्य
तेन वंशस्तु दीपः	१८६	५४	६	कन्यायाः
लोकाब्दं वस्तु पुत्रः	२१६	४८	१३	तुलायाः
स्थलजयति वरः	२४६	१८	३७	वृश्चिकस्य
निर्गलाङ्क्शसारः	२७५	३९	३०	धनुषः
तत्वं तन्नामनाडी	३०५	६	४६	मकरस्य
नियमभविबलः	३३४	५५	१०	कुम्भस्य

मेषमासादितः स्युः ॥५॥
गतकलिशुद्धदिनेऽस्मिन्नाप्ते बाणैः अ ए च त य पूर्वाः ।
घटिकाः शेषेण गताः पञ्चाशद्दश च मातृकाख्याः स्युः ॥६॥
रत्नैराप्तेऽस्मिन् गतकलिशुद्धदिने भवन्ति शेषेण ।
अ ऌ क च ट त प य षाद्याः प्रकाश पूर्वा हि वासरा याताः ॥७॥
गतकलिशुद्धदिने स्वगुणाप्ते शेषेण गतनित्याः ।
अनुलोमविलोमाभ्यां कामेश्वर्यादिचित्रान्ताः ॥८॥
ऋतुवह्निभिराप्ते गतकलिशुद्धदिने गतानि हि दिनानि ।
शेषेण भवन्तीमान्यकादिकान्येव तत्वनामानि ॥९॥
आप्ते नृपैर्दिनफले शेषेण भवन्त्यकाराद्याः ।
मासा अमृतकलाद्या याता अथवा सदाशिवकलाद्याः ॥१०॥
मासफले शास्त्रगुणैराप्ते शेषेण गतवर्षाः ।
वर्षफले शास्त्रगुणैराप्ते परिवृत्तयो गताः शेषैः ॥११॥
परिवृत्तिफले शास्त्रगुणाप्ते शेषेण यातयुगाः ।
तत्वाख्याः सर्व इमे वर्षाः परिवृत्तयो युगाश्च स्युः ॥१२॥
य एतान्द्वादश श्लोकानधीते साधकः क्रमात् ।
अष्टाङ्ग मार्गस्तस्यैव सुलभश्च सुखप्रदः ॥१३॥

उदाहरणम्—१७ जुलाई १९५५ मन्मथवर्षे कटकमासे प्रथमदिनं भानुवासरः। अस्य देवीमानरीत्याऽष्टाङ्गगणनम् । यथा—

*व्यपगतवत्सरमण्डलानि　　८३
तद्गुणिता षष्टिः　　८३ × ६० = ४,९८०

*एषमो मन्मथवर्षे गतसम्बत्सरमण्डलानि ८३ । एतानि—प्रतिप्रभवारम्भं एकैकाधिकानि भवन्ति ॥

गजाब्धिसंमिश्रा	+४८=५,०२८
प्रभवादिगताब्दाः	२८
तद्युता	५,०२८×२८=
	५, ०५६ वर्ष गणः
वर्षगणः शरतत्त्वैः गुणितः	५, ०५६×३६५ दिनैः
„ तिथिभिः „	५, ०५६×१५ घटिकाभिः
„ चन्द्राग्निभिः „	५, ०५६×३१ पलै
„ शरक्ष्माभिः „	५, ०५६×१५ दण्डैः

*नाडिका घटिका इति च समानार्थकौ ।

*षष्टया दण्डैः एकः पलः । षष्टया पलैः एका घटिका । षष्टया घटिकाभिः एकं दिनम् । (दण्डः—२।५ सेकेण्ड) दण्डस्ततपरश्चेत्यनर्थान्तिरम् । पला विकला विघटिकाश्च पर्यायाः । घटिका कला च समानार्थकौ ।।

	दिन	घ	प	द
	=३६५	१५	३१	१५×
			५०५६ वर्षगणः	
	१८, ४६, ७४७,	५३२०	०——	

कल्यादिदिवसगणः

तिथि (५)१ दण्डैः चन्द्रेषु (१५) पलैः भुजङ्ग (८) घटिकाभिः दिनद्वयेन च रहितः—		२	८	५१	१५
वर्षकलिशुद्धदिनम्	१८, ४६, ७४७	४४	२८	४५	
गतमास (—मिथुन) वाक्यंयुक्तं (यथास्थितं मासवाक्ये पथके)		९३	५६	२२	०
गतदिनसहितं	१८,४६,	८३९	४०	५०	४५ +
	०		०	०	०
इष्टदिवसकलिशुद्धदिनम्	१८, ४६ ८३९	४०	५०	४५	+
अत्र घटिकादयः दिनार्धमानम्	०	१९	९	१५	
अधिकाः अतः पूरकम्	१८ ४६ ८४०	०	०	०	

वारपरीक्षा--१८ ४६, ८४०÷७=२,६३, ८३४--२ शिष्टम्तेन शुक्रादयो गता वाराः २, अतः इष्टदिनं भानुवासरो इष्टः ।।

१, अस्मिन् गतकलिशुद्धदिने वाणैः आप्ते (१८,४६, ८४०÷५) सति शिष्टम् ०, अतः वर्तमाना उदयघटिका 'अ' ।।

२, अस्मिन् गतकलि शुद्धदिने रत्नैः आप्ते (१८, ४६, ८४०÷६) सति शिष्टम् ४, तथा च "चं ज्ञानानन्द नाथ" वासरो गतः। अतः वर्तमानः--

"टं सत्यानन्दनाथ वासरः" ।।

३. गतकलिशुद्धदिने ख गुणाप्ते (१८, ४६, ८४०÷३०) सति शिष्टम् १०, तथा च गता नित्याः १०, तत्र कामेश्वर्यादि नित्यान्ताः गताः। अतः वर्तमाना नित्या 'नीलपताका'।

४. गतकलिशुद्धदिने ऋतुवह्निभिः आप्ते (१८,४६,८४०÷३६) सति फलम् ५१, ३०१, शिष्टम् ४, तथा च गतम् ४ 'गं ईश्वर' दिनम्। अतः वर्तमानं 'धं शुद्धविद्या' ।।

५, दिनफले नृपैः आप्ते (५१, ३०१÷१६) फलं ३, २०६, शिष्टम् ५, तेन ५ डं पुष्टिमासो गतः। अतः वर्तमानः "ॐ रतिमासः" ।।

६, मासफले शास्त्रगुणैः आप्ते (३२०६÷३६) सतिफलं ८६, शिष्टम् २, तेन गतो वर्षः २ 'कं शक्तिः'। अतः वर्तमानः 'खं सदाशिवः' ।।

७, वर्षफले शास्त्रगुणैः आप्ते (८६÷३६) सति फलं २ शिष्टम् १७, तेन गता १७ 'तं श्रोत्रपरिवृत्तिः'। अतः वर्तमाना 'थं त्वक्' ।।

८, परिवृत्तिफले शास्त्रगुणाप्ते (२÷३६) सति फलं ०, शिष्टम् २, तेन गतः २ 'कं शक्तिः' युगः। अतो वर्तमानः 'खं सदाशिवः

सर्वञ्चैतत् श्री विद्यानित्याह्निके स्पष्टम्।

ऐषमः संवत् २०१७ तमे वैक्रमेऽब्दे सोमवत्यां भाद्रकृष्णामायां देवीमानगणनया [सं]कल्पक्रमो यथा---

आदि गुरोः परशिवस्याज्ञया प्रवर्तमानदेवीमानेन षट्त्रिंशत्तत्त्वात्मकसृष्टिस्थिति [सं]हाररतिरोधानानुग्रहकारिण्याः श्रीपराशक्त्या ऊर्ध्वभ्रूविभ्रमे खं सदाशिवतत्त्वयुगे थं [त्व]क्तत्त्वपरिवृत्तौ डं मायातत्त्ववर्षे लृहारिणीऋतौ लृं कान्तिमासे कृष्णपक्षे अं शिव[त]त्त्वदिवसे लृं नक्षत्रे अं योगे ॠं करणे ऐं विजयादिननित्यायां अं कामेश्वरीतिथिनित्यायां [अं] आं इं ईं उं ऊं ऋं ॠं अं प्रकाशानन्दनाथवासरे तकारघटिकोदये श्रीमहात्रिपुरसुन्दरी-[पूजा]क्रमं निवर्तयिष्ये।

देवी मानम्

वर्षाणि		मासाः	मासाः	मासाः	मासाः	मासाः
अ ङ ञ ण न म श क्ष		आ ऋ ऐ	इ ॠ ओ	ई लृ औ	उ लॄ अं	अ ऊ ए अः
क च ट त प य ष		अ ऊ ए अः	आ ऋ ऐ	इ ॠ ओ	ई लृ औ	उ लॄ अं
ख छ ठ थ फ र स		उ लॄ अं	अ ऊ ए अः	आ ऋ ऐ	इ ॠ ओ	ई लृ औ
ग ज ड द ब ल ह		ई लृ औ	उ लॄ अं	अ ऊ ए अः	आ ऋ ऐ	इ ॠ ओ
घ झ ढ ध भ व ल		इ ॠ ओ	ई लृ औ	उ लॄ अं	अ ऊ ए अः	आ ऋ ऐ

संख्या	तत्त्व दिनम्	नक्षत्रम्	योगः	करणम्	वासरः	नित्याः	पक्षः	घटिकोदयः	नित्याः	पक्षः	घटिकोदयः	नित्याः	पक्षः	घटिकोदयः	नित्याः	पक्षः	घटिकोदयः	नित्याः	पक्षः	घटिकोदयः
१	अं शिव	लृ	अ	ऋ	अं प्रकाशा	अं कामेश्वरी	शुक्ल	अ	ऋं शिवदूती	शुक्ल	ए	ओं सर्वमङ्गला	शुक्ल	च	ऐं विजया	कृष्ण	त	ॐ महावज्रेश्वरी	कृष्ण	य
२	कं शक्ति	लॄ	आ	ॠ	लृं विमर्शा	आं भगमालिनी		ए	ॠं त्वरिता		च	औं ज्वालामालिनी		त	एं नीलपताका		य	उं वह्निवासिनी		अ
३	खंसदाशिव	ए	इ	लृ	कं आनन्दा	इं नित्यक्लिन्ना		च	लृं कुलसुन्दरी		त	अं चित्रा		य	लॄं नित्या		अ	ईं भेरुण्डा		ए
४	गं ईश्वर	ऐ	ई	लॄ	चं ज्ञाना	ईं भेरुण्डा		त	लॄं नित्या		य	अं चित्रा	कृष्ण	अ	लृं कुलसुन्दरी		ए	इं नित्यक्लिन्ना		च
५	घंशुद्धविद्या	ओ	उ	ए	टं सत्या	उं वह्निवासिनी		य	एं नीलपताका		अ	औं ज्वालामालिनी		ए	ॠं त्वरिता		च	आं भगमालिनी		त
६	ङं माया	औ	ऊ	ऐ	तं पूर्णा	ऊँ महावज्रश्वरी		अ	ऐं विजया		ए	ओं सर्वमङ्गला		च	ऋं शिवदूती		त	अं कामेश्वरी		य
७	चं कला	अं	ऋ	ओ	पं स्वभावा	ऋं शिवदूती		ए	ओं सर्वमङ्गला		च	ऐं विजया		त	ॐ महावज्रेश्वरी		य	अं कामेश्वरी	शुक्ल	अ
८	छं अविद्या	अः	ॠ	औ	यं प्रतिभा	ॠं त्वरिता		च	औंज्वालामालिनी		त	एं नीलपताका		य	उं वह्निवासिनी		अ	आं भगमालिनी		ए
९	जं राग	क	लृ	अं	लं सुभगा	लृं कुलसुन्दरी		त	अं चित्रा		य	लॄं नित्या		अ	ईं भेरुण्डा		ए	इं नित्यक्लिन्ना		च
१०	झं काल	ख	लॄ	अः	अं प्रकाशा	लॄं नित्या		य	अं चित्रा	कृष्ण	अ	लृं कुलसुन्दरी		ए	इं नित्यक्लिन्ना		च	ईं भेरुण्डा		त
११	ञं नियति	ग	ए	क	लृं विमर्शा	एं नीलपताका		अ	औंज्वालामालिनी		ए	ॠं त्वरिता		च	आं भगमालिनी		त	उं वह्निवासिनी		य
१२	टं पुरुष	घ	ऐ	ख	कं आनन्दा	ऐं विजया		ए	ओं सर्वमङ्गला		च	ऋं शिवदूती		त	अं कामेश्वरी		य	ऊं महावज्रेश्वरी		अ
१३	ठं प्रकृति	ङ	ओ	ऋ	चं ज्ञाना	ओं सर्वमङ्गला		च	ऐं विजया		त	ॐ महावज्रेश्वरी		य	अं कामेश्वरी	शुक्ल	अ	ऋं शिवदूती		ए
१४	डं अहंकार	च	औ	ॠ	टं सत्या	औं ज्वालामालिनी		त	एं नीलपताका		य	उं वह्निवासिनी		अ	आं भगमालिनी		ए	ॠं त्वरिता		च
१५	ढं बुद्धि	छ	अं	लृ	तं पूर्णा	अं चित्रा		य	लॄं नित्या		अ	ईं भेरुण्डा		ए	इं नित्यक्लिन्ना		च	लृं कुलसुन्दरी		त
१६	णं मनस्	ज	अः	लॄ	पं स्वभावा	अं चित्रा	कृष्ण	अ	लृं कुलसुन्दरी		ए	इं नित्यक्लिन्ना		च	ईं भेरुण्डा		त	लॄं नित्या		य
१७	तं श्रोत्र	झ	क	ए	यं प्रतिभा	औं ज्वालामालिनी		ए	ॠं त्वरिता		च	आं भगमालिनी		त	उं वह्निवासिनी		य	एं नीलपताका		अ
१८	थं त्वक्	ञ	ख	ऐ	लं सुभगा	ओं सर्वमङ्गला		च	ऋं शिवदूती		त	अं कामेश्वरी		य	ॐ महावज्रेश्वरी		अ	ऐं विजया		ए
१९	दं चक्षु	ट	ग	ओ	अं प्रकाशा	ऐं विजया		त	ऊंमहावज्रेश्वरी		य	अं कामेश्वरी	शुक्ल	अ	ऋं शिवदूती		ए	ओं सर्वमङ्गला		च
२०	धं जिह्वा	ठ	घ	औ	लृं विमर्शा	एं नीलपताका		य	उं वह्निवासिनी		अ	आं भगमालिनी		ए	ॠं त्वरिता		च	औं ज्वालामालिनी		त
२१	नं घ्राण	ड	ङ	अं	कं आनन्दा	लॄं नित्या		अ	ईं भेरुण्डा		ए	इं नित्यक्लिन्ना		च	लृं कुलसुन्दरी		त	अं चित्रा		य
२२	पं वाक्	ढ	च	अः	चं ज्ञाना	लृं कुलसुन्दरी		ए	इं नित्यक्लिन्ना		च	ईं भेरुण्डा		त	लॄं नित्या		य	अं चित्रा	कृष्ण	अ
२३	फं पाणि	ण	छ	क	टं सत्या	ॠं त्वरिता		च	आं भगमालिनी		त	उं वह्निवासिनी		य	एं नीलपताका		अ	औं ज्वालामालिनी		ए
२४	बं पाद	त	ज	ख	तं पूर्णा	ऋं शिवदूती		त	अं कामेश्वरी		य	ऊं महावज्रेश्वरी		अ	ऐं विजया		ए	ओं सर्वमङ्गला		च
२५	भं पायु	थ	झ	ऋ	पं स्वभावा	ऊंमहाबज्रेश्वरी		य	अं कामेश्वरी	शुक्ल	अ	ऋं शिवदूती		ए	ओं सर्वमङ्गला		च	ऐं विजया		त
२६	मं उपस्थ	द	ञ	ॠ	यं प्रतिभा	उं वह्निवासिनी		अ	आं भगमालिनी		ए	ॠं त्वरिता		च	औं ज्वालामालिनी		त	एं नीलपताका		य
२७	यं शब्द	ध	ट	लृ	लं सुभगा	ईं भेरुण्डा		ए	इं नित्यक्लिन्ना		च	लृं कुलसुन्दरी		त	अं चित्रा		य	लृं नित्या		अ
२८	रं स्पर्श	न	ठ	लॄ	अं प्रकशा	इं नित्यक्लिन्ना		च	ईं भेरुण्डा		त	लॄं नित्या		य	अं चित्रा	कृष्ण	अ	लृं कुलसुदरी		ए
२९	लं रूप	प	ड	ए	लृं विमर्शा	आं भगमालिनी		त	उं वह्निवासिनी		य	एं नीलपताका		अ	औं ज्वालामालिनी		ए	ॠं त्वरिता		च
३०	वं रस	फ	ढ	ऐ	कं आनन्दा	अं कामेश्वरी		य	ऊंमहावज्रेश्वरी		अ	ऐं विजया		ए	ओं सर्वमङ्गला		च	ऋं शिवदूती		त
३१	शं गन्ध	ब	ण	ओ	चं ज्ञाना	अं कामेश्वरी	शुक्ल	अ	ऋं शिवदूती		ए	ओं सर्वमङ्गला		च	ऐं विजया		त	ॐ महावज्रेश्वरी		य
३२	षं आकाश	भ	त	औ	टं सत्या	आं भगमालिनी		ए	ॠं त्वरिता		च	औं ज्वालामालिनी		त	एं नीलपताका		य	उं वह्निवासिनी		अ
३३	सं वायु	म	थ	अं	तं पूर्णा	इं नित्यक्लिन्ना		च	लृं कुलसुन्दरी		त	अं चित्रा		य	लॄं नित्या		अ	ईं भेरुण्डा		ए
३४	हं वह्नि	य	द	अः	पं स्वभावा	ईं भेरुण्डा		त	लॄं नित्या		य	अं चित्रा	कृष्ण	अ	लृं कुलसुन्दरी		ए	इं नित्यक्लिन्ना		च
३५	लं सलिल	र	ध	क	यं प्रतिभा	उं वह्निवासिनी		य	एं नीलपताका		अ	औं ज्वालामालिनी		ए	ॠं त्वरिता		च	आं भगमालिनी		त
३६	क्षं भूमि	ल	न	ख	लं सुभगा	ऊंमहावज्रेश्वरी		अ	ऐं विजया		ए	ओं सर्वमङ्गला		च	ऋं शिवदूती		त	अं कामेश्वरी		य

ऋतवः

अ	आ	मासयोः	आं श्रीकरी
इ	ई	,,	ईं मोहिनी
उ	ऊ	,,	ऊँ कामिनी
ऋ	ॠ	,,	ॠं विमला
लृ	लॄ	,,	लॄं हारिणी
ए	ऐ	,,	ऐं भ्रामिणी
ओ	औ	,,	औं गौरी
अं	अः	,,	अः लक्ष्मी कुमारिका

मासारम्भवासराः

मासारम्भ	र०	सो०	मं०	बु०	बृ०	शुक्र	शनि
र०	अ ऋ अं	आ लृ अः	इ लॄ	ई ए	उ ऐ	ऊ ओ	ॠ औ
सो०	ॠ औ	अ ऋ अं	आ लृ अः	इ लॄ	ई ए	उ ऐ	ऊ ओ
मं०	ऊ ओ	ॠ औ	अ ऋ अं	आ लृ अः	इ लॄ	ई ए	उ ऐ
बु०	उ ऐ	ऊ ओ	ॠ औ	अ ऋ अं	आ लृ अः	इ लॄ	ई ए
बृ०	ई ए	उ ऐ	ऊ ओ	ॠ औ	अ ऋ अं	आ लृ अः	इ लॄ
शु०	इ लॄ	ई ए	उ ऐ	ऊ ओ	ॠ औ	अ लृ अं	आ लृ अः
श०	आ लृ अः	इ लॄ	ई ए	उ ऐ	ऊ ओ	ॠ औ	अ ऋ अं

वर्षारम्भवासराः

वर्षाणि	वासराः						
	र	सो	मं	बु	बृ	शु	श
	ग	अ	घ	क	ङ	ख	च
	ञ	छ	ट	ज	ठ	झ	ड
	थ	ढ	द	ण	ध	त	न
	भ	प	म	फ	य	ब	र
	ष	लक्ष	स	व	ह	श	ल

पर्वाणि

१	पुष्पिणी	वर्ष–मासाक्षरयोर्योगात्
२	मोहिनी	वर्ष–दिनाक्षरयोर्योगात्
३	जयिनी	वर्ष–उदययोर्योगात्
४	कुमारी	मास–दिनयोर्योगात्
५	विमला	मासोदययोर्योगात्
६	श्रीकरी	दिनोदययोर्योगात्
७	सूर्यग्रहणं	वर्ष-मास-दिन-वारोदययोगात्
८	चन्द्रग्रहणं	मास-वार-नित्योदययोगात्
९	श्रीरात्रिः	वार-दिन-नित्योदय योगात्
१०	नित्यामेलनम्	तिथि-नित्या-दिन नित्ययोर्योगात्
११	वारोदयः	वारोदययोगात्

रवौ मासारम्भश्चेत्

र.	सो.	मं.	बु.	बृ.	शु.	श.
१	२	३	४	५	६	७
८	९	१०	११	१२	१३	१४
१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१
२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८
२९	३०	३१	३२	३३	३४	३५
३६						

सोमे मासारम्भश्चेत्

र.	सो.	मं.	बु.	बृ.	शु.	श.
०	१	२	३	४	५	६
७	८	९	१०	११	१२	१३
१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०
२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७
२८	२९	३०	३१	३२	३३	३४
३५	३६					

भौमे मासारम्भश्चेत्

र.	सो.	मं.	बु.	बृ.	शु.	श.
०	०	१	२	३	४	५
६	७	८	९	१०	११	१२
१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९
२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६
२७	२८	२९	३०	३१	३२	३३
३४	३५	३६				

बुधे मासारम्भश्चेत्

र.	सो.	मं.	बु.	बृ.	शु.	श.
०	०	०	१	२	३	४
५	६	७	८	९	१०	११
१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८
१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५
२६	२७	२८	२९	३०	३१	३२
३३	३४	३५	३६			

गुरौ मासारम्भश्चेत्

र.	सो.	मं.	बु.	बृ.	शु.	श.
०	०	०	०	१	२	३
४	५	६	७	८	९	१०
११	१२	१३	१४	१५	१६	१७
१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४
२५	२६	२७	२८	२९	३०	३१
३२	३३	३४	३५	३६	०	०

शुक्रे मासारम्भश्चेत्

र.	सो.	मं.	बु.	बृ.	शु.	श.
०	०	०	०	०	१	२
३	४	५	६	७	८	९
१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३
२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०
३१	३२	३३	३४	३५	३६	०

शनौ मासारम्भश्चेत्

र.	सो.	मं.	बु.	बृ.	शु.	श.
०	०	०	०	०	०	१
२	३	४	५	६	७	८
९	१०	११	१२	१३	१४	१५
१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२
२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९
३०	३१	३२	३३	३४	३५	३६

मास नामानि

अं अमृता
आं मानदा
इं पूषा
ईं तुष्टि
उं पुष्टि
ऊं रति
ऋं धृति
ॠं शशिनी
लृं चन्द्रिका
लॄं कान्ति
एं ज्योत्स्ना
ऐं श्री
ओं प्रीति
औं अङ्गदा
अं पूर्णा
अः पूर्णामृत

प्रतिवर्षं १६ मासाः

नोट :––परम्पराप्राप्तेऽस्मिन् पत्रके उपन्यस्तेभ्यः श्लोकेभ्यो नक्षत्रयोगादिकं किञ्चिदुत्सूत्रमप्युपन्यस्तम्। तत्र मूलं मृग्यम्।

परिशिष्ट ११

श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीहृदयम्

वन्दे सिन्दूरवर्णाभं वामोरून्यस्तवल्लभम् ।
इक्षुवारिधिमध्यस्थमिभराजमुखं महः ॥१॥
गम्भीरलहरीजालगण्डूषितदिगन्तरः ।
अव्यान्मामन्नृताम्भोधिरनर्घमणिसंयुतः ॥२॥
मध्ये तस्य मनोहारि मधुपारवमेदुरम् ।
प्रसूनविगलन्माध्वीप्रवाहपरिपूरितम् ॥३॥
किन्नरीगानमेदस्वि क्रीडाकन्दरदन्तुरम् ।
काञ्चनद्रुमधूलीभिः कल्पितावालवद्द्रुमम् ॥४॥
मुग्धकोकिलनिक्वाणमुखरीकृतदिङ्मुखम् ।
मन्दारतरुसन्तानमञ्जरीपुञ्जपिञ्जरम् ॥५॥
नासानाडिन्धमस्मेरनमेरुसुमसौरभम् ।
आवृन्तहसिताम्भोजदीर्व्यद्विभ्रमदीर्घिकम् ॥६॥
मन्दरक्तशुकोदष्टमातुलुङ्गफलान्वितम् ।
सविधस्यन्दमानाभ्रसरित्कल्लोलवेल्लितम् ॥७॥
प्रसूनपांसुसौरभ्यपश्यतोहरमारुतम् ।
वकुलप्रसवाकीर्णं वन्दे नन्दनकाननम् ॥८॥
तन्मध्ये नोपकान्तारं तरणिस्तम्भकारणम् ।
मधुपालिविमर्दालिकलक्वाणकरम्बितम् ॥९॥
कोमलश्वसनाधूतकोरकोद्गतधूलिभिः ।
सिन्दूरितनभोमार्गं चिन्तितं सिद्धवन्दिभिः ॥१०॥
मध्ये तस्य मरुन्मार्गलम्बिमाणिक्यतोरणम् ।
शाणोल्लिखितवैदूर्यक्लृप्तसालसमाकुलम् ॥११॥
माणिक्यस्तम्भपटलीमयूखव्याप्तदिक्तटम् ।
पञ्चविंशतिसालाढ्यं नमामि नगरोत्तमम् ॥१२॥
तत्र चिन्तामणिगृहं तटित्कोटिसमुज्ज्वलम् ।
नीलोपलसमाकीर्णनिर्यूहशतसङ्कुलम् ॥१३॥
सोमकान्तमणीक्लृप्तसोपानोद्भासिवेदिकम् ।
चन्द्रशालाचलत्केतुसमालीढनभोन्तरम् ॥१४॥

गारुत्मतमणीक्लृप्तमण्डपव्यूहमण्डितम् ।
नित्यसेवापरामर्त्यनिबिडद्वारशोभितम् ।।१५।।
अधिष्ठितं द्वारपालैरसितोमरपाणिभिः ।
नमामि नाकनारीणां सान्द्रसङ्गीतमेदुरम् ।।१६।
तन्मध्ये तरुणार्काभं तप्तकाञ्चननिर्मितम् ।
शक्रादिमद्द्वारपालैस्सन्ततं परिवेष्टितम् ।।१७।।
चतुष्षष्टिमहाविद्याकलाभिरभिसंवृतम् ।
रक्षितं योगिनीवृन्दै रत्नसिंहासनं भजे ।।१८।।
मध्ये तस्य मरुत्सेव्यं चतुर्द्वारसमुज्ज्वलम् ।
चतुरस्रत्रिरेखाढ्यं चारुत्रिवलयान्वितम् ।।१९।।
कलादलसमायुक्तं कनदष्टदलान्वितम् ।
चतुर्दशारसहितं दशारद्वितयान्वितम् ।।२०।।
अष्टकोणयुतं दिव्यमग्निकोणविराजितम् ।
योगिभिः पूजितं योगियोगिनीगणसेवितम् ।।२१।।
सर्वदुःखप्रशमनं सर्वव्याधिविनाशनम् ।
विषज्वरहरं पुण्यं विविधापद्विदारणम् ।।२२।।
सर्वदारिद्र्यशमनं सर्वभूपालमोहनम् ।
आशाभिपूरकं दिव्यमर्चकानामहर्निशम् ।।२३।।
अष्टादशसु मर्माढ्यं चतुर्विंशतिसन्धिकम् ।
श्रीमद्बिन्दुगृहोपेतं श्रीचक्रं प्रणमाम्यहम् ।।२४।।
तत्रैव बैन्दवस्थाने तरुणादित्यसन्निभम् ।
पाशाङ्कुशधनुर्बाणपरिष्कृतकराम्बुजम् ।।२५।।
पूर्णेन्दुबिम्बवदनं फुल्लपङ्कजलोचनम् ।
कुसुमायुधभृङ्गारकोदण्डकुटिलभ्रुवम् ।।२६।।
चारुचन्द्रकलोपेतं चन्दनागरुरूषितम् ।
मन्दस्मितमधूकालिकिञ्जलिकतमुखाम्बुजम् ।।२७।।
पाटीरतिलकोद्भासिफालस्थलमनोहरम् ।
अनेककोटिकन्दर्पलावण्यमरुणाधरम् ।।२८।।
तपनीयांशुकधरं तारुण्यश्रीनिषेवितम् ।
कामेश्वरमहं वन्दे कामितार्थप्रदं नृणाम् ।।२९।।
तस्याङ्कमध्यमासीनां तप्तहाटकसन्निभाम् ।
माणिक्यमुकुटच्छायामण्डलारुणदिङ्मुखाम् ।।३०।।

कलत्रेणीकनत्फुल्लकह्लारकुसुमोज्ज्वलाम् ।
उडुराजकृतोत्तंसामुत्पलश्यामलालकाम् ।।३१।।
चतुर्थीचन्द्रसच्छात्रफालरेखापरिष्कृताम् ।
कस्तूरीतिलकारूढकमनीयललन्तिकाम् ।।३२।।
भ्रूलताश्रीपराभूतपुष्पायुधशरासनाम् ।
नालीकदलदायादनयनत्रयशोभिताम् ।।३३।।
करुणारससम्पूर्णकटाक्षहसितोज्ज्वलाम् ।
भव्यमुक्तामणीचारुनासामौक्तिकवेष्टिताम् ।।३४।।
कपोलयुगलीनृत्यत्कर्णताटङ्कशोभिताम् ।
माणिक्यवालीयुगलीमयूखारुणदिङ्मुखाम् ।।३५।।
परिपक्वसुबिम्बाभपाटलाधरपल्लवाम् ।
मञ्जुलाधरपर्वस्थमन्दस्मितमनोहराम् ।।३६।।
द्विखण्डद्विजराजाभगण्डद्वितयमण्डिताम् ।
दरफुल्ललसद्गण्डधवलापूरिताननाम् ।।३७।।
पचेलिमेन्दुसुषमापाटच्चरमुखप्रभाम् ।
कन्धराकान्तिहसितकम्बुबिम्बोकडम्बराम् ।।३८।।
कस्तूरीकर्दमश्यानकन्धरामूलकन्दराम् ।
वामांसशिखरोपान्तव्यालम्बिघनवेणिकाम् ।।३९।।
मृणालकाण्डदायादमृदुबाहुचतुष्टयाम् ।
मणिकेयूरयुगलीमयूखारुणविग्रहाम् ।।४०।।
करमूललसद्रत्नकङ्कणक्वाणपेशलाम् ।
करकान्तिसमाधूतकल्पानोकहपल्लवाम् ।४१।
पद्मरागोर्मिकाश्रेणिभासुराङ्गुलिपालिकाम् ।
पुण्ड्रकोदण्डपुष्पास्त्रपाशाङ्कुशलसत्कराम् ।।४२।।
तप्तकाञ्चनकुम्भाभस्तनमण्डलमण्डिताम् ।
घनस्तनतटीक्लृप्तकाश्मीरक्षोदपाटलाम् ।।४३।।
कूलङ्कषकुचस्फारतारहारविराजिताम् ।
चारुकौसुम्भकूर्पासच्छन्नवक्षोजमण्डलाम् ।।४४।।
नवनीलघनश्यामरोमराजिविराजिताम् ।
लावण्यसागरावर्तनिभनाभिविभूषिताम् ।।४५।।
डिम्भमुष्टितलग्राह्यमध्ययष्टिमनोहराम् ।
नितम्बमण्डलाभोगनिक्वणन्मणिमेखलाम् ।।४६।।

सन्ध्यारुणक्षौमपटीसञ्छन्नजघनस्थलाम् ।
घनोरुकान्तिहसितकदलीकाण्डविभ्रमाम् ।।४७।।
जानुसम्पुटकद्वन्द्वजितमाणिक्यदर्पणाम् ।
जङ्घायुगलसौन्दर्यविजितानङ्गकाहलाम् ।।४८।।
प्रपदच्छायसन्तानजितप्राचीनकच्छपाम् ।
नीरजासनकोटीरनिवृष्टचरणाम्बुजाम् ।।४९।।
पादशोभापराभूतपाकारितरुपल्लवाम् ।
चरणाम्भोजशिञ्जानमणिमञ्जीरमञ्जुलाम् ।।५०।।
विबुधेन्द्रवधूत्सङ्गविन्यस्तपदपल्लवाम् ।
पार्श्वस्थभारतीलक्ष्मीपाणिचामरवीजिताम् ।।५१।।
पुरोतो नाकनारीणां पश्यन्तीं नृत्तमद्भुतम् ।
भ्रूलताञ्चलसम्भूतपुष्पायुधपरम्पराम् ।।५२।।
प्रत्यग्रयौवनोन्मत्तपरिफुल्लविलोचनाम् ।
ताम्रोष्ठीं तरलापाङ्गीं सुनासां सुन्दरस्मिताम् ।।५३।।
चतुरर्थश्रुत्रोदारां चाम्पेयोद्गन्धिकुन्तलाम् ।
मधुस्नपितमृद्वीकमधुरालापपेशलाम् ।।५४।।
शिवां षोडशवार्षीकां शिवाङ्कतलवासिनीम् ।
चिन्मयीं हृदयाम्भोजे चिन्तयेज्जापकोत्तमः ।।५५।।

फलश्रुतिः

इति त्रिपुरसुन्दर्या हृदयं सर्वकामदम् ।
सर्वदारिद्र्यशमनं सर्वसम्पत्प्रदं नृणाम् ।।५६।।
तापज्वरार्तिशमनं तरुणीजनमोहनम् ।
महाविषहरं पुण्यं माङ्गल्यकरमद्भुतम् ।।५७।।
अपमृत्युहरं दिव्यमायुष्यश्रीकरं परम् ।
अपवर्गैकनिलयमवनीपालवश्यदम् ।।५८।।
पठति ध्यानरत्नं यः प्रातस्सायमतन्द्रितः ।
न विषादैस्स च पुमान् प्राप्नोति भुवनत्रयम् ।।५९।।

इति श्रीत्रिपुरसुन्दरीहृदयं सम्पूर्णम्

